کتب خطی

فارسی و عربی

فهرست
کتابخانهٔ مجلس شورای ملی

تألیف

عبدالحسین حائری

جلد هفتم از انتشارات کتابخانه

(مجموعه اهدائی امام‌جمعه خوئی)

تهران ۱۳۴۶

چاپخانه مجلس

کتب خطی
فارسی و عربی

فهرست
کتابخانهٔ مجلس شورای ملّی

تألیف

عبدالحسین حائری

جلد هفتم از انتشارات کتابخانه

(مجموعه اهدائی امام جمعه خویی)

تهران ۱۳۴۶

چاپخانه مجلس

کتب خطی

فارسی و عربی

فهرست کتابخانهٔ مجلس شورای ملی

تألیف

عبدالحسین حائری

جلد هفتم از انتشارات کتابخانه

(مجموعه اهدائی امام‌جمعه خوئی)

تهران ۱۳۴۶

چاپخانه مجلس

کتابخانه مجلس شورای‌ملی خوشوقت است که باعلاقه و توجه‌خاص جناب آقای مهندس ریاضی‌رئیس‌محترم ودانشمند مجلس‌شورای‌ملی هفتمین‌جلدفهرست کتب‌خطی‌را که به‌سعی واهتمام دانشمند محترم آقای عبدالحسین حائری تألیف شده‌است منتشرمیسازد.

این‌فهرست اختصاص دارد به‌کتب مرحوم امام جمعهٔ خوئی طاب ثراه که توسط فرزند بزرگوارش شادروان جمال‌امامی که از رادمردان کم نظیرروزگار بود به‌کتابخانه اهداء شده‌است.

امیدواراست این‌فهرست موردتوجه اهل‌فضل ودانش قرار گیرد.

یکشنبه ۳۰ مهرماه ۱۳۴۶

رئیس کتابخانه‌مجلس‌شورای‌ملی

دکتر تقی تفضلی

مقدمه

بحمدالله کارفهرست نسخه‌های خطی مجموعه ارزنده اهدائی مرحوم امام جمعه خوبی بپایان رسید ودرمعرفی کتابها و نسخه‌ها تاحد فرصت وامکان کوشش بعمل آمد.

در فراهم آوردن این فهرست از یاریهای همکاران اداره بررسی و تحقیق نصیب فراوان برده‌ام.

و نیز از همکاری کارمندان و کارگران محترم چاپخانه مجلس شورای ملی تشکر فراوان دارم.

اول آبانماه ۱۳۴۶

عبدالحسین حائری

فهرست نسخه های خطی

اهدائی جمال امامی

به کتابخانه مجلس شورای ملی

آغاز وانجام
(فارسی)

تألیف **خواجه نصیر الدین طوسی محمدبن‌حسن** (م – ۶۷۲) .

رجوع شود به الذریعة ج ۱ – ۳۶ احوال و آثار خواجه ص ۳۱۹ مشار ج۱ ص ۱۰۰ فهرست دانشگاه ۳ : ۴۰۲ ۹ ش . . .

آغاز: سپاس آفریدگاریرا که آغاز همه از او است و انجام همه با او است بلی که همه او است .

انجام : چه آخرت بر مرد دنیا حرامست الدنیا حرام علی اهل الاخرة والاخرة حرام علی اهل‌الدنیا .... این است آنچه تحریرش دراین وقت‌دست‌داد.

[۱/۴]

نسخه ش : ۴ دفتریست (ص ۱۱۱ – ۱۲۳ دفتر) بخط چند کاتب در سالهای ۱۲۳۵ تا ۱۲۷۵ نوشته شده . این دفتر مشتمل بر ۱۶ رساله و یادداشت هایی پراکنده است و در ذیل برخی از رساله ها نام کاتب و تاریخ کتابت دیده میشود ، محمد زمان‌بن عبدالله ، قربانعلی ، هادی بن حاج فتح‌الله قزوینی و محمدحسن ، ازکاتبان این دفترند .

[۲/۱]

نسخه ش : ۱ دفتریست (ص ۲ ـ ۲۱۹ دفتر) شامل ۲رساله که درقرن ۱۳ بخط نستعلیق ونیم دوم‌آن بخط شکسته نستعلیق نوشته شده وشامل ۲ رساله است :

۱ ـ آغاز و انجام (جای سخن) . ۲ ـ وقف (رساله در ...) .

اثبات نبوت خاصه
(فارسی)

سید کاظم رشتی رساله‌ای در اثبات نبوت خاصه بتازی نگاشته و کتاب مورد گفتگو ترجمه‌ای است بر آن . **سیدرشتی** این‌رساله رادرجواب یکی‌از فضلاء نوشته است وعناوین آن «قال السائل» و «قال المجیب» است .

آغاز : الحمد للّه رب العالمین والصلوة والسلام علی خاتم الانبیاء . . . قال السائل چگونه است دلالت عقل قاطع بر نبوت خاصه ...

انجام : پس ملامت مکنید مغنی را تمام شد ترجمه کتاب نبوت خاصه .

[۳/۱]

نسخه ش : ۱ دفتر است (ص ۲ ـ ۴۰ دفتر) .

اثولوجیا (عربی)

= تئولوژی. ارسطو عند العرب ج۱ ص۶ ـ ۸، مجلة معهد المخطوطات ج ۲ ص۵۸ فهرست مجلس ج۳۸۵ـ ۴۰، فهرست رضویه ج ۱ ص ۱۴ ، ج ۴ ص ۸ و ۹ . الذریعة ج ۱ ـ ۱۲۰ ج ۳ ـ ۳۷۷ دائرة المعارف اسلام: ارسطو.

[۴/۱]

نسخهٔ ش: ۱ دفتر است (ص ۱ ـ ۱۵۰ دفتر) .

آغاز : الحمد للّه رب العالمین . . . المیمر الاول من کتاب ارسطو طالیس الفیلسوف المسمی بالیونانیة اثولوجیا و هو القول علی الربوبیة تفسیر فرفوریوس الصوری ...

انجام : صورا کثیرة فهی خفیة تحتها لاینالها شیٔ من الحواس البتة و هذا آخر کتاب اثولوجیا . . . الحمدللّه اولا واخراً وظاهراً و باطناً .

اجازهٔ روایت (عربی)

اجازهٔ مبسوطی است که **شهید اول محمدبن مکی** (۷۳۴ ـ ۷۸۶) برای **شیخ محمدبن نجدة** نوشته . مجاز خود یکی از شاگردان شهید اول است .

شهید از عدهٔ زیادی که خود از آنان اجازه دریافت نموده نام می‌برد و کتبی را که مجاز نزد استاد خود خوانده دراین‌اجازه یاد میکند.

رجوع‌شود به الفواید الرضویه ج ۲ـ ٦٥٤ ، بحارالانوار مجلد الاجازات ص . . . فهرست دانشگاه ج ٥ : ١٦١١ و ١٦١٣ .

آغاز : بسمله ، الحمدلله الذی مصیر کل شیء الیه والمعول فی کل مهم علیه . . . فان‌المعترف بنعم‌الله . . . محمدبن مکی یقول . . . و کان‌الاخ‌فی‌الله . . تاج‌الدین محمد بن عبدالعلی‌بن نجدة ... ممن‌اقبل علی تحصیل ...

انجام : و کتب اضعف‌العباد محمدبن مکی عاشر شهر رمضان المعظم قدره سنة سبعین‌وسبعمأة حامدا ومصلیا ومسلما .

[٥/٢]

نسخهٔ ش: ۲ دفتریست (ص۳٦۲ - ۳٦٦ دفتر) بخط نستعلیق تحریری که درقرن ۱۱ (حدود ۱۰٦۱) نوشته شده .

اجازهٔ روایت (عربی)

اجازهٔ مرحوم **میرزا محمد حسن شیرازی** (م - ۱۳۱۲) به **ملا محمد باقر فشارکی** متوفی ١٣١٤ .این اجازه در٢٥ صفر١٢٧٢نوشته شده ومجیز ذکر کرده که عده‌ای ازمؤلفات مجاز را دیده ونیز با او مصاحبت و مجالست کرده سپس اجازه داده . رجوع به احسن‌الودیعة ج۱ - ۱٥۸، اعلام‌الشیعه شود

آغاز : بسمله ـ الحمدلله رب‌العالمین والعاقبة ...امابعد فهذه صورة اجازة العالم ... بسم‌الله‌الرحمن الرحیم . . . . صاحبنا محمد باقر قدصحبنی ...

انجام : عن مشایخی من‌الاخباروالآثاروالکتب‌المصنفة فی‌العلوم‌بالاسانید المذکورة فی محلها حرره الاقل فی ٢٥ من صفر ۱۲۷۲ .

[۶/۳]

نسخه ش : ۳دفتریست که (ص ۲۱۷ ـ ۲۱۸ دفتر) که در ۱۲۹۴ بخط حسن پسر احمد حسینی نوشته شده .

اجازهٔ روایت واجتهاد (عربی)

اجازه ایست از **شیخ قاسم نجفی** صاحب کنزالاحکام (م ـ ۱۲۹۰) به حاج **شیخ محمد** (گویا **کاشف‌الغطاء**) .

آغاز . الحمدلله رب‌العالمین والصلاة والسلام .. . اما بعد فان‌جناب‌العالم... العامل... الحاج‌الشیخ محمد نجل شیخنا... الشیخ جعفر... لما تشرفنابخدمته... اختبرناه‌بجمله وافرة من معضلات المسائل ...

انجام : خادم‌الشریعة المطهرة محمد قاسم‌النجفی بن‌الشیخ‌محمدبن‌الشیخ علی‌النجفی قدس سره وطهر رمسه.

[۷/۱]

نسخهٔ ش۱ دفتریست (ص۱ـ۳ دفتر) که بخط نسخ درتاریخ۱۱۷۴نوشته شده .

احکام النساء (عربی)

رساله‌ایست دربیان‌وظائف وتکالیفی که‌خاص زنان است (درشریعت اسلام).
تألیف **شیخ مفیدمحمدبن نعمان** (۳۳۸ ـ ۴۱۳) .

وی این رساله را برای مادر شریفین : سیدرضی و مرتضی نگاشته است .
رجوع شود به الذریعة ج ۱ ـ ۳۰۲ ورجال نجاشی ۲۸۴ .

آغاز : الحمدلله الذی هدی‌العباد الی‌معرفته ویسرلهم سبیل . . . فانی لما عرفت من ایثارالسیدة الجلیلة الفاضلة . . . لیکون ملخصا فی کتاب یعتمد . . .

واخبرنی برغبتها ادام‌الله توفیقها فی‌ذلك من‌سکنت الی خبره ... استخرت الله فاملیت . . . باب مایعم کافة‌المکلفین...

انجام . ویکره ان یطرح فی‌القبر من غیر ترابه‌الذی خرج منه ... افضل من‌دفنه فی‌التوابیت بذلك جرت‌السنة والله ولی التوفیق .

[۸/۱۰]

نسخهٔ ش : ۱۰ دفتریست (ص ۵۸ - ۸۷ دفتر) بخط نسخ تحریری ودر قرن ۱۱ نوشته شده این دفتر شامل ۳۲ رساله است که هریك از آنها در ردیف الفبایی خود معرفی‌میگردند.

اختیارات الایام **(فارسی)**

مجلسی دوم **محمد باقر بن‌محمدتقی**(متوفی ۱۱۱۰)دو کتاب‌باین نام دارد یکی **اختیارات‌الایام الصغیر** ودیگری **اختیارات‌الایام الکبیر** ورسالهٔ‌حاضر اختیارات کبیر او است .

رجوع شود به الذریعه ج ۱ – ۳٦۷ ، مشار ج ۲ : ۱۷۵۷–۱۷۵۸

آغاز . الحمدلله رب العالمین والصلوة علی سیدالمرسلین ... اما بعد چنین گوید.. .محمد باقر بن‌محمدتقی ... فصل اول دراختیار ایام ما هست ...

انجام . مرد فاجری فاسقی دعوی پادشاهی کند الی هنا انتهی ما اردناه والحمدلله اولا . . . وعترته‌الاکرمین .

[۹/٤]

نسخهٔ ش : ٤ دفتریست (ص ۱٤٦ – ۱۸۱ دفتر) بخطهای گوناگون واز ۱۱۲٦ تا ۱۱۳۲ کتابت شده . (تا ص ۱۷۲ بخط نسخ محمدعلی پسرمحمدمهدی است)

الاربعین

(عربی)

تألیف **شیخ بهائی محمد بن حسین عاملی** (۸۵۳ – ۱۰۳۰)

فهرست مشار–عربی–:۳۶ کشف الحجب ص ۳۵ ، فهرست دانشگاه۵ : ۱۰۶۶–۱۰۶۷ الذریعة ج ۱ :۴۲۵،فهرست آستان قدس رضوی ج ۱۴۵-۱۵

آغاز : ان احسن حدیث تحلی اللسان بجواهر حقایقه وخیر خبر تجلی الانسان فی زواهر حدایقه...

انجام : وهیهنا اقطع الکلام شاکرا لله ... الی دارالسلام محروسة اصفهان حرست عن بوائق الحدثان والحمدلله اولا وآخراً و باطناً و ظاهراً .

[۱۰]

این نسخه بخط نسخ خوش و در حدود قرن ۱۱ کتابت شده ، ومشتمل برحاشیه‌هایی است از مصنف بانشان «منه ره » کنارچند برگ اول و آخر وصالی شده وسطور آسیب ندیده .همه صفحات با آب طلا و لاجورد جدول کشی شده . عنوانها بشنگرف است .

قطع : رقعی ۱۹ × ۱۰. س . ج : تیماجی ضربی قرمز صفحات : ۳۲۴

سطور : ۱۸ کاغذ . سمرقندی شکری شماره دفتر ثبت : ۳۵۰۸۵

ارجوزة

(عربی)

تاریخ منظوم ۱۴ معصوم(ع) از **محمد بن حسن حر عاملی** (۱۰۳۳ – ۱۱۰۴)

رجوع شود به الذریعة ج ۱ – ۴۶۵ .

آغاز . الحمدلله علی الهدایة الی سبیل الحق والولایة

انجام : والحمدلله علی الاتمام فهو ختام اشرف الختام

[۱/۱۱]

نسخهٔ ش :۱دفتریست (ص۲ – ۱۰۵ دفتر) بخط نسخ که‌در حدود قرن ۱۱ نوشته شده و

تاص ۱۵٤ بقلمی درشت‌تر است . این دفتر در ملك محمدباقر بن درویش نظر علی بوده و او بر چند جای دفتر نوشته دارد .

ارجوزة (عربی)

منظومه‌ای در هندسه از **شیخ‌حرعاملی** صاحب **وسائل الشیعه** .

رجوع شود به الذریعة ج ۱ ـ ۵۰۶ و ریحانةالادب ج ۱ ـ ۳۱۵

آغاز : یقول راجی عفو رب عادل — محمد الحر الفقیر العاملی

انجام : والحمدلله علی ماسهلا — من‌العسیر و ازاح العلل .

[۱۱/٤]

نسخهٔ ش : ٤ دفتر است (ص ۱٤۱ ـ ۱۵٤ دفتر)

ارجوزة (عربی)

منظومه ایست دررجال از **سیداحمدبن‌محمدبن‌علی‌عطار** بغدادی متوفی در ۱۲۱۵ . وی نخست منظومه‌ای در رجال بترتیب‌حروف‌الفبا سرود و ازذکر مجهول‌الحالان درگذشت و آنگاه بار دیگر خود شرحی مختصر بر منظـومه مزبور نگاشت و مشکلات آنرا روشن ساخت و در آغاز این شرح‌رموزی‌را که بکار برده توضیح داده . کتاب حاضر منظومه است با شرح مزبور . سیـداحمد در آخراین منظومه‌رجال مشهوران‌بکنیه ولقب و نسب وزنان‌را یاد کرده .

آغاز دیباچه شرح : الحمد لله رب‌العالمین .. و بعد فیقول فقیر رحمة ربه‌الغنی احمدبن محمدالحسینی . . لما نظمت‌هذه‌المختصر کتبت‌علیها تعلیقات یشتد الیها حاجة المبتدئین و یستغنی بهامن رام‌الاختصار من‌المشتغلین مفصلا ما اجملت فی‌النظم ...

آغاز منظومه:احمد من اید دین‌احمدا — بآله و من بهم قد اقتدی

قد كان آدم بن اسحق الاجل — عدلا جليل القدر سامی المحل
كذلك النخاس ذو الاصل الحسن — ابو الحسين بن الحسين المؤتمن

پایان: اخت ميسر كاسم الاسور — ممدوحه سليمة المعتقد
واكمل الصلوة والسلام — على النبی القمر التمام
من ختم الله به الرسالة — و آله الغر ذوی الجلالة

[۱۲/۲]

نسخهٔ ش ۲ دفتر است (ص ۲۲۱-۴۴۹ دفتر) کاتب این نسخه تعلیقات و شروح مؤلف را در کنار صفحه و یا میان سطرها و گاه نیز روی کاغذهایی بقطع کوچك که الصاق شده نوشته و در پایان منظومه رقم کرده «تمت بقلم اقل المشتغلين.. عبدالحميد بن الشيخ مهدی الخماسی.. ۱۲۷۳ من الهجره»

در فاصله بین دیباچهٔ شرح و منظومه یك صفحه سفید است .

ضمیمه این منظومه کتابی است بنام الفوائد الغرويه (ص ۱- ۲۲۰) که بخط نستعلیق محمد علی اصفهانی است و در همین تاریخ نوشته شده .

قطع : خشتی ۲۱ × ۱۳ س . ج : تیماجی قرمز رنگ . صفحات: ۴۴۹

سطور : ۱۵ و ۱۲ . کاغذ : فرنگی سفید شمارهٔ دفتر ثبت : ۶۳۵۹۵

ارجوزة **(عربی)**

منظومه‌ایست درز کوة از **محمد بن حسن - شیخ حر عاملی** - (م- ۱۱۰۴)

رجوع شود به الذريعة ج ۱- ۴۷۶ وريحانة الادب ج ۱ - ۳۱۵ .

آغاز: الحمدلله على افضاله — ثم على محمد و آله .

انجام : على النبی المصطفی محمد - و آله اهل العلی والسؤدد .

[۱۱/۳]

نسخهٔ ش : ۳ دفتر است (ص ۱۳۲ - ۱۴۰ دفتر)

ارشاد القلوب

(عربی)

از **حسن بن ابی‌الحسن محمدبن محمد دیلمی** صاحب « اعلام الدین فی‌صفات المؤمنین » وتفسیر قرآن وغیره است او در قرن هفتم هجری‌میزیسته.

مؤلف این کتاب را دردو بخش آورده : بخش اول احادیث و اخبار درپند وموعظه بخش دوم احادیث واخبار درمناقب حضرت علی (ع) .

رجوع شود به‌الذریعة ج ۱ ـ ۵۱۷ . فهرست مشار ـ عربی ـ ۴۲ ـ ۴۳

[۱۳]

نسخه ایست بخط نسخ که در ۱۲ ، ع ۱ ۱۲۹۴ نوشته شده . این‌نسخه صحیح ونسخه‌بدلها بر کنار صفحه‌ها نوشته شده . درآخر نسخه چهار برگ اضافی است وچند تاریخ تولد وچندنسخه دار و روی آنها نوشته شده .

آغاز: بسمله روی عن‌النبی‌صلی‌الله علیه وآله انه قال لأخیه علی‌بن ابیطالب علیه‌السلام فضایل لاتحصی...

انجام : و خطوا جمیعامنقبا اثر منقب لماخط من تلك‌المناقب واحد.

تم‌فی۱۲ربیع‌الاول‌سنة‌تسع‌واربعین‌وماتین . . وآله الطاهرین .

قطع : نیم‌خشتی ۱۵۲۳ . س . ج : تیماجی ضرمی مشکی‌رنگ صفحات: ۳۱۵ سطور: ۲۱ کاغذ . آهار مهره‌نخودی . شمارهٔ دفتر ثبت ۳۰۸۶.

الاستبصار

(عربی)

تألیف **شیخ طوسی ابوجعفر محمدبن الحسن بن علی** (۳۸۵ ـ ۴۶۰) .

مؤلف بنابگفتهٔ خود ۵۵۱۱ حدیث دراین کتاب آورده است .

رجوع شود به الذریعه ج ۲ ـ ۱۴ و فهرست مجلس ج ۴ ـ ۳۷ ، آستان قدس۴ : ۱۹ـ۲۲

فهرست دانشگاه ۵ : ۱۰۸۵ ـ ۱۰۸۷ معجم‌المطبوعات : ۲۶۷ ، فهرست مشار ـ عربی ـ ص ۴۷ .

آغاز : بسمله ، الحمدلله ولـی‌الحمد و مستحقه . . . . . اما بعد فانی رایت جماعة من‌اصحابنا لما نظروا ...

انجام : واعلموا اننی‌جزأت هذاالکتاب‌ثلاثة اجزاءٍ . . . . ثم کتاب‌الاستبصار فیما اختلف من‌الاخبار .

[۱۴]

نسخه‌ایست بخط نسخ‌درحدود قرن ۱۱ نوشته شده . برپشت نخستین برگ نوشته‌ایست از فیص الله بن‌غیاث الدین محمود که نسخه را بفرزند خود غیاث‌الدین‌محمود بخشیده . حاشیه‌هایی بانشان س م د ، ع ر ه وغیره بر کنار صفحات نسخه هست .

قطع خشتی ۲۵ X ۲۰ س . ج تیماج قرمز برگردان دار صفحات : ۸۳۲سطور : ۲۳

کاغذ : اصفهانی . شمارهٔ دفتر ثبت۶۳۰۸۷

الاستصحاب (عربی)

رسالهٔ‌مختصری‌است دربیان‌استصحاب تألیف **محمد باقر بن اکمل‌بهبهانی** متولد درحدود ۱۲۰۵ ومتوفی در حدود ۱۳۱۶ .

رجوع شود به الذریعة ج ۲ ـ ۲۴ مـرآة ، الاحوال نسخه خطی مجلس شمارهٔ ۱۱۰۹ (موقت)

آغاز. بسمله ـ الحمدلله رب‌العالمین و صلی‌الله . . . . رب وفقنی .... مسئلة الاستصحاب عبارة عن‌الحکم ...

انجام : ولابـد للمجتهد من ملاحظة ذلك والله تعالی هوالعالـم بحقایق احکامه .

[۱۵/۲]

نسخه ش : ۲ دفتریست (ص ۸۰ - ۸۷ دفتر)

الاستیعاب (عربی)

از **حافظ ابوعمر یوسف بن‌عبدالله** معروف به **ابن‌عبدالبر** (م ٤٦٢) در شناسایی اصحاب پیغمبر (ص) بترتیب حروف الفبا و در ۲ جزء وبترتیب اودراین کتاب همه یاران پیغمبر « ص » که نام آنان دراحادیث نبوی(درطریق اهل‌سنت) آمده شناساند وخود در دیباچه از این گروهها یادمیکند .

رجوع شود به کشف الظنون ج ۱ ــ ۹۳ فهرست دانشگاه ٦ : ۵۰۱ ــ ۵۰۵ معجم المطبوعات ۱ : ۱۵۹ ــ ۱٦۰ .

آغاز نسخه : بسمله،فی‌اسماء المذکورین فی‌الروایات وسایرالآثار . .

آغاز کتاب بسمله وصلی‌الله علی‌سیدنا . . . . الحمدلله رب‌العالمین جامع الاولین والاخرین ...

انجام : والی الله عزوجل نرغب فی‌الشکرعلی ماأولاه .

[۱۶]

نسخه‌ایست که بخط نسخ ملاعلی ریزی لنجانی در ۱۲۸۳ نگارش یافته . در حاشیه‌های صفحات نسخه فقراتی بنقل از کتب‌لغت‌واخبار وشروح کتب‌اخبار نوشته شده، باب کنیه‌های زنان که درآخر کتاب است جداگانه پس ازدوصفحه سفید آمده . برپشت نخستین برگ و درکنار ص ۲ نوشته ومهر محمد جعفربن سلطان العلماء است .

قطع: رحلی ۳٤ × ۲۱ س . ج:تیماجی ضربی‌قرمز روشن صفحات : ۵۱٦
سطور: ۳۵ کاغذ . فرنگی‌آهار مهره. شمارهٔدفتر : ٦۳۰۸۸

اسرارالشهادة (عربی)

رساله‌ایست از **سیدکاظم‌رشتی** (م ــ ۱۲۵۹) دربیان اسرارواقعهٔ **طف** که

بدرخواست‌حاج **مولی عبدالوهاب قزوینی** نگاشته .

رجوع شود به‌الذریعه ج ۲-٤٦

آغاز: الحمدلله رب‌العالمین وصلی‌الله .... امابعدفیقول . ... کاظم بن‌قاسم... قدامرنی . . .

انجام: وبهذا القدر کفایة‌لاهل‌الدرایة .

[٣/٤]

نسخهٔ ش : ٤ دفتراست (ص ۱۲۲ ـ ۱٦۰ دفتر) که‌در ۱۲٦٦ نوشته‌شده .

اشارات‌الاصول (عربی)

اصول‌فقه‌تألیف **محمد ابراهیم پسر محمدحسن‌کرباسی** (۱۱۸۰-۱۲۹۲)

این کتاب در ۱۳ منهج و دو بخش است : ۱ مباحث الفاظ منهج ۱ ـ ۹ ، وادله عقلیه منهج ۱۰ ـ ۱۳ و جلد اول آن چاپ شده .

رجـوع شود به‌الذریعهٔ ج ۲ ـ ۹۷ فهرست مشار ـ عربی ـ : ۸۵ معجم المطبوعات ج ۲ : ۱۵۵۱ فهرست دانشگاه ٥ : ۱٦٥۹

آغاز: بسمله المنهج‌العاشرفی‌الادلة‌الشرعیه وفیه مطالب . مقدمة تشتمل علی‌امور . . الدلیل‌لغة فعیل‌بمعنی‌الفاعل وعندالفقهاء کمافی‌النهایه . . .

انجام : ولله‌الشکرعلی‌توفیق‌الاتماموالصلوةعلی‌صادع.. من‌شهرشعبان‌المعظم فی‌سنة ۱۲٦۲ من‌الهجرة‌النبویة .

[۱۷]

نسخه‌ایست که در۱۲٦۲ (همانسال‌درگذشت‌مؤلف)بخط‌نسخ‌نوشته‌شده وعبدالجوادخراسانی طبسی پسرآخوند عبدالمحسن‌آنرا در دین سال تصحیح وبا نسخه‌ای مصحح مقابله‌کرده و در۱۲٦٤ ازتصحیح‌آن فراغت یافته و درکنارآخرین صفحه گواهی کرده . او بر برگ اول نیز نوشته‌ای‌دارد.

قطع: رحلی ۳۰ × ٤۰/٥س .ج:تیماج‌سوخت که در وسط‌آن‌ترنجی‌نقاشی‌شده.صفحات:٤۳٦ سطور : ۲٥ کاغذ : آهارمهرهٔ شکری . شمارهٔ ثبت ٦۳۰۹۲

اشارت و بشارت (عربی)

این رساله یکی از رسایل اربعینیات **قاضی سعید قمی** (زنده در ۱۱۰۳) است. **محمد سعید بن محمد مفید** از شاگردان رجبعلی تبریزی و مولی عبدالرزاق لاهیجی است.

رجوع شود به: فهرست مجلس ج ٤ ـ ۳ و الذریعة ج ۱ ـ ٤۳٦ . و مقدمه اربعین چاپ تهران مصحح مرحوم علی آبادی .

آغاز: بسمله ، الحمدلله الذی نجم القرآن و سبع ذلك التبیان ... سبعة آلاف...

انجام : بقیتا من الشهر الذی مضی ثم ادرجتها فی هذه المجموعة المسماة بالاربعینیات فی غرة ... فی سنة الف وماة وسبع وتسعین .

[۱/۷]

نسخهٔ ش : ۷ دفتریست (ص ۱٤٦ ـ ۱۵۲ دفتر) .

الاشراف (عربی)

رساله‌ایست در فقه بعربی تألیف **شیخ مفید ، محمد بن محمد بن نعمان** (م ـ ٤۱۳) .

رجوع شود به الذریعة ج ۲ ـ ۱۰۲ و رجال نجاشی: ۲۸۳ .

آغاز: بسمله، الحمدلله رب العالمین و العاقبه للمتقین ... باب فرض الوضوء ، و فرضه اربعة اشیاء غسل الوجه من قصاص...

انجام : وقد رخص للنساءِ فی تغطیة الرؤس .

[۸/۱۳]

نسخه ش :۱۳ دفترست (ص ۱۵۲ ـ ۱٦۸ دفتر) .پس از پایان این رساله ، روی ص ۱۷۰ تا ۱۷۲ خوابی که ابوالحسن علی بن محمد بن نبان از شیخ مفید . نقل کرده ، نوشته شد .

آغاز رؤیای مزبور: روی الشیخ ابو الحسن علی بن محمد بن بنان ... قال رایت فی النوم کانی قد اخبرت...

انجام . وتفرق الناس واستیقظت . تم المنام .

اصول الدین (عربی)

احتمال میرود همان کتاب « المسلك فی اصول الدین » **ابو القاسم جعفر بن حسن حلی** (م – ٦٧٦) صاحب شرایع باشد یا اینکه خود رساله‌ای جداگانه است از محقق حلی .

رجوع شود به الذریعة ج ۲ – ۱۸٦، ریحانة الادب ج۳–٤٨٢، فواید الرضویه ج ۱ – ٦٢.

آغاز. الحمد لله رب العالمین والصلوة علی نبیه محمد و آله اجمعین یجب علی کل عاقل . . . فهذه اربعة فصول...

انجام . فایدة و قد ثبت عن الائمة علیهم السلام بالنقل. . . وان من جحد احدهم کمن جحد سائرهم فلیعمل علی ذلك انشاءالله .

[۸/۳۰]

نسخهٔ ش : ۳۰ دفتر است (ص ۳۷۷ - ۳۸۵ دفتر)

اصول خطوط ستّة (فارسی)

رساله‌ایست بفارسی مشتمل بر یك مقدمه و ۲ مقاله و هر مقاله دارای دو باب و خاتمه از **عبدالله صیرفی** از ٦ خط قدیم یاد کرده و از نستعلیق و شکسته نام نبرده و نیز بجز از ابن مقلة و یاقوت یاد نکرده .

آغاز: شکر و سپاس فراوان و ثناء و ستایش بی پایان کاملی را که از نقطه هستی...

اما بعد چنین گوید مقرر این کتاب عبدالله الصیرفی که چون جمعی از بزرگان پیش این ضعیف ترددی میکردند...و باندك روزگاری درخط ایشان ترقی پدیدمیگردید ...مختصری در اصول خط باید نوشت ... فصل اول در بیان فضیلت و شرف این علم ...

انجام: اما بدانکه کرسی خط سه است اعلاو وسط واسفل . . . امادرصفحه تناسب رارعایت کردن مستحسن است . . . واین مقدار که دراین مختصر گفته شد ضبط کردن و بعمل آوردن کافیست چون کاتب مستعد بود و الله الموفق . . .

[۱۸/۲]

نسخه ش : ۲ دفتریست (ص ۷٦ ـ ۸۵) این رساله در ۱۰۸۱ کتابت شده .

اعتقادیه **(فارسی)**

رساله ایست دراعتقادات تألیف **میر محمد اسماعیل خاتون آبادی**(۱۰۳۲-۱۱۱٦) . نام کتاب بخوبی روشن نشد ولی از مقدمه ایکه مؤلف نوشته برمیآید که « اعتقادیه » است ، مؤلف در مقدمه کتاب را **بشاه سلیمان صفوی** اهداء کرده و کتاب را بسه باب تقسیم نموده .

رجوع شود به الذریعة ج ٤ـ۲٦۱.اعیان الشیعة ج ۴۳ـ۲۹۳،معجم المؤلفین ج ۹ـ٦۰ . وفهرست مجلس ۵ : ۲٤٦ـ۲٤۷

آغاز: بسمله.حمد و سپاس صانعی را سزد که آب حیوة ابدی و سرمایه نجات سرمدی . . . و بعد باعث بر تحریر این سطورآنست که چون اطلاع . . . اسماعیل الحسینی الخاتون آبادی المدرس فی الجامع العباسی السلطانی ...

انجام: بعدم قابلیت و استعداد خود نسبت میدهد نه باحدی والحاح ولجاج او بدرگاه احدیت است در قضاء حوائج اللهم اقض حوائجنا . . . برحمتك یا ارحم الراحمین .

[۱۸/۳]

نسخه ش : ۳ دفتریست (ص ۱۰۳-۱۴۰ دفتر) .

اقسام المولی (عربی)

از **محمد بن محمد بن نعمان مفید** (م - ۴۱۳) است در بیان معانی لفظ مولی .

رجوع شود بـه الذریعة ج ۲ - ۲۷۲ رجال نجاشی ۲۸۳ ریحانـة الادب ج ۴-۵۸ .

آغاز: بسمله ، الحمدلله و صلواته علی سیدنا محمد . . . المولـی ینقسم فی اللغة علی عشرة اوجه ...

انجام : فصح ما اثبتناه من هذه الاشعار و دلایلها ما ذکرناه من برهـان قول رسول الله (ص) علی امامة امیرالمؤمنین (ع) و الله الموفق للصواب تم کتاب اقسام المولی .

[۸/۲۱]

نسخهٔ ش : ۲۱ دفتر است (ص ۲۹۶-۳۰۳ دفتر) .

انجبار سند بشهرة (رسالة در ...) (عربی)

از **محمد باقر فشارکی** (م -) دربیان اینکه هرگاه روایتی را مشهور ذکر نموده‌اند در حالیکه سند آن روایت مقرون بضعف است آیا ضعف سند را نقل مشهور جبران میکند یا نمیکند .

الفوائد الرضویه ج ۲ ص ۴۰۴ . احسن الودیعه ج ۱-۱۵۸ .

آغاز: الحمدلله رب العالمین . . . . . و بعد فیقول . . . . . محمد باقر بن محمدجعفر . . .

انجام : و افهمه حتی یظهر لك حقیقة الحال و الله العالم . . . ولیکن هذا آخر الکلام فی هذاالمرام .

[۶/۲]

نسخهٔ ش : ۱ دفتر است (ص ۲۰۰-۲۱۵ دفتر) .

الامامة (عربی)

تألیف **خواجه نصیر الدین طوسی** (م-۶۲۲) .

خواجه مباحث مهم امامت را در پنج مسئله بدین ترتیب آورده :

مطلب ما ، مطلب هل ، مطلب لم ، مطلب کیف ، مطلب . نسخه‌ای دیگر از این رساله در ج ٤ فهرست ص۱۵۳ آمده .

رجوع شود به احوال و آثار خواجه نصیر ۲۹۸ فهرست طوس ج ٤-۱۱۱ الذریعه ج ۲-۳۳۶ فهرست مجلس ج ٤-۱۵۳ .

آغاز: الحمدلله واسع الرحمة و سابغ النعمة و الصلوة علی محمد شافع الامة . . . و بعد فقدالتمس منی من هو اوحد زمانه و افضل اقرانه .

انجام : عندزوال السبب واذ وفینا بما وعدنافلنقطع الکلام حامدین لله . . . و هو حسبنا و نعم الوکیل . . . محمدالطوسی . . .

[۸/۲۹]

نسخهٔ ش : ۲۹ دفتر است (ص۳٦٦-۳۷۷دفتر).

انوارالتنزیل واسرارالتأویل (عربی)

ازتفاسیرمشهور **قرآن** کریم است تألیف **عبدالله‌بن‌عمر البیضاوی** شافعی (م - ٦۸۵).

رجوع شود به : کشف الظنون ج ۱ - ۲۶۲ - الذریعة ج ٦ - ٤۱ دانشگاه ۲ص۱۵-۱۷،۹۳-رضوی ٤۰٦ - ٤۰۸ مجلس ۲ : سپهسالار ۱:۲۷۰

[۱۹]

این نسخه‌جلداول و بخطها وقلم‌های مختلف ودرقرن ۱۲ نوشته‌شده(تاریخ‌درذیل ج ۲ ش.۲۰ است)ازآغاز تاپایان سورهٔ اسراء کاتب درپایان نسخه‌رقم کرد «تم‌النصف‌الاول من تفسیر انوارالتنزیل... ویتلوه‌النصف الاخیر تفسیر سوره‌الکهف» کناردوبرگ آخر وصالی شده .

قطع : خشتی ۲٤ × ۱۹ س ؛ ج : تیماجی قرمز . صفحات : ٦۰۸ سطور : ۱۷ + ۲۰ کاغذ : آهار مهره شمارهٔ دفتر . ٦۳۱۰۲

[۲۰]

این نسخه جلد دوم نسخه ش : ، در ۱۱۰٤ از کهف تا پایان قرآن . خط نیمهٔ اول این نسخه با خط نیمه‌آخر ج‌اول یکی است (ثلث آمیخته‌به‌نسخ) ونیمهٔ‌دوم‌مانندقسمتی از نسخهٔ ۱۹ نسخ‌تحریری است . درنیمه اول آیات قرآن شنگرف است .

قطع : خشتی ۲۵ × ۱۸/۵ س . ج : تیماجی ضربی قرمزروشن. صفحات : ۳۹۸ سطور ؛ ۱۷ و ۲۰ . شماره ثبت ؛ ٦۳ ۱۰۳

[۲۱]

این‌نسخه که‌بخط نسخ‌متوسط ودرقرن ۱۲ نوشته شده بخشی ازتفسیر بیضاویست که اول و آخر ندارد -ازاوایل نمل‌تا اواخر سورة الزخرف - جملات وآیات قرآنی باقلم قرمز نوشته شده درکنار صفحات ، فقراتی ازکتب لغت وتفسیر نقل گردیده .

آغاز . ماأوتیه والنطق والمنطق فی‌التعارف کل لفظ یعبر به عما فی‌الضمیر مفرداً کان اومرکباً ...

پایان . ولونشاء لجعلنا منکم لولدنا منکم یارجال کما ولد عیسی من غیر اب او لجعلنا بدلکم ملائکة فی‌الارض یخلفون (کلمه اخیر رادهٔ صفحه بعد است).

قطع : وزیری۲۷ × ۱۸ س . ج :مقوای گلدار مندرس‌باعطف ازتیماج‌قهوه‌ای‌رنگ‌مندرس. صفحات:٤۰۱سطور ؛ ۲۱ .کاغذ ، ضخیم‌شکری‌رنگ شمارهٔ‌ثبت : ٦۳۱۰٤ .

انوار الفقاهة (عربی)

تألیف **شیخ حسن** پسر فقیه مشهور **شیخ جعفر صاحب کشف الغطاء** (۱۲۰۱ - ۱۲۶۲). **انوار الفقاهه** یك دوره فقه استدلالی است که بنوشتهٔ صاحب ذریعه کتابهای صید وذباحه ،سبق ورمایه وحدود وآیات آن را مؤلف موفق به اتمام نگردیده. دراعلام الشیعه ازسیدحسن صدر نقل شده که انوارالفقاهه بدروش ذکری (کتاب فقه شهیداول) ساخته شده. کتاب حاضر یکی از مجلدات انوار الفقاهه شامل اجارهٔ رهن ، حجر ، شرکة مرضابه مزارعة ، مسافاة ووقف است .

رجوع شودبه الفوائد الرضویه قمی ج ص ۹۷ ، ذریعه ۲ : ۴۳۶ ،طبقات اعلام الشیعه ج ۲ ص ۳۱۶ - ۳۲۰ ، معجم المؤلفین ۳ : ۲۱۲ .

آغاز : کتاب الاجارة وهی لغة کراء الاجیر کالاجرة لامصدر آجر لان مصدره الایجار و نقلت شرعاً لماهیة جدیدة دل علی ثبوتها الکتاب والسنة والاجماع...

انجام : اذا تعدد الواقف و الموقوف علیه سواء وقع الوقف بصفقة واحدة .... تم کتاب الوقف و یتلوه انشاءالله کتاب الوصیة ..... و اهل بیته سادات الاوصیاء.

[۲۲]

این نسخه بخط نسخ تحریری است ودرزندگی مؤلف نوشته شده . بالای صفحهٔ اول بشنگرف نوشته شده : تألیف الشیخ الفاضل الشیخ حسن اطال الله بقاه نجل المرحوم المبرور الشیخ جعفر قدس الله تعالی سره .

قطع: خشتی ۲۰/۵ × ۱۵ س.ج: تیماجی ضربی قرمز رنگ . صفحات: ۲۴۲ سطور : ۲۰ کاغذ: فرنگی سفید . شمارهٔ ثبت : ۶۳۰۹۰

[۲۳/۱]

نسخهٔ ش :۱دفتراست (ص ۲ – ۲۳٤ دفتر) وبخش قضاء وشهادات است .

آغاز : الحمدلله رب العالمین وصلی الله...... و بعدفیقول ...... حسن بن جعفر کتاب القضاء للقضاء معانی عدیدة لغة ...

انجام : للعقد والایقاع والصحیح و کذا ماکان ..... بقلم ..... علوان بن شیخ حسن ..... لماتحب وترضی .

الانوار لعمل الابرار

(عربی)

این کتاب در فقه شافعی است وشروح و تعلیقات فراوان دارد و از آن جمله شرح **دوانی** بنام بسط الانوار که در ظاهریه و ترجمهٔ آن از **مولی فتح‌الله شروانی** در دانشگاه موجود است ، تألیف **یوسف بن ابراهیم اردبیلی** شافعی (م – ۷۹۹) .

وی در دیباچه،مأخذ ها و رموز کتاب را یاد کرده .

معجم المطبوعات : ٤۲۳ کشف الظنون ج ۱ – ۱٦۷ . فهرست آستان قدس ۳ : **۱۰** سپهسالار ۱:۳٦٦ ، فهرست دانشگاه **٥** : ۱۸۲٥ – ۱۸۲۷ ، فهرست ظاهریه از عبدالغنی دقر ص ۲٦–۲۷و۳٤ .

آغاز : بسمله ،الحمد لله رب العالمین ، الحمدلله الحمید المحصی المبدء المعید حمدا یوافی نعمه ...

[۲۴]

نسخه ایست بخط نسخ احمد آذربایجانی و درحدود ۱۲٦۲ نوشته شده نسخه ناقص و تا اول کتاب الخلع است و پس از آن را ندارد .

پایان: الخلع وهولغة النزع .. و هو طلاق ینقص به العدد - یا کریم و یارحیم .

ربع دوم کتاب درص . . . پایان یافته وکاتب زیر آن نوشته تمت هذین الربعین الاولین من الکتاب..

من یدالحقیر ... احمدبن محمدقلی‌بن بدل‌بن یعقوب ساکن ولایت آذربایجان درقریه(کچل‌علی) و قاصلوعلیا فی زمان یحیی خان الیخانی در ولایت حکاری در قریهٔ حصارك فی وقت حکومة امیرالامراء نورالله خان اللهم ابد دوام دولته در نزد استادعظیم ملاحاجی فی وقت‌العصر . ۱٤ جمادی‌الاول ۱۲٦۲ .

زیر این صفحه تا ٦صفحه پس از آن یادداشت‌ها و مهرهای گوناگون موجود است. و در آغاز ص ... کتاب‌النکاح شروع‌شده (بخط همان کاتب) .

در اول نسخه نیز٦ برگ اضافی است و روی آن نوشته‌های مختلف بنقل‌از کتب فقه ولغت دیده میشود .

در کنار صفحات، تعلیقاتی گوناگون نوشته شد، وبیشترآن بخط‌کاتب متن است که احمدنام داشته و زیربرخی از این حاشیه‌ها نام‌خودرا یادکرده . روی ص۱۱٤ نقشه کعبه و مسجدالحرام کشیده و روی یك برگ‌کوچك که‌میان ص ۱٤و۱٥ الصاق شده تاریخ مختصر مکه بترکی نوشته شده . کنار برخی ازبرگها وصالی شده ودربرخی نیز آثاررطوبت دیده میشود. دربین‌برخی ازصفحات برگهای کوچك بقطعه‌ای گوناگـون چسبانیده و روی آنها چیزهایی بفارسی و عربی نوشته اند .

قطع‌رحلی ۳٥ × ۲۱/٥ س . ج تیماجی ضربی قهوه‌ای‌رنگ.صفحات ۳۸۸ سطور ۲٥ . کاغذ شکری آهار شده . شمارهٔ دفتر ثبت : ٦۳۰۸۹

اوصاف‌الاشراف (فارسی)

از **خواجه‌نصیرالدین طوسی** (م ــ ٦۷۲)

رجوع شود به الذریعة ج ۲ ــ ٤۷۷ احوال و آثار خواجه از مدرس‌رضوی ۲٥۹ــ۲٦۰ فهرست مشار ۱۸٤٦:۲

[۸/۳۲]

نسخه‌ش:۳۲ دفتراست (ص٤۱۳ ـ ٤٤۹)

آغاز : بسمله ، سپاس بی‌قیاس بارخدایی راکه نسبت آنکه هیچ عقل قوت اطلاع برحقیقت او نیست...

انجام : وهرچه عقل بآن رسد جمله منفی باشد... اینست آنچه خواستم

در این مختصر ... والسلام علی من اتبع الهدی.

اهلیلجة (عربی)

یکی از یاران حضرت صادق (ع) **مفضل بن عمر جعفی** که دربارهٔ ملحدان سؤالاتی در توحید و اثبات صانع و شبهه های منکران از حضرت صادق (ع) کرده و پاسخ شنیده. رجوع شود به بحارالانوار ج۱ الذریعة ج۲ – ٤٨۲ فهرست مجلس ج ٤ – ٤٠ ، فهرست دانشگاه ٥: ۱۱۲٥

آغاز : بسمله باب الخبر المروی عن المفضل بن عمر فی التوحید المشتهر بالاهلیلجة ... اما بعد وفقنا الله و ایاك لطاعته ... رضوانه برحمته ...

انجام : قال قد بلغت حسبك فهذه کافیة لمن عقل والحمد لله رب العالمین الذی هدانا ... وقدتم بالخیر والظفر والحمد لرب البشر .

[۲٥/۱۲]

نسخهٔ ش: ۱۲ دفتریست (ص ٤۱۷ – ٤۳٦ دفتر) بخط که در ۱۲٦٦ نوشته شده.

ایضاح الاشتباه (عربی)

تألیف **علامه حلی ، حسن بن یوسف بن مطهر** (م–۷۲٦) در این کتاب اعلام راویان شیعه بترتیب الفبا آمده و در ذی القعده – ۷۰۷ آنرا بپایان رسانده است .

رجوع شود به الذریعة ج۲–٤۹۳ فهرست ج ٤–۳۰۰ دانشگاه ۲ :٥۱۱-٥۱٤

آغاز: الحمدلله رب العالمین وصلی الله علی سیدالمرسلین محمد النبی ...

انجام : ابوالحسن العقرانی بالقاف والنون بعدالالف قبل المیم کذا فهذا آخر . . . و الاستقصاء فی معرفة الرجال .

[۳۶/۲]

نسخه ش : ۲ دفتر است (ص ۱ ۹ـ ۱٤۹ دفتر) بخط . . سبحانعلی در ۱۲۹۵ نوشته شده شامل ۳ نسخه از رسائل رجالیه .

ایضاح‌الفوائد (عربی)

گزارشی است بر **قواعدالاحکام** از فرزند **علامه ، محمدبن حسن‌بن مطهر حلی** (۶۸۲ـ۷۷۱) مؤلف از آغاز کتاب طهارة تا پایان جزء اول را در زمان‌زندگی پدر نگاشته وهمه جا « قال مدظله » دارد و از آغاز جزء دوم (نکاح) تا پایان‌آن را بعد از درگذشت او نوشته وعنوان (قدس سره)آورده .

ایضاح‌الفوائد فی حل اشکالات القواعد دارای ۳ جزء است .

رجوع شود به الذریعه ج ۲ـ٤۹۶ و ج ۱۳ (شرح قواعد)،فهرست دانشگاه ۵ : ۱۷۸۵ـ۱۷۹۱ حقوق :۲۵۸ آستان قدس ۲: ۷ـ۲۲ .

[۳۷]

این نسخه در قرن ۹ میان ۸٤۵ تا ۸۵۰ واندی بخط نسخ ابراهیم بن علی‌بن صالح بن اسماعیل لویزانی جبعی نوشته شده (جزچند برگ ازآغاز جزء ۳ که بقلم دیگریست) و شامل همه اجزاءِ کتاب است جزآنکه یك یا ۲ برگ از آغاز ندارد .

آغازنسخه : و الاصل عدم اجزاء غیره عنه . . . المقصدالثانی فی‌المیاه...

پایان: جزء اول (ص . . .) : والاصلح عندی قبول قوله مطلقا(آخر کتاب وصیت) و هذا آخر ما اوردناه فی حل‌اشکالات الجزء الاول من‌القواعد و الحمدلله الذی وفقنا لاتمامه و وافق الفراغ من تعلیقه فی ثلث‌اللیل من لیلة یشعرفجرها عن نهارالاربعاء السابع من محرم‌الحرام من شهور سنة خمسه و اربعین وثمانماه هجریه . . .

آغاز: جزء دوم = نکاح (ص . . .) : بعدحمدالله واجب‌الوجود ... یقول محمد بن حسن بن‌المطهر ...

پایان: فکیف یحکم بالسبب تم کتاب المیراث و به تمام الجزء الثانی من ایضاح‌الفوائد فی شرح اشکالات القواعد و کنت فرغت من تسویده فی غرة[۱] رمضان سنةخمس وعشرین و سبعماة،ثم زدت علیه‌زیادات لطیفه ... وهذه‌النسخه نسختها من تلك النسخة السابقه مع زیادات لطیفه . . و قد فرغت من نسختها فی غرة ربیع الاول سنة خمس وخمسین و سبعمئة (۲) . . . و یتلوه فی المجلد الذی بعده کتاب القضاء .

(پس از پایان جزء دوم ،کاتب نسخه پس از ذکر نام و نسب خود ، از تنقیح الرائع لمختصر النافع سیوری ، مطلبی دربارهٔ سهام مفروضه میراث نقل کرده است و زیر آن جدول سهام را آورده).

آغاز: جزء سوم = کتاب القضاء (ص . . .) : ـ بسملـه ـ کتاب القضاء مقدمتان . . .

پایان: فرع لواسلم بعدوجوب الکفارة سقطت باسلامه لعموم قوله (ع)الاسلام یجب ما قبله ... والاصل فیها انها لیست حقا للآدمی بل هی . . . لکن لومات علی کفره لعوقب علیه وهذا آخرما اردنا ایراده فی هذا الکتاب والله‌اعلم‌وانی‌ملتمس من ارباب الاذهان الوقاده . . . النظرالیه بعین الانصاف . . . و انا اختم کتابی هذا بابیات ختم بها بعض‌الفضلاء کتابه وهی قوله :

یا جاهدا فی عمدت یجمعه	عذرا فان اخاالفضائل یعذر
علما بان المرء لو بلغ‌المدی	فی‌العلم‌ذاق‌الموت‌وهومقصر

۱ ـ در نسخه حقوق ش:۶۹ـ‌ب‌عشره .

۲ ـ در بسیاری از نسخه این نوشته نیست . در نسخهٔ دانشگاه ش : ۷۰۸ نیز موجود است .

والحمدلله علی حسن التوفیق (۱) . . . و فرغ من تعلیقه العبد المحتاج . . . ابراهیم بن علی بن حسن بن محمد بن صالح بن اسماعیل اللویزانی . . سنة ستة و . . . خمسین بعد ثمان مئه هجریه .

بر کنار این صفحه نوشته شده : « قال مصنفه فرغت من تحریره مع ترا کم صروف الدهر المکدرة للنفوس . . . اضعف العباد مصنف الکتاب محمد بن حسن (پاره شده) علی بن المطهر الحلی و الحمدلله رب العالمین .

این نسخه مقابله شده ودر کنار برخی ازصفحات « بلغ » یا « بلغت قرائته ایده‌الله » دیده میشود . بالای برگ آخرپاره ووصالی شده و چندین سطر از بین رفته . حاشیهٔ برگ . . . نیز وصالی شده وقسمتی از سطور ازبین رفته . حاشیه‌هایی‌بدون نشان نیز در کناربرخی از صفحه‌ها دیده میشود .

قطع : رحلی ۲۷ × ۱۸ × ۹ . س . ج : تیماجی مشکی رنك وضربی . صفحات : ۶۱۸ سطور تا ص ۱۱۶. ۲۷ وبقیه ۳۳ . کاغذ : خان بالغ ضخیم . شمارهٔ ثبت : ۶۳۲۱۱

[۲۸]

این نسخه‌جزء اول ایضاح ، ازطهارت‌است‌تااقرار و ناقص‌است‌درحدودقرن ۱۰ وبخط‌نسخ نوشته شده.درآخرنسخه چندبرگ ازیك‌متن‌فقه‌استدلالی نوشته‌شده. کنار۲ برگ‌اول‌وصالی‌شده‌و قسمتی ازحواشی وسطورضایع گشته .

آغاز: الحمدلله‌ذی‌العزة والبقاء والقدرة والعلاء والمجد والکبریاء ..

انجام : والاول‌هواخبارالمصنف ...دام‌ظله ولوقال..الف درهم‌الاثوبا . فان منعنا وجب‌الالف والاطولب بذکرقیمة‌الثوب .

قطع .خشتی کوچك ۱۸ × ۱۳ × ٤ س . ج:تیماجی ضربی مشکی‌رنگ‌مندرس‌صفحات ٤۸۲ سطور ؛ ۲۵ .شمارهٔ ثبت:۶۳۰۹۳

[۵/۱]

این نسخهٔ ش ۱ دفترست (ص ۳ ـ ۳۶۱ دفتر) وشامل جزء ۲ و ۳ است . پایان جزء سوم مانند نسخهٔ‌ش ۲۷ است .

---

۱ ـ نسخه ۷۰۸ دانشگاه که جزء سوم را دارد بدین عبارت پایان‌یافته :

« ویظهرمن‌استدلاله‌بهذاو جه‌القرب»واین جمله درنسخه مایك‌برگ‌پیش‌ازپایان کتاب‌است.

ازآغازنکاح تا کتاب الکتابة از نسخه افتاده .

آغاز نسخه : الفصل الثالث فی الکتابه وفیه فصول الفصل الاول فی . . . .
الکتابة قال ص[المصنف]وهی معاملة مستقلة بنفسها ...

کاتب درپایان جزء ۲ (ص ۱۷۹) تاریخ کتابت را ۱۰۶۱ ثبت کرده و درپایان جزءسوم (ص ۳٦۱) رقم کرده :«وفرغ من تسویده العبدالجانی علی اکبر بن غلام علی شیرازی تجاوزالله عنهما بلطفه .. یوم الثلثاء ثامن عشر شهرمحرم الحرام .

ایمان ابی طالب (رسالة فی ...) (عربی)

از **شیخ مفید** ، **محمدبن محمدبن نعمان** (م - ٤۱۳)

رجوع شود به الذریعة ج ۲ ص ۵۱۳ و نجاشی ۲۸۳.

آغاز : بسمله. الحمدلله ولی الحمد ومستحقه وصلواته علی خیرته من خلقه...
وبعد اطال الله بقاء سیدنا الاستاد الجلیل و ادام له العز والتأیید...

انجام : و من دلایل ایمانه برسول الله صلی الله... کفایة وبلاغ ...وآله اجمعین

[۸/۳]

نسخه‌ش: ۳ دفتریست (ص ۱۲ - ۲۲ دفتراست)

بحر المعارف (فارسی)

در عرفان و سیر و سلوك تألیف مولی **عبدالصمد همدانی** که روز عید غدیر سال ۱۲۱٦ کشته شده است .

رجوع شود به الذریعة ج ۳ - ٤۷ وریحانة الادب ج ٤ -۳۲٦ فهرست مجلس ج۲-٤۱۳ مشارج ۱:۲۰۷

آغاز : بسمله ، اللهم یا واحد ویا فرد ویا صمد صل علی صفوتك وصفوة خلقك محمد (ص) ...

انجام : وهوالمشهوربقولهم لیس و راء عبادان قریة.

[۲۹]

این نسخه در ۱۲۵۱ بخط نستعلیق اسدالله پسرحیدر قلی نوشته‌شده . کاتب بر پشت‌نخستین برگ ، فهرست مطالب کتاب راآورده‌و یاد داشت مهر او بر بالای فهرست دیده میشود . روی‌یك برگ اضافی نوشته در « دانستن آفاق وانفس» و زیر آن‌نوشته شده «تمام‌شد مرادالمحققین» نام‌کتاب ومؤلف آن در آغاز ص‌اول بقلم قرمز نوشته‌شده. کاتب‌درزیر‌نسخه رقم‌کرده:

قد فرغ من‌تسوید‌الکتاب ..اسدالله‌بن‌حیدرقلی ... من‌قریة نخودآباد فی وقت‌الصبح سنة‌احدی و خمسین و ماتین بعدالالف.

قطع:رحلی۳۰ × ۲۰س.ج:تیماجی سربی‌مشکی. صفحات : ۳۸۶.سطور:۳۱. کاغذ :آهار شده . شمارهٔ ثبت : ۶۳۰۹۴

البلدالامین والدرع الحصین (عربی)

درادعیه‌واوراد و اذکار از **شیخ تقی‌الدین ابراهیم بن علی بن الحسن‌بن صالح کفعمی** (۸۴۰ - ۹۰۶ھ) از اکابر علماء امامیة .

رجوع شود به الذریعة ج ۳ - ۱۴۳ ریحانةالادب ج ۳ - ۳۷۰،فهرست مشار عربی : ۱۳۱

آغاز :بسمله‌ــ اللهم وفق‌لا کماله بمحمد و کرام‌آله ...فهذا کتاب‌محتوعلی عوذ و دعوات... بالبلدالامین والدرع‌الحصین ...

انجام : انعقدت عنه جمیع الالسن فلایتکلم الا بخیرباقی .

این نسخه بخط نسخ صائم رازی و در۱۱۰۲نوشته شده به امر آخوند شرفابر کنارصفحات نسخه حاشیه‌هایی‌ازمصنف با نشان منه و فقراتی‌نیزاز کتب دعاواخبار ولغت،خاصه کتاب‌غریبین‌نقل گردیده ، کنارهای برگ ۱ - ۱۸۵و۶ وصالی شده و برخی از برگها رطوبت دیده اما سطور

آسیب ندیده .فهرست کتاب بر پشت نخستین برگ موجود است ، عنوانها و شمارها شنگرف است.

قطع:رحلی ۳۳ × ۲۰ × ۵۰ س . ج تیماجی ضربی قرمز برگرداندار. صفحات: ۸۶۸ سطور: ۲۱ .کاغذ : سمرقندی شمارهٔ ثبت ۶۳۰۹۶

[۳۰]

این نسخه بخط نسخ خوش شرف الدین کاتب جهرمی پسر شیخ محمد ابراهیم معلم ، درسال ۱۰۹۸ نوشته شده . این نسخه درملك فرهاد میرزا بوده وخط او بر برگ اضافی اول نسخه موجود است ، صفحهٔ اول دارای کتیبهٔ مذهبی است که با لاجورد وشنگرف ها وآب طلا نقاشی شده. همه صفحات دارای جدول ومنطقه آب طلائی ولاجوردی هستند .

قطع : ۳۰/۵ × ۲۰ × ٤ ج ؛ ساغری سبز دارای ترنج وگوشه ولچکی کنده وگل و بوته کاری شده باطلا . صفحات : ۸۹۸ سطور : ۲۰ کاغذ : بخارائی . شمارهٔ ثبت ۶۳۰۹۵

البوارق (عربی)

ازقاضی سعید قمی و ازجملهٔ **اربعنیات** اوست .

رجوع شود به ذریعه ۱ ص۴۳۶ ومقدمه آقای مشکوة بر کلید بهشت برچاپ ۱۳۱۵ ص ك ـ كز .

[۱/۱۲]

نسخهٔ ش: ۱۲ دفتر است (ص۳۳۵ ـ ۳۷۰ دفتر) .

آغاز : وفی نعمة باقية وتقرب منه مرتبة من تمسك بحبل المقربين ...

انجام : بارقة ان الشيخ الرئيس مشائية الاسلام ...... وقد تفردنا باثبات هذاالمطلب...... بعدالجهادية قوة بها .

بیان من کنت مولاه (رسالة فی ...) (عربی)

رساله ایست از **شیخ مفید محمد بن محمدبن نعمان** (م-۴۱۳) دربیان معنی (من کنت مولاه فهذا علی مولاه) آورده . مردی از بهشمیه و گروهی از معتزلة در دلالت این حدیث بر اولویت **حضرت علی**(ع) اعتراض نموده اند و شیخ

مفید سخن آنان را بتفصیل پاسخ داده است.

آغاز : قال الشیخ المفید ..... انکر رجل من البهشمیة ضمنا و ایاه .... من کنت مولاه فعلی (ع)مولاه ..

انجام : لموضع الخلاف وهذا مما لایتوهم احد وبالله نستعین......

[۸/۱۶]

نسخهٔ ش : ۱۶ دفترست (ص ۱۸۵ ـ ۲۰۱ دفتر) .

بیان من کنت مولاه ... (رساله فی ...) **(عربی)**

رساله ایست از محمدبن موسی در پاسخ **رئیس ابوابراهیم**.در تفسیر حدیث غدیر.

آغاز: اقبال الادیب السعید ابوجعفر محمدبن موسی...

پایان : ان ذلك حق غیر باطل و حال غیر عاطل وما توفیقی الله بالله العلی العظیم .

[۸/۵]

نسخهٔ ش : ۵ دفتراست (ص ۲۸ ـ ۲۹ دفتر) .

تجوید القرآن **(فارسی)**

ازسید محمدبن علی بن محمد حسینی گرگانی (م ـ ۸۳۸)

این کتاب بنوشتهٔ مؤلف در دیباچه،دارای یك مقدمه وشش باب و یك خاتمه است اما در نسخ موجود تافصل ۳ بیش نیست

رجوع شوبه الذریعة ج ۳ ـ ۳۷۳ اعلام زرکلی ۷:۱۸۰ فهرست مجلس ۵:۳۷٤ ـ ۳۷۵

آغاز : الحمدلله الذی هدانا للایمان ورزقنا مجاورة بیته وتلاوة القرآن ...

اما بعد چنین گوید .... محمدبن علی بن محمدالحسینی ...

انجام : ولب علامت غیر بصری ... درمصحف نویسند بیست باشد والله اعلم بالصواب .

[۳۱/۳]

نسخه ش ۳ : دفتراست (ص ۱۳۱ ـ ۱۴۷ دفتر) بخط نسخ .

تجوید القرآن (عربی)

تألیف **عماد الدین علی بن عماد الدین علی بن نجم الدین قاری** او اواخر سلطنت **شاه طهماسب** را درك كرده و کتاب «التحفة الشاهية» رادر که آن نیز در تجوید است بنام او نوشته. کتاب تحفه در سال ۱۰۶۸ و کتاب حاضر در سال ۱۰۷۴ پایان یافته . این کتاب مشتمل است بر يك مقدمه و ۱۲ فصل و يك خاتمه . رجوع شود به الذریعة ج ۳ : ۳۷۱ .

آغاز : الحمدلله رب العالمين ..... و بعد چنین گوید .... عماد الدین الشریف القاری الاسترابادی...

انجام : الا کسی را که قرآن باقراءة فرا گرفته باشد ازاستاد یا صاحب سلیقه .

[۱۸/۲]

نسخهٔ ش : ۱ دفتر است (ص ۱۸ - ۷۴ دفتر)

تجوید القرآن (فارسی)

تألیف **محمد زمان بن محمد طاهر تبریزی** . وی کتابی دیگر در تجوید دارد که آغاز آن با این یکی است .

رجوع شود به الذریعة ج ۳ - ۳۶۷ ج ۱۱ - ۱۳۶ .

آغاز :الحمدلله‌رب‌العالمین‌الذی‌جعلنامطیعاالاحکام‌القرآن....چنین گویدابن حاجی محمد طاهر محمد زمان تبریزی که نظر بخواهش واطاعت بفرمایش...

انجام : و بعضی تحمید را اضافه نموده‌اند باین نحو ادا نمایند الله اکبر لااله الاالله والله اکبر ولله الحمد .

[۳۲/۲]

نسخهٔ ش:۲ دفترست (ص ٤٤ ـ ۹۰ دفتر)

تحریر اقلیدس **(عربی)**

از **خواجه نصیرالدین محمدبن محمدبن طوسی** (م-٦٢٢)

ذریعه ۳:۳۸۱آ ثار و احوال خواجه‌از مدرس رضوی :۱۹۹ - ۲۰۳فهرست مجلس ج ۲ - ۸۵ ،فهرست دانشگاه ٤ :...۸٤۳-۸٦٤مشار۱٦٤

آغاز: الحمدلله الذی منه‌الابتداءوالیه الانتهاء ...... وبعد فلما فرغت من تحریرالمجسطی رأیت ان احرر کتاب‌اصول الهند سة ...

انجام : اقول ولنـا ان نرسم ذاعشرین قاعدة فی ذی اثنتی عشرة قـاعدة بهذالوجه بعینه وان زوایا کل واحد منها بعدة قواعد الاخر والبیان قریب من بیانه واذوفقنی‌الله‌لاتمام ماقصدته ..... وآله و احبائه .

[۳۳/۲]

نسخهٔ ش : ۲دفتر است (ص ۳۰ ـ ۲۰۰ دفتر) .

تحریر مجسطی **(عربی)**

از **خواجه نصیرالدین طوسی** (م - ٦٧۲ هـ) آن‌رادر **قلعهٔ الموت**نوشته‌وبه **حسام‌الدین الحسن بن محمد سیواسی** اهداء کرده .

کشف الظنون ، آثار و احوال خواجه از مدرس رضوی . ۲۰۲ - ۲۰٤
الذریعة ج ۳-٤۹۰ فهرست مجلس ج ۲-۸۵ وج ٤ . . فهرست دانشگاه ٤ :
۸۵۰-۸۵۲ .

آغاز : الحمدلله مبدء کل مبدء وغایة ومفیض کل خیر ... وبعد فقد کنت برهة من الزمان ...

انجام : من الانحرافات الکلی الذی یکون له عند کونه فی الاوج او الحضیض مفردة .

[۳۵]

نسخه ایست بخط نستعلیق که در حدود قرن ۱۲ نوشته شده .. بر پشت نخستین برگ نوشته ای ازمحمد باقر شیرازی طبیب پسر محمدکاظم بخط ثلث موجود است . جای بسیاری ازشکلها سفید مانده چند برگ اول وآخر وصالی شده .
قطع رحلی ۲۸ × ۱۹ س ج : صفحات ۱۲۶ سطور ۱۹ . کاغذ سفید و ضخیم . شمارهٔ دفتر ثبت: ٦۳۰۹۷

تحریر وسائل الشیعه **(عربی)**

شیخ حر عاملی در **امل الآمل** در ذیل ترجمهٔ خود نوید داده که بر تألیف بزرگ ومعروف خود وسائل الشیعة شرحی نویسد وبدین نوید جامهٔ عمل پوشانید اما آنچه تاکنون از نسخ این شرح دیده شده مقدمه ایست که بمنزلهٔ نخستین مجلد شرح مزبور است و کتاب حاضر همان مقدمه و (بر طبق تصریح مؤلف) مشتمل است بر ۱۲ مقدمه و ۳۵ فائده (صاحب ذریعه فهرست مطالب این کتاب را یاد کرده اند) درآغاز کتاب، فهرست برخی ازمنابع و کتب یادشدهٔ در کتاب راآورده ، همچنین روش خودرا درشرح اخبار واحادیث بیان داشته ودر این باب ۲۲ نکته که باید درشرح خبر موردنظر قرار گیرد یاد کرده. دریکی ازمقدمات دربارهٔ علم اصول فقه

منطق بحث کرده ومنکر توقف فقه برفرا گرفتن بیشتر مباحث اصول گردیده . در پایان کتاب گوید : «اکنون که مطالب مهم وسزاوار ذکر را یاد کردم ، شرح و مسائل را که مقصود اصلی ما بود آغاز میکنیم ».

وی در یکجا نقل کرده است که یحیی بن خالد کلیله و دمنه خود را ترجمه کرده.

آغاز : الحمدلله علی جزیل نواله .. وبعد فیقول الفقیر .. محمدبن الحسن بن علی بن محمد الحر العاملی .. هذا کتاب تحریر وسائل الشیعه وتحبیر مسائل الشریعه و الباعث علی تألیفه انی الفت کتاب تفصیل وسائل الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه فی مده طویله ... استحسنه جمع کثیر من الاصحاب ... التمس منی جماعة .. تألیف شرح لذلک الکتاب .. ولا اذکر متن ذلک الکتاب کله خوفاً من اطناب بل اکتفی بعنوان الباب وانقل فی اثناء الشرح مالابد منه... ولا بدمن تقدیم مقدمه تشتمل علی فوائد مهمه .. قد جمعت فیها اهم ماذکره اصحابنا فی کتب الفقه من المقدمات فی اوائلها وترکت مایخالف الاحادیث منها فلم اذکره بل ذکرت بعضه لاجل رده ... وانتخبت الباقی واختصرت تلک المقدمات وهی اثنتا عشره ...

پایان : وحیث ذکرنا ماینبغی ذکره فی المقدمه من الفوائد المهمات تعین الشروع فی الشرح المقصود بالذات سائلین من الله التوفیق و التسدید فی الامور کلها و نطلب منه التثبت علی الصراط المستقیم والدین القویم.

رجوع شود بـه امل الآمل : ذریعه ج ۳ : ۳۹۳ ـ ۳۹٤ کشف الحجب کنتوری ص ۱۰۱ ، فهـرست دانشگـاه ٥ : ۱۲۳۲ ـ ۱۲۳۳ ، فهرست کتابخانهٔ آستان قدس ٥

[۳۶]

این نسخه بخط نسخ ودر قرن ۱۱ نوشته شده . بر پشت نخستین برگ نسخه این نوشته موجود است .

استکتبه اقل العباد .. محمدبن محمد زمان اسکنهما الله بحبوحة الجنان» زیر این نوشته وقف نامهٔ این نسخه نقل شده (واقف حاج میرزا حسن تاجر تهرانی است). جای عنوانها دراین نسخه سفید است .

قطع : خشتی کوچك ۱۹ × ۱۳/۵ س . ج: تیماج مشکی بدون مقوا باعطف وحاشیه از تیماج قرمز. صفحات: ۲۰۲ سطور: ۱۹ . کاغذ اصفهانی تیره رنگ . شمارهٔ دفتر ثبت : ۶۳۰۹۸

التحصین فی صفات العارفین (عربی)

از **احمد بن محمد بن فهد حلی** (۷۵۷ - ۸٤۱) درسیر وسلوك مشتمل برسه قطب . چند بارچاپ شده .

رجوع شودبه : الذریعة ج ۳ - ۳۹۸ ،فهرست مجلس ج ٤ - ۱٤۷ کشف الظنون فهرست دانشگاه ۳ : ۶۵۵ مشار- عربی- :۱۶۷ .

آغاز . الحمدلله موضع الرشاد ومرشد العباد . . .. وبعد فهذا کتاب مضمونه العزلة والخمول .... وسمیته بکتاب التحصین فی صفات العارفین ...

انجام : وان الله بکم لرؤف رحیم ..... واشرف الاولین والآخرین .

[۲/۳۷]

نسخهٔ ش : ۲ دفتراست (ص ٤۳۸ – ٤۷٤ دفتر) .

التحفة الشاهیة (عربی)

از **قطب الدین شیرازی محمود بن مسعود** (م – ۷۱۰) در هیئت . اواین کتاب را بنام امیر شاه محمدبن الصدر السعید معتزبن طاهر در ٤ باب نگاشته و در دیباچه ازاو یاد کرده . وی این کتاب را پس از نهایة الادراك پرداخته است .

رجوع شود به کشف الظنون ج ۱ – ۲۶۲ فهرست دانشگاه ٤

آغاز : خیر المبادی مازین بالحمد لواهب القوة علی حمده ..... وبعد فان

احوج الخلق الی‌الله محمودبن مسعود الشیرازی .... الباب‌الاول فیما یحتاج‌الی تقدیمه.. وفیه ثلثة فصول الفصل الاول فی تعریف الهیئه...

انجام: اوخرج سکون عدد امثال مافیه من‌المکعب .... والحمدلله الکریم الجلیل .. فهذا ماسمحت به قریحتی الجامدة ... والحمدلله الذی هدانا لهذا و ماکنالنهتدی لولا ان‌هدانا الله وصلوته علی‌سیدنا محمد رسوله وآله واصحابه .

[۳۸]

نسخه‌ایست که در ۹۰۳ بخط نستعلیق محیی‌الدین بن حبیب‌الله یزدی حسینی نوشته شده و بشهادت‌کاتب‌بانسخه‌ای ـنوشته شده‌ازروی نسخهٔ اصل ومقابله شده باآن ـمقابله گردیده.صفحه‌اول دارای سرلوحه زرین کوچکی است که اندکی ازآن (گویا دراثر رطوبت) محو شده . برخی از حاشیه هایی که بر کنارنخستین صفحات نسخه است‌ازرطوبت آسیب‌دیده وبدرستی خوانده نمیشود . پس ازص٤ درحدود ٦ برگ ازنسخه ساقط گردیده .

پایان ص ٤ : و یسمی مثلثاً ان‌کانت ثلثه خطوط وذااربعه .

آغاز ص بعد: ذکر فیه مسبوقاً وکذلك تحیق الامرفی خروج الشعاع ..

جدول آب طلائی ولاجوردی‌دارندیك‌صفحه‌سفید است امانسخه‌درآنجا نقصی ندارد . شکلهای نسخه باقلم قرمز کشیده شده برنخستین برك (اضافی) یادداشتی ازمحمد باقر مشهور بحکیم که این‌نسخه رادرکربلا بسال ۱۲۵۹ به‌پنج ریال خریده . بریشت نخستین برك نسخه یکی ازدارندگان نوشته «ازجمله کتابهای‌اختصاصی من است ازکتب مرحوم فاضل ایروانی ابتیاع شد » زیر این یادداشت مهریست کوچك وبیضی‌ازمرحوم‌امام‌جمعه که نقش‌آن«عبده‌الراجی یحیی »است .

قطع : رقعی ۲۰/۵ × ۱۱/۵ س ج : تیماجی ضربی برگردان دارو دارای ترنج وسط وچهارلچگی وگوشه که‌گل و بوته درآن‌کنده‌اند وزمینه آن طلائی است ، صفحـات : ۲٤٦ ، سطور : ۲۷ • کاغذ: سمرقندی • شماره دفترثبت ۶۳۰۹۹

التحفة‌الغرویه **(عربی)**

شرح مزجی‌است بر« **الروضةالبهیة**» متن‌از **شهیدثانی** وشرح‌تألیف **شیخ خضر بن شلال‌بن خطاب آل‌خدام عفکاوی نجفی** (م ـ ۱۲۵۵) است . وی در

رمضان ۱۲۲۹ از شرح کتاب الطهارة و از میراث در ۱۲۴۵ فراغت یافته است و بنوشتهٔ صاحب ذریعه معلوم نیست که این شرح را پس از میراث تا کجا نوشته . درضمن کتب مرحوم امام جمعهٔ خویی که بوسیله آقای جمال امامی باین کتابخانه هدیه شده ۸ مجلد از این شرح وجود دارد طهارت ، صلوة ، زکوة وخمس ، صوم و کتاب الحج درسه مجلد .

رجوع به ذریعه ۳ : ۴۵۰ ـ ۴۵۹ و اعلام‌الشیعه شود .

[۳۹]

این نسخه مجلد اول = کتاب الطهاره است وبخط نسخ ابراهیم پسرملامهدی در ۱۲۳۳ از نسخه اصل پاکنویس شده .مؤلف درپایان این‌جلد پس‌از ذکر تاریخ فراغت از تألیف ، دورؤیا دربارهٔ این کتاب از دوتن ازعلما که این کتاب را پاکنویس میکرده‌اند و حضرت مولی علی (ع) را بخواب دیده‌اند نقل کرده (مؤلف شبیه این‌رؤیا را در ذیل همه مجلدات وبنوشته ذریعه درپایان کتاب‌المیراث نیزآورده) .

آغاز: الحمدلله‌رب‌العالمین . . کتاب‌الطهاره‌الکتاب مصدر ثالث‌لکتب . . . وقدعرفه شیخنا الشهیدعلی‌مانقل‌عنه‌فی‌بعض‌فوائده بانه‌اسم‌لمایجمع‌المسائل‌المتحده بالجنس‌المختلفة‌بالنوع و فرق بینه وبین‌المقصد والفصل . . . وجعل‌الباب مرادفا للمقصد . . وجعل‌الفصل والمطلب بمعنی واحد و هی‌المایز بین‌المسائل المتحدة فی‌الصنف‌المختلفه‌فی‌الشخص . . .

پایان :و وجوب‌البذل فی کل واحدمنهالصاحبه فتامل . . .ونسئله‌ان‌یعصمنا من‌الخطا . . ویرزقنااتمام‌هذاالشرح‌المستطاب . . وکان ذلک‌فی‌یوم الاربعاء غرةشهر رمضان‌المبارک فی‌السنه‌التاسعه‌من‌العشر الثالث من‌المائه‌الثالثه‌من‌الالف‌الثانی . . . وهوالیوم‌الذی‌وقع‌فیه‌الابتداء بالصلوة . . وقد اخبرنی‌بعضی اخـوانی‌العلماء بعدان کتب‌بعض هذاالکتاب‌ان‌مولانا . . . . و الحمدلله‌اولا و آخرا وقدتشرف قلم‌الخاطی ابراهیم‌بن‌المرحوم ملامهدی . . واخراجه الی‌البیاض . . وکان‌الفراغ . . فی‌الیوم الثامن وعشرین من‌شعبان‌المبارک فی‌سنه ۱۲۳۳ .

قطع: وزیری ۲۶ × ۱۵س. ج: تیماجی‌قرمز منگنه شده. صفحات ۶۰۲ سطور. ۲۷.

کاغذ:فرنگی. شمارهٔ ثبت: ۶۳۱۰۱

[۴۰]

کتاب‌صلوة(جلد دوم) از **تحفة‌الغرویه** که‌بخط نسخ‌محمد صالح‌پسر سید قاسم حسینی اعرجی در۱۲۳۵ پاکنویس شده.

مؤلف‌این بخش‌رادرع ۱-۲-۱۲۴۲ بپایان‌رسانده‌و درپایان این جلدپس از ذکرتاریخ مذکور عین رؤیایی‌راکه در پایان حج‌ومیراث آورده یاد کرده وآنگاه داستان سفر خود را بکربلاوعرضه کردن کتاب‌به یکی از استادان آن‌شهر و عذر خواستن آن استاد و سپس رؤیای‌خودرا آورده.

آغاز: المفسر بالدعاء والرحمةوالاستغفار. .المعلوم کون‌الحقیقه منهاالاول شوع‌الاستعمال فیه‌لغة وعرفاولزوم‌خلافه‌الاشتراک‌اللفظی‌اوالمعنوی. .

پایان: ومنهاماقدمرفی‌خلال‌المباحث من‌الاحکام. . مماقداغفله‌المصنف و هو کثیر. . ونسئله‌ان یعصمنـامن‌الخطاء. . ویرزقنااتمـام‌هذاالشرح ...والحمدلله اولا وآخراًوظاهرا وباطنا. . . وقدفرغ‌من نقله‌الی‌البیاض محمدصالح بن‌السیدقاسم الحسینی‌الاعرجی.. سنه ماتین‌واخمس‌واثلثین‌بعدالالف.

کنار چهاربرگ‌آخرگ اول وصالی شده. نوشته‌هایی‌ازعبدالله‌نجل‌آغا و محمدبن جعفر سلطان‌العلما برپشت نخستین برگ دیده میشود. عنوانها بر کنار صفحه نوشته شده وبالای عبارات متن (لمعة) خط شنگرف کشیده‌اند.

قطع: رحلی ۲۹ × ۱۷ س. ج،تیماجی‌قرمز صفحات. . . سطور: ۲۹ کاغذ فرنگی.

شمارهٔ دفتر ثبت: ۶۳۱۰۸

[۴۱]

این نسخه بخط نسخ تحریری **حسن قفطانی** و شامل کتاب زکوة وکتاب خمس از تخفةالغرویه است. کتاب‌الزکوة در ص. . پایان یـافته و کتاب الخمس پس از آن آغاز گشته و این ترتیب برخلاف ترتیب تالیف وکتابت است زیرا کتاب الخمس در ذی‌الحجه۱۲۳۲ تألیف شده و درنیمه‌محرم همین سال‌کارپاکنویس کردن آن پایان‌یافته وکتاب الزکـوة که در ربیع‌الاول ۱۲۳۲ آغازشده در رمضان ۱۲۳۳ پایان یافته و در ۱۹ همین ماه رونویس آن از

مسوده انجام شده ، علاوه‌براینکه مؤلف درپایان کتاب زکوة گوید « پس از فراغت از این کتاب در همین تاریخ به تألیف کتاب‌الصوم پرداختم ». وشگفت آنست کـه در کتاب‌الخمس هیچگونه اشارتی به کتاب‌الزکوة نکرده .مؤلف‌درپایان کتاب الزکوة ، رؤیائی را که درپایان بیشتر مجلدات این کتاب آورده نقل کرده وسپس گوید : من کراسه‌های کتاب‌طهارت و صلوة و ۵ کراسه از زکوة را که بهمان‌قلم اعطائی حضرت مولی(ع) (در رؤیا) نوشته بودم به برادر ونورچشم دانشمند و پرهیزکارم که درپاکنویس کردن این کراسه‌ها مرا یاری میکنند دادم و اوشبی‌اظهار کرد ، که کراسه‌های کتاب زکوه برخلاف کتاب طهارت وصلوة خالـی از تحقیق است ومن گفتم ایـن بسبب گرفتاریهای بسیار و سفری‌است که در وقت تألیف کتاب‌الزکوة پیش‌آمدامادوست من همان‌شب در خواب کراسه‌های زکوة را دید که بالای هریك ازآنهااین‌عبارت بخط من نوشته « صح‌ماقیدلدی المفتقر » وزیر آن مهری ناآشنا نهاده شده . برپشت نخستین برگ حسن‌قفطانی‌کاتب نسخه عین این داستان رااز زبان خود نقل کرده‌است .

آغاز کتاب زکوة: کتاب‌الزکوةالمفسر لغةبالطهارةالزیادة والنمو وشرعاً بصدقة . . .

پایان زکوة : و المسائل‌التی تردعلیك بـادنی مراجعه فتدبر . . .مما قد ساقه الله الی عبیده‌الجانی خضر بـن‌المرحوم شلال . . . وهواليوم‌الذی وقع فيه بحمدالله الابتداء بالجزءالسابع المشتمل علی کتاب الصوم . . . فرغت من بياضه ضحی‌یوم‌الخميس السابع‌عشر من‌الشهرالشريف‌الذی انتهی فيه‌قلم‌التأليف .

آغازخمس . کتاب‌الخمس الذی‌لاريب انه‌فی‌الاصل‌اسم‌لحصةمن‌العدد . . .ثم نقل‌فی‌لسان‌الشرع‌الی حق‌معلوم‌قداختلفوافی‌تعريفه علی‌انحاء قدلايسلم‌شی‌منهافی طرده اوعكسه . .وانكان‌الاقرب من تعاريفه‌انه‌حق‌مالی‌فرضه‌المالك‌الاصلی فی‌مال‌مخصوص له و لبنی‌هاشم عوضا كرامةتعالی اياهم بمنع‌الصدقه والاوساخ واظهارا لسلطنتهم ومزيدفضلهم‌علی‌كافةالمكلفين . . .

پایان: من دون‌فرق بين‌المسلم والكافروالحروالعبد والصغيروالكبير فليتامل فيماقدساقه‌الله‌الی‌عبده‌الجانی‌خضر . . ذی‌الحجه من‌ثانی‌سنةمن‌العشرالرابع‌من‌ثالثه

ثانی الالفین . . وکان الفراغ من اخراجه الی البیاض یوم الثلثاء منتصف محرم الحرام التالی لما انتهی فیه قلم التألیف الشریف وصلی الله علی محمد وآله .

روی یک برگ اضافی اول نسخه، مؤلف چند فقره نوشته دارد وزیر آنها نام خودرا نوشته.

قطع : خشتی ۲۱ × ۱۵ س . ج: تیماجی قرمز منگنه . صفحات ۵۶۲ سطور ۱۹: کاغذ : شکری رنگ . شمارهٔ ثبت : ۶۳۱۱۳

[۴۲]

این نسخه بخط نسخ کاتب نسخه‌ش: ۱۰٤ ودر ۲۵ ذیقعدهٔ ۱۲۳٤ ازروی نسخه اصل یا کنویس وبا آن بایاری مصنف مقابله شده مئولف خود در ۱۹ جمادی الثانیه همین سال از تألیف آن فراغت یافته وهمان رؤیای قلمرا نقل کرده .

آغاز : کتاب الصوم الذی ستعرف معناه لغه وعرفا .. مشتمل علی بحر علم لاینزف و مشکل لولا محمد واهل بیته ماکان یعرف . . لذاکان المناسب تصدیر مسائله بمقدمه مشتمل علی جم المطالب .. منها انه من اشرف الطاعات ..

پایان : ومنها انه لو نذر الاعتکاف احد الشخصین الذین علی حقو واحد کان واجبا مع الامکان و لوبالمهایات و نحوها فلیتامل قدس اقه الله تعالی... فاعطانی بعدان نظر الیه بعین الرضا اشیاء نفیسه منها قلم لم یر الرائون مثله فکتبت به معظم الطهارة یتلوه من الجزء الثامن المشتمل علی جمله من فصول کتاب الحج .... و قد حملنا علی الابطاء فی بیاض هذا الاملاء کثرة الصواد ودواعی الفساد المؤدیه الی اراقه الدماء .. و وقع الفراغ یوم الخمیس خامس و عشری ذی العقده سنه اربع و ثلثین بعد الف و ماتین من الهجرة .

درکنار آخرین صفحه نوشته شده « قدتم مقابلته علی نسخه الاصل مع المصنف حرسه الله بحسب الجهدو الطاقه» . دراین نسخه خط مصنف بر پشت نخستین برگ دیده میشود . برخی از عنوانها بر کنار صفحات نوشته شده وعلامات تصحیح نیز بچشم میخورد .

قطع : خشتی ۲۱ × ۱۵ س . ح : تیماجی قرمز منگنه شده صفحات ٤۳۶ سطور ۱۹ کاغذ : فرنگی ضخیم نخودی رنگ . شمارهٔ دفتر ثبت : ۶۳۱۱۰

[۴۳]

این نسخة بخط نسخ همان کاتب است ودرذی الحجه ١٢٣٦ نوشته‌شده .

فصول سته کتاب‌الحج در٦ بخش آمده واین نسخه نخستین بخش وشامل ۳ فصل‌است‌مؤلف درذی‌القعده١٢٣٦ از تألیف آن فراغت یافته و همان رؤیا را در آخر آن نوشته . این نسخه ناقص است واندکی ازآغاز آن (از آداب سفر) افتاده .

آغاز : وتكثرت به‌الانهارواستمرت عليه‌السيرة و قامت عـليه الضرورة و منها‌استحباب‌الوصيه ... ومنها‌الغسل. . . .

پایان : اوفی‌صحه ولم بعداليه فتدبر فيما قدساقه‌الله‌الى عبده‌الجانى‌خضر ... بتمام‌الفصل الثالث المشتمل على المواقيت وافق الفراغ بياضه يوم الخميس غرة ذی‌الحجه ختام عام‌الفراغ من‌هذا‌الاملاء الشريف .. اسئل‌الله ان يمد فـى عمـرى لنقل مايخط‌القلم المرتضوى .

قطع : خشتی ٢١ × ١٥ س ج:تیماجی‌قرمز صفحات٣٣٦سطور : ١٩ کاغذ ! فرنگی‌ضخیم
شمارهٔ دفتر ثبت : ٦٣١١١

[۴۴]

دومین بخش کتاب حج ومجلد پنجم یا جزء نهم ازتحفة‌الغروية با همان‌کاغذ است این بخش را مؤلف در جمعه آخرصفر١٢٣٨ بپایان‌آورده و نیز درهمین روزتألیف‌قسمت سوم کتاب‌الحج را آغاز کرده وکاتب در٢٤ ع ١ همین‌سال نوشتن‌آنرابا‌تمام‌رسانیده .

آغاز: الفصل‌الرابع من الفصول المشار اليها سابقا فی افعال‌العمرة المطلقة و هی‌الاحرام والطواف والسعی والتقصير ...

انجام : والجزء‌الاول من‌الحج والثانی ... آخر صفر‌المظفر من عام ١٢٣٨ وهواليوم‌الذى وقع الا بتداء ... بالجزء‌الثالث من كتاب‌الحج .. وقد وقع‌الفراغ من اخراجه الى‌البياض ... من‌عام فراغ قلم‌المصنف سلمه‌الله وارجومن‌الله‌التوفيق لاخراج مايخط .

قطع:خشتی٢٢ × ١٠٥س.ج‌تیماجی‌قرمز صفحات :٢٤٤سطور٢٠ .شمارهٔ‌دفترثبت : ٦٣١١٤

[۴۵]

قسمت سوم از کتاب الحج است با همان خط و کاغذ . در این جلد فصل ۵ و ٦ از فصول کتاب‌الحج است و در پایان فصل ۵ (ص...) مصنف ازواقعهٔ شمرد و زکرد که درنجف (دررمضان ۱۲٤۰) رخ داد وبه پیروزی طایفهٔ شمرد انجامید یادکرده ورؤیای «قلم» را درپایان هردوفصل آورده پس ازپایان کتاب‌الحج درذیل عنوان «تتمه» فضائل مکه و دیگرمشاهد مشرفه و برخی از زیارات و ادعیه آورده اما در این نسخه از این تتمه بیش از چند سطر وجـود ندارد و بقیه آن افتاده .

آغاز: الفصل الخامس من‌الفصول المشاراليها فی صدرالکتاب ..

پایان: فلم يتكلم احدفكان هوالرا دعلی نفسه فقال ذلك بين الركن‌الاسود الی باب الكعبه(جملهٔ اخیر را دهٔ صفحه بعد است که‌در نسخه نیست) .

این‌نسخه تاریخ کتابت ندارد اما تاریخ پایان تألیف این جلد ۹ ج ۲ ۱۲۵۲ است .

قطع : خشتی ۲۱ × ۱٤/۵ س . ج : تیماجی قرمز صفحات ٤۸٤ سطور : ۱۹ .

شمارهٔ دفترثبت : ٦۳۱۱٤

التحفة القوامية **(عربی)**

میرزا قوام الدین محمدبن مهدی حسینی قزوینی متوفی ۱۱۵۰ صاحب منظومه های فقهی و عـروضی ،**اللمعةالد مشقيه** تألیف شهید اول‌محمدبـن مکی(مقتول در ۷۸٦) را بنظم درآورده . وی ازعلماءِ دورهٔصفویه وازشاگردان شیخ جعفر قـاضی ودارای اجـازه از مرحوم علامهٔ مجلسی است و این کتاب را بنام شاه سلطان حسین صفوی ساخته .

رجوع‌شود به الذریعه ج ۳ـ٤٦۲ فهرست مشار(کتب عربی):۱۷۲.

آغاز: الحمدلله الذی هدانـا الی اتباع من بهم نجانا

پایان: والحمدلله علی‌الهدایه لدینه فی‌البدء والنهایة

[۴۶/۱]

نسخه ش : ۱ دفترست (ص ۱ ـ ۳۲۰ دفتر)کاتب این‌نسخه رابرای‌آقا علی اکبر فرزند حاج آقا حسین نوشته ودرپایان رقم کرده :

قدتم الربع الرابع من التحفة القوامیه فی‌فقه الامامیه‌اقل‌الحاج .. محمدبن ملاحسینعلی ... فی‌سنة سبع وخمسین ومائتین لقرة عین‌المولی ... جامع‌المعقول والمنقول حاج‌آقاحسین و هو آقـا علی اکبر ..

تحقیق ساعة (رسالة در ...) (عربی)

قاضی سعید قمی در ایـن‌رساله دربـارهٔ آیه « یسالونك عـن‌الساعة ایان مرسیها » ومعنی ساعة بشیوهٔ خود بحث کرده .

آغاز: (بسمله) قـال‌الله تعالی یسالونك عن‌الساعة ... قیل‌انما سمیت ساعة لانهاتسعی الیهاالنفوس ...

پایان: فان‌الساعة هی رجوع کل‌الشیء و مصیر کل صورةالیه تعالی‌الاالی الله تصیر الامور

[۱/۳]

نسخهٔ ش : ۳ دفترست(ص۵۷ دفتر) وبخط محمدزمان بن عبدالله در۱۲۴۲ نوشته‌شده.

تدارك المدارك (عربی)

شرحی‌است‌از **شیخ‌یوسف‌بن احمدبن ابراهیم‌بحرانی** (م‍ـ۱۱۸۶) برمدارك

سیدمحمد طباطبائی (مدارك خود شرح است بر شرایع) .بحرانی این شرح را از طهارت تا پایان صلوة مسافر رسانیده .

رجوع شود به : الذریعة ج ٤-١٧ :

آغاز: اللهم لك المحامد والممادح علی ماهدیتنا له ... یوسف بن احمد بن ابراهیم ... و قد سمیته بتدارك المدارك ...

[٤٧/٢]

نسخه ش:٢ (ص٦٩٠-٧٠٢) دفتر است

انجام : والاندراج لیس بمسلم والالزم تنجیس الاعلی .

ترجمهٔ اختصاص مفید **(فارسی)**

بخشی از کتاب اختصاص تألیف **شیخ مفید، محمد بن محمد بن نعمان** متوفی ٤١٣ . کتاب اختصاص مفید خود مستخرج از کتاب الاختصاص شیخ ابوعلی معاصر شیخ صدوق است مؤلف از آن استخراج نموده و در ضمن کتاب دیگرش « العیون والمحاسن » درج کرده . این بخش در احکام نجوم است ومترجم شاگرد مجلسی دوم بوده .

رجوع شود به الذریعه : ج١-٣٥٨ دانشگاه : ١٠٦٠-١٠٦٤

آغاز: بدانکه هر گاه مقارنهٔ زهره بامریخ دریك برج اتفاق افتد.

انجام : اصحاب نجوم نقل کرده باشد لهذا بنقل آن مبادرت نمودم والسلام.

[٩/٥]

نسخه ش ٥ (ص١٨٤ - ١٨٦ دفتر) است

التسبیحات الاربعة (رسالة فی ...) (عربی)

درجهر واخفات تسبیحات اربعه تالیف برادر **شیخ محمدبن احمد بن ابراهیم** بحرانی درازی (م ـ ۱۱۸۶) برادر **صاحب حدائق** است .

مؤلف در پایان این رساله تفصیل در موضوع را بکتاب دیگر خودبنام **میزان الترجیح** فی افضلیة التسبیح ارجاع داده است .

رجوع شود به ذریعه ج ۱۱: ۹۹ ریحانه الادب ج۱ ـ ۱۴۳

آغاز: الحمد لله یعلم السر واخفی والکریم . . . و بعد فیقول ... محمدبن احمدبن ابراهیم الدرازی ...

انجام : ولاعیب علی من حذر وانذر وانفذو لنختم الکلام بحمد الملك العلام... الهداة الکرام .

[۲/۲۳]

نسخه ش:۲ دفتر (ص ۲۳۶ ـ ۲۵۴ دفتر)

تشریح الافلاك (عربی)

درهیئت قدیم مشتمل بر یك مقدمه و پنج فصل و یك خاتمه از تألیفات **شیخ بهاءِ الدین محمد عاملی** (م ـ ۱۰۳۱ ه).

رجوع شود به **کشف الظنون** ، مشار ـ عربی ـ ۱۸۵ـ۱۸۶ معجم المطبوعات ۲:۱۲۶۳ فهرست مجلس ج ٤ : ۲۲۳ ، الذریعه ج ٤ ـ ۱۸۵ فهرست دانشگاه ٤:۸۵۸ .

[۱/۱٤]

نسخه ش : ۱۷ دفتر است (ص ٤۲۷ ـ ٤۳٤ دفتر)

آغاز: (بسمله) ربنا ما خلقت هذا باطلاسبحانك فقناعذاب النار....

انجام : والزهرة كفلك الشمس الان مناطق خوارجها تقاطع .

تشييد القواعد (عربی)

= **تسديدالعقائد - ازشمس‌الدين محموداصفهانی (٦۹٥-۷٤۹)** شرح برتجريدالعقائدخواجه نصيرالدين طوسی (م ـ ...).همين شرح‌است که دربرابر شرح علاءالدين قوشجی (م ـ ۸۷۹) شرح قديم تجريد خوانده‌ميشود .

رجوع شود به‌فهرست مجلس ج ٥ ـ ۱۱۳ وفهرست‌آستان‌قدس ج۱ ـ ۱٦٦ كشف‌الظنون : تجريد

[۴۸]

نسخه‌ايست بخط شكسته نستعليق تركی که در۱۰۲۰ برای شيخ‌الاسلام نوشته‌شده ازآغاز وتاپايان مقصد اول است .

آغاز : لها ومتقدم عليها وغير متحرك فيها يسمى جسما اول و مــاهو واقع فی‌الجهات . . . . .

قوله : اوذاتية يعنی بالفعل وبالقوة القرينة منه بحيث‌سبل بادنی‌سبب .

انجام : يسمی علة عرضية و الثانی اقتران شيی بالمعلول كذالك فان‌العلة بالقياس الی ذلك‌الشئی المقترن بالمعلول سمی علة عرضية .

كاتب افزوده است : تم‌المقصدالاول ... سابع عشرمن شهر ربيع‌الاول سنةعشرين الف(...؟)

من‌الهجرة» وسپس همین‌کاتب باقلم قرمز نوشته « رقم هذا الکتاب .. من‌جهة حضرةالسیدالعـالم الفاضل شیخ‌الاسلام ومنبع‌الاعلام المسمی بالرضا محمد حبرالانام .. آمین یارب‌العالمین .

قطع :خشتی نازك ٢٢ X ١٢/٥ س . ج : تیماج قرمز ضربی صفحات٣٩٨سطور : ١٩ کاغذ . شکری رنگ آهار مهره ضخیم شماره ثبت : ٦٣١٦٨ .

التصریح بمضمون التوضیح (عربی)

از **خالدبن عبدالله ازهری** (م ـ ٩٠٥) شرح(یاحاشیه) **اوضح‌المسالك الی الفیةابن‌مالك‌ابن‌هشام** و به « التوضیح »نیز معروف‌است ودر ٨٩٠تألیف آن بپایان رسیده .

رجوع شود به کشف الظنون ج ١ ـ ١٤٢ فهرست مجلس ٤ :٣٢٦و ٣٨٣ ، فهرست دانشگاه ٢ : ٣٤٤ ـ ٣٤٦ ، معجم‌المطبوعات : ٨١١ مشار ـ عربی ـ ١٨٧

[٤٩]

نسخه‌ایست که درقرن ١٣ یا اواخر ١٢ بخط نستعلیق نوشته شده و تاریخ کتابت درپایان آن محو شده برگ١٩ ٣ وصالی شده و سطور یك‌روی آن خوانده نمیشود بالای متن خط قرمز کشیده شده وکنار صفحه‌هانشان تصحیح ونیز توضیح برخی ازلغات دیده میشود .

آغاز: الحمدلله الملهم لتحمیده حمداً موافیاالنعمه مکافیاالمزیده... خالدبن عبدالله الازهری..

پایان: قدوافق‌الفراغ منه فی‌یوم عرفه ... وقال‌ذلك مؤلفه ... الازهری ...

قدتمت‌هذه الکلمات یوم‌الاربعاء حادیعشرصفرالظفر .

قطع : وزیری ٢٤ X ١٧ س .ج : تیماجی ضربی قرمز رنگ . صفحات : ٦٤٣. سطور : کاغذ . اصفهانی شکری . شمارهٔ ثبت . ٦٣١١٧

التصور والتصدیق (رسالة فی...) (عربی)

تألیف **ملاصدرا شیرازی** متوفی ۱۰۵۰.وی دراین رساله ازسخنان قطب رازی در شرح شمسیه وشرح مطالع ورساله تصور وتصدیق نیز خرده گرفته است . این رساله در سال ۱۳۱۱ در تهران بضمیمه الجوهر النضید بچاپ رسیده است .

فهرست مشار- عربی- : ۲٦٥ فهرست رضوی٤ :۳۹٦ یادنامه ملاصدرا۱۰۸ والذریعه ج ٤ - ۱۹۸.

آغاز: تصورنا آیاتك و صدقنا برسالاتك و آمنـا بحججاك وبيناتك ... محمدالمشتهر بصدرالدین هذه رسالة متضمنه ...

انجام : مع انهم قائلون بان الوجود امر بسیط لاجنس و لافصل له فلاحدله ولایعرضه العموم والکلیة وادراك ذلك يحتاج الی لطف قريحة فهذا ما سنح لنافی باب التصور .

[۱/۳]

نسخهٔ ش : ٥ دفتر است (ص ۸۹ - ۱۰۹ دفتر) . کاتب در پایان رساله نوشته : الکاتب ملا محمدهادی خلف مرحوم حاجی فتح‌الله سنه۱۲٤۳

تفسیر سورة جمعة (عربی)

تألیف **محمدبن ابراهیم ملاصدرای شیرازی** متوفی ۱۰۵۰ .

رجوع شود به الذریعه ج ٤ -۲۷۸ و۳۳۷ ویادنامهٔ ملاصدرا ۱۰۹ . فهرست دانشگاه ج۱، مشار - چاپی عربی - :۲۰۲

[٥٠/٢]

ش : ٢ (ص١٢٠ ـ ٢٦١ دفتر) است،

آغاز : الحمد لواهب النفس والعلم والعقل ... صدربن ابراهیم الشیرازی اعلم ایها السالك ...

انجام : من آیات التوراة ولیشماعیل شمقینحا هنه براحتی اوتواوهقریتی.

تفسیر سورة حدید

(عربی)

تألیف **صدرالدین شیرازی** متوفی ١٠٥٠ .

رجوع شود به الذریعه ج ٤ ـ ٣٣٧،٢٧٨ و یادنامه ملاصدرا ١٠٩ وفهرست رضویه ج ٤ ـ ٤١٥ ، ٤٢١

[٥٠/١]

ش : ١ (ص٢ ـ ١١٩ دفتر) است

آغاز : الحمدلله الذی افاض علی قلوب اولیائه لئالی جواهر القرآن ودلایل کنوزه...

انجام : الی طریق التوحید باسرار کلماته ورموز آیاتـه محمد وآله ... اولا و آخر.

تفسیر سورة فاتحة الکتاب

(عربی)

تفسیری است که بروش عرفان و تصوف نگارش یافته مؤلف آن را نشناختم .

رجوع شود به فهرست خزانهٔ تیموریه ج ١ ـ: ٧٩ .

[١/١]

نسخه ش : ١ دفتریست (٢ـ٣٧ دفتر) .

آغاز: الحمدلله الحامد المحمود الواحدالموجودالشاهدالمشهودالذی لیس له کفو ولا والدولامولود ... فی‌معنی‌الفاتحة...

انجام: فلنکتف بهذه‌الخاتمة من تفسیر سورةالفاتحة للمتصفحین وسیلة الاهتداء وللمهتدین ذریعه‌الاحتبا والحمدلله ... الطیبین‌الاطهار.

تفضیل امیرالمؤمنین علی سائرالاصحاب (عربی)

تألیف **شیخ مفید محمدبن محمدبن نعمان** (م - ۴۱۳). وی افضلیت علی (ع) راازطریق‌اخبار ثابت و قول مخالفین رارد کرده است.

رجوع شود به الذریعة ج ۴ - ۳۵۸ رجال نجاشی ۲۸۳.

آغاز : قال الشیخ‌المفید رضی‌الله عنه اختلفت الشیعة فی‌هذه‌المسئلة . . . و اختلفت اهل‌الامامة فی‌هذاالباب فقال کثیرمن متعلمیهم..

انجام : حسب کثرة القائلین المستیقنین بذالك من الانام والله‌ولی‌التوفیق وصلی‌الله ... الی یوم‌الدین .

[۸/۲۲]

نسخه ش :۲۲ دفتراست (ص۳۰۴ - ۳۱۰ دفتر)

تفضیل‌الانبیاء علی‌الملائکه (رسالة فی...) (عربی)

تألیف **سید مرتضی علم‌الهدی** (م - ۴۳۶) .

وی رساله‌ای نیزدر منع تفضیل ملائکه‌بر انبیاء (ع) دارد که‌نسخه‌ای‌از آن درهمین فهرست معرفی میگردد.

رجوع شود به الذریعة ج ۴ - ۳۵۹ و رجال نجاشی:۱۹۲.

آغاز : مسئلة فی تفضیل الانبیاء ... اعلم انه لاطریق من جهة العقل الی القطع بفضل مکلف علی الاخر لان الفضل المراعی...

انجام : والتعلیق بهذه الایة خاصة ضعیف جدا و فیما اوردناه کفایة تمت المسئلة ولله الحمد والمنه .

[۸/۱]

نسخه ش : ۱ دفتر (ص۲ـ۸ دفتر) است.

تقریب النشر للقرآت العشر **(عربی)**

مختصر کتاب «النشر فی القرآت العشر » است .اصل ومختصر هردو تألیف **شمس الدین محمد بن محمد** معروف به **ابن الجزری** (م ـ ۸۳۳) است .

فهرست دارالکتب چاپ ۱۹۲٤ ج ۱ ص ۱۷۰ وچاپ ۱۹۶۱ ج ۱ ص ۱۷۳ ـ ۱۷٤

فهرست خزانه تیموریة ج ۱ ـ ۲۷۶ و مخطوطات دارالکتب ظاهریه (علوم القرآن) ۸٤ کشف الظنون ج ۱ ـ ۳۱۹ و ج ۲ ـ ۶۰۰

آغاز : قال شیخنا العلامة زبدة المقدمین ... شمس الملة والدین ..محمد بن الجزری ... الحمدلله علی التقریب والتیسیر و اشهد ان لااله الاالله ... وبعد فلما کان کتابی نشر القرآت العشر ...

انجام : وارزقنی تلاوته آناء اللیل واطراف النهار ...یارب العالمین.

[۳۲/۲]

ش : ۲ دفتراست (ص۳۹ـ۱۲۹ دفتر)

تقلید اعلم (رساله ...) **(عربی)**

تألیف **مولی محمد باقر فشارکی** متوفی ۱۳۱٤ در اثبات لزوم تقلید اعلم در فروع دین .

رجوع شود به الذریعة ج ۱۱ ـ ۱۵٤ والفوایدالرضویه ج ۲ـ ٤۰٤
احسن‌الودیعه ج ۱ : ۱۵۸ اعلام‌الشیعه .

[۶/٦]

نسخه ش : ٦ دفتریست (ص۳۹۰ ـ ٤۱۲ دفتر) .

تقویم شرعی (فارسی)

تعیین سعد و نحس ساعات و ایام بر طبق اخبار تألیف **امیر محمد صالح ابن‌عبدالواسع حسینی خاتون آبادی**(متوفی درصفر۱۱۲٦)داماد مجلسی وجد خاندان‌امام جمعهٔ اصفهان و مؤلف ذریعه النجاح وانوارمشرقه.این‌رساله‌مختصر کتاب « تقویم المؤمنین » اوست وتاریخ اتمام آن را مؤلف دراین مصرع بیان نموده :

برآورد « جزوی =۲٦ » ز « تقویم شرعی =۱۱۳٦ » (۱۱۱۰)

رجوع شود به الذریعة ج ٤ ـ ۳۹۷ و ٤۰۳ ،فوائدالرضویه ج ۲ : ۵٤٦ ، اعیان‌الشیعه اعلام الشیعه، فهرست مجلس ج ۵ ص۲٤٦ـ۲٤

آغاز: الحمدلله رب العالمین و الصلوة علی محمد . . . . محمد صالح بن عبدالواسع . . . . در کتاب تقویم المؤمنین از برای ارباب ایمان . . . . بتقویم شرعی موسوم گردانید ...

انجام :جدول معرفة نیك وبد اشغال،ازمکانی‌بمکانی نقل نمودن ، ـ نیك ـ.

[۹/۸]

نسخه ش : ۸دفتر است (ص ۲۱۰ ـ ۲۵۲ دفتر).

تلخیص المقال فی تحقیق احوال الرجال (عربی)

تـألیف **میرزا محمدبن علی رجالی استرابادی** (متوفی ۱۰۲۸) وی در رجال سه کتاب نگاشته بنامهای ۱ ـ منهج المقال (رجال کبیر ۲) تلخیص المقال (رجال وسیط) ۳ ـ الوجیز (رجـال صغیر). تلخیص را در سنهٔ ۹۸۸ بپایان رسانیده.

رجوع شود به الذریعه ج ۴ - ۴۲۰، وفهرست دانشگاه ج ۲ ـ ۵۴۹.

آغاز: الحمدلله و سلامه علی عباده الدین اصطفی اما بعد فهذا کتاب تلخیص المقال فی تحقیق احوال الرجال قدا ثبتت فیه الاسماء علی ترتیب الحروف المعجم...

انجام: وعنه علی ما ذکره الی المشایخ قدس الله روحه ارواحهم و جزاهم عن الاسلام و اهله خیر الجزاء.

[۵۱]

نسخه ایست که در ۱۰۶۷ بخط نسخ سید احمد میرشاهمیر طباطبائی نوشته شده حاشیه‌های «منه» و از محمد صادق منجم دارد. روی برگهای اضافی اول، چند فائدهٔ رجالی نوشته شده قطع:خشتی ۲۵ X ۱۸س. ج :تیماجی قرمز و مندرس صفحات ۴۳۸ سطور ۲۱ کاغذ اصفهانی نخودی شمارهٔ ثبت : ۶۳۱۱۶.

[۵۲]

این نسخه در ۱۰۵۴ بخط نسخ محمد بن علوان بن عسکر خاقانی جزائری نوشته شده ودارای حاشیه‌های (منه) است.

قطع خشتی ۲۵ X ۲۰ س. ج : تیماجی قهوه‌ای سوخت صفحات: ۴۴۲ سطور: ۲۱. کاغذ آهار مهره نخودی شمارهٔ دفتر ثبت : ۶۳۱۱۸

تمهید القواعد (عربی)

از **زین‌الدین بن علی‌بن احمد = شهید ثانی** (م ـ ۹۶۶) مشتمل بر قواعد مهمه اصول وفقه است . این کتـاب دارای دوقسمت است : قسمت اول مسائل اصولیه وتطبیق فروع فقهیه با آن . قسمت دوم برخی قواعد عربیت بـا اشاره بتفریعات فقهیه آن و هربخش دارای ۱۰۰ قاعده است .

رجوع شود به الذریعة ج ٤ ـ ٤۳۳ فهرست مجلس ج ٤ : ۱۰٦ فهرست کتب عربی چاپی مشار : ۲۱۸ .

[۵۳]

این نسخه در ۱۱۱۸ بخط نسخ شیخ‌عنایة‌الله‌حسینی نوشته و تصحیح شده و اول‌آن‌افتاده .

آغاز: فیحمل علی مادل علیه ویتجدد الحکم بتجدده ویتغیر بتغیره ....

انجام : انه غفوررحیم فرغ من تألیفه عصریوم‌الجمعة للشهرالحرام المفتتح لعام ثمان و خمسین و تسمائه مؤلفه . . . عامله الله بفضله وعفی‌عنه‌بکرمه .

قطع : خشتی ۲۳/۵ × ۱٦/۵س . ج: تیماج‌قهوه‌ای(بدون‌مقوا) صفحات ۲۲٤ سطور : ۲۱ شماره دفتر : ٦۳۱۰۹ .

[۵٤]

التنقیح الرائع (عربی)

شرح برالمختر النافع **محقق حلی** تالیف **فاضل مقدادبن عبدالله سیوری** (م ـ۸۲٦) است . این شرح از طهارة تادیات و دارای عنوان «قوله» است .

رجوع شود به الذریعة ج ٤ ٤٥٣ – وفهرست رضویه ج ۲ - ۱۹ .

[۵۵]

نسخه ایست ناقص از قرن ۱۱ و بخط نستعلیق زیبا جز (فقرات متن که گاهی باقلم ثلث نوشته شده) .

آغاز: الحمدلله العلی العظیم العزیز الحکیم الغفور الرحیم ذی العرش الکریم والفضل الجسیم . . . و بعد فان علم الفقه لایخفی بلوغه ...

انجام : و هوما اصاب احد جانبی الفرض و منه الخاصره و الحاصل وهو المصیب.

قطع خشتی ۲٦ × ۱۹/۵ : س.صفحات ٤٤۲ سطور : ۱۸ شمارهٔ دفتر : ٦۳۱۰۷

توحید مفضل (عربی)

حدیث مفصلیست که **مفضل بن عمر** از حضرت **جعفر بن محمدالصادق** (ع) نقل کرده و مسائل مهم توحید را دربر دارد ولذا بصورت رسالهٔ جداگانه‌ای تدوین شده است این رساله از عربی بفارسی وازفارسی نیز بانگلیسی ترجمه شده و از بودجهٔ موقوفات خانوادهٔ نجفی اصفهان بطبع رسیده .

رجوع شود به الذریعه ج ٤ – ٤٨۲ و فهرست مجلس ج ٤ – ٤۰ فهرست دانشگاه ۳:۲۱٤ـ۲۱٦، ٥: ۱۱۲٤ـ ۱۱۲۸ و۱۲۳۹ مشار (چاپی عربی):۲۲٤

آغاز: باب الخبر المشتهر بتوحید المفضل . . . قال حدثنا المفضل بن عمر قال کنت ذات یوم بعدالعصر جالساً فی الروضة بین القبور ...

انجام : حتی احدث لك منه ذکرا قال المفضل فانصرفت من عند مولای بمالم ینصرف احد بمثله .

[۳۵/۱۱]

نسخه ش: ۱۱ دفتریست (ص ۳۸۱ - ۴۱۷ دفتر)،

توفیق الوصول الی زبدة‌الاصول (عربی)

شرحی است مبسوط بر کتاب زبدة‌الاصول **شیخ بهائی**. مؤلف آنرا پس ازدر گذشت بهایی نوشته.

این شرح در ذریعه یادنشده.

آغاز: الحمدلله موصل‌الاصول ومقوم بهدالفروع . . . . وبعد فان‌العلم‌احق المفاخر واولی الفضائل ...

انجام: وهذاآخرشرح زبدة‌الاصول والحمدلله علی توفیقه وتسهیل طریقه یالطیف یا الله .

[۵۴]

نسخه ایست بخط نسخ ترکستانی قرن ۱۲ دارای حواشی «منه» فقرات متن بشنگرف است . برگ اول پارگی‌دارد .

قطع ؛ خشتی کوچك ۲۰/۵ × ۱٤/۵ × ٤/۵ س . ج تیماجی قهوه‌ای سوخته دارای ترنج‌وسطولچکی‌درچهار گوشه. صفحات ۶۱۸ سطور ۲۱ کاغذ : ترکستانی‌شکری شماره دفتر ۶۳۱۰۵

تهذیب الاحکام (عربی)

کتاب تهذیب‌الاحکام یکی‌از کتب اربعه ومورد اعتمادومراجعه شیعهٔ امامیه تألیف **شیخ محمدبن حسن‌بن علی طوسی** (۳۸۵ - ٤٦٠ ه) است .

رجوع شود به الذریعة ج ٤ ـ ٥٠٤، معجم المطبوعات ، فهرست مشار ـ چاپی عربی ـ ۲۲۸ فهرست دانشگاه ٥ : ١٢٤١ ـ ١٢٥٠

[۵۷]

نسخه‌ایست بخط ثلث ونسخ زیبای حاج محمد نهاوندی درقرن ۱۲. جلد اول است تا اواخر زکوة. ص ۱ دارای یك سرلوح مذهب ومرصع است. همه صفحات دارای جدول آب طلایی ولاجوردی است نسخه مصحح است و کنار برخی از برگهای آن وصالی شده .

آغاز: الحمدلله ولی الحمد ومستحقة وصلواته علی خیرته من خلقه محمد ...

انجام : عماربن یا سرولاهاشم بن عتبه وهوالمرقال .

قطع : رحلی ۳۱/۵ × ۱۸/۵ س.ج :تیماج قرمز صفحات ۶۱۸ سطور : ۲۵ کاغذ : خان بالغ شکری شماره دفتر ثبت ۶۳۱۲۰

[۵۸]

این نسخه از کتاب الدیون است تا آخر تهذیب ودر ۱۰۹۰ تا ۱۰۹۳ بخط نسخ سیدمحمدصالح بن‌محمد سعید حسینی در مدرسهٔ التفاتیه قزوین نوشته شده در همانجا نسخه بامولانا محمدباقر مقابله وتصحیح گردیده. وی در ۱۰۹۹ مقابله وتصحیح نسخه رابپایان رسانیده مشیخهٔ تهذیب را بخط نستعلیق نوشته و درپایان نسخه قرار داده و در ذیل آن نویسد «مشیخه را سالها پیش از تهذیب نوشتم ودر ۱۱۰۳ آنرا مقابله کردم» . در پای آخرین ص تهذیب (ص...) این چند سطر را بچلیپا نوشته : بلغ المقابلة هنا فی مجالس آخرها الیوم التاسع فی العشر التاسع من المأیة الاولی بعدالالف.. فی خدمه استادنا ومولانا .. محمدباقر دام افادته فی مدرسه الالتفاتیه بقزوین .. محمدصالح بن محمدسعید..» در این ص و درپایان کتاب المکاتبه و کتاب الطلاق نیز « بلغ سماعا وفقه الله تعالی» دیده میشودو گویا خط مجلسی ثانی (مولامحمدباقر مزبور) است . کاتب بر کنار صفحات، حاشیه‌هایی بنقل از کتب لغت ویا رجال و نیز «بلغ» نوشته. بر پشت نخستین برگ نیز کاتب نوشته‌ای دارد . نوشته ومهر مرحوم امام جمعه خویی بالای ص دیده میشود .

آغاز : کتاب‌الدیون والکفالات ... باب الدیون و احکامها .

قطع: رحلی ۳۰ × ۱۸/۵ × ٤س . ج: صفحات ۸۳٤سطور ۲۵ شماره دفترثبت ۶۳۱۲۱

[۵۹]

این نسخه از کتاب الزکوه است تاآخر کتاب الامر بالمعروف

قطع :رحلی۳۱ × ۱۹س . ج :صفحات۲۸ ۵سطور : کاغذ : شمارۀدفتر ثبت ۶۳۱۲۰

[۴۷/۱]

نسخه ش : ۱ دفتر است (ص ۱ـ۶۸۷دفتر) این نسخه از آغاز تهذیب است تا پایان کتاب الحج . مصحح مجلس د.م

التیسیر فی القرآآت السبع (عربی)

تألیف **ابوعمرو عثمان بن سعیدبن‌عثمان دانی‌مقری** (م ـ ٤٤٤) در بیان مذاهب قراء سبعه و طرق و روایات آنان در قرائت‌آیات قرآن .

رجوع شود به کشف‌الظنون ج ۱ ۳۵٤،فهرست خزانۀ تیموریه ج ۱ ـ ۲۲ فهرست‌مخطوطات دارالکتب‌الظاهریه(علوم قرآن) ص ۸٦دانشگاه ج۱ص۷۵ـ۸۰

آغاز : الحمدلله‌المنفرد بالدوام‌المتطول بالانعام خالق‌الخلق ...

انجام : فاعلم ذلك موافقاً لطریق‌الحق و منهاج الصواب انشاءالله تعالـی والحمدلله وحده .

[۱۱/۵]

نسخه ش : ۵ دفتراست (ص۱۵٦ ـ ۳۳٦ دفتر)

جامع‌المقال (عربی)

کتابی است‌درشرح حال‌رجال وروات‌احادیث شیعه‌از **سیدعبدالله بن‌محمد**

رضاشبر حسینی (م ـ ۱۲۴۲) او این کتاب را تلخیص نموده و «ملخص المقال» نام‌نهاده است و بنوشته ذریعه نسخه‌ای از ملخص المقال در کتابخانه علامه سید شهاب‌الدین مرعشی درقم موجود است .

رجوع شود به الذریعة ج ۵ : ۷۳ وج ۱۰ . ۱۲۸ .

آغاز: الحمدلله الذی عرفنا نفسه و نبیه وآله خیر آل ... اما بعد ... عبدالله بن محمدرضا ...

انجام : نضرة الازدیة روت ان علیا (ع) قال مارمدت عینی ... قدتم ما اردنا جمعه فی هذا المختصر . . سنه ۱۲۴۷ حامدا . . مستغفرا

[۶۰]

نسخه ایست بخط نسخ ابراهیم و در ۱۳۴۳ رونویس شده .

قطع : ۲۹/۵ × ۲۰ س . ج : تیماجی ضرمی قرمز صفحات ۲۸۲ سطور : ۲۵ شمارهٔ دفتر ۶۳۳۰۷

جبر وقدر **(فارسی)**

تألیف **خواجه نصیرالدین طوسی محمدبن محمدبن حسن** (م ـ ۷۶۲) مرتب به ده فصل این رساله بنام جبر واختیار وقضاء وقدر نیز آمده

آثار و احوال خواجه از مدرس رضوی فهرست مجلس ۴۳۰ـ۴۳۳

فهرست دانشگاه ج ۳ ـ ۲۲۲ والذریعه ج ۵ . ۸۲ ، ۸۶

آغاز: بسمله الحمدلله رب الارباب ومسبب الاسباب ومفتح الابواب ... اما بعد بحکم آنکه بعضی برادران ... در مسئله جبروقدر ... و جمله در ده فصل مرتب گردانیده...

انجام . خلق باشد ازو تعالی مسلوب باشد و از آن منزه وازین تنزیه هم اذا بلغ الکلام الی الله فامسکوا تم .

[٦١/٤]

نسخه ش : ٤ (ص ٢٤٨ ـ ٣٤٨ دفتر) است

(٨/٣١)

نسخه ش : ٣١(ص٣٨٦ ـ ٤٠٩ دفتر)است

(رسالة فی...) (عربی)

سؤالات **ابو حنیفه نعمان بن ثابت از عثمان لیثی** در مسئله جبر وقدر .

آغاز: اسألة لابی حنیفة النعمان بن ثابت الکوفی الی عثمان اللیثی قوله فیما اختلف الناس فیه من القدر انی کرهت ...

انجام : وتولیه امضاهم فی الاشیاء ... وحسن معونته .

[٨/٦]

نسخه ش :٦ (ص٣٠ ـ ٣١ دفتر) است

جدول تقویم (فارسی)

جدول نیك وبد مطابق روزهای هفته وماه فرس قدیم .

[٩/٩]

نسخه ش : ٤ (ص٢٥٢ـ٢٥٨دفتر) است . عنوانهای سر صفحه ها بخط ثلث و دیگر عنوانها بخط نستعلیق است . درنخستین خانه های بالای صفحه ، روزهای ماه و هفته بعربی وبقلم شنگرف نوشته شده (ص...) .

آغاز : بقیه جدول نیك وبد اشتغال واعمال درپنج روزچهارم ماه فرس قدیم.
پشت آخرین برگ جدول سفید است .

جلاء العیون **(فارسی)**

در تاریخ معصومین (ع) تالیف **محمدباقر بن محمدتقی مجلسی** (م - ١١١١) در ١٤ باب مطابق (مطابق عدد معصومین) .

رجوع شود به الذریعه ج ٥ - ١٢٤ - فهرست مشار .

آغاز: ستایش بی مثال و انباز سزاوارخداوند بی نیازیست که بذکر مصایب واستماع...

انجام : و دین حق را برای من خالص باشد . به اینجا ختم کردم این عجاله کثیر الفایده را و ازحق تعالی امیدوارم ... گردد .

[٦٢]

نسخه ایست که بخط نسخ میرمحمد حسین بن میر میرخان مرندی نوشته شده (بجز ۳ صفحه اول) عنوانها بشنگرف است.

قطع : رحلی ٢٩ × ٢٠ س . ج تیماجی ضربی مشکی رنگ صفحات ٧٣٧ سطور ٢٠ کاغذ
شمارهٔ دفتر ثبت ٦٣١٣٧

[٦٣]

این نسخه در ١١٢٨ بخط نستعلیق ملاسعید پسر ملاحسینخان نوشته شده برگ اول مندرس است اماسطور آن خوانده میشود .

قطع :رحلی بزرگ ٣٣ × ٢٢/٥ س٠ج : تیماجی مشکی مندرس صفحات :٥٧٠ سطور ٢٢
کاغذ فرنگی سفید آهاردار. شمارهٔ دفترثبت ٦٣١٢٢

الجمل والعقود (عربی)

از **شیخ ابوجعفر محمدبن حسن طوسی** (۳۹۵ - ٤٦۰) از طهارت تا آخر امر بمعروف ونهی از منکر. وی این کتاب را بدرخواست شاگرد خود **ابن براج** نوشته و در دیباچه از او باعنوان « الشیخ الفاضل» یاد کرده. **شیخ طوسی** روش خود را در این کتاب ، در دیباچه بیان دارد و گوید : « ابواب عبادات را در این کتاب با عدد ضبط کردم تا فرا گرفتن آن آسان تر گردد ». وی از نهایهٔ خود نیز یاد کرده .

آغاز: الحمدلله حق حمده والصلوة علی خیر خلقه محمدوآله الطیبین ...فانی مجیب الی ماساله الشیخ الفاضل ... من املاء مختصر یشتمل علی ذکر کتب العبادات وذکر عقود ابوابها وحصر جملها ...

انجام : و نرجوان یکون الانتفاع لمن ینعم النظر فیهـا ... ان شاء الله .

ذریعه ٥ : ١٤٥ کشف الحجب فهرست دانشگاه ومجلس ٥ : ص ١٦ - ١٧

[۶۴/۲]

این نسخه ش:۲(ص۱۳۲-۱٦٤) دفترست وبخط محمد قاسم میر حسنقلی سیرجانی بسال ١٢٤٤ نوشته شده

جنة الامان الواقية وجنة الایمان الباقیه (عربی)

تألیف **کفعمی تقی الدین ابراهیم بن علی بن الحسن بن محمدبن صالح** (م -۹۰۵) ودر ۸۹٥ پایان یافته .

این کتاب معروف به مصباح کفعمی ومشتمل است بر پنجاه فصل . **کفعمی**

درپایان این کتاب فهرست منابع کتاب را آورده.این کتاب چندترجمه بنامهای **نیك بختیه**(دانشگاه ج۱)و **راحة الارواح** وجزآن دارد.چندبار نیز مختصرشده ویکی ازمختصرات که‌منسوب‌به‌خود اواست‌موسوم به جنةالواقیه نام دارد .

ذریعه ۵ : ۱۶۱–۱۶۲ و۱۶۵وفهرست سپهسالار ج۱ –۶۹ مشارعربی–:۰۰۰ فهرست دانشگاه ۱ : ۹۰–۹۱

آغاز: الحمدلله الذی جعل‌الدعاء سلماً نرتقی به اعلی مراتب‌المکارم‌ووسیلة الی‌اقتناء غررالمحامد وددرالمراحم .. .

انجام : والصلوة علی‌المخصوص بافضل‌الذکر . . . وعظم‌وسلم

[۶۵/۱]

نسخه ش : ۱ (ص ۱–۷۸۸) دفتر است

جوابات الاسئلة الثلاثة **(عربی)**

از **شیخ احمدبن زین‌الدین احسایی** (م – ۱۲۴۱) در پاسخ به ۳ مسئله اسم سائل‌مذکور نیست‌محتمل است‌همان‌سیدابوالقاسم‌باشد که‌احسائی‌رسائلی در جواب او نگاشته است .

رجوع‌شودبه‌ذریعه۵ ۱۸۷، ۱۹۸ ریحانة الادب ج ۱– ۳۹ .

آغاز: ذریعه(پس‌ازخطبه)اما بعد فیقول ... احمدبن زین‌الدین انه‌قدسئل سیدنا الاکرم ...

انجام فی‌الاکوان الثلاثة فاذا اطلق بالف سنة یراد به ما ذکر ... وآله الطاهرین .

[۲۵/۵]

نسخه ش: ۵ دفتر است (ص۷۷–۸۱ دفتر)

جو ابات الاسئلة الشفيعية (عربی)

رساله ایست ازسید **کاظم رشتی** (م ـ ۱۲۵۹)دربیان اینکه آیا مرجع ضمیر در مثل «زیدضرب» ذات زیداست یاعنوان او در پاسخ میرزا محمد شفیع صدر این رساله‌بضمیمه «شرح الفوائد» رشتی در۱۲۷۲ بطبع رسیده است .

رجوع شود به الذریعة ج ۵ـ۱۸۱،۲۰۷ ریحانة الادب ج ۲ ـ۷۷

آغاز :(پس‌ازوخطبه) امابعدفیقول ... کاظم‌بن‌قاسم ...

انجام : فی‌الاصل والذات ومؤخرعن‌الفعل من حیث الحقیقة .

[۲۵/٤]

نسخهٔ ش : ٤ (ص٦٦ ـ ٦٨ دفتر) است

جو ابات‌المسائل الجاروديه والزيديه (عربی)

تألیف **محمدبن‌محمدبن‌نعمان=شیخ مفید** (م ـ ٤۱۳) در امامت.مفید این رساله را بصورت مناظره بین امامیه و جارویه وزیدیه ساخته

رجوع شود به رجال نجاشی ۲۸۳ـ۲۸۵

آغاز الحمدلله رب‌العالمین وصلواته علی خیرته من خلقه ... اتفقت‌الشیعة العلویة من الامامیة ... باب مسایل الجارودیة‌للامامیة فیما حکیناه عنهم . . .

انجام: قدبسطتهافی غیر هذاالکتاب من کتبی واماليی‌فی‌الامامةواستقصیت فیهاالکلام ... وعلی ذریته‌الابرارالصفوة من عترته الغرروسلم .

[۸/۱۵]

نسخهٔش : ۱۵ (ص۱۷۳ ـ ۱۸٤ دفتر) است

جواب باقلانی (عربی)

قاضی ابـوبکر **محمد بن‌الطیب بن محمدبن جعفر بصری باقلانی** (م - ۴۰۳)ـ براخبار یکه نص بر خلافت حضرت علی (ع) دارد خرده گیری کرده و **شیخ مفید** (م - ۴۱۳) این رساله را درجواب اعتراض او نگاشته است .

رجوع شود به : نجاشی ۲۸۳ والذریعة ج ۵ - ۱۷۸ .

آغاز: (بسمله) الملك الحق ... ان قال قائل اخبرونا عن‌اسلافکم فی‌النص اکثیرام قلیل فان قلتم قلیل ...

انجام : اعظم من‌ناقة صالح لم یکن‌الجواب الا ما ذکرناه من المصلحة و ما علمه‌الله ... بقاه .

[۸/۲۵]

نسخه ش : ۲۵ دفتر است (ص ۳۲۸ - ۳۴۰) .

جواب چهارسؤال (عربی)

رساله ایست از **سیدکاظم رشتی** درجواب به چهـار مسئله مختلف و نـام سؤال کننده‌دررساله‌مذکورنیست.درترجمهٔ سیدکاظم‌رشتی(م -۱۲۵۹)دورساله‌در جواب به‌چهار مسئلهٔ مختلف بنامهای « جوابات الاسئلة البهبهانیة » و« جوابات اسئلة المولی صالح » نوشته شده وشاید رسالهٔ حاضر یکی‌ازآنها باشد .

رجوع شود به الذریعة ج ۵ - ۱۸۸ ، ۱۸۹ .

آغاز (پس‌ازخطبه) : امابعدفان‌العبد ... کاظم‌بن قاسم ... اجابةلماتمسکم واداء لمقترحکم ...

انجام : و ذلك هوسر الامر بين الامرين فافهم ... وليس وراء عبادان قرية والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته .

[۲۵/ه]

نسخه ش : ه دفتر (ص ۷۷ ـ ۸۱ دفتر) است

جواب المسائل الصاغانيات (عربی)

از **شیخ مفید محمد بن محمد بن نعمان** (م-٤١٣) در پاسخ وردیکی از متفقهین[۱] که درده مسئله از مسائل فقه نسبتهای ناروایی بشیعه داده است . یکی از شیعه این مسائل را از صاغان «چاگان» مرو برای مفید فرستاده و پاسخ آنها را خواسته .

نخستین مسئله در بارهٔ نکاح و بقیه در طلاق وطهارت ومیراث ودیات است.

این رساله بنامهای «جوابات المسائل الصاغانیات» و «المسائل الصاغانیات»[۱] در فهارس آمده است .

رجوع شود به الذریعة ج ه ـ ۲۲۵ فهرست کتب الشیعة طوسی ٣١٤ ، ریحانة الادب ج ٤: ٥٨ نجاشی ۲۸۳ .

آغاز : الحمدلله على سبوغ نعمه وله الشكر على ما خصنا به من معرفته ... وبعد فقد وقفت . . . عن شيخ بناحيتك من اصحاب الرای...

انجام : عما سواه من بدعة فی الدين و بالله نستعين . . . تحررت المسايل الصاغانية والاجوبة عنها ... و سلم كثيراً .

---

(۱) ـ شیخ مفید در آغاز رساله گوید: یکی از دوستان صاغانی من، اعتراضاتی را که یکی از متفقهان عراقی که از هموطنان او است درده مسئله فقهی بر شیعه وارد ساخته، برای من فرستاد. ..»

[۸/۱۱]

نسخه ش : ۱۱ (ص۸۸–۱۴۳ دفتر) است .

جواب مسائل متفرقة (عربی)

از **سید کاظم رشتی** در جواب به بیست مسئله مختلف با عنوان «قال» و«اقول». نام پرسش کننده دررساله‌مذکور نیست جز آنکه **رشتی** درضمن پاسخ به پرسش بیستم که‌در بیان‌سلوك است گوید«تفصیل این مسئله‌رادررساله‌ای که‌درجواب ملا عبدالرزاق‌داده‌ایم آمده‌است .

رجوع شود به الذریعة ج ۵ ص ۱۷۹–۲۴۱ شود .

آغاز : بسمله الحمدلله رب العالمین . . . اما بعد فیقول العبدالجانی . . . کاظم بن قاسم‌الحسینی ... قال سلمه‌الله ان تبین لنا اثبات‌النبوة . .

انجام : و اما افضل الاذکار فقد ذکرنا انه‌الصلوة . . . وآله‌الاطهار .

[۶۶/۱]

نسخه : ۱ دفتریست (ص ۲–۱۳۰ دفتر) .

جواب مسائل (فارسی)

گفتاریست ازسیدکاظم رشتی (م - ۱۲۵۹ھ) در پاسخ شش‌مسئله که‌آمیرزا محمد حسن وزیر سئوال نموده . موضوع این مسئله‌ها عبارتند از :

۱ ـ بیان معنی قاب قوسین .

۲ ـ بیان آنکه ذات واجب علت اشیاء نیست‌بلکه‌علت‌اشیاء مشیت‌اواست .

۳ ـ خلقت مشیت بنفسها .

٤ ـ بیان اینکه مسمای اسماءالحسنی چیست .

٥ ـ بیان مخاطب (بفتح طاء) .

٦ ـ بیان امکان راجح .

سید کاظم رشتی در ١٢٥٤ از نوشتن این پاسخها فراغت یافته .

رجوع شود به الذریعه ج ٥ـ١٨٨ ریحانةالادب ج ٢ـ٧٧ .

آغاز : الحمد لمن لایستحقه سواه ... اما بعد چنین گوید ...

انجام : و از این بیان هر گاه دقت فرمایی نوع مسئله معلوم خواهدشد.

[٦٦/٥]

نسخه ش : ٥ (ص ١٩٥ ـ ٢٠٥ دفتر) است .

جواب مسائل مولی حسینعلی (عربی)

پاسخهایی است از سیدکاظم رشتی به پرسشهای **مولی حسینعلی** در بارهٔ اسم وفعل وحرف و اسم فاعل و اسم مفعول و مصدر و آنچه‌مربوط است به‌اینها.رشتی در بارهٔ‌کلمات مزبور با زبان عرفان و تصوف سخن گفته است .

رجوع شود به‌الذریعه ج ٥ .

آغاز: قال‌سلمه‌الله . . . فی‌بیان مسائل‌الملاحسینعلی . . . قال بین لی حقیقة المصدروالفعل‌واسم‌الفاعل...

انجام : والباقی ملحقات وعوارض وعلامات . . .العلی‌العظیم .

[٦٦/٤]

نسخه ش : ٤ دفتراست (ص ١٨٠ ـ ١٩٣ دفتر)

جواب مسائل میرزا باقر طبیب (عربی)

گفتاری است از **سید کاظم بن قاسم رشتی** (م - ۱۲۵۹هـ) در پاسخ میرزا باقر طبیب بهبهانی. ازنسخه‌ای ازاین رساله که در دست‌ماست برمیآید که در پاسخ دومسئله نگاشته شده‌اما در ذریعه آمده که‌این‌رساله درپاسخ سه‌مسئله‌است.

رجوع شود به ریحانه‌الادب ج ۲ - ۷۷ والذریعة ج ۵ - ۱۸۷.

آغاز (پس‌ازخطبه): اما بعد فیقول‌العبد... کاظم بن‌قاسم... آقامیرزا محمدباقرالطبیب‌البهبهانی... سئلنی‌عن‌مسئلتین عظیمتین ...

انجام: ویلوح‌الرسم والاسم‌لاالحقیقة والعین وماقالوا.

[۶۶/۳]

نسخه ش: ۳ دفتر است (ص ۱۶۷ - ۱۷۹ دفتر)

جواب مسائل متفرقه (عربی)

پاسخهایی است از **شیخ احمداحسایی** (م - ۱۲۴۱) در بیان چند مسئلهٔ کلامی باعنوانهای «قال»و«اقول».

رجوع شود به‌الذریعة ج ۵ - ۲۳۲ ریحانةالادب ج۱ - ۳۹.

آغاز: الحمدلله‌رب‌العالمین... اما بعدفیقول... احمدبن زین‌الدین... قال‌واریدمن‌جنابك‌الاستکشاف عن کیفیةصدورالموجودات ...

انجام: والافحسبهم‌الایمان بماجاء من عندالله و عند رسول‌الله... قدتم کتابته‌ببلدةالکاظم (ع) فی شهر شعبان من‌شهورسنة ۱۲۵٤.

[۶۶/۶]

نسخه ش : ۶ دفتر (ص ۲۲۳ - ۲۳۱ دفتر)است .

جواب مسائل نصرالله بیك (عربی)

رساله ایست در مسائل متفرقه توحید حق وصفات و اسماء خدا وغیره باعنوانهای«قال»و«اقول»درپاسخ‌سئوالات نصرالله بیك‌از **سید کاظم‌رشتی** (م-۱۲۵۹) رساله حاضر شاید همان « جوابات الاسئلةالتوحیدیة » سید کاظم رشتی‌است.

رجوع‌شودبه‌الذریعة ج ۵ - ۱۸۵ .

آغاز:(بسمله) الحمدلله رب‌العالمین . . . کاظم‌بن قاسم‌حسینی‌رشتی . . . نصرالله بیك وفقه‌الله‌المراضیه . . .

انجام فمن اراد ان یطلع‌علی ...فعلیه‌بمطالعة تلك‌الرسالة...تمت‌الرسالة فی‌ذی‌الحجة الحرام ۱۲۵۶.

[۲۵/۱]

نسخه ش : ۱دفتر (ص۲-۳۶ دفتر) است

جوامع الجامع (عربی)

تألیف **امین‌الاسلام ابوعلی‌فضل‌بن‌حسن‌بن‌فضل طبرسی** (۴۷۰ - ۵۴۸) او در تفسیرسه کتاب نگاشته :

۱- مجمع‌البیان = تفسیر کبیر .

۲- جوامع الجامع = تفسیر وسیط.

۳ـ الکافی الشافی = تفسیر صغیر .

شیخ طبرسی‌از علماء بزرگ اسلام وازمفسرین و محدثین عالیمقام شیعه شمرده میشود وی از معاصران علامهٔ زمخشری است وبگفته برخی‌این کتاب مختصر کشاف زمخشری‌است .این تفسیربنام«جامع الجوامع » نیز نامیده میشود .

رجوع‌شودبه کشف الظنون ج ۱ـ۳۱۱ فهرست سپهسالار ج۱ـ۱۰۸الذریعد ج ۵ـ۲۴۸ . دارالکتب ۱۹۶۱ ج ۱ : ۲۲۵

[۶۷]

نسخه‌ایست که در ۱۰۹۴بخط نسخ محمد هاشم پسر صفی‌الدین محمد نوشته شده ودارای حواشی وتصحیحات است .

آغاز: الحمدلله الذی اکرمنا بکتابه الکریم . . . اما بعد فانی لمافرغت من کتابی الکبیرفی‌التفسیر الموسوم بمجمع‌البیان ...

انجام فقل‌فی‌نفسك اعوذبرب‌الناس هذاآخرالکتاب ... انك‌انت‌الکریم المنان ... و فرغ من تنمیقه ... محمدهاشم الحسنی القمی فی‌الثانی عشرمن‌شهر رجب سنة اربع وتسعین بعدالالف .

قطع خشتی ۲۴ × ۱۸/۵س . ج تیماجی مشکی صفحات۹۰۹سطور۲۱ کاغذ . شمارهٔ دفتر ثبت ۶۳۱۳۴ .

[۶۸]

نسخه‌ایست بخط نسخ و مجلد اول است ازآغاز تاپایان تفسیر سورةالکهف .

انجام مامن احد یقرآخرالکهف عندالنوم الاتیقظ فی‌الساعةالذی‌یرید هاتم‌المزا الاول من کتاب جامع الجوامع ... الی‌رحمة ربه.

قطع رحلی ۲۸ X ۱۸/۵ س.ج مشکی سوخت صفحات ۱۳ سطور ۲۵ کاغذفرنگی سفید شمارهٔ دفتر ثبت ۶۳۱۳۵ .

جوامع الرسائل فی اجوبة جوامع المسائل (عربی)

شیخ عبدعلی بن شیخ علی بن محمدعلی بن احمد خطیب تو بلی از شیخ احمد زین‌الدین احسائی (م-۱۲٤۱) پرسشهایی کرده درمسائل مختلفه کلامی وفقهی و شیخ احسایی در ۱۲۱۱ بطور تفصیل بدان جواب داده است و در این رساله گردآورده. این رساله بنام « لوامع الرسائل فی اجوبة جوامع المسائل » نیز آمده است رجوع شود به الذریعة ج ۵-۲۵۵ و ریحانه الادب ج۱-۳۹.

آغاز (پس ازخطبه) : اما بعد فیقول العبدالمسکین قلیل البضاعة احمدبن زین‌الدین ... عبد علی بن المرحوم الشیخ علی التوبلی ... سمیت هذه الاجوبه بجوامع الوسایل فی اجوبه جوامع المسائل ....

انجام والله خلیفتی علیك وهوحسبنا ونعم‌الوکیل وکتب . . . احمدبن زین الدین ... فی‌اللیلة الثانیة والعشرین من‌شعبان‌سنه ۱۲۱۱ .. وآله‌الطاهرین

[۲۵/۸]

ش : ۸ دفتر است (ص۲۳۳-۳۳۵)

جواهر الکلام (عربی)

تألیف **شیخ محمد حسن بن شیخ باقر بن شیخ عبدالرحیم** (م-۱۲٦٦) مشهور به صاحب جواهر .

« کتاب جواهر الکلام » در فقه استدلالی شیعه وبسیار مفصل و شرح بر **شرایع الاسلام محقق حلی** است .

رجوع شود به الـذریعة ج ۵ـ۲۸۵ فهرست دانشگاه ۵ : ۱۸۴۵ - ۱۸۵۳

فهرست مشار - چاپی عربی : ۲۶۱ـ۲۶۳

[۶۹]

این نسخه بخط نسخ تحریری وجلداول طهارت‌است تاوضوء وتصحیح‌شده .

آغاز: بسمله والحمدلله ... الکتاب مصدر ثان الکتب من الکتب بمعنی الجمع الطهارة مصدرطهر بضم العین وفتحهاوالاسم الطهر....

انجام فلورجع فی الاثناء صح وضوئه علی الاقوی مالم یحصل الجفاف والله اعلم...والحمدلله الطاهرین .

قطع خشتی ۲۱ × ۱۵ س ج ضربی قرمز صفحات ۳۳۱ سطور ۲۱ کاغذفرنگی شمارهٔ دفتر ثبت ۶۳۱۳۱ .

[۷۰]

نسخه بخط نسخ محمدبن شیخ‌عیسی جویزی وبخش دوم مشتمل بر جمیع اغسال از واجب ومندوب است .

آغاز: (بسمله) و اذ قدفرغ من الوضوء شرع فی الغسل فقال واما الغسل فهو بالضم فی الاصل اسم مصدر ثم نقل فی العرف الشرعی علی الاقوی....

انجام احوطهماالثانی ان لم یکن اقواهمالانه المعهود المتعارف فینصرف الاطلاق الیه فتأمل وکان انتهاء القلم الی هذاالمحل یوم الاحد وهویوم التاسع والعشرون من جمادی الثانیة ... علی محمدوالله .

نوشته‌ای ازمحمدبن خضر مورخ ۱۲۵۵ برپشت نخستین برگ نسخه‌است .

قطع خشتی ۲۱ × ۱٦ س‌ج تیماجی‌وقرمزرنگ. صفحات ٦۷٦ سطور ۲۵ کاغذفرنگی‌سفیدشمارهٔ دفتر ثبت ٦۳۱۳۰

[۷۱]

این نسخهٔ بخط محمد قفطانی در ۱۲٦۰ نوشته و تصحیح شده آخرین بخش طهارة واز تیمم تاآخر است .

آغاز: الركن الثالث من‌مقاصدهذا الكتاب‌فی الطهارةالترابیةوهی‌الحاصلة بمباشرة التراب فی‌مقابلة المائیة ...

انجام : یقوی فی‌النفس الاول وظاهر الاصحاب الثانی والله اعلم . . . وقد وقع‌الفـراغ من مشقه یوم الجمعة آخرشهررجب المرجب .. علی مهـاجرها الف وتحیة وسلام .

قطع خشتی ۲۱ × ۱۵/۵ س‌ج تیماجی‌ضربی‌قرمز. صفحات ٤۱۷ سطور ۲۳ کاغذ : سفیدفرنگی شمارهٔ دفترثبت : ٦۳۱۲۵

[۷۲]

این نسخه ازاول کتاب نکاح تاپایان کتاب الطلاق بخط نسخ‌تحریری .

آغ ز: (بسمله) کتاب‌النکاح‌الذی هوفی‌اللغةالوطی‌عندالمشهور ....

انجام : علی‌الخلاف‌السابق‌الذی‌عرفت‌الحال کما عرفت‌التحقیق فی‌المباراة والله العالم .

قطع : رحلی ۳۱ × ۲۰/۵ س‌ح تیماجی مشکی .صفحات: ۵۸۹ سطور ۲۷. کاغذفرنگی‌سفید.
شماره ثبت :٦۳۱۳٦

[۷۳]

نسخه دیگری‌است از نکاح «جواهرالکلام» بخط نسخ .

آغاز: کتاب‌النکاح‌الذی‌هوفی‌اللغةالوطی عندالمشهور بل عن‌المختلف ...

انجام ولاجناح علیکم فیماتراضیتم به من‌بعدالفریضه بما عرفت کماهو واضح والله العالم .

قطع‌خشتی ۲۱ × ۱۵س‌ج:تیماجی‌سوخت قرمز رنگ.صفحات۳۴۷سطور۲۵. کاغذ فرنگی ضخیم شکری‌شماره‌ثبت : ۶۳۱۲۹

[۷۴]

طلاق‌تاآخر کتاب‌اللعان «جواهرالکلام» بخط‌نسخ‌و در۱۲۶۲ نوشته شده .

آغاز: القسم الثالث من‌الاقسام التی بنی‌علیها الکتاب فی‌الایقاعات . . . اولها کتاب الطلاق الذی قیل‌انه‌لغة حل‌عقد...

انجام والازید فلاحظ وتأمل والله‌العالم ... و قدوقع الفراغ من تحریر هذاالکتاب فی‌تاسع وعشرین من‌الصفرالمظفرسنه ۱۲۶۲.

قطع رحلی۲۴/۵ × ۱۶س. ج : تیماجی‌ضربی قرمز صفحات ۳۳۳ سطور۲۳. شماره‌ثبت: ۶۳۱۲۶.

[۷۵]

نسخه‌ایست ازمتاجرجواهر بخط نسخ

آغاز: (بسمله)القسم الثانی من‌الاقسام‌الاربعةالتی‌بنی‌علیهاالکتاب‌فی‌العقود جمع‌عقد وهولغة ضدالحل ... خمسة عشر کتابا اولها کتاب التجارة ....

انجام : فعدول مقلدیه فضلا عن مقلدی‌غیره والله هوالعالم . . . آمین رب‌العالمین .

قطع خشتی ۲۱ × ۱۴/۵س‌ج تیماجی قرمزرنگ . صفحات ۳۰۶ سطور۲۲ کاغذ فرنگی شکری‌رنگ شماره ثبت : ۶۳۱۲۷

[٧٦]

بخشی است از کتاب تجارة مشتمل بر خیارات تا آخر حجر از جواهر الکلام بخط جعفر زنوزی

آغاز : الفصل الثالث مما بنی علیه کتاب التجارة فی الخیار الذی هو بمعنی الخیرة ... الاول خیار المجلس ....

انجام : بعد ان اتضح لك تحقق الحال ... و یتلوه المجلد الرابع فی الضمان حرره شیخ جعفر زنوزی .

قطع خشتی ٢١ × ١٥ س ج تیماجی قهوه ای. صفحات ٦٥٦ سطور ٢٢. شمارهٔ ثبت ٦٣١٢٨

[٧٧]

این نسخه ضمان جواهر است تا آخر وصایا و بخط نسخ .

آغاز : کتاب الضمان الذی هو عندنا علی ما اعترف به غیر واحد منا مشتق من الضمن ...

انجام : وانما ینکشف ذلك عند الموت کما عن التحریر التصریح به فهذا آخر الکلام ... و یتلوه الکلام فی کتاب النکاح ... قد وقع الفراغ ... الشیخ محمد حسن بن المرحوم الشیخ باقر .

قطع : رحلی ٣٠/٥ × ٢١ س ج تیماجی قرمز ضربی صفحات ٥٢٨ سطور ٢٩ شماره ثبت : ٦٣١٢٣

[٧٨]

نسخه ایست از کتاب « جواهر الکلام » مشتمل بر کتاب ارث، قضا، شهادات

آغاز : کتاب الفرائض من الفرض بمعنی التقدیر و القطع و منه نصیبا مفروضا ...

انجام : لان المرجع فیها القواعد العامة و لا نص فیها بالخصوص والله هو العالم ... و یتلوه کتاب الحدود و التعزیرات ... علی محمد و اله .

قطع خشتی ۲۱ × ۱۴ س ج تیماجی مشکی سوخت. صفحات ۴۹۵ سطور ۲۳ شمارهٔ ثبت ۶۳۱۳۲

جواهر اللغه **(عربی و فارسی)**

محمدبن یوسف طبیب هروی طبیب قرن ۱۰ ـ ه نخست کتابی در تفسیر برخی ازمفردات داروها و نام بیماریها و اصطلاحات طبی و طبیعی وفلسفی و سرگذشت اجمالی برخی ازدانشمندان وفلاسفه وپزشکان قدیم و جدید (بترتیب الفبا درحرف اول فقط) نگاشت ودرمقدمهٔ آن ازجلال الدوله ملك دینار با مدح وستایش بسیار یاد وکتابرا بدوهدیه کرد ودر ۹۲۴ آنرا بپایان رسانید.

پس ازتاریخ مزبور (شاید در۹۳۸) کتابی دیگر بنام بحرالجواهر و بدستور ظهیرالدوله مشهور به امیر بیك وزیر تألیف کرد که ازنظر موضوع، روش ومطالب بااین کتاب شباهتها ومطابقتها و نیز تفاوتهای فراوان دارد. درمقدمهٔ بحرالجواهر که چند بارچاپ شده گوید «درگذشته کتابی دربیان غذاها، داروهای مفرد ومرکب وخواص هریك ، بیماریها ، اصطلاحات طبی وبرخی ازاسماء حکیمان بپارسی وتازی نوشتم اما باهمه اصراری که دوستان داشتند ، گرفتاریهای زندگی مانع از آن گشت که نوشته‌های خود را مرتب سازم بخصوص که حوادث خراسان بکلی همه چیزرا از خاطر برده دچارفراموشی ساخته بودتااینکه ظهیرالدوله محمد مشهور به امیر بیك وزیر مرابترتیب و تهذیب وتنقیح آن نوشته‌ها مأمور ساخت و من آنرا با رعایت ترتیب درحرف اول ودوم برطبق حروف الفبا مرتب ساختم و از حرف الف آغاز کردم » .

نمیتوان یقین داشت که نوشته‌های پیشین هروی همین جواهر اللغه است زیرا اولا جواهر اللغه خودتاحدی ازترتیب و نظم برخوردار است و همانگونه که قبلا

اشارت رفت در ترتیب الفبایی فقط رعایت حروف اول شده واز نظر حرف دوم وسوم کلمات، ترتیبی ندارد. ثانیاً ـ بجز در ترتیب، تفاوتهای دیگر نیز با بحرالجواهر دارد، لغات ونامهایی دارد که در بحرالجواهر نیست وبالعکس الف ممدوده رااصلا ندارد نیز برخی دیگر ازکلمات آن دراین نیست، علاوه براینها کلمات موجود در هردو کتاب نیز درجواهراللغه با تفصیل بیشتر وبااختلافات دیگر تفسیر شده ودیباچه دو کتاب جز خطبه تا «وبعد...» اختلاف دارند.

در دیباچهٔ هر دو کتاب از کتابهای : شفا ، قانون، شروح قانون ، قاموس ، دستور ، حاوی کبیر وصغیر ، شروح حاوی ، منهاج ، جامع ، تقویم، مجموع اللغه، ینابیع ، مهذب ، المغرب ، تاج، دیوان ، نزهةالارواح، کتاب العین خلیل ، صراح واستفادات شفاهی مؤلف ازپزشکان معاصی خود بعنوان مأخذ یاد گردیده. اینك نمونه تفاوتهای دو کتاب درتفسیر لغت نخستین :

جواهر اللغه	بحر الجواهر
الابط باطن المنکب ویکسر الباء . یذکر و یؤنث والجمع آباط . و یقال له بالفارسیه بغل والاباط مایلی الابط	ابط باطن المنکب ویکسر الباء یذکر ویؤنث ج اباط فارسیه بغل

ونیز درحرف «ب» ازجواهراللغه سرگذشت بهمنیار شاگرد ابن سینا آمده ودر بحرالجواهر نیامده . همچنین درحرف الف ازاین کتاب ترجمهٔ ابوزکریا یحیی بن عدی را آورده ، و نوشته ، «وی از فاضل ترین شاگردان ابونصر ودارای مؤلفات بسیاراست واو کتب فارابی را شرح ومصنفات ارسطو را تلخیص کرده» .

پایان : وهوآخرالامراض الحادة فان‌التجر به قد شهدت‌ان بعدالاربعین قل مایاتی بحران دفعة قال تم تصنیفه علی‌یدالعبد الضعیف .. محمدبن یوسف‌الطبیب‌فی یوم الرابع من‌شهر شوال‌سنةاربع وعشر ین و تسعمایه.

[۷۹/۲]

نسخه ش : ۲ دفتراست (ص۲۲۴-۲۶۲ دفتر) . کلمات ولغات ، با قلم قرمزوبخط ثلث نوشته‌شده‌واغلاط‌فراوان‌دارد .

حاشیهٔ‌ارشاد (عربی)

از **علی‌بن عبدالعال کرکی** صاحب جامع‌المقاصد فی شرح‌القواعدومتوفی نزدیك ۹۴۰بر کتاب « ارشاد الاذهان »علامه حلی . متن با عنوان «قوله» آغاز شده‌است .

رجوع شود به‌فهرست مجلس ج٤-٦٦،٧١،فهرست سپهسالار ج ۱ - ۳۹٦ الذریعة ج٦-١٥ .

آغاز: (پس ازخطبه): قوله‌فان السهوکالطبیعة الثانیة ، انماقال‌کالطبیعة لان الطبیعة امروجودی والسهوامرعدمی لانه‌زوال‌المعنی عن‌الحافظه...

[۸۰]

نسخه‌بخط شکسته نستعلیق قرن ۱۱ تا کتاب‌الضمان.عنوانها«قوله»بشنگرف‌است و «بلغ» کنار صفحات‌دیده میشود .

انجام : وهوصریح صحیحة محمد بن مسلم عن احدهما علیهما السلام نعم مع‌الشرط لابدمن التحرز عن‌الربا والله اعلم .

قطع : خشتی۲۱ × ۱۵/۵س‌ج‌تیماجی مشکی . صفحات:۲۱۰ سطور:۱۹ کاغذضخیم شکری فرنگی شماره ثبت ٦۳۱۵۲ .

حاشیهٔ الفیهٔ (عربی)

بر کتاب **الفیه** که در فقه و از تألیفات **شهیداول محمدبن محمدبن مکی** (شهیددر – ۷۸۶) است شیخ زین الدین عاملی (شهید–۹۶۶) سه حاشیه کبیر وصغیر متوسط نوشته و کتاب جای گفتگو یکی از آنها است.

رجوع شود به الذریعة ج٦–۲۳.

[۸۱/۸]

نسخهٔ ش : ۸ دفتر است (ص ۲۹۵ – ۳۰٦ دفتر) این نسخه ناقص است

آغاز :(بسمله) الحمدلولیه .. وبعدفهذه حاشیه ... متعلقة بالرسالة الالفیة... قوله رسالة وجیزة . الوجازة دلالة اللفظ الیسیر علی المعنی الکثیر ویقابلها الاطالة قوله وهی مرتبة وجه الحصر ان البحث فی هذه الرسالة اما ان یکون عن المقصود ...

انجام : قوله و شارب الموقد و کذا کل غذاءٍ ... فان کان جاهلا ومضطراً لم یجب القضاء والاوجب قوله .

حاشیهٔ انوار التنزیل (عربی)

درفهرست ظاهریه – علوم القرآن – ص : ۲۱۹ – ۲۲٦ رضویه ج ۱ وج۲ چندین حاشیه بر انوارالتنزیل یاد شده

[۸۲]

نسخه ایست بخط نسخ تحریری ازاول وآخرآن افتاده و تاسوره « ناس» است .

آغاز :نهایة الجسمانیة والسمن والانهاء الابلاغ والنهایة الغایة... قوله اجری مجری اللعن ای استعمل بمعنی الکذابون تشبیها للمفعول الذی یفوته..

انجام قوله من الجنة والناس بیان للوسوسة او الذی یوسوس علی معنی ان الشیطان الموسوس ... من شر الانس فقیل له هل للانس من .

قطع رقعی ۲۸ × ۱۹.۰ج تیماجی قرمز صفحات ۳۵۶ سطور ۲۸ کاغذ هندی شماره ثبت ۶۳۱۴۱

حاشیهٔ انوار التنزیل (عربی)

حاشیهٔ **شیخ بهاءالدین عاملی** بر تفسیر بیضاوی موسوم به **انوارالتنزیل**

[**۸۳**/۱]

نسخهٔ ش : ۱ (ص۲ـ۴ دفتر) است . دراین دفتر ۳ صفحه (ص اول و ۲ صفحه از آخر) حاشیه بهایی و نسخه‌ایست که خلف پسر یوسف نجفی در ۱۰۹۷ بخط نسخ تحریری نوشته رقم کاتب در پایان نسخه موجود است .

حاشیهٔ تحریر (عربی)

حاشیه‌ایست بر تحریر **علامهٔ حلی** (درمسئله کثیر السفر) که نام محشی در آن نیست . وی پس از نقل عبارت متن گوید «قال شیخنا مدالله تعالی ظله » .

[**۸۱**/۸]

نسخه ش : ۲ دفتراست (ص ۳۰۳ـ۳۰۵) .

آغاز: (بسمله) ، قوله فی التحریر شروط القصر ان لایکون سفره اکثر من حضره الی قوله ولیس بمعتمد قال شیخنا مد الله تعالی ظله هنا مباحث الاول اجمع الاصحاب الا ابن عقیل . . . . و هـذا هو المعنی الـذی اراده المصنف بقوله ان لایکون سفره ...

انجام : ولم یثبت وجوب الاتمام هنا بدلیل قاطع فیبقی وجوب القصر بحاله

وهذا قريب وان كان مجال النظر فيه واسعا والله تعالى اعلم تمت .

حاشیهٔ تحریر (عربی)

حاشیه‌ایست بر کتاب تحریر الاحکام الشرعیه **علامهٔ حلی** ازطهارت تابیع از **شیخ نورالدین علی بن حسین بن عبدالعالی کرکی** (م ـ ۹٤۰) با عنوان (قوله قوله) .

رجوع شود به : الذریعة ج ٦ ـ ۳۲ .

آغاز: (بسمله) اما بعد حمدالله على نواله والصلوة على محمد . . . . فهذه مباحث مهمة تجرى مجرى الشرح لكتاب تحرير الاحكام الشرعية على مذهب الاماميه . . . قوله . . . الفقه لغة الفهم واصطلاحاً العلم . . . . .

[۸۱/۳]

نسخه ش : ۳دفتر (ص ۱۹٦ ـ ۲۱۰دفتر) با حاشیه‌هایی بانشان « منه‌مدظله» .

انجام : قلنا ذلك محل النزاع فالاستدلال به مصادرة . . . . فيما لاينفعل بنى على ما قلناه ولاعبرة بسعة الرأس وضيقه نعم لابـد مـن المكث قليلا لتحقق طهارة الاجزاء .

حاشیهٔ تحریر اقلیدس (عربی)

بالای نسخه‌ای که دردست داریم نوشته « فوائدی است که‌عیناً ویاباستنباط ازشرح مصادرات اقلیدس ازابن میثم نقل‌شده» . این حواشی برمقاله یکم تاششم

ازتحریر اصول اقلیدس تألیف خواجه است و عبارتهای کوتاهی ازاو باعنوان « قوله» نقل گردیده .

علم الدین قیصری درپاسخ خودبه نامهٔ خواجه ، ازشرح ابن هیثم بر مصادرات اقلیدس یاد کرده است .

آغاز : هذه فواید منقولة . . . قوله الحدود، هذه الاقاویل یسمیها بعض الناس حدودا و بعضهم یسمیها رسوما ...

انجام : مثل ما ذکرناه فی النسبتین و کذالك ان کانت النسب غیر عددیة کما اشرنا الیه فی صدر المقالة الخامسة .

[۳۴/۸]

نسخه ش : ۸ دفتر (ص۲۰۴_۲۰۹ دفتر) است

حاشیهٔ حاشیه تهذیب المنطق

(فارسی)

از **میرزا علی‌رضا** معروف به **تجلی** بر **حاشیهٔ ملاعبدالله** .

مؤلف چنانکه در مقدمه گوید این رساله را درحین مباحثه با شاگرد خود ابراهیم‌خان نگاشته .

مشار ۱ : ٥٤٦ الذریعة ج ٦ _ ٦١

آغاز: (بسمله) امابعد این قیودیست سودمند درباب تعلیم ... ابراهیم‌خان ایده‌الله .... برزبان خامه حقیر علی‌رضا جاری گشته...

[۸۴/۲]

نسخه ش : ۲ دفتر (ص ۲ _ ۹۰ دفتر) وناقص .

انجام : نتیجه مطلقه عامه‌است اما حق که ح ب مطلقه است .

حاشیهٔ حاشیه خطایی (ختایی) (عربی)

خطایی (م –۸۰۱یا۹۰۱) بر مطول و مختصر تفتازانی (م–۷۹۲)حاشیه نوشته (نسخه‌ش۱/۸۵این فهرست) و بر حاشیه‌خطایی حاشیه‌هایی تألیف‌شده ، کتاب‌حاضر حاشیهٔ**ملا عبدالله**پسر **شهاب‌الدین‌حسین‌شاه‌آبادی یزدی**(م–۹۸۱)بر حاشیه‌خطایی است.او درسال ۹٦۲درمدرسه‌منصوریه شیراز این تعلیقه رابپایان رسانده.درباره اینکه **خطابی** صحیح‌است‌یا **خطائی** (ختایی)رجوع‌شود به‌ذریعه‌ج٦ذیل ص۷۱ وفهرست دانشگاه۲ : ۳۷٦–۳۸۰ ونیز نگاه کنید به فهرست سپهسالار ج۲ –٤۱۱ کشف‌الظنون ج۱ ـ۳۲٥ الذریعة ج ٦ـ۷۱ .

آغاز: حمداً لمن خلق الانسان و علمه‌البیـان وشکرا لمن اعلمه بـدایع المعانی ... قوله نحمدك اللهم الاصل‌فیه یاالله...

انجام : فلابدمن تصرف اما فی‌تفسیر الاول او فی‌تفسیر الثانی حتی‌لایفوت ذلك الحسن هذا والمرجو من‌الله حسن‌الخاتمه . . . واتباعه‌العظام . . . وقدوقع ـ الفراغ . . . یوم‌الخمیس بعد مضی‌اربع عشر یوماً من‌شهر جمادی‌الاولی .... اربع ومأیةبعدالالف .

[۸٥/۳]

نسخه ش : دفتر است (ص ۲۰۲ – ۳٥٤ دفتر)وبخط شکسته‌نستعلیق‌مورخ۱۱۰۴درمدرسه جعفریه معروف بهسروقد (درخراسان)نوشته‌شده .

حاشیهٔ حاشیهٔ شرح تجرید (عربی)

از **مولی عبدالرزاق لاهیجی** (م - ۱۰۸۰) بر **حاشیهٔ خفری** بر شرح جدید تجرید (= شرح قوشجی) .

رجوع شود به فهرست مجاس ج ۵ - ۹۵ و فهرست کتابخانهٔ رضویه ج ٤- ٦۹ ، ۷۰ ، فهرست دانشگاه ۳ : ۲۳۰

آغاز: الحمد لصانع السماوات العلی والارضین السفلی . . . . والصلوة علی من دنی فتدلی . . . . وبعد فیقول . . . . عبدالرزاق بن علی بن الحسین اللاهیجی... قال المصنف اعلی الله مقامه المقصد الثالث فی اثبات الصانع تعالی . اقول ای صانع العالم . .

انجام : قوله بعموم قدرته یدل علی الکلام ای علی ثبوت الکلام و وجوده علی المسامحة المذکورة .... قوله الثابت بالشرع اومعنی التکلم الثابت بالشرع... قوله لعدهما التکلم مجیٔ الکلام بمعنی التکلم فی اللغه والعرف .

[۸۶/۱]

نسخه ش:۱ دفتر است (ص ۲ - ۱۱۸ دفتر) .

حاشیهٔ حاشیهٔ شرح تجرید (عربی)

از **میرزاجان باغنوی** (م - ۹۹٤) برحاشیهٔ قدیم دوانی . این حاشیه تا پایان مقصداول است (امورعامه) . اومتعرض حواشی صدرالدین دشتکی ومیرسید شریف نیز شده است .

رجوع شود به فهرست مجلس ج ٥–۱۰۸ فهرست‌طوس ج ۱ : ۲۷ و ۳۳ والذریعة ج ٦ : ٦۷ فهرست دانشگاه .

[۸۷]

این نسخه در ۱۰۷۲ بخط شکسته‌نستعلیق ابوطالب بن خلیل‌الله حسینی شهرستانی نوشته شده حاشیه هایی‌با نشان «منه» و از سلطان لاهیجی دارد. بر پشت آخرین برگ محمد باقر طبیب شیرازی مورخ ۱۲۰۳

انجام : الحکمة فی‌الاول اشد من‌الحکمة فی‌الثانی قدتم **هذه** النسخه .. .. اواخر شهر رمضان ۱۰۷۲ .

قطع : نیم‌خشتی ۲۰ × ۱۳ س‌ج تیماجی‌قرمز سیر عطف‌قرمز روشن . صفحات ٦٥۰ سطور ۱۷ کاغذ اصفهانی شکری رنگ شماره دفتر ثبت ٦۳۱٥۰

حاشیهٔ حاشیهٔ شرح شمسیه **(عربی)**

در این حاشیه مکرر از **شیخ الرئیس** نقل شده و نیز از **صاحب بصائر** یادشده .

آغاز: موقوف علیه للشروع لجواز ان یختارالتصور بوجه ما مع‌خصوصیة اخری . . . . قوله کل مسئلة من مسائل‌النحو لها مدخل فـی‌تلك‌المعرفة هذه المقدمة لایصلح ان‌یجعل کبری للصغری التی ذکرهابل کبراها کماصرح به...

انجام : ان‌کان زیدحجرا فهوجها وفان قلت‌صدق هذه‌الشرطیة غیر مسلم لان حجریة زیدمحال و علی تقدیر و قوعه یجوز ان لایکـون. . . لاینفی هذا الاتصال النفس‌الامری فاعرف ذلك وقس علیه ماکان‌المقدم فیه کاذبا .

[٦۱/۲]

نسخه‌ش :۲دفتر (ص ۸۹–۱۷٤) وبخط شکسته‌نستعلیق‌از اول‌وآخر ناقص‌است‌و کناره‌های سطورپائین رساله دراثر وصالی ازبین‌رفته .

حاشیه خطائی (عربی)

حاشیهٔ **خطائی** (یاختایی) یکی ازمشهورترین حواشی برشرح مختصر تفتازانی برتلخیص المفتاح است . خطابی یا خطائی(م ۸۰۱یا۹۰۱) این تعلیقات‌را بر نخستین بخشهای مختصر نوشته .

دربارهٔ این مؤلف واین کتاب رجوع شود به‌الذریعة ج ۶ - ۷۰ فهرست سپهسالار ج ۲ـ۴۰۶ ، کشف‌الظنون ج ۱ - ۳۲۵ وهمین فهرست ص۸۴ .

آغاز: (بسمله) ، نحمدك اللهم علی مااعطیتنا من‌سوابغ‌النعم وبوالغ‌الحکم ونصلی ... قوله‌نحمد آثرالحمد علی‌الشکر لان الحمد یعم‌الفضایل والفواضل والشکر . . .

انجام : فیقال ترك‌المعین الی‌غیرالمعین اوالخطاب‌والیه‌المرجع‌والمآب .

[۸۵/۱]

نسخه ش : ۱ دفتر است (ص ۲ - ۱۷۵ دفتر) بخط نسخ.

حاشیه برخطبهٔ مطول (عربی)

آغاز: قال‌الشارح رحمه‌الله الحمدلله وهوقد ذکر فکفانا مؤنته قوله‌الهمنا الالهام‌ایقاع‌الشیء ...

انجام : والجزیل‌العظیم عصمنا الله بجزیل لطفه وکرمه بعونه و توفیقه والله اعلم .

[۸۵/۲]

نسخه ش : ۲ دفتر است (ص ۱۷۷ ـ ۱۹۷ دفتر) .

حاشیة الروضة البهیه (عربی)

این حاشیه (آنچه درنسخه ما موجود است) از طهارت است تا اندکی از کتاب الوکاله . در ذریعه ٦ : ۹۰-۹۸ وفهرست رضوی ج ٥ : ش : ٦۰۷ - ٦۱٥ و ج ۲:٤۳ - ٤٥ حاشیه هایی چند برروضه شناسانده شده .

[۸۸/۲]

نسخه ش : ۳ (ص۷٦۲-۸۱۸) دفتراست وخطبه ندارد .

آغاز : (بسمله) هذا کتاب الطهاره والاسم ای اسم المصدر قوله لازما الظاهر انه تمثیل اللازم فان المفعول به اذاصار (نسخه : سار؟) نسیا منسیا فی الکلام و صارالغرض اظهار اتصاف الفاعل بنفس الفعل من غیر ملاحظة مفعول به نزل الفعل منزلة اللازم کقولهم زید یعطی ویمنع ای یحصل منه الاعطاء والمنع ... والاکول کذلك فان الغرض منه اتصاف الفاعل بالاکل الکثیر من غیر ملاحظه ماکول . ..

پایان: کتاب الوکاله قوله و ان کان الوکاله عطف علی کون الفاسد قوله علیهما ای الوکاله والاذن قوله لصحتها ای الوکاله قوله بدونه ای العمل قوله فسادها ای الوکاله قوله صحته ای الاول قوله فلایقع ای فلایرد ان الصیغه المعلقه ایضا یفید مثل ما افاد .

از کتاب النکاح تنها ۹ سطر نوشته شده وپس از یك صونیم که سفید است کتاب السبق والرمایه آغاز گردیده. عنوانها درمتن وکنار صفحات بشنگرف است . بر کنار نخستین برگهای نسخه حاشیه هایی بانشان «جم رحمه الله» «صادق رحمه الله» «دی» «م ه ر» «م ص ح» «منه» وفقراتی منقول ازشرح جعفریه ، نهایه، مجمع البحرین ، قاموس ودروس نقل شده . پس از پایان نسخه (در پشت آخرین برگ) یك صفحه ازیك حاشیه برروضه ازکتاب الوکالة تا اندکی از کتاب الوصایا بخط نویسنده ای دیگر موجود است .

آغاز : کتاب الوکاله علیها الوکاله والاذن قوله لصحتها الوکاله قـوله بدونه الجعل قوله مع صحته ، الاذن ...

پایان: لان قبوله بعد ان یتعلق بما بعدالموت وانکان واقعـا قبل‌المـوت کالایجاب ...

حاشیه‌الروضة‌البهیه

(عربی)

از **آقاجمال خوانساری** پسر **آقاحسین‌خوانساری (ــ ۱۱۲۵)** بر کتاب « الروضة‌البهیة» .

این تعلیقات از طهارت تادیات‌است وپس‌ازمؤلف در ۱۱۵۳ گردآوری شده ودر۱۲۷۲ و نیزدر کنار برخی ازنسخ‌چاپی روضه به‌چاپ رسید .

رجوع شود به الذریعة ج ۶ــ۹۳ ، فهرست‌آستان‌قدس۵ : ۴۰۹،مقدمهٔ‌آقای سیدجلال محدث بر شرح غرردر .

آغاز : (بسمله) ، الحمدلله‌رب‌العالمین... قوله فی‌الحاشیة ماکان‌متعلقه‌عاماً ای من‌الافعال‌العامة التی لایخلو منها فعل نحوکاین‌وحاصل ....

[۸۸/۱]

نسخهٔ ش : ۱ دفتراست (ص ۱ــ۷۵۷دفتر) این‌نسخه‌در۱۲۲۷ بخط‌نسخ‌احمدبن‌محمدسمنانی نوشته شده .

حاشیه‌الروضة‌البهیة

(عربی)

از **شیخ‌جعفر نجفی‌اصفهانی** (م ــ ۱۱۱۵) از شاگردان مجلسی‌وآقاحسین خوانساری (م۱۰۸۹) بر کتاب الروضة‌البهیة شهید ثانی .

بنوشتهٔ‌صاحب‌ذریعه که‌دونسخه ازاین کتاب رادر کتابخانه‌شریعت‌اصفهانی‌و خوانساری دیده‌اند این حاشیه از طهارت‌تا تجارت مرتب نوشته شده وپس‌از آن

کتاب الاقرار و دیگر ابواب فقه بصورت پراکنده آمده.

رجوع شود بفهرست سپهسالار ج ۱ ـ ۳۹٤ والذريعة ج٦ ـ ۹۲

آغاز: بحمدك يا الهى و اصلى على نبيك الهادى و آله الهداة و نستعين بك.

قوله من ضمير ابتدى الكتاب اعلم انه يمكن تقدير المتعلق....

[۸۹]

نسخه بخط نسخ تحریری قرن ۱۲ ودارای حاشیه‌هایی ازمصنف بانشان «منه ایده الله تعالی».

انجام: ما حاصله ان دارالاسلام ان كان مما فتحها المسلمون كبغداد والبصرة فاقيطها محكوم باسلامه.

قطع خشتی ۲۰/٥ × ١٤ ج تیماجی ضربی قرمز صفحات ۳۸۸. سطور ۱۹ کاغذ: فرنگی شماره ثبت ٦٣١٥١.

حاشیهٔ شرایع (عربی)

حاشیه‌ایست بر **شرایع محقق** حلی (م-٦٧٦)

[۸۱/۱۰]

نسخه ش: ۱۰ دفتر است (ص ۳۰۷ - ۳۲۲ دفتر). پس از پایان این نسخه چند فقره از تعلیقات متعلق به یك کتاب فقه روی چندصفحه نوشته شده.

آغاز: (بسمله) فى كتاب الصوم، الصوم هو الكف عن المفطرات .. قوله حددها ما بينه وبين الزوال بمعنى انه يحددها اذا ذكر فى الحال ما بينه وبين الزوال...

انجام: لولا الشهرة بين المتأخرين كادت ان تكون اجماعاً فالفتوى على ثبوته لانجبار ضعف الدليلين بالشهرة بينهم وا...

حاشیه شرح آداب البحث (عربی)

از **ابوالفتح محمد بن ابی نصر بن ابی السعید** معروف به **تاج الدین فتح الله** و معروف به **سعیدی**، بر شرح شیروانی بر آداب البحث سمرقندی

رجوع شود به کشف الظنون ج ۱ ـ ۶۸، ۶۹

آغاز: قال المفتقر الی الله الغنی ابوالفتح محمد بن ابی نصر بن ابی سعید المدعو بتاج . . . الدین...قوله المنه علینا اه سلك طریقه العمل بالحدیث .

انجام : قوله من الترديد المذكور فظهر الجواب عنه مثال هذا المنع ليس الا بطريق الترديد و اثبات انه غير مضر كما سبق في مثال المنع الغير المضر في التنبيه السابق فيتدارك .

[۹۰/۲]

نسخه ش : ۲ دفتر است (ص ۵۶ ـ ۱۲۸ دفتر)

حاشیهٔ شرح تجرید (عربی)

حاشیهٔ قدیم **دوانی** بر شرح جدید تجرید است .

رجوع شود به : فهرست مجلس ج ۵ ـ ۱۲۰ کشف الظنون : تجرید و فهرست کتابخانه رضویه ج ۱ ـ ۱۱۶

آغاز: قوله في الحاشية قيل لم يرد به الخ اقول مراده بالزيادة في الجملة الزيادة بوجه ما و ذلك ليس معنى ثالثا كما ظنه ...

انجام : بان تتعلق نفس بمجموع الافلاك تحركها الحركة الشرقية.. و اخرى بمجموع الجوزهر و المايل يحركها بالحركة المشرقية ...

[۹۱]

این نسخه بخط شکسته نستعلیق قرن ۱۱ ودارای حاشیه‌هایی ازمصنف بانشان « منه » و نیز حاشیه‌هایی بانشان « ح جدید » «ح س » «ح م » وغیره است . بر پشت نخستین و آخرین برگ بجز یادداشت ومهر مرحوم امام جمعه خویی ، چندین نوشته ومهر دیگر دیده میشود. در بیشتر برگهای نسخه آثار رطوبت هست اما خطها خوانده میشود .

قطع رقعی ۱۹ × ۱۱/۵ س صفحات ۲۲۰ سطور ۲۲ کاغذ : اصفهانی وشکری سیر . شماره ثبت ۶۳۱۴۷ .

حاشیهٔ شرح تجرید (عربی)

از شمس الدین محمد بن احمد خفری (م - ۹۵۷) بر الهیات **شرح تجرید قوشچی** .

رجوع شود به فهرست مجلس ج ۲ - ۴۴ و ج ۵ - ۱۳۵ - رضویه ج ۱-۲۷

آغاز : الحمد لله رب العالمین والصلوة علی سید المرسلین محمد و آله الطیبین الطاهرین و بعد فیقول الفقیر الی الله الغنی محمد بن احمد الخفری هذه تعلیقات....

[۹۲]

نسخه بخط نسخ قرن ۱۲ وناقص، ازشمساء گیلانی، عبدالرزاق،سلطان،فرزند صدرا ، شیخ حسن ، وشمساء کشمیری حاشیه‌هایی دارد.

انجام : الا اذا کان بسبب ماصار اکان واجب الوجود بذاته واجب الوجود.

قطع نیم خشتی ۲۲ × ۱۳ س ج تیماج قهوه‌ای صفحات ۱۶۰ سطور : ۱۶ کاغذ : فرنگی شماره دفتر ثبت ۶۳۱۴۶

[۹۳/۱]

نسخه ش : ۱ دفتر (ص ۱ ـ ۱۰۰ دفتر) است ازآغاز وپایان آن صفحاتی افتاده .

آغاز : لولم یتحقق قبل‌الفصل لکان تکلیف‌الکافر بالایمان تکلیف غیر القادرو تکلیف غیرالقادر وان‌کان جایزا عندالاشاعرة ...

انجام : فاما ان یکون تلك‌العلـة هی‌ذلك التعین المعین فلزم الـمحذور المذکور واما ان‌یکون تلك‌العلة .

حاشیۀ شرح تجرید **(عربی)**

= **اثبات‌الله** از **فخر الدین محمد حسینی استرابادی** (م-۹۸٤)بر الهیات **شرح‌تجریدقوشجی** .

تاریخ درگذشت وی مطابق با این مصراع «زبدۀ سروران دانشمند» است (۹۸٤) = .

وی حاشیه‌ای نیز بر جواهر و اعراض (ازمباحث عامه) شرح‌قوشچی‌دارد. (نسخه ش : ۱۷۵۸ این کتابخانه)

رجوع شود به‌فهرست‌مجلس ج ۵ . ۱۳۰ و۱٦۳ ، فهرست دانشگاه ۳:۲۳۹ کشف‌الظنون : تجرید ، کشف الحجب ص۱۷۷ .

[۸٦/۳]

نسخه ش : ۳ دفتر است (ص ۱۸۲ ـ ۳۸۰ دفتر)

حاشیۀ شرح‌تجرید **(عربی)**

ازصدرالدین **محمد دشتکی** (م ـ ۹۰۳) معـروف به **صدر کبیر** پـدر **غیاث‌الدین‌منصور** (م ـ ۹٤۸)

این حاشیۀ نخستین صدرالدین کبیر برشرح‌تجریداست .

رجوع شود به : فهرست‌مجلس ج ٥ - ۱۲۲، کشف‌الظنون: تجرید، الذریعة ج - ۱۱۷ .

آغاز صدر کلام ارباب‌التجرید و ختم مقال اصحاب‌التوحید‌حمد فرد تفرد بالابتداء و الانتهاء ... و بعد ... قوله‌هو‌العلم باحوال‌المبدء والمعاد اراد بالمبدء مبدء کلّ مایوجد...

[۹۴]

نسخه‌ایست بخط ثلث و نسخ تحریری قرن۹. برپشت نخستین برگ یادداشتی است مورخ ۹۷۷ که متن آن این‌است «من‌مستکتبات‌المحتاج‌الی‌رحمة ربه‌الغنی‌المغنی نصر (یا نصیر) الحسینی عفی عنه فی‌شهر ذی‌القعده فی‌شهورسنه۹۷۷» .
پایان این نسخة با نسخه ش ۱۷۵٥ مجلس (فهرست٥) متفاوت و گویا کامل‌تراست ازآن .

انجام : المتعلقة بالجزء‌الثانی‌من‌المسافة لایحصل الابعد الحرکة‌المتعلقة بالجزء‌الاول منه وهذا‌القدر کاف‌فتأمل والله‌الموفق .

قطع رقعی۱٦ × ٥ر۹ س ج تیماج قرمز روشن (بدون مقوا) صفحات۲۸۸سطور ۲۱ کاغذ اصفهانی ضخیم شکری رنگ شماره ثبت ٦۳۱٤۹

حاشیهٔ شرح تجرید (عربی)

= تجرید (**تجریدات الغواشی**) حاشیه‌ایست‌برشرح‌تجریداز **غیاث‌الدین منصوردشتکی** .

رجوع شود به فهرست این کتابخانه ج ٥ـ ۱۲٦ کشف‌الظنون ج ۱ - تجرید ـ ۲٥۲ والذریعة‌ج ۳ـ ۳٥۲ و ج٦:ـ ٦۷.

آغاز یا من کشف‌جمالك علی‌الاعالی کنه حقایق‌المعالی ...

انجام : علی النحو الذی هو وجه له فانه لا یظهر لهذا القید وجه وجیه.

[۹۵]

نسخه‌ایست بخط نسخ قرن ۱۲ با دوقلم و بیشتر غلط و ناخوانا .

قطع نیم خشتی ۱۹/۵ × ۱۲ س ج مقوا لیمویی صفحات ۴۷۰ : سطور ۲۱ + ۱۸ کاغذ اصفهانی شکری شماره ثبت ۶۳۱۴۸ .

حاشیهٔ شرح تجرید (عربی)

فخریه از **میرزا ابراهیم شیرازی** فرزند **صدرالمتألهین شیرازی** (م- ۱۰۵۰) بر **شرح جدید تجرید** تعلیقاتی نوشته و در آن از پدر خود فراوان یاد کرده .

آقا **جمال خوانساری** در حاشیهٔ خود بر **حاشیهٔ خفری**، بر این حاشیه خرده گیری بسیار کرده و گویا تعلیقات خود را بقصد نقض بر شیرازی نگاشته . وی از این حواشی چندبار بنام **«حواشی فخریه»** یادمیکند (نسخه ش : ۱۷۲٤) در ذریعه از حاشیهٔ مولی مهدی گلپایگانی نیز نقل‌شده که ازحاشیهٔ **میرزا ابراهیم** با نام «**حواشی فخریه** » یاد گردیده‌ومؤلف ذریعه آنرا مصحف «خفریه» دانسته‌اند. اما همانگونه که گفته‌شد آقاجمال که‌معاصر **شیرازی** بوده‌نیز همین نام‌را آورده . علاوه براینکه احتمال مصحف‌بودن خفریه بر اشکال میافزاید و مشکلی حل نمیسازد

آغاز ...یا هو لااله الا هو یامن لاهوالا هو ولا یعلم . . . وبعد فیقول . . .

ابن صدرالدین محمدالشیرازی محمد ابراهیم ... فی‌اثبات‌الصانع انما لم یعنون باثبات‌الواجب کما هوالشایع فی‌العنوان:

انجام بخلاف‌الاشعریة فانهم لایحتاجون الی هذاالقید حیث یمتنع عندهم خلاف ماتجری علیه عادته من‌الخیرات .

رجوع شود به کشف‌الحجب، ذریعه ٦ : ٦٤ ، ۱۱۳ و ۱۱٦ دانشگاه ٦ : ۲٦ فهرست مجلس ٥ ص ۸٤ - ۸٥

[۸۶/۲]

نسخه ش : ۲ دفتر است (ص۱۲۰ - ۱۸۷ دفتر)

حاشیهٔ شرح تجرید (عربی)

حاشیه‌ایست بر شرح قدیم تجرید و برخی حواشی آن .

[۹۶/۱]

نسخه ش : (ص۱-۲۹ دفتر) بخط شکسته نستعلیق قرن ۱۱.

آغاز : قال المصنف غرر فرایدالاعتقادالخ علی هذا یکون قوله مماقادنی الدلیل الیه وقوی اعتمادی علیه اما علی سبیل اللف والنشر المرتب ....

انجام : قوله والثانی ان یقال علم اجمالا الخ لا یذهب علیك ان المراد بقولهم تصور الوجود . . . وهواعرف عندنا من جمیع التصورات لکن .

حاشیهٔ شرح تجرید (عربی)

حاشیه‌ایست بر شرح تجرید قوشچی . مؤلف در آغاز آن عبارت قوشچی را آورده است محتمل است محشی ملامیرزاجان باغنوی باشد .

نگارنده سراسر نسخه را بارها مطالعه کرد وقرینه‌ای برای شناختن نیافت .

[۶۹/۱]

نسخه ش ۱ دفتر است (ص ۲ - ۸۸ دفتر) است .

قوله فناسب ملك الخ . حاصل وجه المناسبة انه لماکان وجودالعرض

متوقفا علی وجودالجوهر . فکان‌الجوهر مقدماً بالطبع .... قوله . من‌قدم مباحث الاغراض الخ فان رجح نظر قدم مباحث‌الجوهر بان‌الاعراض‌مطلقا ..

پایان : قوله لکونه مما ثلا للحصول الثانی فی ذلك الحیز الخ یمکن ان یقال‌هذا الکون هوالکون الاول فی‌الحیز الاول متشابه‌الحرکات من‌حیث‌فی‌الحیز الاول فکونه مماثل للسکون . . . . ان‌الحرکة والسکون ماهیتهما الکون دون الخیز تم .

حاشیهٔ شرح فصوص محیی‌الدین (عربی)

از **میرزاهاشم گیلانی** شاگرد آقا محمدرضا قمشهی (م ـ ۱۳۰۶) دارای مقدمه‌ای دربارهٔخلافة کبری.وی‌درباب‌هویةواجب‌تحقیقی کرده‌ودرپایان‌آن‌نوشته «این‌بیان ازاستاد اعظم‌آقامحمدرضاقمشهی مدظله‌العالی است» واز استاد خود با تجلیل فراوان یاد وسپس رساله‌را به‌حاج میرزامحمود قزوینی هدیه کرده.

[۹۷/۳]

نسخه ش : ۳ (۲۲۱ ـ ۲۵۱ دفتر) بخط نستعلیق متوسط صفحات‌آن باقلم آبی و قرمز جدول کشی‌شده دراین‌نسخه‌پس‌ازپایان حاشیه‌برشرح فص شیثی (ص ...(۲۴۲) حواشی‌فصل دوم‌از مقدمه شرح قیصری وپس‌ازآن (درص ۲۵۳) حواشی فصل اول ازمقدمه مذکورنوشته شده .

آغاز : الحمدلله رب‌العالمین . . . فی‌تعیین مـوضوع الخلافة الکبری بعد رسول‌الله ببراهین عقلیه مستفاده من اذواق المکاشفین واصول عرفانیة مأخوذة عن طریق‌الحق...

آغاز حاشیه (پس‌ازپایان‌مقدمه):فلنأخذ فی‌شرح الکتاب وبیان مرام‌مصنفه

قدس سره والاشاره الی ماذهب علی العلامة القیصری فی تبیین مرامه . . . قوله و مایراه احد من الانبیاء والرسل الی قوله فان الرساله ...

پایان قسمت اول : هذا ما اردت بیـانه فی هذا الـفص الشیئی و الحمدلله الولی الحمید .

آغاز حواشی بر فصل ۲ از مقدمه قیصری : هذه معلقه علی مقدمات شرح الفصوص للقیصری فی الفصل الثانی قوله و ینقسم الاسماء ایضا بنـوع من القسمه الـی اسماء الذات ... الی آخره قدمر فی کلامه ان الذات مع صفه معینه ...

آغاز حواشی فصل یکم از مقدمه : هذا یتعلق علی الفصل الاولی . . . فصـل فی الوجود وانه الحق قد اختلف اصحاب القلوب من مشایخ العرفاء بعد اتفاقهم فی وحدة الوجود بل الموجود انه هویة عینیه بنفس ذاتها . . .

پایان رساله : هذا هو بیان المرام .. للاستاد الاعظم ... آقا محمدرضا القمشهی مد ظله العالی هذا هدیة من العبد الذلیل الغریق فی بحر الحیرة هاشم بن حسن الجیلانی الاشکوری الی خدمة حضرة مولانا .. جناب الحاج المفخم الحاجی محمود القزوینی .. وارجوان ینظر الیه بعین القبول .. وکانما احیا الناس جمیعـا .. ۱۳۰۳

حاشیهٔ شفا **(عربی)**

تألیف **صدرالمتالهین شیرازی** (م ـ ۱۰۵۰) برامور عامهٔ شفا = الهیات بمعنی اعم . این حاشیه در کنار شفا چاپ شده .

رجوع شود به : فهرست دانشگاه ج ۳ ـ ۲۴۰ فهرست مجلس ج ۵ ـ ۱۶۴ والذریعة ج ۶ ـ ۱۲۰ ، مشار ـ عربی : ۲۸۴

آغاز : قال قدس سره ان العلوم الفلسفیة کما قدا شیر الیه . . . . ذکر الشیخ فی الفصل الثانی من الفن الاول من الجملة الاولی و هی فی المنطق ان الغرض فی الفلسفه..

پایان : ذلك العلم فی ایضاً یکون النظر فی احوال العلل الغائیة افضلها ... الصلوة والسلام فی شهر ذیقعدة .

[۹۸]

نسخه‌ایست بخط شکسته‌نستعلیق محمدشفیع میرلطف‌الله مازندرانی پازواری مورخ ۱۱۱۳ درذیل ص آخر نوشته‌ای از محمد صالح بن محمد یعقوب مازندرانی مورخ ۱۱۸۱ است . نسخه بدلها درکنار صفحات قیدشده .

قطع وزیری ۲۷ × ۱۵ س ج. صفحات ۵۶۲ سطور ۲۲

کاغذ شکری رنگ آهار مهرزده شماره دفتر ثبت ۶۳۱۶۲

حاشیة برصحیفه سجادیه (عربی)

از **میرداماد محمدباقر حسینی** (م - ۱۰۴۱) این تعلیقه با «نورالانوار» سید جزائری در ۱۴۱۶ بچاپ رسیده است .

رجوع شود به الذریعة ج ٦ - ١٤٥ فهرست مجلس ٤ : ٢٨ دانشگاه ١٥٩،٩٦١ مشار - چاپی عربی - :٢٨٥

آغاز: والاستیفاق من الله العزیز العلیم، الحمدلله الذی جعل لوح الامر والخلق صحیفة لکتبه وکلماته ...

[۹۹]

نسخه بخط نسخ ثلث زیبای محمد ابراهیم قاینی‌پسرمحمد امین در ۱۰۹۰ .

پایان : علی کلام اهل اللغة والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم .

هذه حواش . . . . ابن محمدامین الموسوی محمد ابراهیم القاینی . . .

قطع ۱٦٫٥ × ۹٫٥س ج تیماج قرمز روشن صفحات ۲۱۶

سطور ۱۳ کاغذ اصفهانی شکری شمارهٔ دفتر ثبت ۶۳۱۴۵

حاشیهٔ قواعدالاحکام (عربی)

[۸۱/٥]

نسخه ش ٥ دفتر است (ص ۲۳۲ ـ ۲۴۳ دفتر) .

آغاز : قوله فی عد ذونار الوضوء موالیا لواخل بهافالاقرب الصحة والکفایة المراد بالوضوء .... اذا تقرر ذلك فقد فرع المصنف علی القول بصحة الوضوء وجوب الکفارة و به صرح الشارحان وزادولدالمصنف تفصیلا ...

پایان : قوله نعم بشرط عدم تجدد حدث اکبرا و اصغرفان تجدد احدهما فی الاثناء اعاد فیهما علی الاقوی . . . علی ثلاثة اقوال وجوب الاعادة ذهب الیه . . . الثانی وجوب الاکمال . . قلت . . . . قال شیخنا یمتنع خلوالحدث عن اثر مامع تأثیره بعدالکمال .

حاشیهٔ کشاف (عربی)

از **میر سیدشریف گرگانی (علی بن محمدبن علی حسنی حسینی استرابادی)** متوفی در (۷٤۰ ـ ۸۱٦) .این حاشیه درمصر در سال ۱۳۰۸ و ۱۳۱۸ بچاپ رسیده است .

کشف الظنون ج ۲ : کشاف . فهرست سپهسالار ج ۱ - ۱۲۳ معجم -
المطبوعات : ۶۷۹

[۱۰۰]

نسخه ایست بخط‌شکسته‌نستعلیق محمدامین‌الشریف مورخ ۱۰۱۲ و از نسخه‌ای صحیح که مولاناحسن‌شاه بقال شاگردشریف واستاددوانی‌ازروی‌اصل نوشته‌وباآن‌مقابله کرده، رونویس گردیده. متن کشاف‌دربالای‌صفحات آمده . خط‌محمدبن‌علی موسوی‌عاملی درآغاز نسخه دیده‌میشود .

آغاز : قال‌جارالله العلامة احسن الله اکرامه فی‌دارالمقامة الحمدلله الذی انزل‌القرآن کلاماً مولفا منظما دل بلامی‌الجنس والملك علی اختصاص الحمد به تعالی ....

پایان : انه جعل البیانیه قسیمة للابتدائیة وانه لاقرینة علی‌انتزاع‌الرزق من‌الثمرة بل‌هی فی‌نفسها رزق . . .

قطع نیم‌خشتی ۲۴ × ۱۲/۵س ج تیماجی مشکی صفحات۲۷۲ سطور۲۴ کاغذ . شکری آهار شده شماره‌ثبت ۶۳۱۴۰ .

حاشیهٔ کشاف **(عربی)**

از **سعدالدین مسعود بن‌عمر التفتازانی شافعی** (م - ۷۹۱) بر تفسیر **کشاف زمخشری** . درمصر و ایران چاپ شده .

رجوع شود به فهرست رضویه ج ۱ - ۲۸ تفسیر و کشف الظنون : کشاف فهرست ظاهریه ص ۲۲۵

[۱۰۱]

نسخه‌ایست بخط‌ثلث روشن که درنوشته شده وازاول و آخر آن افتاده میان گ ۵۰ تا ۶۰ وصالی شده .

آغاز: وابی علی افضل منه صنف کتبا کثیرة منها کتاب الحجة فی علل القراءآت السبع قوله من ای قیل هی من الاسماء معربه ...

پایان : قوله فابرزت معطوف علی رجعوا وافاضوا جواب کلما والجملة الشرطیة ثانی مفعولی رایت . . . قوله واستیطروا ای .

قطع خشتی بزرگ ۲۶/۵ × ۲۰/۵ س ج تیماجی قرمز صفحات ۲۵٤ سطور ۳۱ کاغذ آهارمهره شکری رنگ ضخیم شمارهٔ دفتر ثبت ٦۳۱٤۳ .

حاشیهٔ مطول (عربی)

تألیف ، **حسن بن محمد بن حمزهٔ فناری چلپی معروف بفناری زاده** (م- ۸۸٦ یا ۹۵٤) .

رجوع شود به کشف الظنون ج ۱ – ۳۲٤ ، سپهسالار ٤۰۳۱۲ فهرست ادبیات (مجموعه امام جمعه کرمان) ص ۸۵ :

آغاز : (بسمله) الهمنا حقایق المعانی ودقایق البیان ، الاقرب الی الفهم ان – المراد بالالهام فی هذا المقام معناه اللغوی...

پایان . خطیب ذوشقشقة والتذکر للاحکام المذکورة فی علم المعانی والبیان انما لم یتعرض للبدیع لکونه خارجا عن البلاغة والله اعلم .

[۱۰۲]

نسخه ایست که در ۱۲٦۷ بخط نسخ روشن وبه امر میرزانظام نوشته شده .

قطع : رحلی ۳۳ × ۱۹ س ج : تیماجی ضربی قرمز روشن صفحات ۳۵۰ سطور ۲۷ کاغذ : فرنگی شکری شماره ثبت ٦۳۱٤۲.

حاشية المعالم (عربی)

از **سید علاء الدین حسین بن رفیع الدین محمد المرعشی خلیفه سلطان** (م ـ ۱۰٦٤) بر معالم الاصول **شیخ حسن بن زین الدین** در کنار کتاب المعالم مکرر چاپ شده است .

رجوع شود به الذریعة ج ٦ ـ ۲۰٦ .فهرست کتابخانه رضوی ۳ش :۱۱-۱۲ (اصول) مشار عربی : ۲۹۷

آغاز : الحمدلله رب العالمین .... امابعد فیقول ... المدعو بخلیفة سلطان.. انی قد کتبت فی حین مطالعه کتاب معالم الدین ...

[۱۰۳/۱]

نسخه ش : ۱ دفتر (ص ۱-۸۱) دفتراست . ازآخر نسخه افتاده

انجام : یجوز الفتوی بما یحتمل التأویل لایخفی ان احتمال التأویل مشترک فاحتمال التبعیة فی احدهمادون الاخر یوجب الترجیح ماذکره ...

حاشية المعالم (عربی)

از **میرزا محمد بن حسن شیروانی** (م ـ ۱۰۸۹) بر معالم الاصول . این حاشیه با اصل کتاب مکرر چاپ شده است ذریعه٦ : ۲۰٦ فهرست رضویه۳:ش۲۳-۲٦ (اصول)

[۱۰۳/۲]

نسخه ش : ۲ دفتراست (۸۲ ـ ۲۲۸ دفتر)

آغاز : الفقه فی اللغة الفهم الخ :نما ابتدأ بتعریف الفقه دون اصول الفقه

کالمعروف فی کتب الاصول لان وضع الکتاب انماهوفی الفقه . . .

انجام : هذامبنی علی عدم جوازالنسخ قبل حضور وقت العمل . . . . کذاقیل ولعله اجمل اعتمادا ... هذا آخر ماوجد .

حدوث عالم (رساله در..) **(عربی)**

تألیف **سید مرتضی علم الهدی علی بن حسین موسوی** (م - ٤۳٦) او در این رسالهٔ ادله ملحدان را برقدم عالم پاسخ گفته و رد کرده وبنوشته ذریعه نسخه‌ای دیگر ازاین رساله درمجموعه‌ای ازجوابات علم الهدی موجوداست .

رجوع شود به : نجاشی ۱۹۲، ریحانة الادب ج ۳ - ۱۱٦ و الذریعه ج ٥ - ۱۹٤ .

آغاز: مسألة فی الاعتراض علی من یثبت حدث الاجسام ... مایقال لمن یدعی عنداقامه الدلیل علی حدث الجسم والجوهر و العرض . . . . الجواب اول مایقول احداث...

انجام : لان الطریقه واحدة و کلام هؤلاء القوم غیر محصل ولامفهوم وهم یدعون التحدید والتحقیق ومابعدهم فی ذلك .

[۸/۳۱]

نسخه ش : ۳۱ دفتر است (ص ۳۱ - ۳۳ دفتر) .

حدیث ماریهٔ قبطیه **(عربی)**

پاسخ پرسشی است در بارهٔ داستان ماریه قبطیه ، از **شیخ مفید** .

رجوع به رجال نجاشی شود .

آغاز: سألنی اطال الله بقاء السید الشریف الفاضل رجل من المعتزلة عن الخبر المروی عن النبی فی قضیة ماریة القبطیة . . .

پایان: ولاینبغی للعاقل ان یظلم نفسه بمکابرة الحق و اللجاج .

[۸/۲۷]

نسخه ش : ۲۷ دفتر است (ص ۳۴۱ – ۳۴۵ دفتر).

حدیث نحن معاشر الانبیاء (رساله فی...) (عربی)

از **شیخ محمد بن محمد بن نعمان مفید** (م – ۴۱۳)

رجوع شود به نجاشی ۲۸۳ .

آغاز: قال رضی الله عنه اذا سلم للخصوم ما ادعوه علی النبی (ص) ... من قوله نحن معاشر الانبیاء ... فانه لایورث ولم یکن ...

پایان : اولی من حمله علی خلاف ذلك والله ولی التوفیق . . . الطاهرین المعصومین .

[۸/۲۳]

نسخهٔ ش : ۲۳ دفتریست (ص ۳۱۰– ۳۱۲ دفتر است)

حدیقة السعداء (ترکی)

ترجمهٔ کتاب «روضة الشهداء» ملاحسین کاشفی است بترکی. مترجم **محمد بن سلیمان بغدادی** . این کتاب در بولاق سال ۱۲۷۱ چاپ شده است .

رجوع شود به الذریعة ج ۶ – ۳۸۴ – معجم المطبوعات . هدیة العارفین.. معجم المؤلفین

آغاز: رب اشرح لی صدری ویسر لی امری...یارب رهعشقکده بنی شیدا قیل–

احکام عبادتك بکا اجراقیل ـ نظارهٔ صنعکده گوزم بیناقیل ـ اوصاف حبیکده دلم گویا قیل ـ حضرت ملك متعال...

پایان : کل ای حال تکلمدن خبردار ترحم قیل تعرض قلمه زنهار.

[۱۰۴]

نسخه بخط شکسته نستعلیق ترکی ودرقرن ۱۲ بدست مصطفی بن کریم .

قطع رقعی ۱۹ ۱ × ۱۱ × ۳ س ج تیماجی بر گردان دار صفحات ۵۶۸ سطور شمارهٔ ثبت ۶۳۱۳۸ .

الحدیقة الورديه **(عربی)**

الرسالة المعراجیه هفتمین رساله از **اربعینیات قاضی سعید قمی** است که مؤلف آنرا **رسالة المعراجیه** نیز نامیده است .

رجوع شود به الذریعة ج ۶ ـ ۳۹۱ فهرست مشار مقدمه اربعین قاضی بقلم محمدعلی بامداد .

پایان: الحمدلله الذی یعرج الملائکة والروح الیه فی یوم کان مقداره خمس الف ... و بعد .. محمد المدعو بسعید الشریف القمی ... و لنتم ذلك البستان بالحدیقة الوردیة . . .

پـایان: ختم و وصیة فیـا ایها الناظر فی تلك الانوار ایاك ثم ایـاك ان تذیع هذه الاسرار بالقائها ... لانبیائه و اولیائه فالله خیر ... وکتب بیده الجانیة من اعطاه الله...تاسع شهر جمادی الاخرة سنه تسع و تسعین و الف من الهجرة . .. علی ید...سنة ۱۲۴۷

[۱/۶]

نسخهٔ ش: ۶ دفتر (ص ۱۳۲ ـ ۱۳۴ دفتر) است

رسالۀ حساب

(فارسی)

این رساله دارای یك مقدمه و ۳ فن و یك خاتمه است وفن سوم آن در جبر و مقابله ودارای ۳ مقاله است فن دوم نیز درهندسه (مساحات) وتنها نخستین فن آن درحساب است .

آقای مدرس رضوی وصاحب ذریعه این کتاب راجزء آثار خواجه نصیر یاد کرده‌اند وبنوشتۀ آنان در کتابخانه ملك تهران نیز نسخه‌ای ازاین رساله هست .

امابرخلاف نوشته آقای مدرس که «بدون شك ازآثارخواجه است هرچند درفهرست مؤلفات او نیامده) نسبت آن به خواجه جای بسی تردیداست. درتتمه دوم از مقدمه (دربعضی خواص وتعریف عدد) از استاد خود منصور بدینگونه یاد کند «وحضرت استادی جعله‌الله یوم‌الحساب کاسمه منصوراً چنین فرموده که شامل واحد نیز هست (مقصود این تعریف عدد است : « نصف مجموع حاشیتین متناظرین) باعتبار کسر زیرا که حاشیه اعم است ازآنکه کسر باشد یا صحیح» .

خطبۀ کتاب وعبارات آن نیز با نوشته‌های خواجه وخطبه‌های کتب فارسی اوشباهت ندارد .

گذشته ازاین قرائن نوشته مؤلف درپایان کتاب دلیل قاطع است براینکه مؤلف این کتاب خواجه نیست زیرا تاریخ فراغت از تألیف (بنوشته ذیل کتاب) معادل کلمۀ ضعیف = ۹۵۰ است . باتوجه بدین نکته واینکه نام استاد مؤلف بتصریح او **منصور** بوده است تصور میرود مؤلف یکی ازشاگردان غیاث‌الدین منصور (م ــ ۹٤۸) و شاید خود شمس‌الدین خفری (م ــ ۹۵۷) مؤلف شرح تذکرة درهیئت و حاشیه شرح تجریداست .

صاحب ذریعه‌درج ۷ (ص ۷) این رساله جبر و مقابله نیز خوانده میشود وآنگاه به حرف جیم (ج ٥ ص ...) ارجاع کرده‌اند اما درحرف جیم‌تنها رساله معروف در جبر ومقابله که عربی است یاد شده، گوئی این دو رساله با یکدیگر اشتباه گردیده .

عنوانهای فن‌اول:فصل ، تنبیه وقاعده است ، فن‌دوم ، وصل ، صدر و فصل و فن‌سوم مبادی ، مقاله ، ضابطه ، فایده ومسئله

آغاز : حمد بیحساب مرخدایرا که بمقتضای حکمت کامله ازلی ماهیات ممکنات را ابداع فرموده وشکر بیشمار احدیرا که بـا وجود وحدت به‌اقتضای قدرت شامله لم‌یزلی ازواج وافراد کائنات را اختراع نمود ودرود نا معدود ومدح نامحدود برخلاصه عالم‌ارکان وافلاك ومصادق مقال لولاك سید انبیا و قدوهٔ اصفیـا اعنی محمدمصطفی (ص)... وبرآل او که هداة [درنسخه : هدایت] راه‌یقین‌وحماة (درنسخه : جماد) دین مبین‌اند خصوصاً برآن محیط علم‌لدنی و صاحب مسند انت منی‌امیرالمؤمنین‌علیه‌السلام وبعداین‌مختصرست درعلم حساب مشتمل بـر قواعد ضروری وضوابط لابدی‌مرتب‌برمقدمه و۳ فن‌وخاتمه ...

پایان : تمام شد تسوید این اوراق بحکم حکیم علی‌الاطلاق وچون بضعف وضعف سمت اقسام انتظام پذیرفت تاریخ سال اتمام نیزضعف رفت‌والله‌اعلم بحقائق الامور ..

[۱۰۵]

نسخه بخط نستعلیق مورخ غرهٔ رجب ۱۰۹۰ ودارای اغلاط بسیاراست عنوانها و اعداد و برخی ازجدولها بشنگرف است . درپایان نسخه داخل جلد یاد داشت تملك فـریدون حسین موسوی پسرمحمدتقی دیده میشود .

قطع رقعی ۱۸ × ۱۰ س . ج . تیماج قرمزروشن صفحات۱۲۶سطور۱٤ کاغذ اصفهانی شکری . شمارهٔ ثبت ٦۳۱٥۳ .

حقیقت نظر زدن (رساله در...) (عربی)

رساله ایست از **سید کاظم رشتی** (م-۱۲۵۹) در بیان علت چشم‌زدن (نظر زدن، زخم چشم). وی این رساله‌را درپاسخ یکی‌از علماء **شام** که دربارهٔ این موضوع سؤال کرده وجواب خواسته، نوشته.

رجوع شود به‌الذریعة ج ۵ ـ ۱۹۳.

آغاز: ـ خطبه ـ اما بعد فیقول ... کاظم‌بن قاسم ... قال ... ماقولکم‌فیمن عینه تصیب‌الشیء...

انجام: فلابد من‌البیان حتی یتوجه الیه الجواب الصواب والی الله . . . وآله الاطیاب.

[**۲۵**/۳]

نسخه ش: ۳دفتر است (ص ۶۱ ـ۶۶ دفتر).

حکم‌الجاهل (رساله فی..) (عربی)

از **محمدباقر بن‌محمدجعفر** فشارکی(م‌ـ۱۳۱٤) دربیان اینکه‌حکم‌جاهل در عبادات مثل حاکم عالم است ولزوم تحصیل علم به احکام و قوانین شرعی و اینکه جهل قبل از تفحص عذر نیست.

آغاز الحمدلله کما هواهله والشکر له کماهومستحقه...

[**۲۵**/۷]

نسخه ش: ۷ دفتر است (ص ٤۱۳ ـ ٤۵۶ دفتر)

پـایان : تظهر مما ذکرناه فلاحاجة الی طول الکلام ببیانـها ولیکن هذا آخر الکلام ... کثیراً .، . قدتم ... سنة خمس و تسعین و ماتین بعدالالف . . . والتحیة .

حکم المبتدئه والمضطربه (رساله فی..) (عربی)

از **محمدباقر بن محمدجعفر فشارکی** .وی در آغاز این رساله گوید«چون بعضی مسائل مشکلهٔ مربوط بفقه مورد توجه عامه و استنباط آنها محتاج بتوضیح و بیان بود از من خواستند که آنها را تشریح نمایم و از آنهاست مسئلهٔ قرعه و حکم مبتدئه و مضطربه» . رساله‌های **قرعه** و **تقلیداعلم** او نیز در این فهرست یاد گردیده .

آغاز الحمد لله رب العالمین وصلی الله و بعد انه لما کانت المسائل الفقهیه...

[٦/٤]

نسخه ش:٤ (ص ۲۲۲ ـ ۳٤۹ دفتر) است

پـایان : ولیکن هذا آخر الکلام فیما اردناه من الکلام فی هذه الرساله ... علی اعدائهم اجمعین .

الحکمة العرشیه (عربی)

تالیف **صدرالمتألهین محمدبن ابراهیم شیرازی** (م ـ ۱۰۵۰)

رجوع شود به الذریعه وفهرست مجلس ج ٤ ـ ۱۵۲ و ج ۵ :۲۲۷ـ۲۳۱...

دانشگاه۳ : ۳۰۰ یادنامه ص۱۱۱ فهرست مشار ـ کتب عربی:۳۱٦

[۱/۱۰]

نسخه ش : ۱۰ دفتر است (ص۲۰٤ ـ ۲٦٦ دفتر) . این نسخه بخط حاج محمدحسن و در ۱۲۷۵ نوشته شده

الحکمة المتعالیة **(عربی)**

الاسفار الاربعة تألیف **صدرالمتألهین محمدبن ابراهیم شیرازی** (م ـ ۱۰۵۰)

یادنامه ۹۱۱۱ فهرست مجلس ۲: ۵: ٤۰ ـ ٤٤ دانشگاه ۳ : ۲۲۵ کتب چاپی مشار: ۳۱۷

[۹۷/۳]

نسخه ش : ۳ دفتر است (ص۸۹ ـ ۱۲۰ دفتر) از آغاز سفر دوم است تاقسمتی از این سفر

پایـان : و لم یتفطنوا بان التغایر الاعتباری فی الموضع غیر کاف فی صحة اجتماع المتقابلین ثم ذهبوا الی ان ...

حل التقویم **(فارسی)**

کتاب حل التقویم از تألیفات **ابوالخیر محمدتقی بن محمد فارسی** (دانشمند قرن دهم هجری وصاحب اسامی العلوم) است و او گزیده‌ای از آن در یك مقدمه و مقاله و خاتمه ترتیب داده وخود آنرا انتخاب حل التقویم نام داده .

رجوع شود به فهرست رضویه ج ۳ ـ (ریاضی ـ ۵۰) الذریعه ج ۲ ـ ۳۵۸ وج ۷ ـ ٦۷ .

آغاز : بعداز حمدوثنا وصلاة ودعا مخفی نیست که این رساله انتخابی است از حل التقویم کـه فقیر علی ابوالخیر محمدبن محمد الفـارسی درسابق زمـان تحریر نمود ...

انجام : ومدار تاریخ اسکندری که آنرا تاریخ رومی گویند بدین رصداست

[۱۰۶/۲]

نسخه ش : ۲ (ص۷۲-۷۶دفتر) است . بخط‌نستعلیق مورخ‌قرن۱۱ .

حلبه‌الکمیت (عربی)

شمس‌الدین محمدبن حسن‌بن علی‌بن عثمان شافعی مصری (م-۸۵۹)
صاحب «**تأهیل‌الغریب**» و **صحائف‌الحسنات** و جز اینها . حلبةالکمیت از کتب مشهور ادبیات عربی است و دارای ۲۵ باب است.

رجوع شود به کشف‌الظنون ج ۱ - ٤٥۱ و فهرست سپهسالار ج ۲ - ۷۲ و ۵۰۰ معجم‌المطبوعات :۱۸۷۲ مشار - عربی :

[۱۰۷]

این نسخه بخط نسخ‌زیبا در ۱۲۶۵ نوشته شده و دارای یك سرلوح مذهب درس اول‌است. ص۱و۲ درمیان سطورطلاکاری‌شده‌همه صفحات دارای‌جدول بقلم طلا و لاجورد ومنطقه‌لاجوردیست اشعار در خانه‌ها و جداول‌آب طلایی ولاجوردی قرارداده‌شده‌است. این‌نسخه‌فعلادر تاریخ ۱۱۹۸ درمکتب فرهادمیرزابوده .

آغاز: الحمدلله‌الذی ادار کؤس الا رب علی اهل‌الذوق‌فمالواطرباً .. بحمده حمد من مزج صافی فکره برایق‌المعانی ... و بعد فقد سألنی من امره مطاع و مخالفته لا تستطاع ... وسمیته‌حلبة‌الکمیت ...

پایان: قد قطف‌اللذة فی‌شبابه بجهله فاغفرله ماقد جنـی .. قـال‌جامعه عفی‌الله تعالی عنه هذا آخر ...ولیس اعتقاد المرء ماکف خطه - کما ان حاکـی - الکفرلیس بکافر ... فی‌سنة ۱۲٦٥

قطع وزیری ۲۶ × ۱۵س . ج تیماجی مشکی‌ضربی صفحات ۲۷۸ سطور۲۳ کاغذسمرقندی آهارمهره شمارهٔ دفتر ثبت۶۳۱۳۹

حیوةالنفس فی حظیرةالقدس **(عربی)**

تألیف **شیخ احمدبن زین‌الدین احسائی** (م- ۱۲۳۱)است،دراصول دین یك مقدمه و۵باب . این رساله راسیدکاظم‌رشتی ترجمه بفارسی نموده .

رجوع شود به ریحانةالادب ج ۱:۳۹ ج ۲ : ۷۷ والذریعـة ج ۷ : ۱۲٤ فهرست مجلس ج ۵ ص۷ دانشگاه ج ۳ ::٤۰۰

[۲۵/۹]

نسخه ش : ۹ دفتر (ص ۳۳۶ ـ ۳۵۳ دفتر) است .

خرقه **(فارسی)**

کتابی در روشهای‌مختلف‌درمان بیماری های‌تناسلی وتقویت‌قوۀ باه وحفظ الصحه جهاز مذکور در زن ومرد ، دارای ۳۰ « بخیه » . صاحب ذریعه ازمیان احتمالات مختلف در بارۀ مؤلف این کتاب ، این احتمال را که «مؤلف‌این کتاب **محمد بن محمد مؤمن** فرزند صاحب تحفةالمؤمنین ـ در طب ـ است و شاملو (مرتضی‌قلی خان) آنرا بنام خود کرده و مؤلف (شاید بیخبر از سرقت مزبور) کتاب را به امان‌الله خـان اهدا کرده» ترجیح نهاده‌اند .

الذریعه ج ـ ۷ : ۱٤۹ .نشریه کتابخانه‌مرکزی‌دانشگاه ج۳ص ...

آغاز: سبحان‌الله رنگ آمیزی بساط حمد و سپاس حکمی را که خرقـۀ معرفت را برقامت صحیح مزاجان ... موسوم بخرقه ساختند...

پایان : ودامن هر برهنهٔ تنی میگردد قماش دو رویهٔ ظاهر وباطن آرایش آستین خرقهٔ شهرت باد .

[۱۰۸]

نسخه ایست بخط نسخ روشن قرن ۱۱ یااول ۱۲ درآخر نسخه(ص ۱۵۸ ببعد) دو نوشته یکی فرهنگ اسامی ادویه ودیگر مقادیر واوزان، بخط نستعلیق افزوده شده .

قطع خشتی ۲۰ × ۱۳ ج تیماج مشکی صفحات ۱٦۰ سطور ۱۷ شماره دفتر ۶۳۳۰۲ .

خزان وبهار **(فارسی)**

دفتریست در اخلاق وسجایای نیکو از **قاضی محمد شریف پسر شمس الدین محمد شیرازی** متولد ۱۰۰۱ متخلص **به کاشف** .

این کتاب پس از ذکر یك مقدمه بر ۱٤ اساس ترتیب یافته است بدینگونه :

۱ـ صبر ۲ـ رحم ۳ ـ ادب ٤ ـ پاکیزگی ٥ـ عبادت ٦ـ لطف ۷ـ یقین ۸ـ حلم ۹ـ نصرت ۱۰ـ مروت ۱۱ ـ سخاوت ۱۲ـ کرامت ۱۳ـ هدایت ۱٤ـ خاتمت .

مؤلف درخاتمه، سرگذشت وفهرست مؤلفات خودرا آورده. صاحب ذریعه نسخه‌ای دیگر از این کتابرا در کتابخانه خوانساری دیده‌اند .

رجوع شودبه الذریعه ج ۷ ص ۱٥۱ و۹٥ وفهرست مجلس ٦ ص ۱۸۸ ش ۲۲۳۱

آغاز: چمن آرای فرج بعد از شدت درخزان و بهار روزگار لطف شامل حضرت سبحانیست که ذات کامل انسانرا از وحشت سرای رحم در دامـن دایـه رحمت پرورش ...

پایان : والله اعلم بالصواب . شکر که این نامه بعنوان رسید ـ پیشتر از عمر بپایان رسید.

[۱۰۹/۱]

نسخه ش ۱دفتر(ص۲ـ۲۳۰ دفتر) است .

خلاصة الابحاث عن مسائل المیراث (عربی)

منظومه ایست از **شیخ حر عاملی محمدبن‌حسن** (م ـ ۱۱۰٤)در ارث .

مؤلف ذریعه نوشته‌اند این منظومه نزدیك به ۳۰۰ بیت است و یك نسخه ازآن در کتابخانه ملك و نسخه‌ای دیگر در کتابخانه خوانساری است و نسخهٔ اخیر (که‌ایشان‌دیده‌اند) در۱۱۱۲نوشته‌شده.مولی **محمدفاضل** شاگرد **شیخ حر** و نیز **احمدبن حسن‌الحر** این منظومه راشرح کرده‌اند .

رجوع شود به‌الذریعه ج ۱ - ٤٥٤ و ج ۷ ـ ۲۰۹ ـ ۲۱۰ نشریه کتابخانهٔ مرکزی (فهرست نسخ‌خطی کتابخانه لغت‌نامه دهخدا) ص ٥٤

آغاز: یقول راجی‌العفومن‌ذی‌المنن عبیده محمد بن‌الحسن

پـایان : دائمةً مـا دامت الافلاك و سبحت خالقهاالاملاك

[۱۱/۲]

نسخهٔ ش : ۲ دفتراست (ص۱۰۶ـ ۱۳۱ دفتر)

خلاصة الاقوال (عربی)

از **علامهٔ حلی** (م ـ ۷۲٦) است . آنرابسال۶۹۳ در دو قسمت نگاشته . نسخه‌ای مصحح از این کتاب که‌بر مؤلف خوانده شده وخطاورا بر پشت‌بخش‌اول دارد ، بنوشته صاحب ذریعه در کتابخانه صدر (کاظمین) موجود است . خلاصهٔ علامه در تهران چاپ‌شده .

رجوع شود به‌الذریعه‌ج ۷ـ۲۱٤فهرست دانشگاه۲:ـمشارـچاپی‌عربی‌ـ:...

[۱۱۰]

نسخه‌ایست بخط خط نسخ‌وثلث محمدبن‌عبدالله‌بحرانی که در ۹٦۱نوشته‌شد ه‌ودیباچه ندارد صفحات نسخه مجدول‌ومصحح‌است نشانهٔ‌سماع‌ونیز حاشیه‌هایی ازمصنف و دیگران‌دارد .

آغاز : اوتوقفت فیه ورتبت کل‌قسم علی حروف‌المعجم . . . القسم‌الاول فیمن اعتمد علیه و فیه سبعة و عشرون فصلا....

انجام : و قد اقتصرت من‌الروایات الی‌هؤلاءالمشایخ‌بما ذکرت ... و الی غیرهم مذکور فی کتابنا الکبیر من ازاده وقف‌هناك .

قطع ۲۵ × ۱۷س ج‌تیماجی مشکی‌ضربی‌صفحات ۲۰۰سطور ۲۱ کاغذاصفهانی‌شکری‌رنگ، شماره دفترثبت ٦۳۳۰٦

خلاصهٔ منهج‌الصادقین **(فارسی)**

تألیف **مولی‌فتح‌الله‌بن ملاشکرالله‌شریف** (م ـ ۹۸۸) وی‌آنرا ازتفسیر بزرگ خود منهج‌الصادقین برگزیده است . این‌تفسیر چاپ شده

ذریعه ۷: ۲۳۳ ـ ۲۳٤ کشف‌الحجب‌فهرست سپهسالار ج ۱ : ۱۲۳ ، ۱۷۷، فهرست‌آستان قدس

[۱۱۱]

نسخه‌ای‌است بخط نسخ ازسوره قمرتاپایان قرآن .

آغاز: ابی‌بن کعب از حضرت رسول صلی‌الله علیه و آله روایت کرده که هر که قرائت ... بسم‌الله الرحمن‌الرحیم اقتربت‌الساعة ....

انجام : یعنی اندر دو جهان رهبر تو قرآن. حسبنا‌الله و نعم‌الوکیل.

قطع۲۹ × ۱۹ س ج تیماجی‌سوخته قهوه‌ای‌دارای‌عطف دامن‌سو خت‌صفحات ۵۴۲ سطور ۲۳ کاغذخان‌بالغ شماره دفتر ثبت ۶۳۲۷۴ .

خلاصة‌الوصول فی شرح زبدة‌الاصول (عربی)

کتاب «زبدة‌الاصول» از تألیفات **شیخ‌بهائی محمدبن حسین** (م-۱۰۳۰ ه) است که بر آن‌شروح زیادی نوشته شده واز آن‌جمله است خلاصة‌الوصول تالیف **میرمحمد باقر استرابادی طالبان** . وی از شاگردان شیخ‌بهائی بوده وتالیف این‌شرح را درزندگی اوآغاز کرده .

رجوع شود به الذریعه ج ۱۳ – ۲۹۸

آغاز: الحمدلله‌الذی شرح لعباده‌الاحکام و بین‌لهم‌الحلال ... امابعد . . . زبدة‌الاصول ... وسمیته خلاصة‌الوصول.. قال‌المصنف‌العلامة ادام‌الله تعالی. . .

انجام : و اذاتعارضا فی ان احدهما یفید ... فان خیرالزادالتقوی‌والحمد لله‌رب‌العالمین ... الی‌یوم‌الدین.

[۱۱۲]

این نسخه بخط‌نسخ‌ابراهیم‌بن‌هاشم‌عمیدی و در۱۰۷۷ نوشته شده چند نوشته ازمحمدصالح پسر محمد یعقوب امیر مازندرانی‌دارد .

قطع۵ر۱۹ × ۵ر۱۴س ج تیماجی قهوه‌ای‌صفحات ۴۵۴ سطور ۱۷ کاغذاصفهانی‌شماره دفتر ثبت ۶۳۳۰۳

خلق اشیاء (رساله ...) (فارسی)

درمعرفت‌حقیقت‌وجبرواختیار .

آغاز: الحمد لله رب‌العالمین والصلوة والسلام علی محمد ... امابعد این کلماتی است چند در بیان معرفت ایجاد . . .

انجام : ایمان آورد بجمیع ما جاء به النبی صلی‌الله از قرآن و احادیث اگر بعضی بعقل ناقص خود قبول کند و بعضی ردنمایدکافراست .

[۳/۲]

نسخه‌ش:۲ دفتر است (ص ۴۲ - ۶۰دفتر)

خلقت‌عالم درشش‌روز (رساله‌در . .) **(عربی)**

یکی ازعلماء ومفتیان بغداد علت‌اختلاف آیات‌قرآن رادرموردخلقت عالم بین دو روز وچهار روزو ۶ روز ازسیدکاظم رشتی پرسیده واوبتفصیل جواب گفته این رساله مجموعه پرسش وپاسخ های مذکور است .

رجوع شود به الذریعة ج ۵ ـ ۱۹۳ .

آغاز : (بسمله)الحمدلله‌الذی ابتدع السنة لظهورالتمام و بروزالکامل ... اما بعد فیقول‌العبد ... کاظم‌بن قاسم‌الحسینی ....

انجام : قدطوتها وحدة الواحد ... قد فرغت‌من تحریر .. ذیقعدة الحرام الواقعة فی‌سنة ۱۲۵۷ .

[۳۵/۲]

نسخه ش: ۲ دفتراست (ص ۳۷ - ۶۱ دفتر)

خیارات **(عربی)**

= شرح‌برخیارات اللمعةالدمشقیه **شهیداول** (م-۷۸۶) از **شیخ علی بن شیخ جعفر کاشف الغطاء** (م ـ ۱۲۵٤) دشتمل بر مسائل خیارات بیع وجزآن

این کتاب گویا در دوبخش قراردارد وبخش اول (کتاب مورد گفتگوی ما) که تا خیارالتفلیس است درتهران سال ۱۲۱۹ بچاپ رسیده . بطوری که ازنوشتهٔ ذریعه‌پیداست جلد دوم‌آن نیز تألیف شده .

رجوع شود به‌الذریعة ج ۷ : ۲۷۹ – و ج ١٤ : ۵۹–۵۰وفهرست‌مشار–عربی چاپی – ...

[۱۱۳]

این نسخه بخط نسخ تحریری علوان بن‌شیخ‌حسن‌نجفی است درقرن۱۳ نوشته شده

آغاز: قال‌المصنف الفصل الرابع فی‌بیع‌الثمار جمع‌الثمرة وهو حمل‌الشجر والشجر هوالنبات ....

انجام : قال المصنف الرابع عشر خیارالمفلس ثبوت هذاالخیارفی محله مجمع علیه ... مع وفاءالشرکة بالدین وقیل مطلقا وسیجئ فی‌محله .

قطع‌خشتی ۲۲ × ۱۵ س ج تیماجی آلبالویی صفحات ۳۸٤ سطور ۲۱ کاغذ فرنگی سفیدشماره دفتر ثبت ۶۳۱۸۲

الدرة

(عربی)

منظومه ایست بعربی ازآغازطهارت تا پایان نمازطواف از **سید بحرالعلوم محمد مهدی بن مرتضی طباطبائی بروجردی** . (م – ۱۲۱۲). براین‌منظومه جمعی از علماء و فقهاء پس‌از طباطبائی شرح نوشته اند و از آنجمله است شرح **سید محمود طباطبائی** (م – ...) بنام **المواهب السنیه** در۲ جلد .

رجوع شود به الذریعة ج ۸ – ۱۰۹ مشار: ۹۳۳:فهرست آستان قدس ج ۳

۵۹ و ج۵: ۴۱۹-۴۲۰ و۴۵۶.

آغاز: افتتح الکلام بعدالبسملة بحمد خیر منعم والشکر له...

الی ان قال:

..غراء قد وسمتها بالدرة تاریخها عام الشروع غرة

پایان: وادع عقیب الفرض بالمأثور من الدعاء الموجز المشهور.

[۱۵/۲]

نسخه ش: ۳ دفتر است (ص ۹۰ - ۱۷۲ دفتر)

[۴۶/۲]

نسخه ش: ۲ دفتر (ص۳۲۲ -۴۶۷دفتر) است

دعاء (کتاب...) **(عربی - فارسی)**

در بارهٔ نویسندهٔ این کتاب چیزی نمیدانم جز اینکه از علماء شیعه بوده است وشیوهٔ فارسی ورسم الخط کتاب نشان میدهد که پیش از قرن هفتم میزیسته است اینک چند نمونه از نثر آنرا دراینجامیآوریم:

روایت است که چون بنده در نماز بگشاید خدای عز و جل روی بدو آورد و فرشته بدو موکل کند که قرآن در دهن وی فرامی گیرد و اگر بندهٔ روی از نماز بگرداند خدای تعالی روی از وی بگرداند... وسپس بیندیش که پیش که ایستادهای وبا که رازمیگویی وچنان پر است اورا که گوئی تواو را همی بینی که اگر تو او رانمی بینی وی ترا می بیندو چون بانگ نماز گوئی باید که روی فرا قبلهآری و در میان آن سخن نگوئی و بر پای ایستاده باشی و آخر فصلهاء آنرا حرکت ننهی. (ص ۱۱۵ نسخهش: ۱۱۴)

آنگه در نماز باز گشای بهفت تکبیر و باهر تکبیری دستها برمی آورتا نرمهٔ گوش در برابر روی انگشتان بهم باز نهاده مگر انگشت بزرگ از دیگر انگشتها جدا دار. و پنج بار فاضلتر بود و کمال درهفت باربود. آنگاه دست برآور و تکبیر بجای آورده بسجود شومثال آنکه اشتر باریك فروخسپد شکمش برزمین نرسد (ص ۱۲۱ نسخهٔ ش: ۱۱٤).

امام محمد باقر فرمود اگر مردمان بدانند آنچه ما دانیم از سؤالها که در این دعا (سمات) است... واگرسوگند خورید که نام مهین خدای دراوست راست خورده باشید و این از علم نهانی است و از دعاهای پوشیده (ص ۲۳۵ نسخه)

[۱۱۴]

این نسخه بخط نسخ و در حدود قرن ۱۲ نگاشته شده اما نشان هایی از رسم الخط کهنهٔ نسخه اصل در این نسخه بجای مانده واین خود نشان دیگری از قدمت کتاب است، چنانکه خسپد را(باپ پارسی) و راء مهمله رابا نقطه نوشته. دربیشتر برگها آثاررطوت دیده شود وکنار برخی ازآنها وصالی شده .

این نسخه ناقص است واول وآخر آن افتاده، پس از برگ۲ یك برگ سفیداست و پس از برگ ٦ نیز یك برگ ومیان ص۱٤ـ۲۱۷ برگ. در ص ۲۸۰ نوشته شده : قسم سوم ازاین اوراق در اورادی که درسرماهها مکرر میشود.»

پس از این، چند برگ نانوشته است و پس ازآن دعاهای ایام هفته(ازصحیفه سجادیه) وتعقیبات نماز نوشته شده وگویا الحاقی است وجزء کتاب نبوده است .

آغاز : رکعت انا انزلناه خوانی و در دوم قل هوالله...پس نماز کننده ایشان را وسیله سازد بخدای تعالی و در دوم رکعت سورهٔ توحید خوانی ... چون از قرائت فارغ شوی دستها به تکبیر برآر آنگه کف دست بسوی آسمان کن و دعاءِ قنوت بگوی و فاضلترین چیزیکه در قنوت بگویی کلمات فرج است ...

پایان : قسم سوم در اورادی که در سرماها مکرر میشود امیرالمؤمنین

علی (ع) فرموده چون ماه نو بینی از جای فراز مشو بگـو اللهم انـی اسئلك هذا الشهر و نوره.

قطع : خشتی ۲۱ × ۱۵ س .ج : تیماجی‌مشکی‌مندرس . صفحات ! (باصفحات اضافی) ۳۰۰ سطور۱٦: شماره دفترثبت : ٦۳۳۰۱

دفتر خرج **(فارسی)**

دفتر مخارج شخصی(گویا از مرحوم امام جمعه خویی و بخط اوست) از سال۱۳۱٦تا۱۳۲۳ . بالای صفحات تاریخ سال نوشته‌شده.نویسنده.در پشت‌صفحه‌اول موجودی‌خودرا دربانك ملی‌بتاریخ ۳۱ شهریور ۱۳۱۹،با حساب سیاق ثبت کرده در آغاز هر صفحه پهلوی تاریخ، چندجمله دعائیه و یا حمد وثنای پـرورد گار آمده. بر کنارصفحات، اعتبار ها ووامهایی که از بانك‌های مختلف گرفته شده یاد گردیده . ۱۰ گ آخر سفید است روی بیشترصفحات یاد داشت وامضـاء مرحوم امام جمعه خویی موجود است .

درص ۸۱ این یادداشت دیده میشود :

بسم‌الله تعالی وهوالرزاق بموجب شرح دو صفحه قبل این دفتر،مبلغ ٤۰ هزار ریال ازبانك رهنی‌ایران قرض کرده بودم و حالا هم که ۱۹ اسفند مـاه ۱۳۲۳ است ۱۳ هزاردان قرض کرده‌ام و امروز که ۱۹ اسفند ماه ۱۳۲۳ مبلغ ۵۳ تومان مقروض هستم و عمارات اندرونی و بیرونی خود را رهن‌التقرض قرار دادم خداوند قادر جل وعلا کمك نماید ، در زمان حیات خود بهر وسیله بـاشد این قرض را ادا و پرداخت ۱۹ اسفند ۱۳۲۳ یحیی‌الخویی .

[۱۱۵]

قطع : خشتی ۲۱ × ۱۷/۵س.ج: مقوای شکری رنك دارای عطف از پارچـه چیت با گلهای ستاره‌ای سبز وگلی و زمینهٔ سفید . صفحات ۱۵۲کاغذ : فرنگی خطدارشماره دفتر ۶۳۲۹۶.

دفتر خرج **(فارسی)**

دفتر مخارج سال۱۳۳۱ تا ۱۳۴۲ (بطور نامنظم) بـالای صفحات تاریـخ ثبت شده . صفحه اول بدینگونه آغاز میگردد :

اول دفتر بنام ایزد دانا ..

[۱۱۶]

این نسخه نیز بخط شکسته نستعلیق‌مرحوم امام جمعه و حساب آن بسیاق است واز برگ تا آخر سفید است .

قطع : خشتی ۲۱/۵ × ۷۱ س ج : مقوای شکری ضخیم با عطف وگوشه‌ازپارچه سبز . کاغذ سفید خط دار صفحات : ۲۴۹ شماره‌ثبت : ۶۳۲۹۷

دفتر خرج **(فارسی)**

این دفتر با سبکی دیگر جز آن دو دفتر پیشین نوشته شده و خط بعضی از صفحات‌آن‌باخط‌مرحوم امام‌جمعه‌خویی‌شباهت داردولی بقیه‌بخطی‌دیگر است بیشتر نامهایی که در این‌دفتر آمده از آن معاریف‌ایران است و مربوط به‌حدود ۱۳۳۲و۱۳۳۳ است . درزیر بیشتر‌صورت حسابها این جمله «صورت‌عـرض شد» دیده میشود و برخلاف دو دفتر دیگـر تنهـا چند صفحه از آن به مخـارج خانه اختصاص‌دارد . صفحات اول و آخـر دفتر نـوشته شده و برگهای وسط ۱۹ـ۱۱۱سفید است .

[۱۱۷]

قطع : خشتی ۲۲/۵ × ۱۸ س ج ، مقوای ضخیم نخودی‌با عطف وگوشه ازتیماج قرمز و مندرس ، صفحات ۲۷۸ کاغذ : سفید فرنگی بدون خط . شماره ثبت . ۶۳۲۹۸

دیوان حافظ (فارسی)

از **خواجه شمس‌الدین‌محمدحافظ‌شیرازی** .

[۱۱۸]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق قرن ۱۲ غزلیات قصائد مثنویات و قطعات و رباعیاتست واندکی ازآخر (رباعیات) ازنسخه افتاده .کنار بسیاری از صفحات آسیب‌موریانه دیده و برخی‌وصالی‌شده. گ۱و۲ باکاغذی‌ناهمرنگ وصالی شده .

پایان نسخه :

گفتم سخن تو گفت حافظ گفتا

شادی همه لطیفه گویان صلوات

قطع : رقعی ۱۷ × ۱۱ س‌ج صفحات ۳٤٦ سطور ۱۵ .

کاغذ : تیره‌رنگ ومندرس ، شماره ثبت ۶۳۳۰۵

ذکری الشیعه (عربی)

تألیف **شهید اول محمدبن مکی**(شهیددر-۷۸۶)درفقه . ازاین کتاب تنها طهارت و صلوة آن تألیف شده و مؤلف یك مقدمه درمباحث‌اصولی درآغاز آن نهاده‌است .

رجوع‌شود به‌الذریعة‌ج۱۰-٤۰ کشف‌الحجب‌والاستار۷ : ۲۲۱فهرست دانشگاه ج۵ : ۱۸۸۲،مشار - چاپی‌عربی - : ۳۹۵

[۱۱۹]

نسخه‌ایست بخط نسخ مورخ ۹۷۲ . این نسخه تصحیح و نسخه بدلها وسقطات در کنار

آن‌صفحه ها ثبت‌شده. دربرخی ازبرگهای میان نسخه آثار رطوبت دیده میشود اما آسیبی نیـافته. گوشه‌چپ ص ماقبل آخر وراست ص آخر وصالی شده و اوائل ٦ سطر در هر دوص بعلت‌وصالی خوانده‌نمیشود: حاشیه‌هایی‌بدون نشان بر کنار صفحات با قلمی جز قلم متن نوشته شده . بر پشت نخستین‌گ تملك حسین رضوی قمی و نیز نوشته محمد جعفربن حاج جعفرخان قراگزلو مـورخ ۱۲۰۱ دیده میشود . میرزا محمد امین خویی درذیل نسخه، یادداشتی چند سطری دارد درباره شهید اول مولف کتاب ودرباره تاریخ کتابت نسخه. مهرهای بیضی بزرگی نیز از او روی‌همین ص وبرخی از دیگر صفحات نسخه موجود است ، عنوانها بشنگرف است .

پایـان : کتاب‌الزکوة وقد فرغ‌یوم‌الثلثاء لتسع‌آن بقین من‌صفرختم بالخیر والظفرسنه اربع وثمانین‌وسبعمائه .. هذاآخرکلامه ..وقدفرغ من‌تحریره.. سنة اثنی‌وسبعین‌وتسعمائه.

قطع : خشتی ۲۵/۵ × ۱۶ س.ج . تیماجی قرمز صفحات ۸٦۸ سطور : ۱۹
کاغذ: اصفهانی ضخیم شکری رنگ شماره ثبت ۶۳۲۹۴

ذکریه

(فارسی)

از **میرسیدعلی همدانی** در سیر و سلوك .

آغاز: ای عزیز بدانکه ایزد تعالی انسان را سعادتی وعده کرده است که آنرا لقاءالله خوانند و جانهای جمیع طـالبان صـادق وکاملان محقـق از پـی این سعادت ...

پایان: عارفی روزی بدیهی میگذشت والـه و مدهوش چون میخـوارگان
دید گورستان و سرگین دان بهـم بانگ بـر زد گفت هین نظارگان
نعمت دنیا و نعمت خواره بـین اینت نعمت و آنت نعمت خوارگان

[۱۲۰/۵]

نسخه ش : ٥فتر است (ص۱۷۷-۱۲۸)دفتـراست وبخش‌ازذکریه همدانی‌است .

ربط الحادث بالقدیم (عربی)

یکی از اربعینیات **قاضی سعید قمی** که «مرقاة الاسرار» نیز نام دارد . این رساله بر طبق نوشته مؤلف در ... تـالیف و در ۱۰۸٤ به مجمـوعهٔ اربعینیات الحاق شده

رجوع شود به الذریعه ج ۱۰ـ۷۰ ومقدمه اربعین قاضی سعید بقلم بامداد و فهرست مجلس ج ٤ ص ۱ .

آغاز: الحمدلله العالم بکل الاشیاء رب العالمین من الارواح...

انجام : هذا آخر مااردنا ایراده ..... بعد مضی من العمر خمس وثلاثون سنة عاشر ذیقعده ..... سنة اربع و ثمانین من الالف الثانی من الهجره ... باصبهان ....

[۱/۸]

نسخه ش : ۱۰دفتراست (ص۱۵۲ـ۱٦۷ دفتر)

رجال ابن‌داود (عربی)

تقی‌الدین حسن‌بن علی‌بن‌داود حلی کتاب رجال خـود را در دوبخش نوشته بخش اول ممدوحان و بخش دوم مذمومان و هـریك را بترتیب حروف الفبا آورده است .

ابن‌داود دردیباچه‌این کتاب‌فهرست رموزی را که‌بجای نام‌اشخاص بکاربرده دردیباچه آورده .

رجوع شود به‌ذریعه ۱ : ۸٤ وفهرست دانشگاه ۲ : ۵۷۳ ـ ۵۷۷ .

[۲۶/۳]

نسخهٔش: ۲ دفتر (ص ۱۵۱ ـ ۱۷٤ دفتر) است . این نسخه تنها دیباچه و۲ قسمت از پایان بخش دوم رجال ابن داود است .

آغاز دیباجه : الحمدلله الذی وفقنی للتخلی عن‌الحرکات‌الدنیویه . . . فصل فی ذکر جماعة من‌الواقفیه ذکر تهم ...

پایان قطعه‌اول : وعن ابی‌طالب الانباری، و اما الحسن فماروا‌ه فی‌الکتابین عن‌الحسن‌بن .

آغاز قطعهٔ دوم : ایضامن‌رجال ابن داود و اما الحسن‌من طریق ابن بابویه فطریقه الی‌سماعة ...

پایان: ابوهرون‌المکفوف‌قرکش، طعن فیه‌طعنا عظیما ابویعقوب‌المعمری کش‌زیدی تم‌الکتاب بعون الملك الوهاب .

رجال کشمیری **(عربی)**

از **ملا مرادکشمیری** مؤلف دلیل قاطع و نور ساطع (شرح هـای بدایة الهدایهٔ شیخ حرعاملی) وشاگرد شیخ‌حر (م ـ ۱۱۰٤) . وی نسب‌خودرا(درذیل یك نسخه ازاین رجال که متعلق به کتابخانه شیخ عبدالحسین‌تهرانی بوده وصاحب ذریعه‌دیده‌اند) بدینگونه آورده : « محمدالمشتهر بملامراد الکشمیری‌بن‌محمد صادق‌بن محمد علی‌بن حیدرعفا الله عنهم». درنجوم السماء از کشمیری ومؤلفات اویاد گردیده اما ازرجال‌اویادنشده .

در این کتاب،اسماء رجال ممدوح ومذمومروایات شیعه بترتیب الفبا گرد

آمده ودرتمام حروف نامهای رجال و نامهای پدران ایشان رعایت ترتیب الفبایی شده .

درپایان کتاب، مشهوران به کنیت را دریك باب وسپس مشهوران به نسب و لقب را دربابی دیگر آورده. خاتمه کتاب دارای چهارفائده ودرفائدهٔ آخر طرق روایتی صدوق را آورده .

کشمیری این کتاب را پیش از ۱۰۷۸ تألیف کرده زیرا تاریخ کتابت نسخه‌ای که صاحب ذریعه دیده‌اند ۱۰۷۸ بوده و آن نسخه‌در ۱۱۰۱ بوسیله مؤلف تصحیح شده .

آغاز: الحمدلله علی افضاله والصلوة والسلام علی محمد وآله اما بعد فهذه نبذة من احوال الرجال الممدوحین والمذمومین مرتبة علی الحروف مع تقدیم الاول فالاول فی الاسماء و اسماء الآباء .. و علامة الخلاصه ص . . . باب الالف آدم بن اسحاق ..

رجوع شود به‌ذریعه ۱۰ : ۶،۱۴۱ : ۲۲۵ ، ۸ : ۱۳،۲۵۹ : ۱۲۵ و نجوم السماء ص ۲۲۵ .

[۳۶/٤]

نسخه ش : ٤ دفتر (ص ۱۷۸ ـ ۲۶۹ دفتر) است . این نسخه در ۱۲۱۶ بخط شکسته نستعلیق سبحانعلی نوشته شده و آنچه صاحب ذریعه ازپایان نسخهٔ کتابخانه شیخ عبدالحسین تهرانی نقل کرده‌اند ندارد .

پایان نسخه : ومافیه من وصیة امیرالمؤمنین (ع) لابن الحنفیه حسن الا انه من مراسیل حمادبن عیسی والله یعلم الصواب . هذا آخر مابلغ اتماما و اکمالا بعون الله .. والحمدلله اولا وآخرا ... نمقه العبدالعاصی المدعو سبحانعلی..سنه ۱۲۱۶

رجال تنکابنی (فارسی)

از میرزا محمدبن‌سلیمان تنکابنی (م-۱۳۰۲) صاحب قصص العلماء »
وجزآن . وی در این کتاب شرح حال عده‌ای ازعلماء شیعه و بترتیب حروف تهجی گردآوری ودرپایان، مشیخهٔ خودرایاد کرده .

این رجال با سر گذشت آقا سید ابراهیم قزوینی استاد مؤلف آغاز شده وبا سر گذشت ابونصر فارابی (وسپس مشایخ اجازهٔ مؤلف) پایان یافته .

رجوع شود به الذریعة ج ۱۰ ـ ۱٤٤ .

آغاز: احمد واصلی...وبعد چنین گوید... محمدبن‌سلیمان الطبیب تنکابنی.
..باب الالف آقاسیدابراهیم موسوی اعلی‌الله مقامه استاد مؤلف کتاب است ...

پایان: وابن قولویه اجازه دارد ازعمدهٔ فضلاء و قدوهٔ علمـاء ومبوب احکام ثقة‌الاسلام محمدبن یعقوب کلینی ... ازمشایخ خودشان خلفا عن‌سلف الی الامام علیه‌السلام .

[۱۳۱/۲]

نسخه ش:۲ دفتر است (ص۱۰۶ـ۲۹۱ دفتر) . این‌نسخه بخط شکسته وپرغلط ابوالقاسم ابن آبابای طالقانی ودر ۱۲۸۴ نوشته شده وضمیمه‌آن در دفتر،نسخهٔ چاپی الدره‌البهیه است از همین مؤلف دراصول فقه . در ص ۱۰۵ دفتر،یادداشت ومهرمربع محمدبن جعفر سلطان‌العلماء» دیده میشود .

قطع رقعی ۱۷/٥ × ۱۱س .ج تیماج‌قرمز (بدون مقوا) صفحات۲۹۱سطور : ۱۱. کاغذ: فرنگی سفید . شماره دفتر ثبت : ٦۳۳۰٤

الرد علی انسداد باب‌العلم

(عربی)

از **سیدکاظم‌بن قاسم رشتی** (م ــ ۱۲۵۹) دراثبات انفتاح باب علم و رد بر قائلان به‌انسداد (ازمسائل علم اصول فقه) .

آغاز:(بسمله)...امابعد...کاظم بن قاسم الحسینی الرشتی ان‌هذه‌کلمات‌ذات‌تبیین...

انجام : ودلت علی ماکان مختفیا علی اصحاب القال والقیل وعلی‌الله قصد السبیل قدتم بالخیر .

[۳۵/٦]

نسخه ش : ٦ دفتر است (ص ۱۳ــ۹۹ دفتر)

الرد علی‌النسفی

(عربی)

پاسخ **شیخ‌مفید** (م ــ ٤۱۳)است‌به **ابوجعفر نسفی** درمسئلهٔ‌مسح پا دروضو وبیان اینکه دروضوء مسح پا ها واجب است نه‌غسل آن .

رجوع‌شود به الذریعة ج ۱۰ ــ ۲۳۰ . نجاشی ۲۸۳ الفهرست طوسی ۳۱٤ ریحانة‌الادب ج٤ ــ ۵۸ .

آغاز: سأل بعض اهل‌المجلس .. ابا جعفر المعروف بالنسفی العراقی فقال له ما فرض‌الله تعالی من‌الوضوء ...

انجام : بطلان ما تعلقوا به فی تأویل کلام امیرالمؤمنین علیه‌السلام و دلیل صحة ماذکرناه منه .. تسلیما کثیرا .

[۸/۱۹]

نسخه ش : ۱۹ دفتر است (ص ۲٤۳ ــ ۲۷۳ دفتر)

رساله درعرفان (فارسی)

گفتاریست از **ابوالفتح شریفی** معروف به **میر مخدوم** . وی‌درآغاز این رساله‌آیه‌ای‌ازقرآن وسپس‌مقدمه‌ای که درآن‌هفت کوکب‌سیاره‌رانام برده‌آورده وسپس دربارهٔ انسان واینکه آنچه درعالم‌وجود دارد دراونیزهست باشیوهٔعرفانی توضیح داده است .

آغاز: قدآتیتنی‌من‌الملك وعلمتنی من تأویل الاحادیث فاطر السموات ... بدان ای‌عزیز وایدوست شریف که مفردات عالم سیزده‌است‌نه‌فلکی اول‌فلك‌قمر دوم فلك عطارد ....

پایان : هزاران قرن با سر شد چه کردی

که تا ناگه بر آمـد نـام مردی

... ودیگرصدق و اخلاص وشکستگی و نا مرادی ... واز هرچه نشاید و نباید ورضای حق نباشد باز گردد بحق محمد وآله الطاهرین .

[۱۲۰/۷]

نسخه ش : ۷ (ص ۱۹۱-۱۹۸ دفتر) است

رسالهٔ عملیه (فارسی)

متن‌فتاویست‌بااشاره‌به دلیل واقوال فقهاء شیعه دربرخی‌ازجایها .

مؤلف این رساله مجتهدی شیعی وازمتأخران است .

[۱۲۲]

نسخه ایست بخط نسخ مورخ ۱۲۵۸ واز آغاز کتاب صلوة است تامسئله سهو درسجود (از مسائل‌خلل). ازآغاز نسخه اندکی افتاده ومعلوم نیست که اصلا کتاب طهاره را داشته .

آغاز : نماز یومیه ، نماز جمعه و نماز عیدین ... امایومیه پس‌درآن چند مطلب‌است ... آنکه اول وقت‌نماز ظهر، زوال شمس است‌بمقدار چهار رکعت...

پایان : وهمچنین است حال درتشهد منسی در رکعت آخر ، اللهم اغفر لمن کتب هذه‌الرساله ... تمام شددر ۱۲۵۸ .

میان‌ص۹۸و۱۰۰ یك‌ص سفیداست امانسخه کامل است وساقط ندارد . جایهای بابها وفصلها بیشترسفید گذارده شده .

قطع : خشتی ۲۱/۵ × ۱۵ س ج تیماج ضربی مشکی بدون‌مقوا . صفحات ۱۵۳ سطور گوناگون کاغذ فرنگی شکری شمارهٔ ثبت ۶۳۲۸۲

رشیدیه (عربی)

شرح **شیخ عبد الرشید** برساله آداب البحث **سید شریف گرگانی** . این رساله‌درهند چاپ شده ومولف کشف الظنون رساله‌ای جداگانه درآداب‌بحث‌از گرگانی یاد نکرده وتنها تعلیقات اورا برشرح عضدی نام برده . رجوع شود به‌فهرست دارالکتب مصرچاپ ۱۹۲٤ ج ا ص ۲۳٤ .

[۳/ ٦۱]

نسخه ش : ۳ دفتر (ص ۱۷٦ ـ ۲٤٥)دفتر است .

آغاز: (بسمله) الحمدلله بدء بعد التیمن بالتسمیة بحمدالله اقتداء باحسن النظام وعملاً بحدیث‌خیرالانام وعلی آله التحیة والسلام وهو کل امر ذی بال لم یبدء بحمدالله . . . والله علم‌لذات واجب‌الوجودالمستجمع‌لجمیع‌صفات‌الکمال لااسم لمفهوم الواجب...

انجام : ولا یتکلم بالعکس ای ولا یتکلم بظنی وظایف الیقینی ایضاً کان یتکلم من دلیل ظنی بانه لایفید ...توجبان سرعة الغضب النافیة للمنـا ظرة ولا ممتلی کل الامتلاء ایضاً لانه توجب جمودالطبیعة وخمود شعلة القریحة .

رموز مصاحف (رساله در ...) **(فارسی)**

رساله مختصریست دربیان نشانهاییکه درقرآنها برای وقف ، وصل وغیره بکار میبرند ، مؤلف رساله ۲۰ رمز یاد کرده .

آغاز: (بسملة) این مختصریست دربیان رموزاتیکـه ازبرای وقف ووصل نهاده‌اند . بدانکه رموزی که درمصاحف از برای وقف ووصل وبیان عواشر و خوامس وآیات اختلافی وضع کرده‌اند بیست است ...

پایان : و آنچه آیت بصری نباشد لب والله اعلم بـالصواب والله المرجع والمآب .

[۳۲/۷]

نسخه ش ؛ ۷(ص ۱۶۰ ـ ۱۶۱ (دفتراست .

الروضة البهیة **(عربی)**

شرح بـر **اللمعة الدمشقیة** . متن تألیف **شهید اول محمدبن مکی** وشرح تألیف **شهید ثانی شیخ‌زین‌الدین علی‌بن‌احمد** (**شهید** در ـ ۹٦٦) است .

[۱۲۳]

نسخه ایست کامل که بخط نسخ علی بیك پسرحسین پسر شاه محمود فهناجی نوشته‌شده مورخ ۱۰۹۸ . روی‌دوبرگ اضافی آخر نسخه قسمتی ازیك کتاب اصول فقه دربارهٔ اصالة الاباحة ویك

جدول بزرگ برای شك های نماز نوشته‌شده . درکنار صفحات نسخه، حاشیه‌های بسیار بانشانیهای گوناگون دیده میشود .

قطع : رحلی بزرگ ۳۷ × ۲۴ س ج : تیماجی مشکی صفحات : ۶۶۶ سطور : ۲۷ کاغذ : اصفهانی شکری آهارمهره شمارهٔ دفتر ثبت : ۶۳۲۹۲

روضة الصفا (فارسی)

تاریخ روضة‌الصفا تألیف **محمد میر خواند فرزند خاوند شاه**.فهرست این کتابخانه ج٦ ص ۲۵۷ ـ ۲٦۰۲ ش:۲۳۰۰ ـ ۲۳۰٦

[۱۲۴]

این نسخه مجلد سوم (حالات حضرت حسن (ع) تاپایان بنی‌عباس) وبخط نسخ زیبا پس‌از ۹۰۰ نوشته‌شده . تاریخ کتابت نسخه که باحروف ودرپایان نسخه‌نوشته شده بوده پاره ووصالی‌شده‌و ازآن تنها این کلمات «سنه‌اربع ... ماة» خوانده میشود مسلما این «مائه» دنباله «تسعمایه» بوده زیرانسخه پس‌از میرخوند (متوفی در۹۰۳) کتابت شده، برگ‌اول‌دارای کتیبه نقاشی بزرك‌مذهب ومرصعی است که دروسط آن بروی زمینه ای ازطلا باسفیدآب وبقلم ثلث‌نوشته شده «المجلدالثالث من‌تاریخ امیرخند رحمة الله علیه» . تمام صفحات باچند قلم‌آب طلا ولاجورد وشنگرف جدول کشی‌شده . کناره ك ٤و٦٥٩ـ٦٦٢ وصالی شده ولی‌به‌نسخه‌آسیبی نرسیده . دربرخی ازبرگهای میـان نسخه آثار رطوبت دیده میشود . مهر محمد بن جعفرسلطان العلماء برپشت این نسخه نیز موجود است . سرآغازها يك تانیم سطر بشنگرف است .

قطع : رحلی بزرك ۳۵ × ۲۳ س. ج : تیماجی قهوه‌ای صفحات :۲۹۰ سطور : ۳۰ کاغذ : سمرقندی نخودی. شمارهٔ دفتر ثبت: ٦۳۲۹۱

ریاض المسائل (عربی)

شرح مختصر نافع **محقق حلی** تألیف **سید علی بن‌سید محمد علی بن ابی‌المعالی طباطبائی** (۱۱٦۱ ـ ۱۲۳۱) است درفقه استدلالی ودر۲ جلد است .

(١٢٥)

نسخه ایست بخط نسخ تحریری محمد علی بن شیخ محمد مورخ ١٢٠٥ این نسخه بخشی از مجلداول ریاض است ،ازآغاز کتاب الصلوة تاپایان مبحث صلوة مسافر ؟

آغاز: الحمد لله . . . . کتـاب الصلوة ،الصلوة هی لغة الدعاء وشرعاً العبادة المخصوصة بکیفیتها المعهودة وعدها جماعة من اهل اللغة...

انجام : ولوسافر بعد الزوال ولم یصل النوافل قضاها سفرا وحضرا،للموثق اذازالت الشمس وهوفی منزله . . . من الموثق ولا بأس به تم المجلدالثانی من ریاض المسائل فی تحقیق الاحکام بالدلائل .

قطع ؛ خشتی ٢٠ X ١٤/٥ س ج تیماجی سبزرنك ، صفحات ٥٠٨ سطور ٢١. کاغذ : فرنگی سفید . شمارهٔ ثبت : ٦٣٢٩٥

زبدة **(فارسی)**

تألیف **مولی احمدمقدس اردبیلی** (م ــ ٩٩٣) فقه‌عملی‌است(بدون استدلال) از طهارت تاآیات شامل ١٩ کتاب وهر کتاب دارای چندباب .

نام این کتاب‌را درمراجعی که نزدیك دست دارم جزدرذریعه ١٢ : ١٦ و کشف الحجب : ٣٠٣ ندیدم .

از اردبیلی زبدةالبیان درتفسیر آیات الاحکام راهمه یاد کرده‌اند ودرذریعه ترجمه زبدةالبیان (آیات‌الاحکام) نیز یاد شده .

آغاز: حمد نامحدود معبودیرا که کاینات را بخورشید آسمان رسالت‌و نور بدرولایت ... اما بعداین تألیفی است درفقه مذهب ائمه معصومین و مشتمل بر نوزده کتاب ... فصل اول دراحکام آبها .

انجام : برهریك کفاره‌کامله واجب میگردد وبر کودك و دیوانه و کشنده نفس خود واجب نمیگردد کفارت .

[۱۲۶]

نسخه‌ایست که در ۱۰۶۰ بخط نستعلیق محمد پسر عبدالکریم کتابت شده . فهرست کتاب را همین کاتب روی ۳ برگ اضافی درآغازنسخه‌نوشته کنار برگ ۱-۷ وبرخی ازبرگهای میان ونیزآخرین برگ نسخه وصالی شده ولی بسطور آسیبی نرسیده .

قطع : خشتی ۲۲ × ۱۹ س . ج : تیماجی قهوه‌ای‌مندرس صفحات:۳۱۸سطور۲۰ .کاغذ : اصفهانی . شماره دفترثبت : ۶۳۰۹۱

زبدة الاصول (عربی)

درفن اصول فقه از **شیخ بهاءالدین محمدبن حسین عاملی** (م - ۱۰۳۰) شرحی‌براین کتاب‌بنام‌خلاصه‌الابحاث دراین‌فهرست معرفی گردید (ش:۲/۱۱) .

کشف الحجب ؛ معجم‌المطبوعات : ۱۲۶۳ فهرست چاپی عربی مشار ٥٠٤ ذریعه ۱۱ : ۱۹ .

فهرست دانشگاه ٥ : ۱۷۰۱ فهرست‌آستان‌قدس فهرست سپهسالار ج ۱ - ٥۷۸.

[۹۷/۱]

نسخه ش . ۱دفتر است (ص ۲-۸۸ دفتر) بخط نسخ قرن ۱۳

آغاز: ابهی‌اصل یبتنی‌علیه الخطاب‌واولی‌قول‌فصل‌ینتمی‌الیه اولواالالباب...

انجام : والزم ماهو اقرب الی‌التقوی ... وعترته‌الطاهرین .

[۸۳/۳]

نسخه ش : ۳ - دفتر است (ص۷٥-۲۰۳دفتر) وبخط نسخ وثلث محمدحسین بن مرادعلی مورخ ۱۰٥٤ دارای‌حاشیه هایی ازمؤلف با نشان «منه» از دیباچه نسخه یك صفحه‌افتاده .

آغاز: الذین من‌انوارهم تقتبس الاحکام و بـا ثارهم تعرف مسائل الحلال والحرام ....

زبدة‌التصانیف (فارسی)

از **مولی حیدر خوانساری** دراصول وفروع شیعهٔ امامیه با ذکر شواهدی

از قرآن و اخبار وقصص وحکایات بفارسی . مولی حیدربن محمد خـوانساری از اساتید محقق خوانساری است ودیباچه کتاب را بنام **شاه عباس** دوم کرده.

این کتاب مشتمل بریك مقدمه و دوازده باب است و درسال ۱۲۷۸ در تهران بچاپ‌رسیده .

رجوع شود به‌فهرست مجلس ج ۲ ـ ۲۱ والذریعةج ۱۲ـ۲۲مشار : ۸۷۶

آغاز: الحمدلله رب‌العالمین حمد بیحد و ستایش بیعد معبودیرا سزد . . . اینفقیر ... ابن‌محمدالخوانساری ... واین‌مجموعه‌مسمی‌است بزبدةالتصانیف....

انجام : از گلشن طبعم گل امید شکفت

احسنت احسنت از پی تاریخش گفت .

[۱۲۷]

این نسخه بخط نسخ قرن ۱۲ و قسمتی از برگهای ۱ ـ ... و ... ـ ... و نیز تمام برگهای ... نو نویس است . سطوربرگ ... تا آخرنیز بچلیپا نوشته‌شده .

قطع : رحلی ۳۴×۲۱س‌ج : تیماجی ضربی مشکی‌رنگ . صفحات :۸۱۰ سطور : ۲۳ کاغذ : اصفهانی نخودی . شماره ثبت ۶۳۱۵۶ .

الزوراء **(عربی)**

از **جلال الدین محمدبن‌اسعدصدیقی دوانی** (۸۲۸ ـ۹۰۸) .

رجوع شود به‌فهرست مجلس ج ٤ ـ ۱۸۰ وص .. دانشگاه ۲۸۵ـ۲۸۷ ج ۳ ـ ۲۷۱ .

[۱۲۸/۱]

نسخه ش : ۱ دفتر(۲ـ۱۰ دفتر) است

زهرالریاض **(فارسی)**

رساله فقه عملی تألیف **ابوعلی محمد بن اسماعیل حائری** رجالی (م ـ

۱۳۱۶) ازشاگردان **وحید بهبهانی** وصاحب ریاض است.وی این کتاب را از ریاض المسائل استاد خود و بدستور او بر گزیده .

رجوع شود به الذریعه ج ۱۲ ـ ۷۱ فهرست دانشکدهٔ ادبیات (مجموعه امام جمعه کرمان) ص ۹۰ .

آغاز: الحمدلله رب العالمین .. اما بعدمخفی نماند .. میرسیدعلی طباطبائی.. محمدبن اسماعیل معروف بابوعلی .. به زهرالریاض مسمی نموده ....

انجام : واحوط مبادرت نمودنست بر روزهٔ روز سیم بعد از ایام مذکوره والله العالم باحکامه و رسوله ... وسلامه علیهم .

[۱۲۹]

نسخه‌ایست بخط نسخ محمدکاظم پسرمحمد صادق حبیبی که در ۱۲۱۱ نوشته شده‌عنوانها بشنگرف است .

قطع : خشتی ۲۰ × ۱۵/۵ س . ج تیماج ضربی مشکی مندرس صفحات۱۵۶سطور ۱۵

کاغذ : فرنگی آهار مهره سفید . شماره چاپ ۶۳۱۵۵

زیج الغ بیك **(فارسی)**

الغ بیك پسرشاهرخ بن امیر تیمورگورگانی این کتاب را بایاری قاضی‌زادهٔ رومی وغیاث‌الدین جمشید کاشی تألیف کرده‌است .

کشف‌الظنون فهرست‌مجلس ج ۲ ـ ۹۹ فهرست دانشگاه ٤: ...

[۱۳۰]

نسخه‌ایست بخط نسخ محمد سعید پسر محمد باقر کاشی ۱۱۱۲ و ص اول آن افتاده است .

آغاز: اما بعدچنین گوید اضعف عبادالله واحوجهم.. الغ بیك‌بن‌شاهرخ‌بن تیمور گورکانی .. که بتوزع بال وتکثر اشغال ...

پایان: وهشتادسال ازسالهای آفتاب گذشته بوده والله اعلم نمقه اقل العبد... فی سنه ۱۱۱۲ هجریة (ازاین پس گ۲۴۴تا۲۷۸جدولهای نجومی است و روی ص . . . نوشته است در باره سهام (که خارج زیج الغ بیك است) . عنوانهای نسخه بشنگرف است .

قطع خشتی ۲۳ × ۱۸ س ج : تیماجی قهوه‌ای . صفحات :۲۸۸سطور ۱۹ کاغذ : گوناگون . شماره ثبت : ٦۳۱٦۱

السراج المنیر (فارسی)

از **محمد شریف پسر شمس الدین علامه** (ق : ۱۱) مؤلف خزان و بهار ش : ۱۱۲

رجوع شود به ج ٦ فهرست این کتابخانه ص ۱۹۱ ش : ۲۲۳۱ .

[۱۰۹/۲]

نسخه ش : ۲ (ص ۷۳۲-۴۲٦) دفتر است (بضمیمهٔخزان وبهارا زهمین‌مؤلف)

السراج الوهاج لدفع قاطعة اللجاج فی حیل الخراج (عربی)

از **شیخ ابراهیم بن سلیمان قطیفی** (م بعد ۹٤٤)و معاصر **محقق کرکی** درمسئله خراج که از مباحث اختلافی فقه است ودرظهر روز ۲٦ ماه شعبان۹۲٤ آنرا بپایان آورده است .

این کتاب باقاطعه‌اللجاج‌وکلمات المحققین‌دریك‌مجموعه بچاپ رسیده‌است.

رجوع شود به‌الذریعه ج ۱۲ - ۱٦٤و فهرست مشار-چاپی عربی ۵۱۹

[۲۳/۰۰]

نسخه ش :٤ دفتر (ص۳۱٦- ۳۸۰ دفتر) است‌وچند سطر از آغاز آن افتاده

آغاز: الامرة واحدة فی بلدة سمنان وما تأملتها ... ولقدخشیت بان اموت.. وسمیتها السراج الوهاج ...

السهویه (رساله ...) **(عربی)**

رساله‌ایست در نفی سهو واسهاء (از نبی ـ ص) ورداست بر رساله **صدوق** در اثبات اسهاء من الله. تمام این رساله را مجلسی یکجا در بحار آورده ودربارهٔ مؤلف آن بین سیدمرتضی ومفیدتردید کرده وسپس نسبت آنرا به مفید ارجح دانسته نجاشی درضمن تألیفات مفید وعلم‌الهدی رساله‌ای در رد صدوق درمسأله سهوالنبی یاد نکرده وهمانگونه صاحب ذریعه نوشته‌اند، نسبت آن به مفید بسیار دوراز حقیقت مینماید زیرامؤلف ازصدوق بتکرار وباتعرض یاد کرده واین برخلاف شیوهٔ مفیداست بخصوص دربارهٔ صدوق. نجاشی درضمن تألیفات ابویعلی محمدبن حسن بن حمزه (م ـ ٤٦٢) که داماد مفید بوده، رساله ای یاد کرده بنام **جواب المسائل الواردة من الحائر** وشایداین همان رساله سهویه‌است بخصوص که درپایان نسخه‌ای از رساله مذکور نوشته شده «تم جواب اهل الحائر».

رجوع شود به نجاشی ص ۲۸۸ ذریعه ج ٥ : ۱۷٥ ـ ۲۱۸.

[۸/۱۲]

نسخه ش : ۱۲ دفتراست (ص ۱٤٤ـ۱٤۲ دفتر)

سیاق (رساله در ...) **(فارسی)**

رساله‌ای کوچك است درحساب سیاق. این رساله نوشتن حساب سیاق وکار چهارعمل اصلی را میآموزد.

آغاز: بدانکه این رساله‌ایست در فن سیاق قلم و صاحبجمعان برین عمل

مینمایند بدانکه اگر خواهند بدانند که اولا مد سیاقرا بچه نوع بـاید کشید ضابطه چنانست که حرف آخررا مد میکنند ...

[۱۳۱/۰]

نسخه ش : . دفتر است (ص ۲۰۱ ـ ۲۰۶ دفتر) این رساله درمتن وحواشی این ٦ صفحه نوشته شده وگویا ناقص است .

پایان : وقاعده همین است باید ضبط گردد .

رساله درسیر وسلوك **(فارسی)**

از **ابوالفتح شریفی حسینی** فرزند **سیدمحمد پسرمیرزا مخدوم بن سیدشریف گرگانی** دربیـان اسباب وموانع سالکان راه‌حق .

او دراین رساله ده سبب از اسباب وصول را نام میبرد

ریحانة الادب ج ۲ ـ ۳۲٦ ج ٤ ـ ۱۳۳ . روضات لجنات:...

آغاز: بدان ای روندهٔ راه خداوند تبارك وتعالی که اهم مهمات سالکان طریق تحقیق دانستن اسباب وصول است بحق وبرداشتن موانع اما اسباب وصول اول رجوع کلیست ...

انجام : اما موانع وصول چیزیست که سالك بدان مقید شود واز شهود وحضور . . . که بتأیید الهی وتوفیق ربانی مؤید وموفق گردد والسلام .

[۱۲۰/٦]

نسخه ش : ٦ دفتر(ص ۱۸٦ ـ ۱۸۹) دفتر است .

الشافی **(عربی)**

درامامت تألیف **علم‌الهدی‌علی‌بن‌حسین** معروف به **سید مرتضی** (متوفی در. . . است.وی این کتاب را در نقض المغنی عن‌الحجاج . . . نوشته و شاگرد وی شیخ ابوجعفر طوسی (م ـ٤٦٠) آنرا مختصر کرده واین هردوبچاپ رسیده

رجوع شود به فهرست مجلس ج ٤ ـ ١٣٤ و الذریعة ج ١٣ ـ ٨ معجم ـ المطبوعات وفهرست مشار •

[۱۳۳]

نسخه‌ایست بخط نسخ عبدالوهاب پسر حاج محمدعلی بیابانکی در ۱۱۱۳ کتابت و در ۱۱۷۵ بدست «محمدباقر» مقابله شده .

آغاز: الحمدلله وسلامه علی عباده الذی اصطفی . . . فصل فی تتبع ماذکره مما یتعلق بوحوب الامامة قال صاحب الکتاب بعدان ذکر ...

انجام: کلام صاحب الکتاب واطراف فصوله ایجاز الکلام وان مضت قطعة من الکتاب . . . قبل کمال الکتاب و تمامه ولم یکن تلافیه لهذا الوجه و اشفقنا من ان یتغیر النسخ مما تقدم منه فیختلف ویتفاوت ... ورحمته وبرکاته•

حاشیه هایی از «مولانا شفیع طاب ثراه» و «سیدبدر» و حاشیه‌یی بدون نشان دارد . محمد باقر بن محمدمهدی که نسخه‌را تصحیح ومقابله کرده در کنار آخرین صوص .،. تاریخ فراغت از تصحیح ومقابله راقید کرده نیمهٔ بالای برگ آخر نونویس شده . کنار برگ اول وآخر وصالی شده اما به سطور آسیبی نرسیده ، برپشت برك ۱ خط محمداکبر پسر حاجی محمدصالح قایینی دیده میشود مرحوم امام‌جمعه خویی روی این برك نوشته «ابتاعه العبد الاحقر قاطن خوی»

قطع : خشتی ٢٤/٥ × ١٨٫٥ س . ج تیماج مشکی ضربی صفحات ٨٦٢ سطور : ٢١ کاغذ اصفهـانی شکری است شمارهٔ ثبت ٦٣١٥٧ .

الشافی (عربی)

شرح است بر کتاب **کافی کلینی** (م.۳۲۹) از **مولی خلیل قزوینی**، (م.۱۰۸۹) است. وی شرحی مبسوط نیز بفارسی بر کافی درچندین مجلد نوشته که صافی نام دارد چند نسخه از آنرا در این فهرست میشناسیم وچند نسخه از آن در ج ٦ فهرست این کتابخانه معرفی گردید . در کتابخانه دانشگاه نیز برخی ازمجلدات **صافی** موجود است

رجوع شود به الذریعة ج ۱٤ ــ ۲۷ فهرست دانشگاه ٥ ؛ ۱۳٦۱ - ۱۳٦۲ ، ۱۳۸٥ ، ۱۳۸۷ .

[۱۳۳]

نسخه‌ایست بخط نسخ که درقرن ۱۱ ودرزندگی مؤلف نوشته شده حاشیه‌هایی‌ما نشان «م‌قر مدظله شرح صحیفه» «م‌ص‌ره» وغیره دارد . این‌نسخه شامل کتاب التوحید است .

آغاز: الحمدلله رب‌العالمین . . . اما بعد فیقول‌الفقیر ... خلیل‌بن الغازی القزوینی قد شرعت فی شرح الکتاب التوحید من‌جملة‌الشرح المسمی‌بالشافی... فی‌جوار الکعبه ... سنه سبع وخمسین والف ...

انجام : الرابع ابوعلی الاشعری . . . قال قلت . . . یدعو الناس الی هذاالامرسؤال عن‌افشاء الدعوة وعدالمبالاة . . . تم کتاب التوحید . . . وکان الفراغ منه علی‌یدمؤلفه فی سلخ‌ذی‌الحجه‌سنه سبع وخمسین والف هجریه‌فی‌مکه شرفهاالله ...

گوشه‌برگ ۱ وچندبرگ دیگروصالی شده امابه سطورآسیبی نرسیده ، بالای‌عبارات کافی خط‌قرمز کشیده شده‌وعنوانها نیزبشنگرف‌است . بالای ص۱ دومهربیضی وچهارگوش است که نقش آن«لااله‌الاالله‌الملك الحق‌المبین عبده‌محمد صالح» است، درذیل نسخه نیزمهر چهارگوش مزبور زده شده .

قطع : خشتی‌کوچك ۲۳ × ۱٥ س.ج . تیماجی قهوه‌ای‌صفحات ۳۷۸سطور۲۱ کاغذ ، اصفانی شکری‌آهار مهره ؛ شمارهٔ ثبت : ٦۳۱٦۳

شرایع (عربی)

از محقق حلی ابوالقاسم جعفربن‌حسن (م-٦۷٦)

[۱۳٤]

نسخه‌ایست بخط نسخ قرن۱۱باحواشی زیاد وگوناگون وازنکاح‌است‌تادیات واز آخر آن اندکی افتادو .

آغاز : وفیه مقاصد الاول فی اقسامه وهی ثلاثه الاول الدائم و فیه مطالب الاول فی آدابه ..

انجام : فان برأت فالخمس ولوکان احدیهما.

نوشتهٔ ابوالحسن بن سیداحمدالمکی برپشت نخستین برگ دیده میشود . عنوان‌ها بشنگرفست بیشترحواشی بخطشکسته نستعلیق است .

قطع : رقعی ١٩٫٥ × ١٢٫٥ س.ج تیماجی مشکی رنك . صفحات ٣٣٤ سطور ١٣ کاغذ اصفهانی شکری رنك شمارهٔ ثبت ٦٣١٨٤

شرح آداب البحث (عربی)

ازمحقق شروانی **کمال الدین مسعود** (م ــ ٩٠٥) صاحب حاشیه برشرح حکمة العین وشاگرد شاه فتح‌الله.در ج ٤ فهرست، یك نسخه ازاین کتاب معرفی ومؤلف آن سمرقندی یادشده.رجوع شود به کشف الظنون ج ١ ــ ٦٨ فهرست مجلس ج ٤ــ ٤.٥،دانشگاه ج ١٤ ــ ٣٩٣٣ ، ٤٠٢٨ و فهرست مجلس ج ٥ ص ١٥٢ ــ ١٥٣ .

آغاز: الحمدلله رب العالمین والصلوة علی رسوله محمد وآله اجمعین...المنة علینا من علیه الواهب افضل النعم...

انجام : وان لم یکن ذلك التقدیر ثا بتافی نفس الامر یلزم ثبوت العلیة والا یلزم ارتفاع النقیضین وبها یحصل المقصود کمامر فی الشق الاول من الترديد المذکور قدتم . . .

[٩٠/١]

نسخه‌ش : ١دفتراست (ص ٤ــ٥٧ دفتر)، است.

شرح ابیاتی ازحافظ (فارسی)

ابوتراب بن حسین قسوینی درمعنی «سلطان» وشرح چند بیت ازحافظ شرازی ، درمقدمه دربارهٔ .

آغاز: سپاس بیحد و قیـاس حضرت قدوس . . . غرض از تحریر این کلمات...

انجام: به‌پیام‌آشنایی بنوازد آشنارا والسلام علیك یابقیةالله فی‌الارض و السماء ورحمةالله‌وبرکاته .

[۳/۹]

نسخه‌ش : ۹دفتر (ص۲۷۳ - ۲۸۱دفتر) است

شرح اربعون حدیثا (عربی)

قاضی سعید قمی این‌چهل حدیث را تا حدیث نوشته و مرحوم‌محمدعلی بامداد چاپ کرده .

ذریعه ۱ : فهرست مشار ـ عربی ـ ۱ مقدمه نسخه چاپی اربعون بقلم بامداد .

آغاز : الحمدلله الذی اغنانا بمعادن حکمه عن زخارف الدینا ...

[۱/۱۱]

نسخهٔ ش : ۱۱دفتراست (ص۲۰۰ ـ ۲۳۲ دفتر) تااول حدیث۲

انجام: فالمراد حینئذ هوانه بسبب ظهور تلك الصفات .

شرح ارشاد الاذهان (عربی)

شرحی است استدلالی و مبسوط بر **ارشاد علامه حلی**. مؤلف‌این شرح از حدائق اردبیلی و آقا باقر بهبهانی نقل کرده .

[۱۳۵]

نسخه ایست بخط نسخ قرن ۱۳ وشرح کتاب طهارت است تا غسل مس میت .

آغاز: الحمدلله رب‌العالمین . . کتـاب الطهـاره و هی لغة النظافة و والنزاهة ثم‌اطلق‌حقیقة فی‌استعمال الفقهاء علی مطلق الوضوء والغسل والتیمم او خصوص ماله مدخلیة فعلا اوبالقوه علی الخلاف الواقع بین اهل‌الاصطلاح . . .

پایان : وهومما استدل به صاحب المدارك . . . بالغسل كونه لغيره واما كونه ناقضا للوضوء فلما تقدم في باب الوضوء .

قطع : خشتی ۲۱ × ۱۵ س.ج تیماجی‌سوخت . صفحات ۳۱۰ سطور ۱۹ شمارهٔ ثبت ٦۳۱۹۷

شرح الفیه (عربی)

الفیه از **شهید اول - محمد بن مکی** (م - ۷۸٦) است واین شرح گویا از **ابراهیم سلیمان قطیفی** (قرن ۱۰) معـاصر محقق کـرکی ومؤلف خراجیه (السراج الوهاج ش:../۲۳ این فهرست)است. وی باکرکی معارضات بسیارداشته‌و دراین‌شرح نیز از«شارح الفیه» و «بعض الشارحین » یاد وخرده گیریهای‌تعریض آمیز بسیارکرده واورا به«خبط»و « اشتباه » منسوب داشته . چنانکه دربحث‌از موجبات وضوء نویسد :

«وقدخبط الشارح هنا ونسب الاصحاب الى ايجاب الوضوء بهذه الاشياءحملا على النوم والحمل هوالقياس ولم يشعربان‌في المسئلة نصا متناقلا في كلام الاصحاب وفي جمله بحثه مالا محصل له و هو يليق بالتزييف لكن لانطول بذكره »

درمسئله علائم حیض گوید :

« وادعى الشارح انه لاوجه له الارواية رواها ابن بابويه في من لايحضره الفقيه معارضة بمثلها هذا كلامه ولا ازال يداخلني العجب من جرأته‌على‌الاحكام و تصرفه في وجوه الاستدلال من غير علم بهاو انماالذي وجد في الباب .. » .

نویسندهٔ شرح حاضر از شرح یا حاشیه خود برقواعد بدینگونه یاد کند :

«وقد حققنا المسئله في ماافدنـاه على كتاب القواعد فليطلب من‌هناك..»

مؤلف ذریعه ازشرح یا حاشیه قطیفی برالفیه‌یاد کند و گوید عنوانهای آن

«قوله»و «اقول»است و در۹۳۹ ازتألیف آن‌فراغت‌یافته (ذریعه ۱۳ :۶۱۰۷:۲۲)

[۸۱/۸]

نسخه ش : (ص۲٤۵ــ۲۹۹دفتر) وگویا نسخه اصل وبخط مؤلف است از پایان صفحاتی افتاده .

آغاز : (بسمله) ، وهی قرینة . . . الخ الضمیر المنفصل عاید الی الرساله و الترتیب فی‌اللغة جعل کل‌شیٔ فی‌مرتبته و فی‌الاصطلاح‌جعل ... والمقدمة بکسر الدال اسم فاعل ... ویقال بفتح‌الدال‌اسم‌مفعول ...

انجام : الواجب العاشر اباحته ای اباحة التراب المضروب علیه . . . لتضمنه اتلاف مال‌الغیر عدوانا فلو تعذر علی المکلف والحال هذه التراب والماء المباح فهو فاقد للطهورین الواجب الحادیعشر .

شرح الفیه (عربی)

شرحی‌دیگراست بر **الفیه شهید** با عنوانهای «قوله» . رجوع‌شودبه ذریعه ج ۲۹۶:۲ و ج ۶ :۲۲

[۸۱/۱۳]

نسخه ش ۳ ۱دفتر (ص۳۳۹ــ۳٤۷) است وتا لباس مصلی است وازآن پس نوشته‌نشده . عبارات الفیه با «قوله» آغاز شده وبا «ه» پایان‌یافته وشرح بدون‌عنوان شروع شده .

آغاز: (بسمله) فی‌البسماه فوائد الاولی جرت العاده بالابتداء بالبسمله لفوائد مشهوره اعظمها اتباع الکتاب العزیز ... ومن هنا قال‌الصادق(ص) کل‌امر ذی‌بال ... الثانیه اصل بسم اسم والباء مزیده لربط المبتداء بالخبر والالم‌یحسن

السکوت علیه ... بل هو علم علی الذات المقدسه من جمیع الحیثیات . . قـوله الحمده،هوالثناء اللسانی علی الفعل الاختیاری قوله فی فرض الصلوةای فی واجب الصلوة وعلم انها الواجبه لان غیرالواجب لاواجب لها الا علی معنی لایفهم عند اطلاق الواجب...

پایان : قوله حریر امحضا،ه [نشان نهایت] ولاباس بالممزوج وانکان الحریر تسعة اعشاره ولاباس ... فی ذیل الثوب والجامه ، لکن لایتجاوز قدراربع اصابع مضمومات ... ولاباس به فی الحرب والضروره وحیث لاغیره . . . اوللتقیه قوله .

شرح تجرید الکلام (عربی)

شرح **علاءالدین علی قوشجی** (م-۸۷۹) بر **تجرید العقاید خواجه نصیر طوسی**. رجوع شود به ذریعه ٦ :۱۱۳ کشف الظنون : تجرید، فهرست رضوی ج ۱ ص ٤۸ ـ ٥۰ (حکمت و کلام)

[۱۳٦]

این نسخه بخط شکسته نستعلیق مورخ ۱۰۸٥ . حاشیه هایی ازشارح ، عبدالغفور، خفری جمال الدین وفقراتی ازحاشیه قدیم ، صحائف ، شرح اشارات بر کنار صفحات موجوداست .

مقصد اول را ندارد و از آغاز مقصد دوم است تاپایان شرح است .

آغاز: المقصد الثانی فی الجواهر والاعراض وفیه فصول . الاول فی الجواهر قدم مباحثها علی مباحث الاعراض لان وجودالغرض ....

انجام : واذا ظن کل طائفة لم یقم به اخری اثم بترکه هذا آخرماتیسر لنا من شرح تجرید الکلام ... الطاهرین المعصومین .

بالای عبارات متن خط قرمز کشیده وبرخی ازعنوانها بر کنار صفحات بشنگرف نوشته‌شده.
قطع خشتی نازك ۲۴/۵ × ۱۲/۵ س ج تیماجی قهوه‌ای‌رنگ . صفحات۲۲ ٥سطور ۲۲
کاغذ اصفهانی ضخیم شکری سیر . شماره ثبت ۶۳۱۶۵

شرح تحریر اصول اقلیدس (عربی)

شرح مقالهٔ دهم **اصول اقلیدس** از **محمد باقر بن زین العابدین یزدی** مؤلف عیون‌الحساب ومطالع الانوار و کتابهای‌دیگر.

در بروکلمن ودیگرمراجعی که دردست دارم این اثر از یزدی یاد نشده . وی‌جمله‌های کوتاهی ازتحریرخواجه نصیر رانقل کرده‌وپس‌ازنقل‌هر جمله به شرح وخرده گیری پرداخته . ودرآغاز هرجمله گوید« قال‌المحرر التحریر » یا « قول‌المحرر التحریر » در پایان رساله ازفرزندخودمحمدحسین یاد وسخنی نقل کرده .

[۳۳/۲]

نسخه ش : ۲ دفتر (ص ٦ - ۲۱ دفتر) است وازروی نسخه اصل خط مصنف نوشته شده حاشیه هایی‌بدون‌نشان‌ونیزحاشیه‌هایی با نشان « منه » دارد .

آغاز : الحمدلله حق حمده . فیقول الفقیر.. ابن زین‌العابدین‌محمدباقر الیزدی هذا ما تیسرلی فی‌شرح عاشر مقالات کتاب الاصول المنتمی الی اقلیدس الصوری وحل‌معضلاته ...

پایان : یتبین من‌هذه الاشکال‌الستة انه لایمکن ان یکون الفصل بین‌خطین متباینین فی‌الطول منطبقین‌فی‌القوه‌مساویا للفصل بین‌آخرین کذلك ... وان‌یکون الفصل بین‌خطین‌موسطین مشترکین فی‌القوة فقط محیطین بموسط مساویاللفصل

بین موسطین آخرین کذلك و قس علیه الثلاثة الباقیه . تم بحمدالله وحسن توفیقه

سر آغاز عبارات (متن منقول از تحریر خواجه) در بسیاری از جایها

سفید است و بدون نقل متن ، شرح آغاز گردیده .

شرح التعرف (فارسی)

«التعرف لمذهب التصوف» از **شیخ ابو بکر محمد بن ابراهیم بخاری کلاباذی** (م - ۳۸۰) است و شرح آن از **اسماعیل بن محمد بن عبدالله مستملی بخاری** (م - ٤۳٤)

رجوع شود به کشف الظنون (التعرف) حواشی و تعلیقات چهار مقاله چاپ مصحح دکتر معین ۳۷۹

آغاز : قولهم فی الایمان ، الایمان عندالجمهور منهم قول و عمل و نیه ومعنی النیه هوالتصدیق و این ازبهر دومعنی است یکی شرعی و دیگر حقیقی - شرعی اینست که...

انجام : اماچون اختیار پدید آمد آن سماع را معلول داشته اند وماسخن سماع برسبیل اختصار ذکر کردیم وفیما ذکرنا کفایة لمن تامل وتدبروتفکر .

[۱۳۷]

نسخه بخط ثلث محمود پسر حبش پسر یونس رومی معروف به حاجی نظام در روز جمعه مطابق عرفه ۶۶۷ نوشته شده و درروز پنجشنبه ۱۱ صفر ۶۶۸ مقابله و تصحیح آن در بغداد انجام گرفته . کاتب در ذیل نسخه رقم کرده « وقدفرغ من تحریرالکتاب صاحبه وکاتبه العبدالفقیر ... محمودبن الحبش بن یونس الرومی المعروف بحاجی نظام فی یوم الجمعه والعرفه من ذی الحجه سنة سبع وستین و ستماته ٦٦٧

سپس باقلمی دیگر نوشته شده «قوبل بـالاصل المنقول عنه مقابلة صحیحه بقدر الممکن و کان فراغه و مقابلته برباط السعاده فی مدینة بغداد حرسها الله تعالی یوم‌الخمیس حادی‌عشر صفر . . . و ذلک فی سنه ثمان وستین وستمـأیه والحمدلله رب‌العالمین .

درکنار این برگ دو بیت (از حافظ) در تاریخ گرد آوری دیوان ، تاریخ تألیف گلستان وچندبیت ازمولوی دربارهٔ تاریخ سرودن مثنوی باخطی تازه نوشته‌شده.روی‌دوبرگ‌اضافی اول نسخه فهرست ابواب کتاب باخط ثلث کهنه نوشته شده . برپشت نخستین برگ یادداشتی بخط ثلث و نستعلیق کهنه دیده میشود که‌این‌مقدار از آن خوانده میشود«صاربحکم‌الشری ایام‌التسری‌بمحروسه سیواس ... للعبد عبدالحکم ... احمدالله‌عاقبته ۷۲ گ اول و۱۲ گ‌آخر وصالی‌شده وگوشه‌برخی سطرها نونویوس است عبارات عربی وبرخی عنوانهابشنگرف است.

ج ۱ درگ ۷۹ ب خاتمه یافته وج ۲ درگ ۸۰ الف آغازشده .

قطع : خشتی باریك ۲۱ × ۱۲ × ۶/۵ س ج تیماجی ضربی مشکی‌رنك . صفحات ۵۰۱ سطور : ۲۹ . کاغذ سمرقندی ضخیم شکری . شماره ثبت ۶۳۱۷۰

شرح تهذیب‌الوصول (عربی)

کتاب **تهذیب‌طریق‌الوصول الی‌علم‌الاصول** از **علامه‌حلی** (م-۷۲۶) است که بنام‌پسرش فخرالمحققین تألیف کرده. از کسانیکه بر تهذیب علامه‌شرح نوشته‌اند یکی سید عمیدالدین عبدالمطلب اعرجی‌حلی ودیگر برادرش سید ضـیاءالدیـن عبدالله اعرجی خواهرزادگان علامه حلی وپسران سیدمجـدالدین ابـوالفوارس بوده‌اند . شهید ثانی که شاگرد این دوبرادر بوده هردو شرح را در کتابی بنـام **جامع‌البین من‌فوائد الشرحین** یکجا گردآورده .

روش این دوشرح بایکدیگر سخت نزدیك است . هرچند توافق کامل میان آن دونیست ، بدینگونه‌مؤلفان که چند سطر ازتهذیب پس‌ازعنوان «قال»میآورند وپس‌از «اقول» بشرح میپردازند .

کتاب حاضر ظاهرا شرح **سید عمیدالدین عبدالمطب** است و او از شرح برادر خود سیدضیاء الدین یاد کرده‌است.

رجوع شود به ذریعه۱۳ : ۱۶۸ فهرست کتابخانه آستان‌قدس‌رضوی۲: ۱۹۸۰

[۱۳۸]

این نسخه بخط شکسته نستعلیق قرن ۱۱ یا ۱۰ و از اول وآخر آن صفحاتی چندافتاده (مقصد اول وچند سطر ازمقصد دوم ونیز قسمتی از مقصد پانزدهم ـ اجتهاد وتقلید از نسخه‌ساقط شده) در آغاز نسخه دوبرك مربوط به مباحث قیاس است و باین‌کتاب ربطی ندارد. شرح‌تهذیب عمیدی ازبرگ ۳ و باعبارت متن تهذیب درباره وضع بدینگونه آغاز شده:

(قال ..) لایجوز حمل‌التعلیم علی‌الالهام باحتیاج الی هذه الالفاظ والاقدار علی‌وضعها...لجواز حصوله بالالهام او بخلق اصوات فی‌اجسام جمادیه اقول هـذا احدالمبادی‌التصدیقیه فذکره علی‌الوجه‌الکلی واللغه مأخوذ من‌لغی‌یلغی اذا لهـج بالکلام...

پایان‌نسخه : و اماالثالث وهو ان‌علیه دلیلا قطعیا وهومذهب جـماعة منهم لکنهم اختلفوا فی‌موضعین ... فذهب بشرالمریسی‌الی استحقاقه‌الاثم وأنفاه‌الباقون والحق من‌هذه‌المذاهب مختارالمصنف وهو ان‌الله‌تعالی فی کل واقعه حکمامعینا و ان علیه دلیلا ظاهر افمن‌اخطأ بعده (کلمه اخیر راده ص‌بعد است که درنسخه‌نیست).

آغاز برگهای اضافی اول نسخه : الا انه‌ثبت النقیض فان‌ذکره باصله فهو القلب وقدتقدم....

پایان (گ٤) : فان‌الطعم علته مستقله بظاهر .. المذکور ان تعلیق الحکم علی‌الوصف مشعر (کلمه اخیرراده ص‌بعد صفحه‌ایست که‌در نسخه نیست)

این نسخه‌تصحیح شده وسقطات‌آن که‌گاهبه چندین سطر بالغ‌است درحواشی‌جبران گردیده. ص۱ـ۴ نونویس و دارای سطوری بیشتر از دیگر صفحات است. روی ۷ سطرپایین ص .. خط

قرمز کشیده شده . عنوانها بشنگرف است ۸۰ گ‌آخر نسخه رطوبت دیده وقسمتی ازسطرهای دو برگ‌آخردر اثر رطوبت سیاه شده وخوانده نمیشود.

قطع : رقعی ۱۸/۵ × ۱۱ × ۳س‌ج : تیماج مشکی (بدون‌مقوا) صفحات۶٤٦سطور۱۹ کاغذ اصفهانی شکری‌رنك ، شماره‌ثبت ٦۳۱٦۸

شرح الجعفریة (عربی)

الجعفریه متن فقهی است مختصر از **شیخ نورالدین علی بن‌الحسین بن عبدالعالی** معروف به محقق کرکی (م - ۹٤۰ه) که دربیان احکام نماز نگاشته‌و شرح ازشاگرد کرکی **سید امیر محمدبن‌ابی‌طالب استرابادی** . شرحی است آمیخته وتحقیقی‌درزندگی‌استادنوشته‌وپس‌ازذکراو«همه‌جادردام‌ظله »آورده‌وآنرا بنام‌امیر مظفر تبکجی گرگانی کرده **والمطالب‌المظفریه** نام داده .

رجوع شود به‌الذریعه ج۱۳ - ۱۷٤ و۵: ۱۱۰-۱۱۱ فهرست رضوی۲ش:۲٦۸ - ۲۷۰ (کتب‌فقه) وج ۵ ص ٤۵۵ - ٤۵٦

[۱۳۹]

این نسخه بخط نستعلیق عبدالباقی پسر عبدالصمد سمنانی در ۹۵۵ نوشته‌شده (نسخه‌ش : ۲٦۹ رضوی نیز در همین تاریخ نوشته شده) از آغاز نسخه صفحاتی افتاده .

آغاز : تعریفه ماورد علی ذلك‌التعریف وحیث‌لم‌یرد علی‌تعریفه النقوض المذکورة بسبب‌الزیاده ... قال‌فاستقام... ویمکن ان‌یعتذرعنه بان مراده دام ظله من‌الاستقامه ...

پایان : وباقی‌الصلوات المندوبات المذکورة فی‌الکتب المطوله للاصحاب فلیطلب هناك (متن) فان رسالتنا هذه‌وجیزة لاتحتمل‌ذلك‌والحمدلله‌رب‌العالمین ... وعترته‌المعصومین وقدوقع‌الفراغ من‌تحریر هذه‌النسخه‌الشریفه .. فی یوم‌الاثنین

اثنی وعشرین شهر صفر ختم بالخیر و الظفر سنه خمس وخمسین تسعمایه..علی ید العبد... عبدالباقی بن عبدالصمد السمنانی . . شکر که این نامه بعنوان رسید پیشتر ازعمر بپایان رسید . سنه ۹۵۵ تم فی مقام کرست من اعمال هزار جریب .

بر کنار برخی از صفحات ، حاشیه منه دیده میشود . یکی از مطالعه کنندگان اهل فضل نیز نسخه را صحیح کرده و حاشیه‌هایی باخط نسخ تحریری برآن نوشته . بر بالای جملات متن خط قرمز کشیده شده عنوانها نیز بشنگرف است روی ص آخر (پشت آخرین برگ نسخه) دوجدول رسم شده یکی «نیك وبد» ودیگری حیات وممات وبالای هریك شرح آن نوشته شده . آغاز شرح جدول نیك وبد چنین است : ابومعشر وضعی نهاده که هرگاه خواهی که بدانی که در سهمی یا سفری ..

قطع نیم خشتی: ۱۸ × ۱۲/۵ س ج تیماجی ضربی مشکی رنك . صفحات ۰ ۵۱ سطور ۱۹ - کاغذ : اصفهانی شکری . شماره ثبت ۶۳۱۷۳

شرح جمل العلم والعمل (عربی)

از **قاضی عبدالعزیز بن یحیی بن عبدالعزیز بن البراج** (م – ٤۸۱ ه) بر بخش عبادات از کتاب جمل العلم والعمل **سید مرتضی** .

رجوع شود به معالم العلماء والذریعة ج ۱۳ – ۱۷۸ و ج ۵ : ۱۵ – ۱۷ دانشگاه ۵ : ۱۹۳٤ – ۱۹۳٦ و ۱۸٤۳ .

[۶۷/۱]

نسخه ش : ۱ دفتراست (ص ۲ ـ ۱۲۹ دفتر) ودر ۱۲٤٤ بدست امامقلی نوشته شده .

آغاز : الحمدلله رب العالمین والصلوة والسلام علی خیر خلقه محمد وآله اجمعین ...

انجام : وکذلك یجوز له فی زمان الغیبة وفقد من نصبه تمت .. امام قلی سنه ۱۲٤٤ .

شرح حدیث عمران الصابی (عربی)

عمران‌صابی از کلامیـان همـزمان حضـرت **رضا** (ع) است . درچند مسئله پرسش‌هایی ازآنحضرت کرده که با پاسخهای آنها درعیون اخبارالرضا نقل شده و بـه حدیث «**عمران صابی**» اشتهـار دارد . بـراین حدیث شروح چندی نگاشته‌اند ویکی ازشروح آن‌همین رساله‌است از **سیدکاظم بن‌قاسم‌رشتی** (م - ۱۲۵) که بالتماس میرزا زین‌العابدین آنرادر۱۲٤۱ نگاشته .

رجوع شود به الذریعه ج ۱۳ - ۲۰٤ .

آغاز :(بسمله)... اما بعد فیقول...کاظم بن قاسم... ان‌جناب‌الاکرم‌میرزا زین‌العابدین .. واقتصرفی‌شرح الحدیث مایکون متعلقابمسائل‌عمران‌الصابی...

انجام : صدقات بلغ فاصاب‌الرغایب هذا آخرالحدیث ... عصر یوم‌الاثنین السابع من‌شهر شوال المکرم فی‌سنه ۱۲٤۱ .

[۲۵/۷]

نسخه ش : ۷ دفتر (ص ۹۹ - ۲۳۱ دفتر) است .

شرح حکمة الاشراق (عربی)

از **قطب‌الدین محمود بن مسعود شیرازی** (م - ۷۱۰) برحکمة الاشراق سهروردی .

رجوع شود به‌فهرست رضویه ج ۱ - ۵۱ وج٤ - ۱۷٤ دانشگاه ۳ : ٤۵۵ فهرست مجلس ۵ : ۳۲۱ - ۳۲٤ .

[۴/۶]

نسخه ش : ٦ دفترأست (ص ۱۶۶ - ۷۸۷ دفتر) .

شرح حكمة العين (عربی)

کتاب حکمة‌العین ازمصنفات دبیران‌کاتبی **نجم‌الدین علی بن عمر بن‌علی** (م ـ ٦٧٥) است واین‌شرح را محمدبن مبارکشاه بخاری مشهوربه‌میرك نوشته رجوع شود به‌فهرست مجلس ج ۲ ـ ٦٩ ٥ : ۳۲۷ ـ ۳۳۲والذریعة ج۱۳: ۲۱۲ و۲۱۳ دانشگاه ۳ : ۲۷۸ ـ ۲۷۹ ، معجم المطبوعات : ۱٦۳۲مشار ـ چاپی عربی ـ : ٥٤٦

[۱۴۰]

نسخه‌ایست که در ۹۹۰ با چندقلم نوشته شده ودرپایان نسخه نام‌کاتب ازشاه .، الدین‌محمد شیرازی یادکردهٔ . حاشیه‌های فراوان برکنار صفحات‌نسخه ، نقل‌شده بین گ ۱ و ۲ وگ ۲ و ۳ چهارقطعه کاغذکوچك ترازقطع نسخه الصاق و روی‌آنها حاشیه‌هایی از محمد باقر داماد ، میرزا رفیعا ، نصیراهمدانی نقل‌شده . در قسمت فلکیات و ریاضیات شکلهایی رسم ورنگ آمیزی شده . بربالای عبارات خط قرمزکشیده شده وعنوانها باشنگرف است .

قطع : ۱۸ × ۱۳ س ج تیماجی قهوه‌ای ساغری عطف دامن‌دار . صفحات ۳٤۲ سطور ۲۰
کاغذ : گزناگون وبیشتر شکری‌رنگ شماره ثبت ٦۳۱۷٦

شرح دعای سحر (فارسی)

شرح دعاء «بهاء» از **ابوتراب بن محمد حسین قزوینی است .**

این شرح دارای ٦ « اشاره » است .

آغاز : الحمدلله رب‌العالمین وسلام علی عباده‌الادلاء علیه . . . .

انجام : آن نوربحال خود بود تااینکه بحضرت عظمی رسیدیم .

[۳/٦]

نسخه ش : دفتراست (ص ۲۳۰ ـ ۲۳۱ دفتر) ،

شرح دعاء السمات (عربی)

از **سید کاظم بن قاسم رشتی** (م - ۱۲۵۹ ه) است.او این کتاب را بنام مولی اصغر نیشابوری نگاشته.

رجوع شود به الذریعه ج ۱۳ - ۲۵۱ .

آغاز : الحمدلله رب‌العالمین ... اما بعدفیقول...کاظم‌بن‌قاسم ...ملااصغر... أقول هذاالدعاروا‌ه‌الکفعمی عن‌الباقر (ع) ...

انجام : وبسط المقال مقام آخر ولکن‌هذا ... من تسوید هذه‌الرسالة فی جامع الکوفة حامدا مصلیا مستغفرا .

[۶۲/۹]

نسخه ش : ۲ دفتر (ص ۱۳۳ - ۱٦٦ دفتر) است .

شرح دیوان امیرالمؤمنین (ع) (فارسی)

از **حسین بن معین‌الدین میبدی** (م - ۹۱۱) بردیوان حضرت علی (ع) وی درآغازآن‌هفت فاتحه بعنوان پیش گفتارآورده است کتابی که اکنون درآن گفتگو می کنیم هفت فاتحهٔ مذکور است درعرفان وسیر وسلوك .

رجوع شود به کشف الظنون (دیوان‌علی-ع) والذریعه ج۱۳-۲٦٦فهرست دانشگاه ۲ : ۷۰٦-۷۱۳ فهرست کتب چاپی مشار : ۲٤۳۲

[۱۴]

این نسخه بخط نسخ قرن ۱۰ یا اول ۱۱ است . مابین برگها رطوبت‌دیده اما به سطور نسخه آسیبی نرسیده . عنوانها بشنگرف است .

آغاز: سپاس سعادت اساس وشکر عبادت لباس معبودی را که اعلام نبوت وولایت درمیدان فتوت و هدایت برافراشت ...

انجام : واحتراز ازتکرار لغات التزام شده چه فهم آن ازترجمه میتوان .

قطع : وزیری ۲٤/۵ × ۱۶ س ج تیماجی قهوه‌ای که روی آن ترنجی سوخته و مذهب و گل و بوته کاریست . روی بر گردان آن نیز ترنجی کوچك تربهمین گونه‌است. صفحات ۲۲۸ سطور ۱۷ کاغذ اصفهانی شکری شماره ثبت ٦٣١٨٦ .

شرح رساله‌ای در صرف ونحو **(فارسی)**

اصل این کتاب بزبان عربی وشرح است بر کتابی بعربی درصرف و نحو .

[۹۶/۲]

نسخه ش ۶: (ص ۳۰ – ۲۲۹ دفتر) بخط نستعلیق بدازقرن ۱۲ عبارات عربی (متن) بخط نسخ وثلث است وبالای آن خط قرمز کشیده شده ـ ازاول وآخرآن افتاده .

آغاز : وباقی قیود ازتعریف بمنزلهٔ فصل است و بیرون میکند اشیاء ... قوله وهی اسم وفعل وحرف الخ بدانکه ضمیرهی راجع بلفظ که مصدر است و تذکیر وتأنیث درویکسانست ...

انجام : و تقول فی التثنیه والجمع المؤنث اضربان واضربنان پس این قول مذکور بمنزلهٔ استثنا باشد ... فی هل ترون باسقاط نون جمع والحاق نون تأکید وضم واو همچنانکه ضمه یافته .

شرح الزیارة الجامعه **(عربی)**

از **شیخ احمد احسایی** (۱۲٤۰ یا ٤۱ یا ٤۳) که در ۱۲۳۰ تألیف شده

این کتاب از معروف ترین مؤلفات احسائی است وچاپ شده .

رجوع شود به فهرست سپهسالارج ۱ - ۲۶۱ والذریعه ج ۱۳ - ۳۰۴مشار عربی .

[۱۴۳/۱]

نسخه ش : ۱ دفتراست (ص۲ - ۲۲ ۵ دفتر) بخط نسخ تحریری .

آغاز : الحمدلله رب‌العالمین وصلی‌الله علی محمد و آله‌الطاهرین اما بعد فیقول العبد المسکین احمدبن زین‌الدین الاحسایی ...

انجام : وهذا کله اغصان التوکل و مدارج الزهد و لیکن هـذا الحدیث الشریف ختاما لهذالشرح فیکون ختامه‌مسکا ... الا باللّه‌العلی‌العظیم .

شرح زیارة الوداع

(عربی)

از **شیخ احمد احسایی** این شرح را بر زیارت وداعیه که بانضمام زیارت جامعه درروایت بدان‌الحاق شده ، نوشته‌است .

آغاز : الحمدلله رب‌العالمین ... اما بعد فیقول العبد المسکیـن احمدبـن زین‌الدین... احببت‌ان‌الحقه بشرح‌الوداع الملحق بهافی‌الروایة...

انجام : من إثبات ماحصل من‌شرح‌الزیارة وشرح وداعها ... سنـه ثلثین و مأتین والف ... و ازکی‌السلام والتحیة .

[۱۴۳/۲]

نسخه ش : ۲ دفتر است (ص۵۲۳ - ۵۳۷دفتر)

شرح شافیه

(عربی)

شرح است بر کتاب « **الشافیه** » از **ابن‌حاجب عثمان‌بن‌عمر** (م - ٦٤٦)

درعلم صرف ازاحمدبن حسن جاربردی (م-٧٤٦)معجم‌المطبوعات:٦٧٠مشار - عربی - : ٥٥١ . کشف‌الظنون : الشافیة فهرست مجلس ج ٤ - ٣٤٠

[۱۴۳]

نسخه‌ایست بخط نسخ‌ترکی محمد پسر اخلاص که‌در ۱۱۱۱ نوشته شد . وحاشیه‌هایی‌ازقاضی خوافی ، سلمان ، شیخزاده،سیدی،شرح‌اللباب ، محصول وغیره است. عنوانها باقلم درشت بر کنار صفحات نوشته‌شده .

آغاز : نحمدك یامن بیده‌الخیروالجود ولیس فی‌الحقیقة غیره بموجود ... امابعد فیقول ... احمدبن‌حسن جاربردی ...

انجام : لانها بمعناها فی‌الغایة والانتهاء و الله اعلم .

قطع خشتی ۲۰/٥ × ۱٦ س . ج تیماجی مشکی‌مندرس . صفحات ٤٧٨ .سطور ١٤ کاغذ فرنگی شماره ثبت ٦٣١٨٧

شرح‌العوامل‌فی‌النحو (عربی)

شرحی است بر کتاب **العوامل النحو فی‌عبدالقاهرجرجانی** بجز شرح معروف که درجامع‌المقدمات چاپ شده .

آغاز : بسم‌الله ای باستعانة اسم الله نبتدء الکتاب فالجار والمجرور...

انجام : وفی‌الثانی ای‌المثال‌الثانی ... وهوجامد ... فی‌سنة ١٢٤١

[۱۴۴/۳]

نسخه ش .۲دفتر (۱۲۲ . ۱۸۳ دفتر) است .
در کنار صفحات نسخه حاشیه هایی‌بنقل‌ازشرح انمونج،مکمل ، شرح رضی ، شرح جامی ، مصابیغ وحزافیها .

شرح سی‌فصل (عربی)

کتاب «سی‌فصل»خواجه‌نصیرالدین‌طوسی‌واین‌شرح گویا درحدود٧٧نوشته

شده‌زیرادرفصل۱۶این‌رساله ازروز نوروز۱۲۵ چنگیزی‌مطابق آدینه ۱۸ربیع‌الاول ۷۲۷ از هجرت یادشده. البته در این نوشته (مطابق نسخه ما) بصراحت تاریخ تألیف‌قیدنشده امابرای ذکر تاریخ‌مذکورجزبدین مناسبت، وجهی‌بنظر نمیرسد.

رجوع شود به فهرست‌رضویه ج ۳: ٤۰ (ریاضی) و الذریعة ج ۱۳ ـ ۳۱۱ آثار واحوال خواجه ازمدرس‌رضوی ص۲۲۷فهرست‌دانشگاه ٤: ۹۱٦ ـ ۹۱۷

آغاز: احمدالله علی نعمائه واشکره علی آلائه... امابعد چون بتقدیر باری عزاسمه وواسطهٔ تأثیر اجرام علوی وتربیت(درنسخه ترتیب) ابوین‌وتعلیم‌استادین (درنسخه دانشگاه: استادان) ...

انجام: پس اگر زیاده ازین خواهد بکتب این‌علم رجوع کند و الله علی کل‌الامورمحیط.

[۱۰٦/۱]

نسخه ش ۱دفتر است (ص ٤ ـ ٦٥ دفتر) دارای اشکالی‌است بقلم‌قرمز. این‌نسخه‌درقرن ۱۰ نوشته شده ودارای حاشیه‌هایی است بی‌نشان‌وباخطی کهنه. دارای اغلاط فراوان است‌ودرفصل ۲۲ (ص. . .) بجای ششصدوهشتادوپنج که تاریخ تألیف متن سی‌فصل‌است «صدوهشتاد وپنج از تاریج هجری»آمده .اغلاط دیگرنیز درنسخه فراوان است .

شرح عبارتی از قواعد (عربی)

شیخ بهاءالدین محمد عاملی براین‌عبارت‌از کتاب صلوةقواعد **علامهٔ حلی** «ولوکان‌الاخلال بعضو من‌طهارتین فی‌جملة‌خمس‌طهارات رافعه وقد صلی‌بکل‌واحدة من‌الخمس واحدة من‌الخمس اعادالحاضر اربعا» شرحی نگاشته و اشکال موجود درآن‌را حل کرده.

آغاز : حمداً لك یامعین وصلوة علی نبیك و آله اجمعین یقول الفقیر الی الله الغنی بهاءالدین محمدالعاملی هذا حل لطیف لعبارة معضله فی قواعد الاحکام قد اعیت الفحول والاعلام قال العلامه ولوکان الاخلال بعضو ... فی العبارة تغلیب اذالمعاد فی الحقیقة اثنتان لاغیر صبحا ومغر باواربعا مرتین متوسطا بینهما المغرب...

پایان : فقد قرران العبارة شامله لحکمی الحاضر والمسافر مع ان المسافر یتعین علیه الطلاق فی الثالثه . . . ولایجوز له التعیین لعدم برائة ذمته به والله ولی التوفیق وبیده ازمة التحقیق .

[۱۴۵/۲]

نسخه ش ۲ :(ص ٦٤۹ - ٦۵۲ دفتر) است وضمیمه قواعد علامه است . کاتب در ذیل این رساله رقم کرده « تمت الحواشی للشیخ الکامل ذی المجد والفواضل المولی المحقق الشیخ بهاءالدین محمدالعاملی مدالله ظله علی العالمین فی البلدة الطیبه المشهورة بفرج آباد صینت عن الفساد اوائل تعمیرها وجعلها دارالسلطنه فی ایام الدولة العباسیه الصفویه سنه ۱۰۲٤

شرح قانونچه (عربی)

گزارشی است بر کتاب **قانونچهٔ چغمینی** و گویا از **فاضل بغدادی** است.

درآغاز آن گوید « این کتاب را بخواهش حکیم زاده حسن طبیب نگاشتم ودرهرجا که مناسب بود از کتاب قانون ابن سینا نقل نمودم ونیز بیشتر استفادهٔ خود را از شرح قانون **قطب الدین شیرازی** کردم و کوشیدم خرده گیریهای **علاءالدین بن نفیس** را بر ابن سینا مردود سازم » .

این کتاب(بتصریح مؤلف در مقدمه)دارای ۱۰ مقاله وهر مقاله دارای چندین فصل ومقاله ۱۰ ، ۱٤فصل است ، ومقدمه آن خود دارای ۳ فصل است . درفهرست نسخ دانشکدهٔ پزشکی که باتجدید نظر درنشریهٔ ش : ۳نیز دانشگاه چاپ شده . وفهرست

نگار که کتابشناسی این شرح قانونچه را از فهرست برلین نقل کرده چنین پنداشته که تمام این کتاب در۳ فصل است .

آغاز : سبحانك اللهم مقدرالامزجة والاجزاء ومدبرالقوی والاعضاء خالق‌الداء والدواء ...

انجام : هی‌بوزن حبات الدرهم وهوالجواب ولیکن هذا آخر کلامنا فی هذا الکتاب‌والله اعلم‌بالصواب والیه‌المرجع والمآب .

[۷۹/۱]

نسخه ش ۱(ص۲-۴۲۲) دفتراست . عنوانها باقلم‌ثلث درشت‌تر ، برکنارصفحات نوشته شده وعبارات متن قانونچه نیزبقلم ثلث درشت‌تر وبشنگرف‌است .

شرح قصیدهٔ میرفندرسکی **(فارسی)**

از **محمد صالح پسر محمد سعید خلخالی** (م ـ ۱۱۷۵) . وی شاگرد محمدصادق‌ارجستانی‌است که‌حکمة صادقیه (ش : ر فهرست۵این کتابخانه) برای اونوشته‌شده و درهمین کتاب‌درشرح بیت ۳۲ :

کاش دانایان پیشین می نگفتندی تمام

تا خلاف ناتمامان از میان برخواستی

نیزازاویاد گردیده.درفهرست‌مشارودر یکجا از کتاب‌دانشمندان‌آذربایجان، شرح‌قصیده،به‌محمدصالح‌خلخالی معاصر ناصرالدین‌شاه وشاگرد **میرزای** جلوه که درمآثر و آثار نام او آمده،منسوب گردیده . ومرحوم **تربیت** خود درجای‌دیگر از آن‌کتاب (ص۲۱۶) بنقل از کتاب مشاهدالبلاد، مؤلف این‌شرح‌قصیده‌راهمین شاگرد ارجستانی دانسته .

[۱/۱٦]

نسخه ش : ۱٦ (ص ٤۱۰-٤٤۸) دفتر است . این رساله بخط شکسته نستعلیق محمدحسن در ۱۲٤٤ نوشته شده . صورت چند شعر در این نسخه. با نسخه ش : ۱۸٦٦ (فهرست ٥) مغایرت دارد اما تعداد اشعار یکی است ، همچنین در آغاز این نسخه دیباچه ایست مبسوط بشعر و نثر که در آغاز نسخه ش : ۱۸٦٦ این کتابخانه نیست .

آغاز نسخه : (بسمله) ای آنکه بجز تو نیست در هر دو جهان — برتر ز خیالی و مبرا ز گمان ... قال الناظم... (جملهٔ «قال الناظم» که اینجا پس از تمام شدن دیباچه دو صفحه و نیمی آمده آغاز نسخه ش : ۱۸٦٦ است)

این نسخه با دوقلم نوشته شده. جملات عربی که در دیباچه آمده ، بخط نسخ درشت تر است . محمد حسن کاتب بر کنار نسخه حاشیه نوشته . حاشیه هایی نیز بدون نشان موجود است .

شرح قواعد الاحکام (عربی)

شیخ علی سبط صاحب **معالم** و **شهید ثانی** متولد در ۱۰۱٤ ومتوفی در ۱۱۰٤ صاحب حاشیه شرح لمعه = **الزهرات الزویه فی الروضة البهیه**، شرحی نیز بر **قواعد الاحکام علامه** دارد .

[٥/۳]

این نسخه ش : ۳ دفترست (۳٦۷ - ٤۳٥ دفتر) و شرح جبریات ودوریات کتاب الوصیة قواعد علامه است .

آغاز: من شرح شیخ علی علی جبریات الوصایا من القواعد قوله مسائل الاولی لواوصی بمثل نصیب احد بنیه الثلاثه والاخر بنصف مایبقی... الی قوله لکل ابن خمسه ...الفرق بین هذه المسئله والتی قبلها ان الوصیه الثانیه هنا بنصف مایبقی من الثلث ومن السابقه ...

پایان: قوله خمسه لو تزوج علی مأته ... الی آخره مما کان النکاح لمهر المثل ،

ماصامن الاصل لم یحتسب العشرون فی الفرض المذکور علی المریض فوجب ان ...
ویبقی للورثه ثلثاه فلادور وح فلاوجه لاطالة المصنف باستخراج مانفذت فیه المحاباة
و مایبقی للورثه بالجبر والمقابله .

شرح قواعد

(عربی)

شرح **قواعد علامهٔ حلی** است و بجز **جامع المقاصد** و **کشف اللثام**
است . گویامؤلف، این شرح یاحاشیه را برجایهای مختلف قواعد نگاشته نه از اول
تا پایان و بطور مرتب و لذا بهنگام نقل عبارت قواعد ، باب وعنوان مسئله را
در قواعد نیز ذکرمیکند . فقرات متن رابا «قوله» آغاز کرده و با « الی آخره»
پایان داده و در آغاز شرح عنوانی نیاورده .

[۸۱/۱٤]

نسخه ش : ١٤ (ص ۳٤۸ ـ ۳۸۷ دفتر) است • این نسخه سه قسمت ناقص است از
یك شرح برقواعدعلامه قسمت اول صلح است تاضمان ، قسمت دوم کتاب صلوةاست تاصلوة منذوره ،
قسمت سوم طهارة است تامطهریة غساله .

آغاز قسمت اول : قوله فی باب الصلح فی التنازع فی القواعد (در نسخه : عد)
لوصالح المنشبت الی آخره اقول اطلق الاصحاب هذاالکلام و ذکروه فی الصلح و
هومحقق المعنی لاغبار علیه لکن ربما اشتبه تحقیقه علی بعض الطلبه فلا بدمن
الاشاره الی تحقیقه ..

پایان: الثالث احتمال کون التعلیق تعلق ارش الجانی لیس بمتوجه لانه لیس
فیه انتقال الی ذمة المالك بخلاف هذاولاشك ان المصنف ...لکن البحث معه فی القطع
بنفیه والشك فی بطلان الضمان ومع . . . حیث احتمله علی انا نقول لم یقم دلیل
یصح الاعتماد .

آغاز قسمت دوم : قوله فی الفصل الثانی فی النیه واحضار ذات الصلوة وصفاتها

الواجبه. المراد باحضار ذات الصلوة عنده تصور الفرض الماتی به کالصبح مثلاً و باحضار صفاتها الواجبه تصور اجزائها ...

پایان ان القید لغو ح وبهذا یعرف ان ماوجهه به الشارح ولدا المصنف الاجزاء من بنائه علی عدم انعقاد نذره غیر واقع موقعه منه .. مدظله .

آغاز قسمت سوم: هذا یقتضی اعتبار الکریه فی البئر لانا نقول ذاك لو تکن الماده موجوده فی البئر امامعها فثبت الفرق . ه . ما یشعر به صحیحة ابن ابی یعفور عن ابیعبدالله حیث نهاه وهو جنب عن الوقوع فی البئر و افساد الماء و صحیحة الحلبی عنه...

پایان وهنا فوائد آ حکی شیخنا الشهید فی بعض ماینسب الیه من الحواشی قولا لبعض اصحابنا بنجاسة الغسالة مطلقا و ان زاد علی العدد الواجب .. وفی بعض حواشی الکتاب مما ینسب الی شیخنا الشهید نسبة هذا القول الی المصنف فی اکثر کتبه والظاهر ان نسبة هذه الحکایه الی الشهید خطا ، فان کثیراً من هذه الحواشی من تصرف طلبته و قد حکی فی الذکری عن المصنف والمحقق القول الاول فانه لم یحل فیه الا الاقوال الثلاثه (کلمه اخیر رادهٔ صفحه بعداست که از نسخه افتاده).

درقسمت اول شرح (در ص ۳٥۹ نسخه) درپایان شرح یك فقره از قواعد چنین آمده (منه مدالله ظله بمحمد و آله و نفعنا بحیاته)

شرح کافوریه **(عربی)**

کافوریه حاجی آقا بابا میرزا محمد تقی شیرازی (...) بتازی در بیان گرم بودن کافور (برخلاف رأی اطباء قدیم) نوشته وشرح از **محمد ولی** رئیس اطباءالنظام است که معاصر مؤلف کافوریه بوده وشیرازی نسخه اصل کافوریه را بدو داده تا نظرهای خودرادرحواشی آن بنگارد . محمد ولی چون نسخه رادیده اغلاط لفظی ومعنوی، فراوان درآن یافته ودلیلهایی راکه وی بر گرمی طبع کافور اقامت کرده سست دانسته بدفاع از اطباء قدیم برخاسته ، درپایان گوید در این

زمان که پزشکان فرنگ بر اصول علمی ما حمله برده‌اند ، عیب است که ماخود نیز باآنان‌هماهنگ‌شویم». یك یا چند سطر از کافوریه‌راپس از «قال» آورده‌وبا عنوان‌اقول سخن خودرا درباره‌آن‌آغاز کرده .وی این شرح‌رابه‌قوام‌الملك‌هدیه کرده و ازاو در دیباچه نام‌برده ، دریکجامیگوید «عبارت مصنف عیناً از فاخر رازی‌است ».شارح برای‌نشان‌دادن‌طبع هوا در اقالیم مختلف جداولی ترتیب‌داده. عبدالوهاب ساوجی براین کتاب شرحی بپارسی نوشته ، فهرست مجلس ۲ص۴۸۱

آغاز : الحمدلله مکرر الازمنة مدهرالدهور الاخـذ بالنـواصی والمالك لحقایق‌الامور الذی اودع فی‌الطبایع‌الحشائش... وبعد فیقول ...محمدولی‌رئیس اطباءالنظام انه کتب بعض‌المعاصرین... رسالةفی‌حرارة الکافورخلاف الجمهور... قال فیقول‌العبدالراجی محمدتقی‌الشیرازی انه قدالتمس‌منی...

انجام : قال وهذاالقدرمن‌البیان کاف فی اثبات ... اقول عیب علی اطبائنا الاسلامیین ان یصرفوا برهة من‌الزمان ...فی‌الرد علی‌اسلاف‌القوم‌فی‌زمان‌احاطة اطباء الا فرنج علی حکماءالاسلام احاطةالذئاب بالاغنام و شمروا من‌ساق الجد فی نقض قواعدناالطبیعیة وتجاوز و اعن‌ثغرالحد فی‌رد دلائلنا العلمیه... فان‌ذلك القدر من‌البیان و البرهان‌لایکفی فی‌اثبات هذاالمطلب و ان بردالکافور قد نقـر فی‌الناقور و جری‌مجری المثل‌المشهور ... والمثل لایتغیر والعسل‌لایتصبر اللهم اجمع‌شملنا ولاتقطع حبلنا ... ولاحول الا(درنسخه : الی ..؟)...باطناً وظاهراً .

[۱۴۶]

این نسخه بخط نستعلیق (جزجدولها که بخط نسخ است) قرن ۱۳ و باچندقلم، گویانسخه اصل است . درسر صفحات نسخه عبارت متن کافوریه بقلم قرمز است . نسخه بدلها و افتاده‌ها در حاشیه ثبت‌شده همه صفحات باقلم قرمز جدول کشی شده . ص..نسخه‌سفیداست وروی‌آن نوشته شده بیاض صحیح است همچنین جای‌سطردروسط ص:..

قطع : خشتی ۲۲ × ۱٥/٥ س . ج تیماج قرمز و بدون مقوا) . صفحات ۱۹٤ سطور ...
کاغذ . فرنگی شکری رنگ شماره ثبت : ٦۳۱٦۷ .

شرح کافی (عربی)

از **مولی صالح بن احمد بن شمس الدین السروی مازندرانی** (م-۱۰۸٦)
داماد محمدتقی مجلسی وصاحب حاشیه برمعالم الاصول.

رجوع شود بفهرست کتابخانه آستان قدس ٥: ص۱۰۹ ـ ۱۱۱ ش: ٥۷۹ ـ
٥۸۳، ذریعه ۱٤: ۲۸

[۱۴۷]

این نسخه شرح کتاب العقل وجهل ازاصول کافی است وبخط نسخ قرن ۱۲. از پایان نسخه صفحاتی افتاده

آغاز : نحمدك یا مروح عقول العارفین بمظاهر کمالك ... وبعد فیقول...
حسام الدین محمدصالح بن احمدالمازندرانی...

انجام : قال سمعته یقول الناس علی ثلاثة اصناف عالم ومتعلم ... و اعلم ان الله
سبحانه انزل العلم ... وسایر الناس مأمورون.

قطع : خشتی ۲٤/٥ × ۱۹ س . ج تیماج قرمز بدون مقوا. صفحات ۲٦۳ سطور ۲۳ کاغذ
اصفهانی ضخیم شماره ثبت ٦۳۱٦۹

شرح مصباح (عربی)

کتاب «المصباح» بتازی درعلم نحو ازتألیفات **ناصر بن عبدالسید المطرزی نحوی** (م ـ ٦۱۰) است که متداول در میان اهل ادب بوده و بر آن گزارش‌های بسیاری نگاشته شده. این شرح با «قوله» است. ودر آغازسخن شارح «اقول» ونظایر آن ذکر نشده .

[۱۴۸]

نسخه ایست بخط نسخ تحریری ملااحمد موصلی که ازروی نسخه‌ای بخط عثمان بن ابراهیم

ومورخ ۱۰۱۶ یا ۱۱۰۶ نوشته شده وبسیار پرغلط است . ازشرح دیباچه اندکی افتاده .

آغاز : المبردفانه جاز [ظ : اجاز] نصب زيداً بضارب . . . . قوله جاعل النحوفي الكلام كالملح في الطعام وجهالتشبيه بين الملح والنحوظاهر ...

انجام : وهذا باب الاطناب فيه مجال لكنه يفضى الى الملال فاقتصرت على هذاالقدرفليس الرأى على الشقاق . . . وقع الفراغ على يداضعف العبد ... عثمان بن ابراهيم غفرالله لهولوالديه .. سنه سبعهماية (ظ : ومأية) و الف ۱۰۱۶ (ظ : ۱۰۶)
كتبت كتابى بخط جميل والحمدالكثير والعمرالقليل و انى اخاف اذاجاءالموت ، يباع كتبى بثمن قليل ... صاحب هذه النسخه ملا احمدالمنسوب في بلدةالموصل .

قطع : خشتی ۲۱ × ۱٤/٥ س . ج : مقوائی، گوشه وعطف تیماج قرمز . صفحات ۲۲۰ سطور ۱۷ کاغذ . اصفهانی زرد رنگ . شماره ثبت ٦۳۱۷۸

شرح نهج البلاغه (عربی)

اثـر معروف **عزالدين عبدالحميد بن هبةالله بن محمدبن ابى الحديد** دانشمند معتزلی (٥٨٦ ـ ٦٥٥) .

رجوع شود بفهرست سپهسالار ج ۲ : ٤١ . معجم المطبوعات : ۲۹۱ فهرست مشار ـ چاپی عربی ـ ۲۰۰

[۱۴۹]

نسخه ایست بخط نسخ پیرمحمد مقیم پسر پیرنورالدین که در۱۰٦۲ تا ۱۰٦۳ نوشته شده و تا اواخر جزء ۱۲ از شرح است . ازپایان جزء ۱۲افتاده .

آغاز: الحمدلله الذى تفرد بالكمال فكل كامل سواه منقوص و استوعب عموم المحامد...و بعدفان مراسم المولى الوزير...ابى طالب محمدبن احمد بن العلقمى...
انجام : قولهالمرتضى قويا ظاهراً الا انه لم ينقل هذه الصيغة بعينها والمعروف

المنقول انه قال ... رفع الظلم عن ثلاث فرجع عن رجمها ... ثم قال ان المجنون لا يصح عليه لاستخفاف ... على مذهبهم وقواعدهم .

کاتب در پایان هر جزء رقمی دارد ودرذیل جزء ۲ ، ۵ ، ۶ ، ۸ ، ۹ و ۱۰ تاریخ کتابت ونام ونسب خودرا نگاشته ، ودرهمه‌جا (جز درذیل جزء ۱۰) خودرا ازنسل شیخ شهاب‌الدین سهروردی ودر ذیل جزء ۱۰ ازنسل شیخ زنده پیر ...؟ احمد جام خوانده . این نسخه درقریه مفشویه قهاب نوشته شده وخط ومهر فرهاد میرزا برپشت نخستین برگ آن دیده میشود . برگ نخست و۹ گك آخر وصالی شده وجز دریك گك آخر ، دردگر برگها به سطورآسیبی نرسیده .

قطع : رحلی بزرك ۳۷ × ۲۲/۵ × ۵ س . ج : تیماجی قرمز رنك . صفحات ۸۵۶ سطور ۳۲ . کاغذ : آهارمهره گوناگون شماره ثبت ۶۳۱۸۱

الشکریه (عربی)

شرح بر **المقصود** ، درصرف . المقصود رساله‌ایست منسوب به **ابوحنیفه نعمان بن ثابت** مؤسس مذهب حنفی است واین شرح از **احمدبن‌عماد** (درفهرست دارالکتب حماد) و اوجز احمدبن‌عماداقفهسی شافعی (م-۸۰۸) است زیرا اولا-مؤلف این کتاب ثانیا-ظاهراً حنفی است و نام این کتاب درشمار مؤلفات اقفهسی نیامده و ثانیا-بگفته فؤاد سید (مؤلف فهرست دارالکتب چاپ ۱۹۶۲) تألیف این کتاب در۸۹۴ پایان یافته (هر چندنگارنده این تاریخ را درنسخه حاضر یاجای دیگر نیافتم) .

رجوع شود به‌فهرست دارالکتب چاپ ۱۹۶۲ ج ۲ : ۲۳۸

در کشف‌الظنون این شروح بر «المقصود» یادشده :

۱ - امعان‌الانظار تألیف بیرکلی (م-۹۸۱)

۲ - عنقودالجواهر ازبدرالدین محمودبن اسرائیل معروف‌به **ابن‌سماونه** (م - ۸۲۳)

۳ - المضبوط تألیف یوسف بن‌عبدالملك (در۸۳۹ ازتألیف آن فراغت یافته)

٤ ـ شرح ابوبکر محمد عینی (م ـ ۸۹۳) .
٥ ـ شرح دیکنقوز .
٦ ـ شرح ثنائی .
۷ ـ شرح احمد بن محمد مغنیساوی ترکی .
۸ ـ المطلوب تألیف بعضی ازعلماء .
۹ ـ اللباب شرح ابراهیم بن رسول .
۱۰ ـ الدر المنقود شرح یارحسن بن اسماعیل سرماوی .
۱۱ ـ شرح محمدبن خلیل بن دانیال (م ـ ۷۱۰)
۱۲ ـ المنقود شرح مزجی محمدبن جعفر اماسی مؤلف انبوب البلاغة (پایان یافته در ۱۰۵۱)

این شرحها نیز درفهرستها بنظر رسیده :
۱۳ ـ روح الشروح عیسی افندی سیروی .
۱٤ ـ الشکریه شرح احمد بن عماد (ـ یاحمادر) (کتاب حاضر) .
۱۵ ـ شرح شیخ عمر بن عسکر حموی (قرن ۱۱) .

شکریه ـ شرح جای گفتگو ـ که درفهرست دار الکتب تألیف فؤاد سید بنام «کتاب الشکریه» ودرحرف کاف ثبت شده ، دارای دیباچه‌ای مبسوط است و در آن از ابوحنیفه مؤلف «المقصود» باعنوان «منشی مذهب حنفی» یادشده . سخن مؤلف بدون عنوان «قال» ومانند آن وشرح بدون عنوان و گاه با «ای تفسیری» آغاز میشود .

آغاز : الحمدلمن شرف العلوم وروج بضاعتها... وسمیته بالشکریه ... ویرجو الاتمام بعونه اضعف العباد احمدبن عماد...

پایان : وهی ماذکرنا فی عور واعتور . نسال الله تعالی ان یستر عورتنا لکون الانسان محل النسیان ولاالقلب انه یتقلب ... ماتوفیقی الا بالله علیه توکلت والیه انیب

[۱۴۴/۱]

نسخه ش : ۱ (۲ ـ ۱۱۸) دفتراست بخط نسخ و در ۱۲۴۱ نوشته شده . عبارات متن

بقلم قرمز است وحاشیه‌هایی از مطلوب (شرح مقصود) ، سید شریف ، برهان، نتائج ، ضیاءالقلوب وغیره اینهادارد .

شوارق (عربی)

شرح **عبدالرزاق لاهیجی** بر **تجرید خواجه‌نصیر طوسی** .

[۱۵۰]

نسخه ایست بخط شکسته نستعلیق مورخ ۱۲۴۰ وتاپایان امور عامه که برای آخوندملاعلی نگارش یافته. حاشیه‌هایی بانشان «استاد دام ظله‌العالی » ، ملاصدرا ، واز مؤلف ، حاشیه صدرا برشفا ، نجفی، ملا محمد رضای همدانی دارد. عنوانها باقلم قرمز درمتن وحاشیه نوشته شده . بالای عبارات تجرید خط قرمز کشیده است . همه صفحات دارای جدول ومنطقه بقلم قرمز است .

قطع:رحلی ۳۰ X ۱۹ س . ج : تیماجی مشکی ضربی . صفحات ۲۷۷سطور: ۲۴. کاغذ : سمرقندی شکری شماره ثبت ۶۳۱۵۹

شواهد النبوة (فارسی)

از **مولی نورالدین عبدالرحمان جامی** (م – ...) درنبوت دارای یك مقدمه و۷رکن ، مقدمه درمعنی نبی ورسول است .

رجوع شود به الذریعة ج ۱۴ : ۲۴۵ مشار ۲ : ۲۴۵۳

آغاز :الحمدلله‌الذی‌ارسل رسلا مبشرین ومنذرین لئلا یکون... نموده‌میآید که نخستین رکن از ارکان اسلام اقرار بکلمهٔ شهادتست وحقیقت ایمان تصدیق...

انجام : باعث ومتصدی این جمع وتألیف رابدعای خیرومرحمت یاد کنید ...

درآن‌وقتم اتمام این دست داد   که تمتمه بوده تاریخ سال
درآن بیخودی باز گشتش تو باش   که‌حسن‌المآلی و نعم‌المآل

[۱۵۱]

نسخه‌ایست که در ۱۰۰۸ بخط نسخ محمد قاسم بن مولا محمدبن‌خـواجه احمد غوریانی

نوشته، شده . برخی عنوانها بخط درشت تر و بشنگرف است . بر پشت آخرین بـرك صد بیت از « مولانا ملا محمد.. الحکاری» نوشته وزیر آن‌تاریخ ۱۰۹۹ قید شده .

قطع:خشتی ۲٤/٥ × ۱۹ س‌ج‌صفحات ۱۷٤ سطور ۱٥ کاغذ،اصفهانی شکری .شمارهٔ‌ثبت ۶۳۱۸۰

الشهاب‌الثاقب (عربی)

رساله ایست در اثبـات وجوب عینی نماز جمعه درزمان غیبت امام(ع) از **محمدبن‌مرتضی‌فیض کاشانی** (م ـ۱۰۹۱).اواین‌رساله‌رادر نجف‌بسال ۱۰۵۷ بپایان رسانیده است‌ودر۱۳۶۸ درنجف چـاپ‌شده .

فیض در این رساله‌ازچندین رساله که درهمین‌باب تألیف‌شده‌نام‌برده مانند رساله سیاح تبریزی ، شیخ‌بهائی وپدرش ، محمدباقرسبزواری و دیگران .

رجوع شود به الذریعة ج ۱٤ـ۲۵۲ ، مشارعربی چاپی ـ ۵۷۷

آغاز : الحمدلله‌الذی جعل دلیل وجوب صلوة‌الجمعة من‌اوضح‌الدلایل ...

انجام : و ان یجعل‌ماقلت و کتبت خالصاً لابتغاء وجهه‌الکریم و ذخیرة لی لیوم‌العظیم ...

[۱۲۰/۱۱]

نسخه ش : ۱۱ دفتر (ص۱٤۲ ـ ۲۶۲) است مورخ۱۱۳۷ .

کاتب درپایان نسخه اشعاری درمـاده تاریخ رساله‌آورده واین اشعارباآنچه درذریعه ازنسخهٔ منقول در تسلیة القلوب الحزینه اخباری نقل‌شده تفاوت بسیار دارد واینست اشعا :

شهاب ثاقـب الله اسداه — لنرجم کل شیطان مریدا

اذ القوا له الاسماع القوا — عذابا واصبا و جزا عتیدا

نهونا عن صلوة اوجب‌الله — و انزل فیه قرآناً مجیدا

و اخبار صحاح فیه حارت	صراح فی الذی منها اریدا
و فیها عن موالینا روینا	روایاتا و ترغیبا و کیدا
فلا یاتی بها الا سعید	ولیس الجاحد الا عنیدا
فلاشیء لهذا الجمع تاریخ	بعد المصرع الاول عدیدا
اذا اسدی کتب بالیاء کتبا	و الا تسعة یجعل مزیدا
و ان شیء لموع فوق الاسم	یزاد صار تا ریخا سدیدا

الصافی (عربی)

از **فیض کاشانی** م۱۰۹۱ در تفسیر قرآن کریم .

[۱۵۲]

ج اول از نسخه کاملی است از تفسیر صافی که در ۱۱۲٤ بخط نسخ وثلث رجبعلی وبچند قلم از نسخه‌ای مورخ ۱۱۱۸ در ۲ جلد رونویس شده ورقم کاتب درذیل ج ۲ (نسخه‌ای که پس ازاین شناخته میشود) یاد گردیده . هریك از ۲ جلد دارای جدول طلایی و لاجوردی است وبر کنار صفحات آن حاشیه‌های مختلف نوشته شده .هرد ومجلد مصحح ومقابله شده است وگواهی تصحیح و مقابله درج ۲ در کنار رقم کاتب دیده میشود .

دراین نسخه ازص ۱ تا ... بقلم ریز تر نوشته شده وآیه‌ها بقلم قرمز است . سرلوحه ص یك این جلد(برخلاف ج۲)سفید است. برپشت نخستین برك نسخه، نوشته‌ای بعربی ازمحمد حسن پسر محمد جعفر طبیب ونوشته ومهری ازرضا ابن . . . مورخ ۱۲۷۷ دیده میشود .

قطع ؛ خشتی ۲٤ X ۱۸ س . ج : تیماج قرمز روشن دارای ترنج ونیم ترنج سوخته و مذهب . دارای عطف دامن. صفحات ۹۷٦ سطور ۲۱ . کاغذ : سمرقندی شماره ثبت ٦۳۱۸۹

[۱۵۳]

ج۲ تفسیر صافی (نسخه‌ش:۱۵۲) است از تفسیر سورهٔ کهف تا آخر وبخط نسخ محمدعلی پسر ملا

رجبعلی در ۱۱۲۴ از روی نسخه‌ای مورخ ۱۱۱۸ نوشته .رقم کاتب در آخر این نسخه موجود است این نسخه دارای یك سرلوح مذهب درصفحه اول است . بالای آیات قرآنی خط قرمز کشیده شده . همه صفحات دارای جدول طلائی ولاجوردی ومنطقه است .

قطع : خشتی ۲۵ × ۱۶ س .ج : تیماج قهوه‌ای دارای ترنج و نیم ترنج سوخته عطف دامن‌دار . صفحات :۶۷۴ سطور : ۲۲ . کاغذ : خان‌بالغ شکری . شماره ثبت ۶۳۱۹۰

صافی (فارسی)

مولی خلیل بن غازی قزوینی (م-۱۰۸۹) بر کتاب **الکافی کلینی** دوشرح نگاشته است یکی بتازی بنام «الشافی» و دیگری بپارسی بنام «صافی» که دارای چندجلد است وآنرا درسال ۱۰۶٤ و بنام شاه‌عباس دوم شروع نموده وباعناوین (اصل وشرح) ترتیب داده است.

رجوع شود به‌الذریعة ج ١٤ : ٢٧ . فهرست دانشگاه ٥ : ۱۳۸۵و۲۳۰۸ مجلس ٦ :٣٥ ـ ٣٩ .

[۱۵۴/۱]

نسخه‌ش : ۱ (ص۳-۱۷٤دفتر) وشرح کتاب‌العقل کافی است وازدیباچه‌آن‌اندکی‌افتاده .

آغاز : وقرار زمین ونباتش ومدار آسمان وبرکاتش .. اما بعدچنین گوید محرر این‌اوراق خلیل بن‌الغازی‌القزوینی عفی عنهما... که درشعبان‌هزاروشصت وچهارهجری بفیروزی و اقبال‌رایات جاه‌وجلال..

پایان : ویتلوه کتاب‌التوحید شرح این ازالحاق‌کاتبان مینماید یعنی تمام شد کتاب عقل‌وسپاس خدایرا .. وبعد از کتاب‌عقل کتاب توحیداست...فرغ‌الشارح من‌شرح هذا فی‌یوم‌الاربعاء‌الثامن والعشرین من‌محرم سنه خمس و ستین و الف

علی یداقل ... محمدولی بن شاه قاسم دشت بیاضی فی الثامن عشر ربیع الثانی سنه سبع وثمانین والف .

[۱۵۳/۲]

نسخه ش : ۲ (ص ۱۷۸ دفتر) شرح وترجمه کتاب توحید و بخط کاتب جزء پیش واز آخر ناقص است. عنوانهای « اصل » و « شرح » بقرمز نوشته شده .

آغاز : (بسمله) هوالله ولی کل نعمه .. وبعدچون داعی دوام دولت قاهره خلیل بن الغازی القزوینی مأمور شد بصافی شرح کافی کلینی .. شروع کرددر شرح کتاب التوحید بتاریخ صفرسال هزاروشصت وپنج هجری ...

پایان : اصل و الاسماء والصفات مخلوقات والمعانی والمعنی بههو ... شرح- و او در والمعنی بمعنی مع است مراد بمعانی مفهومات سایر الفاظ کتاب الهی است المتجزی بجیم وزای بانقطه وهمزه بصیغهٔ اسم فاعل باب تفعل (کلمه اخیر راده صفحه بعد است که افتاده).

صحاح اللغة (عربی)

صحاح اللغة تألیف **ابونصر اسماعیل بن حماد جوهری فارابی** (م - از ۳۳۳ تا ۴۰۰)

آغاز : الحمدلله علی شکر نواله والصلوة ... فانی قد اودعت هذا الکتاب ما صح عندی من هذه اللغة...

انجام : الا یااسلمی یادارمی علی البلی ولازال منهلابجرعایك القط .

[۱۵۵]

نسخه‌ایست بخط نسخ وثلث محمد طاهر شبستری پسر کمال الدین ودر ۱۰۹۹ نوشته شده .

برگ۱و ۲۶ تازه‌است ، کنار برگهایی‌از اول و آخر نسخه وصالی شده وگوشه برخی ازکلمات گ ۱ وگ‌آخر ازمیان رفته . لغت ها با قلم ثلث قرمز وفصلها وبابها باقلم‌ثلث سیاه نوشته‌شده .

قطع : رحلی ۳۱ × ۱۸ س . ج تیماج مشکی ضربی.صفحات :۱۰۳۸ سطور،۲۹ .کاغذ : اصفهانی شکری . شماره ثبت : ۶۳۱۹۱

صلاة الجمعه (رساله...) **(عربی)**

از **مولی عبدالله‌بن‌حاج‌محمد تونی** مؤلف وافیه (م ۱۰۷۱) درنفی‌وجوب عینی صلوة جمعه و ابطال ادلهٔ وجوب تخییری و اثبات شرطیة وجود فقیه جامع شرائط در فرض‌قول به وجوب تخییری .

در دیباچه گوید : «جمعی ازمعاصران سخنی تازه ساز کرده وبدعتی‌آورده وگویند ، وجوب عینی نماز جمعه نه مشروط به وجود امام‌است و نه فقیه جامع الشرائط وغرض از نوشتن این‌رساله ابطال این رأی مبتدع است» .

تونی در این رساله نخست سخن‌قائلان بحرمت نمازجمعه راآورده. از کتاب نهج‌العرفان الی‌هدایةالایمان عمادالدین طبرسی ونیز ازرسالهٔ وجوب عینی صلوة جمعه‌منسوب‌بشهیدثانی یاد کرده وصحة‌نسبت‌رسالهٔ‌اخیر‌بشهیدثانی را مورد تردید دانسته وگوید «درصورت صحت نسبت ، گویا شهیدآنرا در اوائل سن‌نوشته»

صاحب ذریعه نسخه‌هایی از این کتاب را دربغداد و در کتابخانـه شوشتری دیده‌اند (ذریعه ۱۵: ۷٤ ـ ۷۵)

آغاز : الحمدلله علی‌جمیل بلائه وله‌الشکر علی‌جزیل‌نعمائه ... فهذه رسالة مختصره فی‌بیان‌نفی الوجوب‌العینی لصلوة الجمعه‌فی‌زمان‌الغیبه ... اعلم‌انه‌لاخلاف فی‌وجوب صلوةالجمعه وجوبا عینا عند سلطنةالامام علیه‌السلام معه اومع‌من نصبه و اختلفوا فی وجوبها عند عدم سلطنته فذهب جماعة الی‌تحریمـها و جماعة الـی

جوازها وهو المعبر عنه بالوجوب التخییری وقد ابتدع جماعة من اهل عصرنا هذا قولا ثالثا فقالوا بانها واجبة عینا مطلقا سواء کان الامام حاضرا اولا وسواء کان هناك فقیه ثقة اولا والغرض من وضع هذه الرساله نفی هذا القول المبتدع ...

پایان: فلو لم یفعلوا مافعلوا واقتصروا علی نقل الحدیث لم یکن ذلك فی مثل عصرنا ..مع ان ابن بابویه ایضاً ربما ذکر فی الفقیه فتاوی من قبیل اجتهادات المتأخرین بل ما یفعله المتأخرون ایضاً یظهر ذلك لمن تامل فی اختلافاته (در نسخه : انه) فضل بن شاذان و یونس بن عبدالرحمان فی کتاب المواریث ولیکن هذا آخر ما اوردناه فی هذه الرساله والحمدلله رب العالمین...

[۱۲۸/۲]

نسخه ش : ۲ دفتر (ص ۱۲ ـ ۹۷ دفتر) است . دارای غلط بسیار است و جای عنوانها و گاه سرآغاز مسائل حذف گردیده وسفید گذارده شده . کاتب درپایان رسالهرقم کرده :

«قداتفق الفراغ من تسطیر هذه الرساله علی ید احقر عباد الله عمـلا واعظمهم املا محمد خان القائنی فی مدرسة الخبوشان فی سنة احدی وعشرین من شهر صفر .. تسعه وثلثین والمائه بعدالالف ۱۱۳۹»

برپشت نخستین برگ رساله (ص ۱۱ دفتر) ، فهرست مطالب رساله بقلمی جز قلم رساله بدینگونه نوشته شده :

«فصل فی ذکر ادلة القائلین بالعینیه وجوابهم . مقدمه فی نقل کلام الفـقهاء فصل فی الدلیل علی نفی العینیه و فیه مقدمتان مقدمه فی حقیقة الاجماع و حقیته مقدمة فی بحث خبر الواحد فصل فی ذکر عباره جماعة توهموا منهم القول بالعینیه والجواب منها . فصل فیه بیان الوجوب التخییری والتحریم فی زمن الغـیبه و فیـه بحث اشتراط الفقیه علی تقدیر التخییری . بحث الاجتهاد و حقـیقته و رد منکـریه و شرائطه »

زیراین فهرست‌نوشته‌ای است بهمین خط بانشان «حرره عبدالله» دربارهٔ‌مفهوم‌وحقیقة لغوی واصطلاحی‌لفظ سلطان وامام ونیزسخن سیدمرتضی‌وابن‌ابی‌عقیل دربارهٔ‌نمازحرمة جمعة منقول ازخط مصنف برپشت نسخهٔ اصل . درپایان نوشته‌مزبور ، نوشته شده «بخط المصنف علی ظهر کتابه‌الذی بخطه» . درضمن نوشتهٔ مزبور این‌سطور دیده میشود :

« وقال‌المرتضی لاجمعة الامع امام عادل اومن‌ینصبه‌الامام‌العادل و مثله کلام الخلاف و کذا کلام باقی‌العلماء بل عندالعامه ایضاً کذالك فانه لما احتجوا علی‌من ذهب‌منهم‌الی‌عینیة الجمعه بان‌الروایات‌بعضهامقیدبالامام وقاعدة الجمع‌بین‌المطلق والمقیدیقتضی‌تقیید الروایات ... لم‌یجابوا بمنع‌ظهور الامام فی‌السلطان بل‌اجابوا بتحقیق‌دلیل آخرعلی‌عدم اشتراط‌الامام وهو صلوة علی(ع)حین‌کان عثمان‌محصوراً وهوماکان اماما ولاماذونا من‌عثمان ...»

صلاة الجمعه (رساله‌فی...) **(عربی)**

حاشیهٔ رساله صلوة جمعه از **مولی محمدبن عبدالفتاح تنکابنی** مشهور به **سراب** (م ــ ۱۱۲٤) دراسباب وجوب عینی‌نمازجمعه وردبررساله‌ای که مولی عبدالله تونی در ابطال وجوب‌عینی نگاشته (نسخه ش : ۱۲۸/۲)

این‌رساله بصورت‌حاشیه بررسالهٔ تونی وبا عنوانهای «قوله» و «اقول»نوشته شده. **سراب** بنوشته ذریعه ۳ رساله در رد تونی و اثبات وجوب عینی‌جمعه‌نوشته یکی بفارسی ودو رساله بعربی .

درفهرست کتابخانه رضوی رساله‌عربی دیگری ازاو دارای یك‌مقدمه و ٦ باب که‌در ۱۱۰٦ پایان یافته معرفی و نوشته شده : « مولا محمد سراب ۲ رساله دارد‌یکی فارسی و دیگری‌عربی» .

آغاز: الحمدلله رب العالمین والصلوة علی نبیه محمد وآله اجمعین قوله فالجواب عن الروایة الاولی الخ اقول لفظ الفرض اظهر فی الدلاله علی الوجوب الاصطلاحی من لفظ الوجوب خصوصا مع اقتران . . .

پایان: و من تتبع کتاب الکافی حصل له الظن بان الاحادیث التی یذکرها فی باب، یعمل [به] کما یدل علیه اهتمامه فی نقل احادیث لاینافی بعضها وظهر بما ذکرنا ان ظاهر هذین الشیخین القول بالوجوب العینی.

ذریعه ۱۵ : ۸۰ – ۸۱ فهرست رضوی ۵ : ص ۴۳۷ .

[۱۲۸/۳]

نسخه‌ش : ۳ دفتر بیست (ص ۱۰۰ – ۱۱۶ دفتر) . جای عنوانها سفید است و چند فقره حاشیه «منه» بر کنار صفحات دارد . کنار برگ ... و ... زائده ایست که روی آن حاشیه نوشته و تا کرده‌اند ، در پایان رساله نوشته شده : تمت التعلیقات المتعلقة علی رسالة الجمعه لمولانا محمد الشهیر بالسراب .

صلاة الجمعة (رسالة فی ...) **(عربی)**

= حاشیه بر حاشیهٔ **سراب**، از **مولی امین بن احمد** برادرزادهٔ **مولی عبدالله تونی** وی در این رساله اعتراضات ملا سراب را بر **تونی** رد کرده . سخنان ملا سراب با عنوان « قال المحشی» نقل کرده و به خرده گیری پرداخته

رجوع شود به الذریعه ج ۱۵ : ۶۵ .

آغاز: الحمدلله الذی اخرج عباده عن حیرة الضلاله بارسال الرسل الکرام ... وبعد فانی رایت الفاظا و عبارات کسراب بقیعه .. للفاضل المشهور بملا محمد السراب علقها علی رساله شریفه موضوعه لنفی الوجوب العینی . . لعمی . . قال الفاضل المحشی اقول لفظ الفرض اظهر . . . فیه انه لا فایدة لهذا الکلام ...

پایان: فانظر کیف غفل عن هذه الروایه وقال ولم یذکر ما یصلح توهم المنافات ولکن الغفله من شعاره فانه کلما نسب شیئا فی هذه الرساله الی احد فبعد التتبع ظهر انه بخلاف ما نسبه الیه. هذا ما خطر ببالی وسنح بخاطری فی دفع الایرادات علی صاحب الرساله.

[۱۲۸/۴]

نسخه ش: ٤ (ص ١١٦-١٣٣ دفتر)

صلاة الجمعه (رساله ...) **(عربی)**

از **محمد رفیع گیلانی** شاگرد **مجلسی دوم** واستاد **سید عبدالله جزائری** (م - ۱۱۶۰). رفیعا گیلانی چند رساله در این باب نوشته و این رساله مختصر در بارهٔ فرض شك مجتهد در حکم صلوة جمعه در غیبت و تحیر او است بین وجوب عینی و تخییری و حرمت، و تأسیس اصل برائت و یا احتیاط و او خود اخیر را اظهر دانسته و حکم به جمع کرده. مؤلف ذریعه از این رساله یاد کند و گوید «ظاهر سخن شیخ عبدالنبی در تتمیم امل الامل آنست که گیلانی این رساله را در رد بر معاصر خود امیر محمدتقی مشهدی معروف به پا چناری نوشته و نسخه‌ای از این رساله در کتابخانهٔ علامه سید شهاب الدین مرعشی در قم موجود است».

درفهرست رضوی مجموعه‌ای معرفی شده مشتمل بر رساله هایی در باب همین مسئله که رفیعا گیلانی وامیر محمد تقی پسر محمد صادق موسوی قاینی در پاسخ ورد یکدیگر نوشته اند ویکی از آنها همین رساله است. در خود نسخه قرینه‌ای بر این نیست که این رساله در رد بر سید محمد تقی است. در ذریعه و نجوم السماء از میر محمدتقی که با رفیعا گیلانی مفاوضات داشته یاد شده اما بدون ذکر نام پدر وبدون

تصریح به سیادت او و بجای توصیف به « قاینی» به «مشهدی پاچناری» موصوف گشته.مؤلف نجوم السماء در بارهٔ او گوید :

« از بعضی فضلاء ثقات شنیده‌ام که درمیان او و میـان فـاضل معظم مولانا محمد رفیع جیلانـی در مشهد مقدس در مسئلهٔ تخییر درصلوة جمعه مباحثات ومشاجرات واقع شده و رسائل متعدده در آن باب تصنیف فرمودنـد چنانکه در بعضی کتبخانه‌ها آن رسائل یافته میشود » .

آغاز: مسئله اذا اجتهدالفقیه فی استنباط حکم الجمعه فی زمان الغیبه ولم یرجح شیئاً لاوجوبها عینا ولاتخییرا ولاحـرمتها،فهل یجب علیه الجمع بینهاوبین الظهر مع الامکان او تاخیر الصلوة الی ان یفوت ...

ذریعه ۱۵ : ٦٨ـ٧١ فهرست کتابخانهٔ آستان قدس رضوی ج ٥ : ص٤٣٧ـ ٤٣٨ .

[١٢٨/٥]

نسخه ش : ٥ (ص١٣٣ ـ ١٣٥ دفتر) است .

پایان: ولایذهب علیك ان حکم المقلد حکم ذلك الفقیه اذا لم یکن له من یقلده ولم یعتمد علی احد لیتبعه و تحیر فی الامر . لمولانا محمد رفیع دام ظله العالی .

صلاة الجمعه **(عربی)**

در اثبات و جوب عینی نماز جمعة از **شهید ثانی زین الدین علی بن احمد** (مقتول در ٩٦٦)

مولی **عبدالله تونی** دررسالهٔ صلوة جمعه (نسخه ش١٢٨) درنسبت این رساله

به‌شهیدترديد کرده . **فیض** درشهاب‌ثاقب ازرسالۀ شهیدثانی بسیاریاد کرده‌وقسمت آخر این رساله (ختم ونصیحة) را عیناً دررسالۀ مزبور آورده .

رجوع‌شود به (ص ۱۷۰)این‌فهرست‌وذریعه ۱۵ : ۷۱-۷۲

آغاز: الحمدلله‌الذی شرف یوم‌الجمعة علی‌سایرالاوقات ... وبعدفهذه جملة تشتمل علی‌بیان‌حکم صلوة الجمعة فی‌هذا الزمان‌الذی‌قدمنی‌فیه‌بالبلیة اهل‌الایمان وخذله ببغیه وحسده الشیطان حتی‌هدموا اعظم قواعدالدین بالشبهة لابالبرهان وها انا محقق لموضع‌الخلاف فیها ..

انجام : وقد بینت من حق‌هذه الصلوة ماقد عرفت وادیت فیها من‌حق‌امانة العلم مابه امرت وماعلی الا الاصلاح ما استطعت ... ولیکن هذاآخرما نملیه فی هذه‌الرساله ... فرغ‌من تسویده مؤلفها ... زین‌الدین علی‌بن احمدالشامی العاملی غرة شهرربیع‌الاول المعظم فی‌سلك‌سنةاثنین و سبعین وتسعمایه‌حامداً مصلیا .

[۱۲۰/۱]

نسخه ش : ۱ (ص ۲ - ۱۰۷ دفتر) است . عنوانها بشنگرف . بالای فقرات آیات قرآن ویا روایات خط شنگرف کشیده .

صیغۀ عقد نکاح (رساله‌در...) **(عربی)**

رساله‌ایست استدلالی و (آنکه درنسخه‌ماست)درشرائط و کیفیات صیغۀ عقد نکاح است ونسخۀ کاملتر ندیده‌ام .

مؤلف‌از مجلسی‌وصاحب مفاتیح نقل کرده ودریك‌جانوشته « شنیدم‌ازمحقق شیخ‌علی که میگفت .. ص... نسخه » و این‌نشان آنست که‌همزمان شیخ‌علی‌بوده.

[۸۳/۱]

نسخه ش : ۱ (ص ۹-۷٤) دفتر است بخط نسخ زیبای قرن ۱۱ . همه صفحات دارای

جدول بقلم قرمز و آب طلائی ولاجوردی ومنطقهٔ بقلم‌قرمز است . حاشیه‌هایی ازمصنف بانشان «منه سلمه‌الله تعالی» «یامنه‌ایده‌الله» آمده‌است ونیزحاشیه‌هایی بانشان «علی علی‌الشرایع» « م ت ق ر » « نسخه‌ازاول وآخر ناقص است .

آغاز: والقبول لیکون من جملة‌العقداللازم فلوتقدم علی‌العقد ... والحال هذه لایکون‌محسوبا ...

انجام : مع عدم‌الحاجة‌الوصف الیه و ذهب عنه انه ح یکون.

طهارة وصلوة (رساله‌در...) (عربی)

فقهی استدلالیست از یکی ازفقهاء شیعه . مؤلف ازفقیهان و کتابهای پس‌از علامه‌حلی (م ـ . . .) هیچ یاد نکرده است .

[۸۱/۱]

نسخه ش : ۱ دفتر(ص ۱ ـ ۱۲٦) ازقسمتی ازطهارة است تا قسمتی از کتاب صلوة واز آغاز وانجام‌آن افتاده وپس‌از ص ۱۱۰ نیزافتاده دارد خط ص ۱ ـ ۱۱۰ ثلث درشت تر است آغاز عنوانها سفیداست .

آغاز: علی‌المیسور ولوثوب‌واحد ولایجوز التکفین‌بالحریر المحض ولابأس بالمخلوط به‌اذاکان الغالب...

پایان: الفصل الرابع‌فی‌التروك و قد تقدم بعضها ... اذاکان‌الحدث بمایوجب الوضوء لکن‌یتطهر ویبنی ان‌لم یتعمدالکلام.

عددیه (الرسالة . . .) (عربی)

دربیان‌عدد‌ایام ماه‌رمضان‌واینکه(آیاممکن‌است ۲۹روزباشد یااینکه‌همیشه ۳۰روز تمام‌است) تألیف **شیخ مفید** (م‍‍ـ۴۱۳) درجواب سؤال مردم موصل .

مؤلف در این رساله از کتاب دیگرش « **مصابیح النور فی علامات اوائل الشهور** » یاد کرده و گوید رجوع بآن کتاب این اختلاف را مرتفع میسازد .

رجوع شود به نجاشی ۲۸۳ الذریعة ج ۱۱ - ۲۰۹

آغاز: الحمدلله رب العالمین وصلی الله علی محمد... ذکرت ایدك الله ان کتاب اخ من اخواننا اهل الموصل ورد علیك یکلفك سؤالی عن شهر رمضان ...

انجام : فدل ذلك علی انه محض الحق ولیس من باب التقیة... الی سبیل الرشاد والحمد لله رب العالمین .

[۸/۱۷]

نسخه‌ش : ۱۷ دفتراست (ص ۲۰۱ - ۲۱۱ دفتر)است.

عدة الداعی و نجاح الساعی (عربی)

نگارش **ابن فهد حلی (شیخ جمال الدین ابی العباس احمد بن فهد حلی** م - ۸٤۱) در ادعیه و اذکار و آداب دعا و ذکر و دارای یك مقدمه وشش باب و یك خاتمه . این کتاب بارها چاپ شده .

رجوع شود به فهرست سپهسالار ج ۱-٤۳ والذریعة ج ۱۵-۲۲۸، مشار-عربی چاپی-ص ٦۱۸ - ٦۱۹

[۳۷/۱]

نسخه ش : ۱ (ص ۱ - ۲۳۱ دفتر) است . عنوانها بشنگرف است (درمتن ودرحاشیه). حاشیه های مختلف درکنارصفحات بنقل از کتب مختلف لغت و تفسیروادعیه نوشته‌شده.

آغاز: الحمدلله سامع الدعاء و دافع البلاء ...

انجام : انه ولی الخیرات وبنعمته تتم الصالحات وصلی الله علی اشرف النفوس الطاهرات ... کتبه محمد کاظم .

بر کنارص آخرصورت خط مصنف مورخ ۸۰۱ بخط شکسته نستعلیق نقل‌شده . این نسخه‌در ۱۰۸۲ مقابله وتصحیح‌شده . درپائین همین ص محمد شفیع پسرمحمدمقیم چنین نویسد :

فرغت من تصحیحه بقدرالوسع والطاقة و تنمیق حواشیه‌فی‌اواخر شهرربیع‌الاول من شهور سنة اثنین وثمانین واناالعبد المذنب الاثیم عند ربه الکریم محمد شفیع‌بن محمد مقیم‌عفی عنهما .

علل‌الشرایع والاحکام (عربی)

از **شیخ صدوق‌محمد بن‌علی بن‌بابویه** (م– ۳۸۱) دربیان علت‌های‌احکام و سنن شرع . فهرست رضوی ٥ص ۱۲٦– ۱۲۷

فهرست سپهسالار ج۱ - ۲۲۸والذریعة ج ۱٥ ـ ۳۱۳

[۱٥٦]

نسخه ایست بخط نسخ محمدحسین پسرکربلائی ملک‌محمد مورخ۱۱۲۷

آغاز: الحمدلله رب‌العالمین وصلی‌الله علی سیدنا ... قال‌الشیـخ ابوجعفـر محمدبن‌الشیخ‌ابی‌الحسن علی‌بن‌الحسین ... باب‌العلة التی لاجلها سمیت السماء ...

انجام : فانك ان اذعت سرنا بلیت فی‌نفسك ومالك و اهلك وولدك .

بر کنار صفحات حاشیه‌هایی بنقل از کتب لغت واخبار ونیزحاشیه هایی بدون نشان نوشته شده . همچنین علامت «بلغ مقابلة» دربسیاری ازصفحات‌هست ودرذیل نسخه بشنگرف نوشتة شده «بلغ مقابلته»وتم‌یوم الثلثاء عاشر شهرصفر .. سنه ۱۱۲۸». عنوانهای:«باب» و «حدثنا» بشنگرف است . وبالای فقراتی که ازقرآن آمده خط قرمز کشیده شده . گ ۱ و۲ وصالی شده وگوشه برخی ازکلمات آخرسطور ص، اول آسیب دیده پس‌از پایان نسخه علل ، کاتب ، داستـان ملاقات اخبار یهود را باعمر وحضرت علی (ع) ومذاکره آنانرا دربارهٔ مسائلی و ازآنجمله قصه اصحاب کهف نوشته (ص٥٤٦ ـ ٥٤۹) .

قطع رحلی ۳۰ × ۲۰ س . ج تیماجی قهوه‌ای ضربی ، عطف وگوشه از تیماج مشکی . صفحات ٥٤۹ سطور ۲۳ کاغذ فرنگی آهار مهره شده شمارهٔ دفترثبت ٦۳۱۹۳ .

العلم الالهی (رساله فی...) (عربی)

« رساله فی‌الملأ الاعلی » یا « رساله فی‌العلم‌الاعلی » تحریر و شرح رساله زنون بزرگ (زیتون کبیر)

نویسندهٔ این تحریر **ابونصر محمد بن طرخان فارابی** و دیباچهٔ کتاب انشاء او است .

این رساله از چند ناحیه باید مورد بحث و دقت قرار گیرد :

۱ ـ در نسخ خطی این رساله که تاکنون بنظر رسیده ، دیباچه و آغاز کتاب از زبان فارابی نقل گردیده و درضمن یك مجموعه شامل چند رساله از تألیفات فارابی نیز این رساله بعنوان یکی از تألیفات وی، و بسیار مغلوط بسال ۱۳۴۹ در دکن بچاپ رسیده است . قطب‌الدین لاهیجی (محمد بن شیخعلی) در کتاب محبوب القلوب (چاپ ایران ۱۳۱۷ ص ۱۳٤) درضمن ترجمهٔ حال زنون (زیتون) اکبر بشرح فارابی بررساله‌ای که زنون درباره « امور الهی » وبلغت افریقائی نوشته اشارت و قسمتی از آخر آنرا (که منطبق بررسالهٔ مورد معرفی است) نقل کرده است (ترجمه‌محبوب‌القلوب‌نسخه‌خطی کتابخانه مجلس ص) . در تاریخ‌الحکماء قفطی ، طبقات الاطباء ابی‌ابی‌اصیبعه ، طبقات الامم قاضی صاعد و همچنین بیشتر مراجع سیرت وتاریخ ، تألیفی از فارابی بعنوان شرح بررسالهٔ زنون یاد نشده است . در فهرست کتابخانه‌برلین یك نسخه از این کتاب بعنوان «رسالة فی‌العلم‌الاعلی » (۲) معرفی وقسمتی‌ازدیباچه‌آن که‌آغاز آن « قال‌المعلم الثانی ابونصر الفارابی » است نقل گردیده‌است . درپایان نسخه‌ای که اینك در

---

1 - Zenon

2 -W. ahiwardt : S 123

دست معرفی‌است و نیز نسخهٔ معرفی شده درج ۳ این فهرست ص ۱۷۹ و همچنین نسخهٔ چاپی آن این عبارت دیده میشود : « تمت الرساله و هی‌الرسالة فی‌العلم الاعلی لزینون الکبیر تلمیذ ارسطاطالیس» .اگر درفهرست برلین نیز « فی‌العلم الهی بفتح عین ولام» ضبط نشده بود خواننده آنرا «فی‌العلم الالهی»میخواند و این نام بامباحث رساله تناسب‌کامل دارد .

۲ ـ فهرست مطالب رساله که در دیباچه از زبان زنون نقل‌شده‌بدینگونه است :

۱ ـ فی‌الدلالة علی وجود المبدء الاول .

۲ ـ الکلام فی صفاته .

۳ ـ الکلام فی‌نسبة الاشیاء الیه .

٤ ـ الکلام فی‌النبوة .

٥ ـ فی الشرع .

٦ ـ فی‌المعاد .

چون قسمتهای رساله دراین نسخه از یکدیگرمجزی نشده و درنسخهٔ‌چاپی (در مورد قسمت اخیر آن) غلطی فـاحش در تقسیم بندی آن رخ داده است ، نگارنده دراینجا آغاز وپایان هریك از فصل‌هارا مشخص‌میسازد :

پایان قسمت ۱ (استدلال بروجود مبدء اول) : فیکون استناد الممکنات الی وجود واجب‌الوجود بریئاً (۱) من العلل‌المادیه والصوریه والغائیة‌والفاعلیة .

آغاز قسمت ۲ (صفات مبدء اول) : ویجب ان‌یکون واحداً ...

پایان این قسمت : وهومرید (۲) لانه‌لیس فیه ضدیة للاشیاء .

۱ ـ نسخهٔ چاپی ودرنسخهٔ خطی : بریه‌است .

۲ ـ نسخهٔ چاپی ودرنسخه خطی : مزید .

آغاز قسمت ۳ . (نسبت اشیاء به خدا = صدور موجودات ازمبدء اول) :
ولم یصدر منه مالایلائمه ولولاه لمابقی شیء .

این قسمت مفصل ترین و جالب‌ترین قسمتهای کتاب‌است و پایان آن‌چنین است :

کما ان الطبیب لایعطی الصحه بل یهییء لقبول (۱) الصحة اسباباً .

آغاز قسمت ٤ (نبوت) : والنفس القدسیة النبویه یکون فی‌الابتداء ...

پایان : قال معلمی (۲) ارسطاطالیس ، ان شامــخ المعرفة (۳)ا شمخ من ان یطیرالیه کل طائر و ان یحوم حوله کل سائر . (این قسمت فقط چند سطر است).

آغاز قسمت ٥ (شرع ـ راز تنظیم شرایع و قوانین عبادی و اجتماعی) :
و یوجب النبی علیهم منبهات الافعال (٤) .

پایان این قسمت : ونحن نبینه علی وفق ما امربه الشرع والنبی وهومنقسم الی لذات عقلیه ولذات حسیه کما قال افلاطون : لکل امریء کما (٥) فی غده مایرجوه فی‌یومه .

از فصل ٦ که برطبق فهرست موجود درآغاز آن درباب معاد است دراین نسخ اثری نیست . تنها آخرین سطر فصل ٥ متضمن اشارتی است به معاد : « لکل امریء فی‌غده مایرجوه فی‌یومه » . وپس از این قسمت سخن زنــون است درباب آداب و وظائف طالب‌علم حکمت بنقل از معلم خویش ارسطو از افــلاطون از سقراط . (درنسخه چاپی اشتباهی عجیب روی داده ویك قسمت از اوائل « نصایح

---

۱ ـ درنسخه خطی : لعقول ۲ - درنسخهٔ خطی : قال‌معلم ۳ ـ درنسخه‌خطی : العرفهٔ ٤ـ تنبیهات وافعالا (نسخهٔ خطی) ٥ ـ ظاهراً : لکل‌امری فی‌غده بوده است .

سقراط » متمم قسمت ٥ (فی الشرع) قرارداده شده و بقیهٔ نصائح وی زیر عنوان « باب فی المعاد» نوشته شده است .

این قسمت(سخنان سقراط)درمحبوب القلوب عیناً بعنوان«سخنان حکیمانهٔ زنون»نقل گردیده است .

۳ ـ فارابی در آغاز دیباچهٔ این رساله گوید : از زیتون بزرگ شاگرد ارسطو و شیخ یونانی تألیفاتی دیدم که بدست نصرانیان شرح شده بود ولی چون در این شروح اخلال و اضافاتی وجود داشت من بر آن شدم که خود شرحی شایسته بر آن رساله ها نویسم و اینك به شرح نخستین آنها که تألیف زیتون بزرگ یونانی است آغاز میکنم .

از این گفتار که اگر از فارابی باشد سندی معتمد شمرده میشود ، بدست میآید که :

الف ـ زنون (مؤلف این رساله) همان زنون سیسیوم (۱) سرسلسلهٔ فلاسفهٔ رواقی است که در اواخر قرن ٤ـق م در شهر سیسیوم (قبرس) متولد گردید و با اپیکور همزمان و از ارسطو متاخر بوده و فلسفهٔ رواقی را تأسیس کرده است . زیرا دوتن دیگر از دانشمندان قبل از میلاد که زنون نام داشته‌اند یکی زنون ـ الثایی (متولد میان ٤٩٠ ـ ٤١٥ ق م) از سران حکمای الئات (۱) است که شاگرد برمانیدس و استاد سقراط بوده است (به کتاب فجرالفلسفة قبل الاسلام و سیر حکمت در اروپا ولاروس کبیر مراجعه شود) .

1 - Zenon de Citium .

2 - Eléates .

وی پس از برمانیدس نخستین پیرو طریقهٔ حکمت تعقلی (Rationalisme) است درمقابل فلسفه مبنی براساس تجزیه و مشاهده (Empirisne) و استدلال وی برای انکار حرکت به«اخیلس» و«سنگ‌پشت» معروف ودر کتب تاریخ فلسفه مضبوط است .

دیگر زنون صیداوی است که در حدود ۱۰۰ ـ ق ـ میزیسته و پیشوای مذهب اپیکوری بوده است . و پیداست که عصر هیچیك از این دو فیلسوف با شاگردیشان نزدارسطو، ساز گار نیست وتنها زنون قبرسی است که‌زمان‌ارسطورا درك کرده وسخن فارابی دربارهٔ اوصادق‌است ومیتوان ویرا مؤلف این‌رساله دانست وهیچ‌دلیلی بررد آن‌نداریم جز آنکه :

۱ ـ در هیچیك از منابع بـه شاگردی زنون قبرسی نزد ارسطو اشارتی نشده است .

۲ ـ درهیچیك از مآخذی که بنظر رسید ذکری از این رساله نشده است جز در محبوب‌القلوب . و بستانی گوید : از نگارشهای وی جز برخی مباحث درباره (زندگی باطبیعت) ، وظائف انسان ، طبیعت بشر و شهوات وی ومانندآن چیزی در دست نیست. (رجوع‌شودبدائرة المعارف بستانی:زنون). وباتوجه بگفتهٔ فارابی که:« این رساله‌بدست عیسویان‌شرح‌شده‌بوده » مشکل‌بتوان آن‌رارساله‌ای غیر معروف‌و گمنام محسوب داشت .

۳ ـ مسائل طرح شده در کتاب ، رنگ مسائل کلامی وتعبیرات متداول در کتب الهی اسلامی دارد .

رجوع شود به تاریخ‌فلاسفه‌تألیف حنا اسعد فهمی چاپ مصر وبدایة‌القدماء

تألیف رفاعه بدوی چاپ مصر ص ٦٧ (۱) وتاریخ الحکماء شهرزوری .

[۴/۵]

نسخه ش : ۵ (ص ۱۵۹ - ۱٦۲ دفتر) است . این نسخه متن و حاشیه این سه صفحه را فراگرفته .

آغاز: رب اعن فی جمیع الاحوال والاقوال .. قال الحکیم ابونصر الفارابی لرایت لزیتون الکبیر ...

پایان: فمن فعل ذلك فهو حکیم شرح مثله کنحاس مطلی بذهب(۲) فاذافارقته نفسه هوفی حسرة وبلاء نعوذ بالله من عذاب الآخره تمت الکتاب .

علم قرائت **(عربی)**

سخن مؤلف درپایان کتاب، متضمن اشاره ایست باینکه نام رساله **مقدمة فی علم القرائه** است .

این رساله دارای ۱۲ باب و خاتمه است بدینگونه :

باب اول ـ احکام تنوین و نون ساکن

باب دوم ـ مدوقصر

باب سوم ـ ترقیق وتفخیم راء

باب چهارم ـ ترقیق لام در لفظ جلاد

---

۱ ـ درمراجع مذکورپایان زندگی زنون رواقی باختلاف نقل شده ، برخی نوشته اند انتحار کرد برخی دیگر(مانند شهرزوری) عین ماجرای بقتل رسیدن زنون الثانی را نقل کرده اند وبنظر میرسد که خلط و اشتباهی رخ داده باشد . (۲) درنسخهٔ : مذهب

باب پنجم ـ ادغام کبیر

باب ششم ـ ادغام حرفین متقاربین

باب هفتم ـ حروف متفرقه

باب هشتم ـ لام هل ، بل وقل

باب نهم ـ احکام میم‌جمع

باب دهم ـ هاء کنایة

باب یازدهم ـ وقف درآخر کلمات

باب دوازدهم ـ شناختن مخارج حروف

خاتمه استعاذه و بسمله ...

آغاز: الحمدلله رب‌العالمین ... و بعد فهذه نبذة ممایجب علی قاری‌القرآن العزیز فهمها ... الباب‌الاول احکام‌التنوین والنون‌الساکنه اعلم ان‌التنوین والنون الساکنه عند حروف‌المعجم علی‌ستة احکام الادغام‌المحض ای‌بغیرغنه ...

پایان: ولایجوز ان‌یصل البسمله‌بالسورة ... ثم‌یسکت علیهافی‌مذهب‌الجمیع تمت‌المقدمه فی‌علم‌القرائه التی لابد للقاری تعلمها بحمدالله وتوفیقه.

[۴۲/۵]

نسخه ش : ۵ (ص ۱۴۷ ـ ۱۵۶ دفتر) است .

عوالم‌العلوم **(عربی)**

از **عبدالله‌بن‌نورالله بحرانی** شاگرد مولی **محمد باقرمجلسی** (مستدرك الوسائل ج ۳ ص . . .) برای اطلاع بیشتر دربارهٔ این کتاب ۱۰۰ جلدی رجوع شود به ج ٤ از فهرست‌مجلس ص ٤٦ ـ ٤٧ . ونیزرجوع به ذریعه۱۵ : ۳۵٦ـ۳۵۷

(مؤلف دانشمند ذریعه در ج ۱۵ کوشیده‌اند دربارهٔ عوالم العلوم و نسخه‌های مختلف آن اطلاعات کافی گردآوری کنند ولی چون ج ٤ فهرست مجلس را در دسترس نداشته‌اند، از توضیح نگارنده دربارهٔ عوالم و وجود نسخه های اصل آن در مجلس آگاه نبوده‌اند) دانشگاه ج ۸ ص ۵۵۱ ش: ۱۹۳۱ - ۱۹۳٤ فهرست کتب چاپی عربی مشار ص ٦٤۱

[۱۵۷/۱]

نسخه ش: ۱ (ص ۲ ـ ۱۳۸ دفتر) وبخش ۵ از کتاب احوال امیرالمؤمنین (ع) است .

آغاز: الجزء الخامس من کتاب احوال امیر المؤمنین من کتاب عوالم العلوم والمعارف والاحوال من الآیات والاخبار والاقوال ... ابواب علومه ....

پایان: الکافی قیل له لوغیرت شیبتك یا امیرالمؤمنین فقال الخضاب زینة ونحن قوم فی مصیبه یریدبه رسول الله (ص) قدتم الجزء الخامس .. من تصانیف اقل خلق ... قد فرغت من تسویدالکتاب بعون ... الملك الوهاب .

« باب » ها باشنگرف است ، سقطات متن در کنار صفحات نوشته شده .

[۱۵۷/۲]

نسخه ش : ۲ (ص ۱٤۸ ، ۲۳۰ دفتر) وجزء ششم از کتاب احوال حضرت علی (ع) است.

آغاز: الجزء السادس من الاجزاء الثمانیه من کتاب احوال امیر المؤمنین ... ابواب ما یتعلق بمعجزاته السماویه ...

پایان: وما سمع هذا لغیره . قدتم الجزء السادس من کتاب احوال ... من عوالم العلوم .

[۱۵۷/۳]

نسخه ش : ۳ (ص ۲۳٤ ـ ۲۸۲ دفتر) وجزء هفتم از کتاب احوال علی(ع) است .

آغاز: الجزء السابع من الاجزاء الثمانیه ...ابواب سیفه (ع) ...

پایان: تم‌الجزءالسابع من احوال امیرالمؤمنین ... وتیلوه‌الجـزءالثانی فی وفاته و شهادته .

[۱۵۷/٤]

نسخه ش : ٤ (ص۲۸۲ ــ ۳۳۹ دفتر) وجزء هشتم از کتاباست . بااین جزء ، کتاب ۹ عوالم‌العلوم که درباره سرگذشت امیرالمؤمنین علی (ع) است پایان میپذیرد .

درپایان این جزء،فصلی به‌کراماتی که خودمؤلف‌درمزارحضرت‌علی (ع) مشاهده کرده ، اختصاص داده و درآخر گوید .

« از اینگونه وقایع بسیار دیده‌ام و اگر بخواهم‌همه آن را بنویسم کتابی بزرگ خواهد شد و ابوعبدالله محمدبن علی‌بن حسن‌بن‌عبدالرحمان حسین کتابی جدا بااثبت اسانید دراین‌باب گردآورده اماآنجاکه مشاهدت است چه نیـازی به روایت است ».

آغاز: الجزءالثانی ... ابواب شهاده الکتب‌السابقه بشهادته ...

پایان: تم‌الجزءالثانی .. علی وجه نسخة کتبه مؤلفه ومصنفه عبدالله بن‌نورالله نورالله‌وجههما یوم تبیض‌فیه‌الوجوه.. قدفرغت‌من‌تسویدهذاالکتاب...سابع وعشرون شهر جمیدی‌الثانیه من‌شهورسنه ۱۲٦۱ ... و اناالعبدالاقل‌الخاسر...محمدبن‌محمد باقربن محمدهادی‌التفتی الیزدی عفی‌الله عنهما

العوامل‌فی‌النحو **(عربی)**

تألیف **عبدالقاهر بن‌عبدالرحمان‌جرجانی** (م ــ ٤۷٤ یا ٤۷۱ هـ) . او این کتاب را در ۲۰نوع وصدعامل تقسیم کرده‌است .

رجوع شود به فهرست مجلس ج ٤ ــ ۳٤۸

[۱۴۴/۲]

نسخه ش : ۲ دفتراست (ص ۱۲۰ ـ ۱۳٤ دفتر) .

پایان: فهذه مایة عامل فلا یستغنی الصغیر والکبیر .. عن معرفتها واستعمالها قدتمت الکتاب فی یوم السبت... کتبه ملا (در نسخه : مل) جاسم فی جامع مرادپاشا .

العویص **(عربی)**

تألیف **شیخ مفید محمدبن محمدبن نعمان** (م ـ ٤۱۳) در مسائل نکاح ، وپس از آن بترتیب مسائل طلاق و میراث و اقرار .

این رساله ظاهرا اختصاریست از «عویص» **شیخ مفید**، زیرا مؤلف درانجام کتاب گوید : «تم مختصر العویص» ولذا محتمل است این رساله مختصر آن باشد .

رجوع شود به الذریعة ج ۱۵ ـ ۳٦۲ ونجاشی ۲۸۳ وریحانة الادب ج٤ـ۸۵

آغاز: الحمدلله علی نعمائه وله الشکر علی حسن بلائه ... سألت وفقك الله ... المنسوبة الی العویص فی الفقه...

انجام : قال کذاو کذادرهما... ثلاثمأیة و عشرین درهماً تم مختصر العویص المعصومین .

[۸/٤]

نسخه ش : ۲۰ دفتر است (ص ۲۷۲ ـ ۲۹۵ دفتر) .

عیون الاخبارالرضا **(عربی)**

از **شیخ صدوق محمد بن علی بن بابویه** (م ـ ۳۸۱)

رجوع شود به فهرست مجلس ج ۲ ـ ۳۲۳ فهرست سپهسالار ج ۱ ـ ۲۸۲
کتابخانهرضوی ٥ :

[۱۵۸]

نسخهایست بخط نسخ مورخ ۱۱۰۹ ، نسخه بدلها و سقطات متن در کنار صفحات ضبطشده حواشی متفرقه نیزدارد .

کنار برگ ۱ و ۲ وبرگآخر وصالی شده . برپشت نخستین برگ نوشته هایی ازمحمد باقر سید محمدشاهی وملا علی بن حاجیشکور و برپشت آخرین برگ نوشتهایبخط ثلث زیبا از ازمحمد مهدی پسرخواجه عبدالرضا مقدمی دیدهمیشود . قصیده دعبل خزاعی نیز برپشت برك آخر ویكبرك اضافی نوشته شده . سرآغازابواب بشنگرفاست وبسیاری ازعنوانها درکنارصفحات نوشته شده .

آغاز: الحمدلله الواحدالقهارالعزيزالجبارالرحيمالغفار ...

انجام : و قد آليت علىنفسي انلا افارق هذاالمشهدعلى ساكنه السلام ما بقيت تم والحمد لله ربالعالمين .. فييومالخميس ... سنةهزاروصد ونه منالهجرة النبويه .

قطع : رحلیکوچك ۲۷ × ۲۹ س ج تیماج قرمز ضربی صفحات٤٢٤ سطـور ۲۲ کاغذ اصفهانی شکری آهارمهره شماره ثبت ٦٣١٩٦

[۱۵۹]

این نسخهبخط نسخمورخ ۱۱۱۹ ، ص۱ دارایکتیبهٔ بزرگ مذهب وگل وبوتهکاری باقلم های آب طلا ولاجورد وشنگرف . بینسطور ص ۱ و ۲ طلااندازی شده وهمهصفحاتدارایمنطقه وجدولهایی بقلم لاجورد ، طلا ومشکی است . نسخه مصحح است ونسخه بدلها وتصحیحات و «بلغ» درکنارصفحات ثبتشده . حاشیههای فراوانیبنقلاز مغرب ، قاموس و صحاح ومصباح ودیگر کتب لغت.خلاصة الرجال ، شرحکافی ، نهایه ، ابنخلکان ونیزحاشیههایی بانشان س م ی ، م كتا بخط م ك ، م ، مؤمن ك ط ، بعضالفضلاء ، م ح ق فیالحواشی ، م ش ر ك وحاشیه هـایی بدون نشان درنسخه دیدهمیشود.عنوانهای فهرست وابوابکتاب بشنگرف بالای فقرات آیاتکه درکتاب نقل

شده نیزخط قرمز کشیده‌اند . برپشت نخستین برك نوشته‌است از رضا بن‌محمد که‌مهری‌بیضی‌زیر آن زده‌اند ونقش آن «یا سریع‌الرضا اغفرلمن لایملك الاالدعاء» است .

قطع رحلی ۳۲ × ۲۰ س ج تیماجی قرمز . صفحات ۳۵۳ . سطور ۲۵ . کاغذ بخارائی شکری آهارمهره شمارهٔ ثبت : ۶۳۱۹۵

غایة المأمول فی شرح زبدة الاصول (عربی)

زبدة الاصول از **شیخ بهائی** است و کتاب حاضر شرح بر زبده‌است تالیف **شیخ جواد کاظمی بن سعدالله‌بن‌جواد** که ازشاگردان‌مصنف‌است .وی‌درمقدمه از استادباتجلیل فراوان یاد کند و گوید :

« نخست برپاره‌ای ازمطالب زبده شرح نوشته و بر استاد عرضه داشتم شیخ بهائی آنراپسندیده و مراماًمور نوشتن شرح‌کامل زبده کرده‌ومن‌علاوه‌برشرح‌مطالب معضله زبده‌مطالبی را که شیخ‌بهایی بعدا درحاشیه گفته ویاخودبدان پی‌برده بودم برآن‌افزودم» این شرح با «قال‌و اقول»است‌وشارح‌پس از«قال » همواره «مدظله » افزوده .

رجوع شودبه‌ذریعه ۲۹۸:۱۳

آغاز: نحمدك یامن وفقنا لسلوك طریق‌العمل‌بکتابه‌المبین ... امابعدفیقول محمدالمشتهر با لجوادالکاظمی لایخفی‌علی احد شرف‌علم‌الاصول‌من‌بین‌العلوم حیث انه المرقات ... وسمیته‌بغایة المأمول ... قال‌مدظله بعدالخطبة ورسمتها علی‌خمس مناهج‌اقول رأیت الاستاد ...

پایان: قال مدظله وترکیب المرجحات ... اقول‌المرجح قدیکون واحداًو قدعرف‌جهاته وقدیکون متعددا بان یکون بعضه فی‌المتن وبعضه فی‌السند ...انتهی

کلامه مدظله الی‌هذاالمقام فلنقتصر علی ما اثبتناه به من‌الکلام ... و ان یجازینا بافضل‌الجزاء ویجعله زاد النایوم‌اللقاء .

[۱۶۰]

نسخه‌ایست بخط نسخ وثلث حسن‌بن شرف‌الدین نجفی شهیربه مورخ ۱۰۸۰ دارای‌حاشیه هایی‌ازمؤلف بانشان « منه » .

کنار برگهای ۱ ـ ۱۷ و ۸ برك آخر نسخه وصالی شده ودربرخی از صفحات نوشته های هامش درائر وصالی آسیب‌دیده . پس‌ازص ۳۸۶ دوبرگ سفید است ونوشته‌شده . پایان‌ص ۳۸۶ : والجواب المنع من‌صرفه الی قوله (ع) غداً ... بمشیةالله تعالی فان قرینة(کلمه‌اخیررادۀص‌بعداست که درنسخه‌نوشته‌نشده) . آغاز ص ۳۹۱ : السبعه فقط ولیس فیه‌حکمان بل‌حکم واحدبالاثبات .

کاتب درپایان نسخه نوشته :

تمت‌النسخة الموسومه بشرح‌الزبده و کان‌الفراغ من‌تسویدها بمشهد سیدنا و مولانا امیرالمؤمنین (ع) ... علی‌ید اقل‌العباد ... حسن بن شرف‌الدین‌الشهیر ... (لقب او بدرستی خوانده نمیشود) سنة ثمانین بعدالالف.

درپائین صفحه‌آخر وبرپشت نخستین برك تملك محمد بن‌شیخ احمد جزائری نجفی دیده میشود . ازحسین‌اصفهانی نیزیادداشت ذیل برپشت برگ‌اول موجود است :

«فی‌ابن‌ابی‌الحدید«لمعا بالظالیم‌والافالثخونه»وهذه‌عبارة ذکره‌فی شرح کلامه روحی‌فداه واصل هذا مثل ذکروه فی کتبهم و تقدیره املع‌ملعا ای احسن‌السیر والظلیم یقال بالفارسیه‌اشترمرغ والثخونه هو ... هذاهوالمستفاد من کلام‌اهل‌اللغه لمحرره...حسین‌الاصفهانی فی۱۲۵۷».

روی یك‌برك اضافی اول نسخه این‌دوبیت نقل وبالای‌آن نوشته‌شده «تعریب‌السید المرحوم بحرالعلوم :

ان الفتی من راسه‌الجمیل‌بلا	وعدومن انجزالمیعادنصف‌فتی

ومن تخلی عن‌الاثنین فامرأة　　و نصف امرأه ان خلفه ثبتا

قطع ۲۰ × ۱٤ س . ج مشکی سوخت دارای ترنج ونیم‌ترنج طلائی . صفحات ۵۱۰ سطور ۱۸ . شمارهٔ ثبت ۶۳۱۹۸

غاية المرام　　(عربی)

سید نعمةالله بن عبدالله (م-۱۱۱۲) بر کتاب **تهذیب الاحکام** شیخ‌الطائفة ابوجعفر محمدبن حسن‌طوسی دو یاسه گزارش نگاشته‌ونام‌دیگرِ این‌شرح: **البحور الزاخره** (فی‌شرح احادیث‌العترةالطاهرة) و دارای عنوان«قوله» است .

رجوع شود به الذريعة ج ۳ - ۵۰ و ج ۱۳ - ۱۵۸ دانشگاه ۵ : ۱۲۲۳ - ۱۲۳۶ .

[۱۶۱]

نسخه‌ایست بخط نسخ دراواخر قرن ۱۳ نوشته‌شده وجلد ۶ کتاب است از کتاب تجاره تا پایان نکاح .

آغاز: الحمد لله الذی‌اوضح عن‌شرایع احکامه باخبار اهل‌البیت (ع) ...وبعد فان العبدالجانی نعمةالله‌الحسینی ... وهذاهوالمجلدالسادس، کتاب‌التجارات ...

پایان: اویکون الکراهه فیهن محققه و ههناتم‌المجلدالسادس من شـرح هذاالکتاب ... واسمه الثانی‌البحورالزاخره... فقداتفق فی‌زمن‌عجیب‌ودهرغریب... اللهم عجل‌لنابـالدولة العلویه والاعصارالمهدویه .

عنوانها بقلم‌ثلث درشت است .

قطع رحلی ۲۸ × ۲۰ س . ج : تیماجی قرمزرنگ صفحات ٤۲۱ سطور ۲۳ کاغذفرنگی نخودی شمارهٔ ثبت ۶۳۱۸۵

غنيةالانام فی‌معرفةالساعات والايام　　(عربی)

نگارش **فیض‌کاشانی محمدبن‌مرتضی** (م۱۰۹۱) .اودرآغاز کتاب‌را **من لا**

یحضره‌التقویم نام‌داده‌و پس‌از تجدید نظر نام‌مذکوردرفوق‌را انتخاب کرده‌است.

فهرست دانشگاه ج ۸-۷۷ فهرست ادبیات (مجموعـه امام جمعه کرمان) ص۹۹، فهرست‌مؤلفات فیض‌نسخه‌خطی‌مجلس‌ص۵۵

آغاز: الحمدلله‌الذی کورالليل علی‌النهارو کور النهار علی‌الليل ...

انجام : حتی تکون فی‌یسر وعافية والحمد لله حمداً کثیراً کثیرا وقد وقع الفراغ ... نمقه ... محمدعلی‌بن محمد مهدی عفی‌عنهما.

[۹/۳]

نسخه ش ؛ ۳ دفترست (ص۸۸ – ۱۳۷ دفتر) . پس‌ازپایان این رساله روی‌ص ... صورت دعائی منسوب به‌خضر پیغمبر که به‌حضرت علی (ع)آموخته ونیز نصایح ارسطو به اسکندر (دریك دائره) واندرزهای حکما نوشته‌شده .

فرائدالاصول (عربی)

اثر بسیار مشهور **شیخ مرتضی‌انصاری** متوفی ۱۲۸٤ .

[۱۶۲]

نسخه‌ایست بخط نسخ‌مورخ ۱۲٦۳ تصحیح ومقابله شده ودرکنار ص آخـر بخط نستعلیق نوشته‌شده «بلغ‌قبالا والحمدلله» افتادهای متن درکنارصفحات جداشده .

قطع‌خشتی ۲۱/٥ × ۱٦ س ج تیماج‌لیموئی‌بی‌مقوا صفحات :۳۰۸..سطور۱۹ کاغذ: آهار مهره‌شده شکری شمارهٔ ثبت ٦۳۳۰۰

فرهنگ دساتیر (فارسی)

بجز فرهنگی است که در دنباله **دساتیر** چاپ شده ومختصراز آن‌تر است . شامل لغات دساتیری‌فراوان.

[۳۴/۳]

نسخه ش : ۳ (ص ... ـ دفتر) وناقص است ،

آغاز: باب الالف آفتاب ف مشهور آدپرب اول کتاب مهـارت بها . آسن جلسه را گویند آتمان‌دل‌ونفس ...

انجام : هزن پناجهه نام راهزن گشت نام راجهی هر ینمان‌تی .

الفصول الغرویه **(عربی)**

از **محمد حسین بن عبدالرحیم ایوان کیفی تهرانی اصفهانی** (م - ۱۲٦۱) برادر شیخ‌محمدتقی اصفهانی صاحب هدایة‌المسترشدین .

رجوع شود به‌فهرست سپهسالار ج ۱ - ۵۹۷ مشار ٦٦۹

[۱٦۳]

نسخه‌ایست بخط نسخ خوب جعفرموسوی بحرانی بهبهانی پسرزین‌العابدین بسال ۱۲۵۹ در کربلا نوشته شده وازدیباچه آن اندکی افتاده .

آغاز: و فتح مغلقاته فاوردت ... ببعض‌المعاصرین وبالفاضل المعاصر ... و سمیته بالفصول الغرویة‌فی‌الاصول الفقهیة ...

انجام : یجب‌التوقف لاالتخییر مدعیا ان هذا لیس من‌قبیل‌اخبارائمتنا (ع) اذاجعل‌التعارض بینهما غیرواضح بل‌التحقیق ماعرفت .

کاتب پس‌ازپایان کتاب مینویسد «حسب‌الفرموده جناب علامی‌آخوند ملاعبدالله بن کربلایی جمشید بهبهانی بخط الحقیرالفقیر ... ابن زین‌العابدین جعفر الموسوی‌البحرانی البهبهـانی ... در کربلای معلی ... سنه ۱۲۵۹ »

قطع : خشتی ۲۱٫۵ × ۱۵ س ج تیماجی مشکی منه موریانه‌خورده . صفحـات ۶۸۰ . سطور ۲۱ . کاغذآهار مهره‌شکری . شمارهٔ ثبت ۶۳۱۹۹

فضائل روز جمعه (رساله در...) (عربی)

زین‌الدین علی بن احمد شهید ثانی ۹۶۶ در این رساله ٤٠ فضیلت برای روز جمعه برسایر روزها یادشده .

رجوع شود به فوائدالرضویه ج ۱ ـ ۱۸٦

آغاز: الحمدلله الذی فضل الایام بعضها علی بعض وشرف یوم الجمعة ... و بعد فان الله سبحانه من وفور رافته بالعالمین ...

انجام : وروی ابوبصیر ایضاً عن احدهما علیهما السلام قال ان العبدالمؤمن... التی سأل الی یوم الجمعة انتهی کلامه .

[۱۲۰/۲]

نسخه ش:۲ دفتراست (ص ۱۰۸ ـ ۱۳۷ دفتر) بالای رساله بخط قرمز نوشته شده « هذا رسالة شیخ الکامل زین‌الدین ، فی‌فضایل الجمعه وخصوصیاتها» وبرپشت همین صفحه (درذیل رساله نمازجمعه شهید) دوست محمدقاینی (کاتب نسخه) نوشته«رسالة فی فضائل الجمعه وخصوصیاتها من مصنفات الشیخ الکامل ... الشهیدالثانی قدس ... روحه» .

الفوائدالحائریه (عربی)

فوائد عتیقه . تألیف **وحید بهبهانی محمدباقر بن محمد اکمل** در اثبات لزوم اجتهاد تعلم اصول فقه و در ۱۲٦ فائده بیان شده . استاد پس از اتمام این فوائد کتاب دیگری بنام «الفوائدالجدیدة» نیز درهمین موضوع ودر ٤٠ فائده نگاشته است که در۱۲٦۹ در تهران بضمیمه فصول چاپ شده .

مشار ـ کتب چاپی عربی ـ ص ٦۷۹ فهرست رضوی فهرست سپهسالار ج۱: ۵۹۸ و۵۹۹ مجلس ١٤ : ۱۰۲ .

آغاز: الحمدلله رب العالمین حمداً لا یقوی علی احصائه ... امابعد فیقول ابن محمدا کمل محمدباقر انه لما بعدالعهدعن زمان الائمه .. وخفی امارات الفقه والادله علی ماکان المقرر عندالفقهاء ... توهم متوهم ان شیخنا المفید ومن بعده من فقهائنا الی الان کانوا مجتمعین علی الضلالة ...

انجام : کما وردالحدیث فی معرفة النحو ونشاهد فی غیرها معان تهذیب الاخلاق من اوجب الاشیاء کما لا یخفی والله هوالهادی الی طریقه ولا یحصل الهدایه الا بارشاده و توفیقه .

[۱۶۴/۱]

نسخه ش ۱ دفتراست (ص ۲ - ۸۰ دفتر) این نسخه تصحیح ومقابله شده و دارای حاشیه های بسیار ازمؤلف است با نشان « منه » .

الفوائد الغرویه **(عربی)**

در رجال ودرایه از **شیخ محمدتهرانی** (ق-۱۳). این کتاب دارای دو بخش (دوقسم) است ، بخش اول رجال ودوم درایه قسم اول دارای این مباحث است :

مقدمه - درتعریف وموضوع وفائده علم رجال .

فائدهٔ اول - تاریخ میلاد ووفات پیغمبر (ص) و امامان شیعه (ع) فائده - ذکر دانشمندان که سخن آنان درعلم رجال مرجع است با ذکر سرگذشت ومؤلفات آنان . اولین کسیکه در این فائده یادشده محمد بن عمر کشی مؤلف رجال کشی وآخرین کس ابوعلی مؤلف منتهی المقال است .

فائدهٔ دوم - رموز اختصاری متداول در کتب رجالی ...

فائدهٔ سوم - روش تألیف و استفاده از کتب رجال وتوضیح برخی از نکات ارزنده دربارهٔ کتب رجال وحدیث .

فائدهٔ چهارم ـ شرح پاره‌ای از اصطلاحات و تعبیرات علماء ومصنفات کتب رجال .

فائدهٔ پنجم ـ تحقیق دربارهٔ چندتن از رجال وروات شیعه . دراین فائدهٔ ٥ اشراق است دراشراق اول«سکونی » دراشراق دوم «سهل‌بن‌زیاد آدمی » دراشراق سوم«ابراهیم‌بن‌هاشم کوفی » در اشراق چهارم » اسحاق‌بن عمار» ودراشراق‌پنجم «محمدبن‌سنان» را یاد کرده .

فائدهٔششم ـ تحقیق دربارهٔ مؤلفان کتب اربعه وبحار ورسایل دوانی ، هریك دریك «لمعه»

فائدهٔ هفتم ـ بیان روش مؤلفان کتب مزبور درنقل احادیث .

فائدهٔ هشتم ـ مصطلحات فیض‌کاشانی دروافی .

فائدهٔ نهم ـ نشانیهایی که مجلسی دربحار بکاربرده .

فائده دهم ـ ضبط دقیق اسماء و القابی که نادرست‌خوانده‌شده‌اندوبیشتر از ضبط صحیح‌آن‌آگاهی ندارند .

فائده یازدهم ـ فرق شیعه ومسلمان و تفسیر وعنوانهایی‌مانندابواب‌اربعه از اثناعشریه .

قسم دوم علم درایت .

مؤلف این کتاب بنوشتهٔ کاتب درذیل نسخهٔ شیخ محمد از علماء ری و در ۱۲۷۳(تاریخ کتابت نسخه‌ش : ۱۲/۱) زنده‌بوده . درمصفی‌المقال‌تألیف‌صاحب‌ذریعه یك کتاب دررجال بنام الفوائدالغرویه تألیف سیدابوطالب‌قاینی ٤ـ۱۲۹۳حسینی یادشده وبنوشته ایشان شیخ‌محمدباقر بیرجندی شاکر سید ابوطالب بر کتاب استادخود شرحی نگاشته . ازحاج شیخ محمدسلطان‌المتکلمین (م‌ـ۱۳۵۲) نیز در

مصفی المقال یادشده اما کتابی بنام الفوائدالغرویه درضمن مؤلفات او نیامده علاوه بر اینکه این کتاب برطبق فحوای نوشته کاتب قبل از ۱۲۷۳ نوشته‌شده و ناچار مؤلف باید بیش از ۱۰۰ سال عمر کرده باشد .

آغاز: الحمدلله الذی هدانا الی تمییز صحیح الاقوال ... وبعد فهذه عمدة المقال فی علم الدرایه والرجال حدانی الی رسمها قرائة بعض ازکیاء الاحباب ... وسمیتها بالفوائدالغرویه ... مقدمه فی تعریف هذا العلم وموضوعه وفائدته اما تعریفه فهو ملکة یقتدر بها علی استعلام احوال من یتضمنه سندالحدیث من حیث الوثاقه . . وشبهها مماله مدخلیه فی الاعتماد ...

پایان: وهم المحمدون اللذین من بهم علی المتأخرین بجمع ماهو ابسط واجمع وافیدمن الکتب المتقدمه من البحار والوافی والوسائل ...وقدتقدم احوال المحمدین السته ... وبیان کتبهم فتذکر . فهذه جملة موجزه فی بیان مطالب علم الرجال والدرایه .

[۱۲/۱]

نسخه ش : ۱ (ص ۱ ـ ۲۲٤ دفتر) است عنوانها بر کنار صفحات بشنگرف نوشته شده .

کاتب درپایان نسخه رقم کرده :

« و قدفرغت من کتب هذه الرساله الموسومه بالفوائد الغرویه فی المشهد المقدس الغرویه ... للعالم الجلیل والفقیه النبیل . . . وجه الطائفة بالری .. سرکار شریعتمدار حاجی شیخ محمد اطال .. بقائه .. وانا العبد . محمد علی الاصفهانی ماه رمضان ۱۲۷۳

قاطعة اللجاج فی حل الخراج (عربی)

خراجیه ازشیخ عبدالعالی کرکی (چندبار چاپ شده درتهران مشار چاپی عربی ۶۹۳) .

[۱۶۵]

نسخه‌ایست بخط ثلث ابراهیم‌بن محمدحسین قزوینی که بسال ۱۳۰۹ ازروی نسخه‌ای‌بخط شیخ حرعاملی مورخ ۱۰۷۸ نوشته‌شده .

آغاز : الحمدلله‌الذی ایدکلمةالحق بالبراهین القاطعة و اعلی کلمةالصدق...

پایان: فرغ من‌تسویدها المعترف بذنوبه علی‌بن‌عبدالعالی ... سنه عشره و تسعمایةومصلیا عوداعلی بدء .

کاتب نسخه درپایان رقم کرده «وقد کتب‌هذه النسخه لنفسه بمعونة بعض ـ الاصحاب محمدبن‌الحسن الحرالعاملی و فرغ منها لیلةالاثنین ثامـن عشر شهر جمادی‌الثانی سنه ثمان‌وسبعین بعدالف.. الی هنا صورةخطالشیخ‌المبرور محمدبن حسن‌الحرالعاملی کتبه بخطه‌الشریف وقد تمت هذه‌الرساله ... بیـد احقرالعبـاد ابراهیم‌بن محمدحسین‌القزوینی طهرانی‌المسکن ... سنه۱۳۰۹

قطع خشتی ۲۲ × ۱۵٫۵ س جمقوائی گلدار . صفحات ۶۴ سطور ۱۵ کاغذ فرنگی‌سفید شماره ثبت ۶۳۳۰۴

القامعة للبدعة فی‌ترك صلوة‌الجمعة (عربی)

کتابی است در اثبات وجوب‌عینی نماز جمعه از **شیخ‌عبدالله بن‌صالح‌بن جمعه سماهیجی** بحرانی (م‌ـ۱۱۳۵) وی بنوشته ذریعه ۳ رساله در این موضوع دارد بانامهای : قامعه‌البدعة . اسالة‌الدمعه،فذلكة‌الدلائل . ولی اوخودرسالۀحاضر

از این ۲رساله :«القائمة علی‌الصراط فی‌تأتی‌الاحتیاط»و«منیة‌الممارسین‌فی‌جوابات الشیخ یاسین»یاد کرده . این‌رساله دارای ٤فصل‌است :

فصل اول ادله و جوب عینی ازقرآن .

فصل ۲ ادله از اخبار . دراین‌فصل ۷۲ خبر نقل کرده .

فصل۳ ــ اجماع دراین‌فصل جمعی ازعلماء همزمان ویا نزدیك بزمان خود را که قائل به وجوب نماز عینی بوده ورساله‌ای دربارهٔ آن‌نوشته اند نام‌برده.

در فصل دوم وسوم برفاضل هندی معاصرخویش و ملاخلیل غـازی قزوینی بزبانی خاص خرده گرفته . در خاتمه رساله ادله باقلانی برحرمة یادشده .

بحرانی‌این‌رساله‌رابدرخواست میرزاقانعا نوشته ودردیبـاچه ازاو یاد کرده.

ذریعه ۱۵: ۷٤

آغاز: بعدحمدالله وثنائه .. فیقول‌العبدالجانی عبدالله بن صالح‌البحرانی. . . هذه یا اخوانی فی‌الدین و شرکائی فی‌طلب‌الیقین.. سمیتها بالقامعه للبدعة فی‌ترك صلوةالجمعه ... ثم‌رأیته فی‌غایةالحیرة لقلةالمعرفه بها والبصیره وربمـا حصات ــ الوسوسه لبعض‌الاخوان من‌خلص‌الخلان من اعیان بهبهان فعزمت علی ان اکتب ماخطر ببالی الفاتر وماسنح‌لخیالی‌الخاسر ...

پایان: وکنت علی‌تشویش‌البال و اضطراب‌الاحوال علی‌قلة من‌البضاعةوعدم من‌الآلة لهدة الصنـاعة لعصرالخمیس رابع عشر شهر صفر... فی بلـدة بهبهان .. التاسعه والعشرین والمائةوالالف من‌هجرة سیدالمرسلین مؤلفهاالفقیر ...عبداللهبن صالح‌بن جمعه‌بن شعبان‌السماهیجی البحرانی .

[۱۶۵]

نسخه‌ایست بخط نسخ قرن ۱۲ وبرمصنف خوانده‌شده.مؤلف درکنارآخرین ص ، گـواهی قرائت واجازه روایتی بخط خود نوشته وچون کنار برگ بریده شده فقطاین قسمتها ازآن‌نوشته خوانده میشود :

[قرا] هاعلی الشیخ ...الثقه ...التقی..الحاج‌علی [شاید ابن]الشیخ‌عبدالصمد الاصبعی قرائة بحث و استفاده [وامعان] و احزت روایتها عنی للعمل بمضمونها ، وفقه‌الله للسداد وسلوك جادةالرشاد بتاریخ ... شعبان ۱۱۳۹ و کتب مؤلفها الفقیر علی‌الله ...

درکنار صفحات حاشیه‌هایی ازمصنف بانشان «منه رحمه‌الله» یا «منه ره» باخطی بجز خط نسخه موجوداست . درکنار بیشترصفحات نیزعبارت «بلغ قرائة ایده‌الله تعالی » بخطی شبیه بخط مصنف نوشته‌شده . سقطـات متن‌نیز بخط مصنف باخط نستعلیق درکنارصفحه جبران‌شده . عنوانها بشنگرف است .

درکنار ص۱ خط ومهری چهارگوش است‌که نقش‌آن محمد بن‌جعفر سلطان العلماء دیده میشود صاحب این‌نوشته پسرشیخ محمد سبط محمدبن عاشور کرمانشاهی صاحب تقریرات است . (ذریعه ٤ : . . .)

قطع رقعی ۱۵ × ۱۰ س . ج تیماج قرمزبدون مقوا صفحـات ۲۷۷ سطور ۱۱ . کاغذ اصفهانی شماره ثبت ٦۳۲۱٦

القاموس‌المحیط (عربی)

تألیف‌**محمدبن یعقوب** ملقب‌به **مجدالدین** متولد در۷۲۹ «=۱۳۲۹ــم(۱)» ومتوفی در ۸۱۷ ویا ۸۱٦ ــ ھ (۲) .

۱ ــ تاج‌العروس ج ۱ ص ۱۳ .

۲ ــ تردید میان ۸۱٦ و۸۱۷ ازتاج‌العروس ومعجم‌المطبوعات نقل‌گردید زرکلی ۱۳۱٦ وحاجی خلیفه ۱۳۱۷ ضبط کرده‌اند

وی در ۸ سالگی از موطن خود کازرین برای تحصیل علم بشیراز و از آنجا بعراق (عرب) و پس از چندی اقامت و تحصیل درمدرسهٔ نظامیه بغداد، بگردش در بلاد پرداخت. در ۷۹٦ - به زبید سفر کرد و مورد اکرام «اسماعیل» اشرف قرار گرفت. اشرف که فرمانروای آن ملك بود نزد وی بتحصیل پرداخت و صاحب قاموس در آنجا رحل اقامت افکند وعهده‌دار منصب قضاء گردید و همواره درعلم لغت وحدیث و تفسیر مرجع عصر خویش بود.

(اعلام زرکلی بنقل از بغیة الوعاة ص ۱۱۷ والعقود اللؤلؤیه ص ۲٦٤، ۲۷۸ و ۲۷۹) ورجوع شود بمقدمه تاج العروس ج ۱ و کشف الظنون ومعجم المطبوعات.

بگفته زرکلی مشهورترین مؤلفات فیروزآبادی کتاب القاموس المحیط است. وی در دیباچه قاموس رؤس مزایای تألیف خود را بر کتاب صحاح وتهذیب یادآور شده و ادعا کرده که «صحاح» بسیاری از لغات را فاقد است بدینگونه که یا اصلا لغتی را نیاورده و یا معانی غریب آنرا مهمل گذارده است و خود اینگونه موارد را با قلم قرمز مشخص کرده است (البته این علامت فقط درنسخه اصل وچه بسا دربعضی نسخ دیگر که ازروی نسخه اصل رونویس شده وجود داشته و اماد را کثر نسخ و مخصوصاً نسخ چاپی این نکته رعایت نشده است).

در کشف الظنون آمده «زیادات قاموس بر صحاح چندان است که اگر مجزا گردد خود کتابی در حجم صحاح خواهد بود).

نسخ قاموس بطور مکرر بر مؤلف قرائت شده وآخرین نسخه ایکه بامؤلف مقابله شده، تاریخ کتابت آن ۸۱۳ - ه ومشتمل است بر زیاداتی که درنسخ دیگر حتی نسخه‌ای که بخط مؤلف درقاهره است موجود نیست.

نسخه اخیر در ٤ مجلد ودرمدرسه باسطیه است (۱) وپیداست که مؤلف در اواخر عمر آنرا نگاشته امـا چیزی که در این نسخه باعث شگفت و تردیداست آنست که سبك جملات وتعبیرات کتاب از ماده «قمین »ـ باب‌نون‌ـ تاپایان کتاب باسبك تألیف‌قاموس اختلافات فاحشی‌دارد ،دراین‌قطعه‌تقدیم‌وتأخیروزیاده‌ونقصان فراوان‌دیده‌میشود ، رموزی که مؤلف درسراسر کتاب‌بدان ملتزم است ودرمقدمه توضیح داده ، ونیز مقیاسهایی که معمولا برای تعیین‌اوزان میآورد ، بکارنرفته و بعکس کلماتی که بدون رمز میآورد در ایـن قسمت‌رمز یاد گردیده مثلا برای جبل « ل » وبرای‌حدیث « ث »آورده‌است ونیزاختلافات دیگری که تقریباًموجب قطع است به‌اینکه این قطعه کار مؤلف قاموس نیست و در نوشته او تغییری داده شده است .

سیوطی درمزهر اللغه گوید : باهمه‌همتی که‌فیروزآبادی درجمع‌لغات‌نادر ودورافتاده وغریب کرده ، بازمقدار فراوانی از اوفوت‌شده تابدانجا که مرا برآن داشته که‌ذیلی برای قاموس تهیه کنم . (رجوع شود به کشف‌الظنون) .

علاوه برآنهایی که سیوطی‌یادآور شده،در کتاب قاموس اغلاط و تحریفات فراوان یافته‌اند وروی برهم‌دربارهٔ اغلاط ونقائص‌قاموس ، و همچنین‌شرح‌وتلخیص وترجمه وحاشیه قاموس یامحاکمه‌بین‌آن باصحاح، کتب فراوانی‌تألیف‌شده‌است . رجوع‌به کشف‌الظنون شود .

ونا گفته‌نماند که مؤلف‌معجم‌المطبوعات گویابه‌پیروی کشف‌الظنون،نام کتاب قاموس‌را اینگونه ضبط کرده : «القاموس المحیط والقابوس‌الوسیط‌الجامع لماذهب من کلام‌العرب‌شماطیط» . امامؤلف‌تاج‌العروس‌نام کتاب‌را همان «القاموس‌المحیط »

وبقیه جمله بالا را زائد دانسته . رجوع شود به مقدمه جلد اول تاج العروس .

[۱۶۶]

نسخه‌ایست بخط نسخ وثلث احمدبن حسین کیوانی بشیوهٔ ترکی که بدستور علی افندی ازمشایخ طریقهٔ مولویه در قاهره نوشته شده . ص اول دارای یك سرلوح مذهب نقاشی شده با آب طلا ولاجورد وشنکرف است . همه صفحات دارای جدول باقلم آب طلائی ولاجوردی و قرمز است . کاتب درپایان نسخه رقم کرده :

کتبه اضعف الکتاب احمدبن حسین الکیوانی من تلامیذ الفاروقی ثم الانیسی احسن الله تعالی الیهما وکان الفراغ منه فی اوائل شهر رمضان ... سنه ۱۱۱٤ برسم الجناب المحترم غواص بحار الدقائق المثنویه صدرمشایخ الطریقة المولویه الجامع بین العلوم ... علی افندی .. وذلك حال کونی فی القاهرة .. حرسها الله تعالی .

دوبرگ ضمیمه نسخه است وروی آنها سرگذشت فیروزآبادی بخط نستعلیق نوشته شده . کاغذ این دوبرگ جدید وقطع آن کوچکتر از قطع کتاب است

قطع رحلی ۳/٥ × ۲۱ س . ج تیماجی سوخته قرمزرنگ دارای ترنج درمیان دونیم ترنج ولچکی کلاس گل وبوته برجسته وروی برگردان آن نیز دولچکی ویك نیم ترنج کنده کاری وطلائی هست صفحات . . سطور ۳۱ کاغذ آهارشکری سیر . شماره ثبت ۶۳۲۰۳

قرائت (رساله در ...) **(فارسی)**

رساله‌ای مختصر است درقرائت دربیان موارد اظهارادغام ، اخفاء وقلب.

آغاز : (بسمله) بدانکه تنوین ونون ساکن را نزدحروف هجا چهار حکم است ، اظهار ، ادغام ، قلب واخفا ... واما اظهار گاهی است که یکی از حروف حلق ...

پایان: ادغام واجب ودرمالیه هلك دوچیز جایزباشد والله اعلم بالصواب .

[۳۱/۰]

نسخه ش : ٦ (۱۵۷ ـ ۱۵۸ دفتر) است .

قرائت (رسـاله در...) **(عربی)**

دربیان اختلاف آراء وعقاید قاریان‌مشهور درسور وآیات قرآنی .

[۳۱/۱]

نسخه ش : ۱ (ص ۱ ـ ۳٦ دفتر) است . نشانیها وحروف مقطعه ونام سوره هـا وجملات آیات بشنگرف است .

آغاز: (بسمله) سورة فاتحة‌الکتاب : الرحیم ملك بادغام المیم فـی‌المیم ملك بلاالف . الصراط .. حیث وقعا و کیف وقعابالسین ...

انجام : اوابدال فقال کفا کفوا فرغ من کتابته ... سنة ۱۰۵۸ .

قرعة (رسالةفی‌ال ...) **(عربی)**

رساله‌ایست از **محمد باقر بن‌محمدجعفر فشارکی** در بیان موارد و مجاری قرعه ، درابواب فقه .

آغاز: الحمدلله رب‌العالمین ولاحول ولا قوة .... ان هذه رساله معمولة . . .

انجام : فلیکن هذا آخر الکلام فیما اردناه فی‌هذه الرسالة .... کثیرا ...

[٦/٥]

نسخهٔ ش : ٥ دفتراست (ص ۳٤٦ ـ ۳۸۹ دفتر) .

قرة العیون فی اعز الفنون (عربی)

نگارش **فیض کاشانی محسن بن مرتضی** درحکمت وعرفان مرتب بر ۱۲ مقاله وهرمقاله دارای ٥ کلمه . این کتاب چندبار در ایران چاپ‌شده .

فهرست مؤلفات فیض نسخه مجلس ص . . . مشارچاپی عربی : ۷۰۱ .

آغاز: یا مبدع الارکان والاصول وواهب النفوس ... اما بعد فیقول... محسن بن مرتضی ... تسمی بقرة العیون ...

انجام : ملقب بمکنونة الکلمات الذی هو تاریخ تألیفها .

[۱٦۷]

نسخه‌ایست بخط نسخ محمدقاسم پسرمحمد رفیع نایینی مورخ ۱۱۸۳ فهرست مقالات و کلمات نسخه درآخر برروی چهارصفحه نوشته‌شده .

آغاز فهرست : (بسمله) هذا فهرس ماتضمنه هذا الکتاب المستطاب . .

قطع : رقعی ۱٦ × ۱۰/٥ س . ج تیماج ضربی‌مشکی باعطف وحاشیهٔ قرمز روشن بدون مقوا صفحات ... سطور ۱۸ : کاغذ اصفهانی . شماره‌ثبت ٦۳۲۱٥

قصبة الیاقوت (عربی)

نگارش **محمدحسین بن حاج میرزا اسماعیل حسینی تفرشی** در نبوت خاصه وولایت خاصه بااستفاده از علم جفر و حروف

مؤلف در زمان محمد شاه قاجاربوده ودرمقدمه ازاو وحاج میرزاآقاسی نام میبرد و همچنین وی از رساله سیدکاظم رشتی دراین باب(ش : ۱۰۰/۳ این فهرست) یاد کرده وآنرا ستوده اماکافی ندانسته .

این رساله دارای چهارده عقداست وفهرست آن‌را مصنف خـود در دیباچه بدینگونه آورده :

(عقد اول) معنی نبوة خاصه وولایة خاصه .

(عقد دوم) فرق نبی وولی .

(عقد سوم) معانی وانواع مختلف دلیل عقلی .

(عقدچهارم) اقامت دلیل عقلی برای مدرك فواد .

(عقد پنجم) اقامت دلیل‌منطقی بدون تمسك به‌تواتر .

(عقد ششم) مناسبت ذاتی لفظ ومعنی .

(عقد هفتم) بعضی ازاسرار حروف تهجی .

(عقد هشتم) استخراج اسم‌مبارك (پیغمبرص) برحسب باطن وظاهر .

(عقد نهم) اشاره به‌اسرار واعداد حروف نام مبارك واعدادآن .

(عقد دهم) اشارت به‌رموز حرکات حروف نام پیغمبر(ص) .

(عقدیازدهم) تعیین عدد جانشینان او واستخراج اسماء ایشان واسم‌حضرت فاطمه (ع) .

(عقددوازدهم)استخراج نام پدرومادر وجایگاهش .

(عقدسیزدهم) استخراج نام پیامبران اولی‌العزم .

(عقدچهاردهم)بیان اینکه همه حروف وکلمات شرح احوال واخلاق رفتار وکردار اواست .

آغاز: الحمدلله الذی تجلی للعالم بآدم وجعله هیکلا لتوحیده ومثلاللنور تفریده و اودع فیه سره‌المکنون ... کما بلغ دورالزمان الی اسمائه الثالثه

عشر من هجرة الالف المطلقه ام قری اطلاق‌الوجود الی مدینة التعینات و الحدود وتم ظهوره فی‌ادوار حجاب ح دوارتقی دور ظهورالحروف المسطرات...

پایان: وهو آدم الاول والالف آدم‌الحروف منه انشعب وظهر وتجلی کل ـ الحروف مع‌الواسطه وبلاواسطه واول ماتجلی هذا النورظهر اثنی‌عشر حجاب عن ظهر نورالصدیقه الطاهرة (ع) . . . هذا آخر ماتیسر لنا تحریره والحمدلله اولاً ـ وآخراً.

[۱۶۸]

نسخه‌ایست بخط نسخ‌قرن۱۳ .

قطع : رقعی ۱۸ × ۱۱/۵ س . ج تیماجی ضربی قرمزرنگ صفحات ۲۵۵ . سطور۱۱.

کاغذ : آهارمهره . شمارهٔ ثبت ۶۳۲۱۸

قصیدة فی‌المعجزة (عربی)

این‌قصیده بنابدستور **حاج‌میرزامحمود** سروده شده است (وی گویا همان حاجی‌میرزا محمودقزوینی‌است(که‌هاشم‌بن‌حسن گیلانی‌حاشیه شرح‌فصوص‌خودرا (درعرفان وتصوف براو اهداء نموده) حاشیهٔ مزبور از بیانات محمد رضا قمشهی است .

آغاز: نحمدك یامن یفتتح باسمه‌الابواب ویذلل بذکره الصعاب ... اما بعد لماشاع وذاع ...

انجام : فعلیك السلام یهدی سلاماً وصلوة روایحاوغوادی ... کاتب‌الحروف محمد ابراهیم فی‌شهر ربیع‌المولود ۹۹.

[۹۷/٤]

نسخهٔ ش : ٤ دفتراست (ص ۲۵۱ ـ ۲۵٦ دفتر) .

قضاء (عربی)

درقضاء و شهادات . مؤلف ازاستادخود **شیخمرتضی** ونیزاز **صاحب جواهر** بنام « شیخناالماضی یااستادناالماضی » یاد میکند . نسخه شماره ۲۱٦ ج٤ فهرست رضوی گویا همین کتابست .

[۱۶۹]

نسخه‌ایست بخط نسخ قرن۱۳ وناقص است . این نسخه درکتابخانه سلطان‌العلماء بوده و مهرمربع «جعفربن محمد سلطان‌العلماء » برپشت آن‌موجود است .

آغاز: الحمد لله رب‌العالمین ... کتاب‌القضاء وهو فی‌اللغة لمعان کثیرة ربما انتهت الی عشرة والمناسب فی‌المقام معان اقربهاالمضی والاتمام فان‌القاضی‌یمضی الامرویفصله ویتممه ..

پایان: فتحول شریح من‌مجلسه وقال‌لااقضی بین‌اثنین حتی تخبر نی من این قضیت یجوز ثلث مرات فقال‌له ویلك او و یحك انی‌لما اخبرتك انهـا درع طلحه اخذت غلولا یوم‌البصرة قلت‌هات علی‌تقول بینه وقدقال رسول‌الله حیثما وجدغلول اخذ بغیر بینه فقلت رجل لم یسمع‌الحدیث فهذه واحده ثم‌اتیتك اباالحسن‌علی‌بن ابیطالب (ع) فشهد قلت‌هذا .

قطع : ۲٦ × ۱۷ س . ج تیماجی سبز زیتونی . صفحـات ٤۹۱ . سطسور ۲۱ : کاغذ . شکری آهارمهره . شماره‌ثبت ٦۳۲۰۸

قلائد الدرر (عربی)

ادله وعلل احکام درقرآن‌از **احمدبن اسماعیل‌جزائری نجفی** (م‍ـ۱۱۵۰)

این کتاب بنام القضاء والشهادات و در ۱۱۳۰ از تألیف آن فراغت یافته .

رجوع شود به فوائدالرضویه ج ۱ ـ ۱٤ .

آغاز: الحمدلله مفیض الجود والنعماء . . . اما بعد فیقول . . . احمد بن اسماعیل الجزائری حیث حصل لنا العلم بانا مکلفین باحکام الدین علما وعملا وکان القرآن فیه البیان لکل مشکل و هو الاصل القویم للاحکام المبنی علیه فی معرفته الحلال والحرام . . . وسمیته بقلائد الدرر فی بیان آیات الاحکام بالاثر اعلم ان العلماء قد قسموا فروع الدین فی الکتب . . .

پایان: قال امیرالمؤمنین (ع) احکام المسلمین علی ثلثه شهادة عادله او یمین قاطعه او سنة ماضیته...وقال علیه السلام فرض الله الشهادات استظهارا علی المجاهدات ولنختم الکلام بحمده من انعم علی الخلق باکمل النعم وصلی علی من شرفه علی سائر الامم. وقد وفق الله للفراغ من تألیف هذا الکتاب فی شهر رجب من سنه ۱۱۳۷ فی المشهد الغروی علی مشرفه الصلوه و السلام .

[۱۷۰]

نسخه‌ایست که بخط نسخ تحریری علوان پسر شیخ حسن بسال ۱۲۶۹ نوشته شده و بدست پسرزاده مصنف بانسخهٔ اصل مقابله وتصحیح شده . مهدی پسر محمد صالح جزائری این نسخه را نخست با نسخه اصل وسپس بانسخه ای دیگر که آنرا مصنف تصحیح کرده و چیزهایی برآن افزوده مقابله شده . متن نوشته مصحح درپایین ص آخر که بچلیپا است چنین است :

بسم الله تعالی قد قوبلت هذه النسخه علی مسودة المصنف جدی قدس سره اولا ثم قابلتها ثانیا علی مبیضه قد صححها جدی المصنف بیده وجعل فیها زیادات علی المسوده بخط یده ره وهذه النسخه کتبت علی المبیضة المذکوره و صححت اولا علی المسوده ثم صححتها ثانیا علی المبیضه المزبوره فکل زایـد فی المبیضه بخط المصنف ابقیته

فی‌هذه‌النسخه فحاصل ذلك كل ما فی‌هذه‌النسخه بخط المصنف والانسان غیر معصوم کتبه‌الاقل . . مهدی‌بن‌شیخ محمدصالح الجزائری .

وی درگوشهٔ بالای صفحهٔ اول بشنگرف نوشته : بسم‌الله تعالی ابتدانا بعون ... فی‌التصحیح علی مسودة المصنف قدس سره ونسئله‌الاتمام .

در پایین همین صفحه ، مهر بیضی جعفر سلطان‌العلماء که نقش آن« جعفر بن محمد » است نیز دیده‌میشود .بر کنار بیشتر صفحات تصحیحات، و اصلاحات و گواهی مقابله دیده‌میشود . عنوانها درصفحات و کنارصفحات بشنگرف است . بالای برخی ازسطرها نیز خط قرمز کشیده شده .

قطع : رحلی ۳۰/۵ × ۲۱/۵ س . ج تیماجی ضربی عنابی رنگ صفحات۴۷۰ سطور ۳۰ . کاغذ فرنگی . شمارهٔ ثبت ۶۳۲۱۳

قواعدالاحکام فی‌بیان‌الحلال والحرام (عربی)

نگارش **علامهٔ حلی حسن بن یوسف** (م۷۲۶)درفقه مشتمل بر دوبخش ج ۱ طهارت تااول نکاح ج ۲ نکاح تادیات .

[۱۴۵/۱]

نسخه ش : ۱ دفتر (ص ۱ - ۶۴۵ دفتر) ج ۱ درص ۳۳۸ پایان یافته ودارای حاشیه های گوناگون‌از کتب مختلف فقه ونیزحاشیه‌هایی بانشان های« ع ل» یا « م ع ل» است . درج۲ حواشی بسیار اندك .

[۱۷۱]

این نسخه بخط نسخ متوسط شیخ‌صدرا گیلانی در۱۱۰۰ نوشته‌شده ورقم‌کاتب درذیل‌جلد اول (ص۳۸۱) موجود است . نیمهٔ پایین‌برگ آخر نسخه وصالی ورقم‌کاتب ضایع‌شده.

پایان نسخه : والسلام علیه ورحمة‌الله وبرکاته قدتم قواعد مرجع الخاص . . .

قطع : رحلی ۲۹/۵ × ۲۱ س ج : تیماجی سبز صفحات ۷۱۸ سطور ۲۴ شماره دفتر ۶۳۲۱۲

قوامیس القواعد (عربی)

از **ملا آقا دربندی** . دربندی در این کتاب مطالب گوناگون فن رجال و درایه را باعنوان «ان قلت» و «قلت» آورده ومورد بحث قرارداده .

در آغاز کتاب (در فصل اول) راویان را به پانزده طبقه تقسیم کرده طبقه اول از شیخ طوسی وهمزمانان او و طبقه پانزدهم اصحاب رسول‌الله (ص) در فصل دوم و چندفصل دیگر درباره افـراد طبقات مذکور ودر ضمن در بارهٔ اصحاب اجماع بتفصیل سخن گفته ، و پس از آن‌دربارهٔ کتاب جامع‌الرواة اردبیلی ونقد روش او ببحث پرداخته ، گاه تعریف و گاه‌خرده گیری کرده. وی‌این بحث راچنین‌آغاز میکند (ص۹۲نسخه‌ش :۱۷۲این فهرست) : فان قلت ماتقول فی کتاب‌صنعه بعض تلامذة المجلسی فی‌الرجال فانه قد جعل هذاالکتاب‌شرحاً لکتاب‌تلخیص‌المقال فی‌تحقیق احوال‌الرجال من مصنفات‌السید المصطفی‌التفرشی وطرزهذا الکتاب‌هو انه یبین‌فیه بعد ترجمة کل رجل ممن وقع فی‌اسانید الاخبار و کل من یروی عنه ویشیر الی کل‌المواضع ... ویشیرالی ان الفلان الراوی فی ای‌باب وفی‌ای‌حدیث روی‌عنه . . . وانه یاخذالکلام ... فاذا کان‌الامر کذلك یکون هذاالکتاب‌ممانفعه عام کثیر .. فانه یعلم .. مشیخة کل‌رجل ... من‌علماءالرواة و غیرهم .. وهوالذی ینافی‌ماقد ذکرت . . من‌ان الاحاطة بذلك امامتعذر اومتعسر . . . قلت قدظفرت بذلك‌الکتاب قبل یوم من هذاالیوم و نسخة‌المصنف بخطه الان عندی موجوده ... یقرب من اربعین الف بیت .. . والحق ان مثل هذاالشأن (. . . و ان لم‌یکن مما

یستعمل فیه القوة الفکریه و تدقیق‌النظر الاانه مع ذلك مما یحتاج الی ارتکاب مشقة کثیرة والوجه ظاهر ...

در اینجا پس‌از این‌بحث، نمونه‌هایی‌از کتاب‌اردبیلی‌را آورده‌ودر آخر این مبحث‌نیز نمونه‌های بیشتری‌نقل کرده. **در بندی** در برخی‌جایهای‌این کتاب‌اردبیلی رابنام«ابن‌الاترك» «یا» «اترك»یاد کرده‌وازآن جمله‌درص ۱۱۱ (ازنسخه‌ش :۱۷۲):

و ذاك ابن اترك مااشار الی مافی‌الفهرست‌والمشیخة‌مطلقا...بل‌اکتفی بذکر الرجل الذی الیه‌الطریق والاشاره الی موضع ... من‌التهذیب اوالاستبصار بدون الاشاره‌الی کون‌الطریق‌صحیحااوموثقااوحسنا .. واکتفی عوض ماعینه بالاعداد ... بالرقوم الهندسیه . . .

درپایان کتاب «مبحثی» دارد با این‌عنوان : المبحث فی‌الاشارة الی امور مهمه‌متضمنة‌لفوائد کثیرة ...

این‌مبحث خوددارای چندفصل است و درضمن‌فصل « ذکراجمالی راویان » آمده است .

ازجمله‌مسائلی که‌مؤلف‌بتفصیل‌دربارهٔ‌آن‌بحث‌وحماسه‌سرایی کرده‌مجتهدان و اخباریان است . وی بر اخباریان تاخته و یکی از آنان راکه با اوهمزمان بوده‌اند بسختی مذمت کرده و دنیاپرست ومتجاوز به حق بینوایانش شمرده .

رجوع شود به مصفی‌المقال ص ۲ .

آغاز: الحمدلله رب العالمین . . . اما بعد فهذه فوائد عظیمه النفع و قواعد کثیره الفوائد من قواعد علم الرجال فان هذه الصناعة بمنزلة الرأس من الجسدوالقلب من‌سایر الاعضاءو لهذا نقول ان عدالمرء نفسه من‌فحول هذه‌الصناعة وهو صفرالیدین . . . الفصل الاول فی‌ذکر الطبقات و تحقیق الحال وتبیین‌المقال

فیها فنقول ان رجال الطبقة الاولی من اساطین حملة الاخبار و مشایخ اجازه شیخ الطائفه ..»

پایان : ثم لا یخفی علیك ان تتبعت تراجمة الاسماءِ التی کتبناها وامعنت النظر فیها و جدت جملة من المواضع خالیه عن رقم الاشارة الی الطبقة والوجه فی ذلك اننا لم نظفر فیها بعین الطبقه ولو کان الاستطراق الی ذلك مما لا یحصل الا باعمال الجد والجهد وملاحظه جمیع مرتبکات المقام فالامر فی مثل ذلك سهل فافهم ...

[۱۷۲]

نسخه‌ایست بخط نسخ وثلث دارای اغلاط بسیار. عنوانهای (فصل ، ان‌قلت وقلت) بشنگرف است .

قطع : خشتی ۲۳/۵ × ۱۷ س . ج تیماجی‌زیتونی . صفحات ۲۷۰ : سطور ۲۰ . کاغذ شکری . شمارهٔ ثبت ۶۳۲۱۰

قوانین الاصول (عربی)

نگارش **میرزا ابوالقاسم بن حسن گیلانی** معروف به **میرزای قمی** .

[۱۷۳]

نسخه‌ایست بخط نسخ قرن ۱۳ وتصحیح ومقابله شده . حواشی «منه» و حاشیه هایی بدون نشان یا بانشان « لمحرره العاصی » باخط نستعلیق زیبادارد . اصلاحات و گواهی مقابله در کنار صفحات نوشته‌شده کنار ۲ برگ اول وچندبرگ‌ازآخروصالی‌شد .درآخر،چندبرگ ازنیمه‌ویك برگ تمام ازنو وروی‌کاغذی نو نوشته‌شده . روی دوبرگ اضافی اول‌نسخه وبرپشت‌صفحه‌اول آن یادداشتهای متفرقه ونیز یادداشت تملکی از محمود تهرانی بتاریخ ۱۲۷۵ دیده‌میشود .

صورت‌دستخط میرزای قمی درپایان نسخهٔ آمده ومتن آن این است :

فرغ مؤلفه‌الفقیر الی‌الله الغنی الدائم ابن‌الحسن‌الجیلانی ابی‌القاسم فی‌بلدة المؤمنین قم فی سلخ ربیع‌الثانی من‌شهور سنة‌الف وماتین وخمس ، حامدا مصلیا مسلماً تاریخ کتابت درذیل این نوشته‌بشنگرف‌نوشته شده .

قطع : رحلی ۲۹/۵ X ۱۹ س . ج تیماجی ضربی قهوه‌ای رنگ مندرس . صفحات ٤۸٤ سطور ۲۹ . کاغذ اصفهانی شکری . شمارهٔ ثبت ٦۳۲۱٤

[۱۷۴]

این نسخه ازقوانین بخط نسخ وثلث وبادقت فراوان تصحیح‌شده بر کنار صفحات و نیزروی کاغذهایی بقطع‌های کوچکتراز قطع نسخه حاشیه‌های « رضا الحسینی » « صادق الحسینی » علی علیاری ، وگاه « منه » نوشته‌شده حاشیه‌های رضا حسینی و صادق حسینی همه با قلم نستعلیق‌ودر بیشتر صفحات موجوداست . از کتابهای ، توضیح‌القوانین ، فصول وغیرآنهانیز فقراتی نقل شده . حاشیه‌هایی‌بدون نشان نیزدیده میشود . عنوانها با قلم ثلث درشت‌تر وبشنگرف درمتن ویا حاشیه نوشته‌شده . کنار ۸ برگ ازاول و۵ برگ ما قبل برگ آخر وصالی‌شده اما بمتن نسخه آسیبی نرسیده.برگ اول نواست .

قطع : خشتی ۲۰/۵ X ۱٤/۵ س . ج : تیماجی ضربی مشکی . صفحات ۵۰۷ . سطور ۲۷ . کاغذ فرنگی‌شکری . شمارهٔ ثبت ٦۳۲۱۷

الکافی **(عربی)**

نگارش رئیس محدثان شیعه **محمد بن یعقوب بن اسحاق کلینی رازی** (م‍‍ـ۳۲۸ یا ۳۲۹ﻫ).درفهرست دانشگاه (ج ۵ : ...) دربارهٔ کافی ونسخ آن بتفصیل سخن رفته .

[۱۷۵]

این نسخه بخشی ازفروع کافی‌است(ازصلوة تاتدبیر)بخط ثلث ابوالمفاخرمشهوربه‌خیرالدین‌پسر

علی بن عبدالله جزایری است که درکربلا تولد و تربیت یافته و درکاشان سکنی گزیده ، مورخ ۱۰۵۲ . ازص ۲۷۶ ـ ۳۸۸ گوشه برگها وصالی شده و در برخی ازصفحات گوشه کلماتی چند آسیب‌دیده وروی وصله ازنو نوشته شده .

آغاز : قال محمدبن یعقوب ..... حدثنی محمدبن یحیی‌عن‌احمدبن‌محمد... قال سألت ابا عبدالله (ع) عن‌افضل مایتقرب به‌العباد الی ربهم واحب ذلك الی‌الله عزوجل مـاهو فقال مـا اعلم شیئاً بعدالمعرفة افضل من هذه الصلوة الاتری ان العبد الصالح ....

پایان : محمدبن یحیی عن‌احمدبن‌محمد ... عن‌ابی جعفر علیه السلام قال لیس فی‌الاباق عهده .

کاتب‌درپایان بیشتر« کتابها»رقم دارد ونام خود وتاریخ روز وسال کتابت راضبط کرده.صورت نوشته او درپایان نسخه این‌است :

تم کتاب العتق من کتاب الکافی و یتلوه کتاب‌الصید ... و قد فرغ من کتابـته‌لیلة الاثنین‌الخامس من‌شهر شوال ... سنة اثنین وخمسین‌و الف العبد ... ابوالمفاخر الشهیر خیرالدین علـی بن عبدالله الجزائری اصلا و الکربلائی مولدا ومربـا والقاشانی مسکنا .

این‌نسخه تصحیح‌ومقابله‌شده ودرپایان‌نسخه وپایان کتابها و کنار بسیاری ازصفحات گواهی مقابله موجوداست اما هیچ جا نام طرفین مقابله یادنشده . عنوانها «ابواب» بشنگرف است‌توضیح لغات از کتب لغت‌درحاشیه‌نقل گردیده. برپشت نخستین ص نسخه نوشته ودومهر بیضی‌ومربع است که نقش‌آن «المؤمن حی فی‌الدارین » است. مهری‌دیگربیضی دیده میشودکه نقش آن « کمال‌الدین اسحاق» است . درگوشه پایین ص آخر درآنجایی که راده صفحه بعدرا میگذارند نـوشته شده « کتاب‌الصید» واین‌نشان آنست‌که دنبالهٔ کتاب ازنسخه افتاده .

قطع : رحلی‌بزرگ ۳۹ × ۲۵ س . ج . تیماجی‌قرمز دارای عطف‌دامن . صفحات ٦٧٤

سطور ۳۱ . کاغذ : اصفهانی برنگهای شکری سیر و روشن . شمارهٔ ثبت ۶۶۶۹۲

[۱۷۶]

این نسخه کتاب الطلاق است تا پایان کتاب کافی (تا پایان روضة کافی) که بخط نسخ و ثلث محمد حسین پسر حیدر در ۱۶۰۵ نوشته شده ، ومانند نسخه قبل تصحیح شده و گواهی مقابله و تصحیح بر کنار صفحات نوشته شده ، نسخه بدلها وسقطات نیز درحواشی آمده. کناردوبرگ آخر شده و برگ اول مندرس است و برای حفظ آن روی نیمه بیشتر آن ازپشت کاغذی ضخیم چسبانیده ومانع جدا شدن قطعات برگ شده‌اند .

پایان کتاب العتق ص ۹۹ در این نسخه بانسخه قبل متفاوتست دراین نسخه چنین آمده :

تم کتاب العتق ... و یتلوه کتاب آلات الدواب انشاءالله تعالی فی تاریخ شهر محرم الحرام سنة خمسین وستین و الف من الهجره

وسپس در ص ۱۰۰ « کتاب آلات الدواب» آمده . درحاشیه ص ۹۹ درذیل کتاب العتق این حاشیه با نشان «ه ح» آمده :

من هیهنا قد اختلف نسخ الکتاب ففی بعضها و الاول منها ما صورته تم کتاب العتق و یتبعه کتاب الصید و ینبغی هکذا متصلا بابا بابا الی کتاب الزی والاکثر کمافی النسخ المعتمدعلیها کمافی الاصل من الترتیب .

درذیل کتاب آلات الصید (ص ۱۰۸) بازهمین نویسنده نوشته :

وفی بعض النسخ ویتلوه کتاب الصید بدل و یتلوه کتاب الزی .

وهمینگونه اختلاف نسخ دربسیاری ازموارد نقل گردیده . عنوانها وسرآغازبشنگرف است.

آغاز: (بسمله) کتاب الطلاق باب کراهة طلاق الزوجه الموافقه اخبرنا عدة من اصحابنا ... عن ابی جعفر علیه‌السلام قال مر رسول‌الله (ص) برجل فقال ما فعلت امراتك فقال طلقتها ... فقال (ع) من غیر سوء قال من غیر سوء ... ثم ان الرجل تزوج فمر بدالنبی (ص)فقال تزوجت قال نعم ثم مر به فقال ما فعلت امراتك

۱ ـ درنسخه‌های کافی ترتیب ابواب صیدوزی وتجمل واطعمه واشربه بسیارمختلف است .

فقال طلقتها قال (ص) من غیر سوءِ قال من غیر سوء ... فقـال رسول‌الله (ص) ان‌الله عز وجل یبغض و یلعن کل ذواق من الرجال و کل ذواقة من النساء ...

پایان : لا یری منکراً الا انکره تم کتاب الروضه من کتاب الکافی لابی جعفر... علی ید اضعف ... ابن حیدر بن نجم‌الدین محمد حسین ... سنه خمس وستین و الف من الهجره .

قطع : رحلی ۳۰/۵ × ۲۰ س . ج : تیماجی قهوه‌ای ضربی دارای عطف دامن . صفحات ۹۰۳ . سطور ۲۵ . کاغذ . شکری آهارمهره شمارهٔ ثبت ٦۳۲۲۲

[۱۷۷]

این نسخه کتاب‌النکاح کافی است تاپایان ایمان و کفارات بخط ثلث سلطان‌محمود پسرمحمد مؤمن قوژوی گنابادی در ۱۰۹۱ نوشته شده . دراین نسخه پس‌از کتاب العتق ، کتـاب‌الصید ، اطعمه واشربه بازیها وسپس زی وتجمل است . دارای خطخوب واغلاطی اندکاست. درکناربرخی ازصفحات فقراتی ازکتب صحاح وقاموس ونهایة ومانند اینها نقل‌شده .

آغاز: باب حب‌النساء علی‌بن ابراهیم بن هاشم عن ابیه عن محمد ...

پایـان : آخر کتاب الایمان والنذور ... کتبـه بیده الفانیه ... سلطان ـ محمود بن محمد مؤمن قوژوی الجنابدی ... سنة احـدی و تسعین بعد الالف من الهجرة .

کنارآخرین ص مهری‌مربع و کوچك است که نقش‌آن « افوض امری الی‌الله عبده محمد رضی » است .

قطع : رحلی ۲۹ × ۱۸ س . ج . تیمنجی مشکی ضربی . صفحات ۹٤۹ . سطور ۲۳ . کاغذ : اصفهانی نازك شکری‌آهار مهره . شماره ثبت ٦۳۲۲۱

الکافی **(عربی)**

از **ابوالصلاح تقی‌الدین بن نجم‌الدین بن عبدالله حلی** در فقه و اصول

وعقائد. روش تألیف این کتاب در هر دو بخش با دیگر کتب فقه وعقائد آن زمان تفاوت دارد و مؤلف خود در آخر بدین نکته اشارت کرده .

نسخهٔ کاملی از آن ندیده‌ایم ودر نسخه های ما و کتابخانهٔ رضویه آغاز دیباچه نشان میدهد که دنباله تعریف تکلیف وماانند آن است .

رجوع شود به فهرست کتابخانه رضوی ج ۲ ص ۱۰۳ ش : ۳۲۹ . مجالس ٤ : ۸٤ .رجوع شود به فوایدالرضویه ج ۱ ـ ٤۷ .

[۶۷/۳]

نسخه ش : ۳ (ص ١٦٦ ـ ٤٥٠ دفتر) است .و از آغاز آن افتاده

آغاز: واشترطنا فرض الطاعة من المريد كالقديم سبحانه تعالى ومن خلق والنبى والامه والامام والرعيه والسيد وعبده والوالد وولده والمنعم على غيره بجميع ما تقوم بهحياته ...سميت ارادته تكليفا ولا يصلح ذلك فى من لاطاعة له كالاغنياء والفقراء و انما اوجبت هذه القضيه لوجوب امتثال اوامر من ذكرنا و سقوط فرض الامتثال فيمن عداه و اشترطنا المشقه من حيث كانت الارادة مافيه لذة كالاكل والشرب اولا لذه فيه ولامشقه لايكون تكليفا بغير مشبهه (۱) واشترطنا الابتداء لانه لو اراد من تجب طاعته مافيه (در نسخه : مافيه) مشقه قدتقدمت اراده غيره له كالصدق والانصاف واجتناب الظلم والكذب وفضل الصلوة والزكوة ...

---

(۱) در نسخه چنین است اما صواب باید چنین باشد : من حيث ان ارادة مافيه لذة . . . اولا لذة فيه و لامشقه لايكون تكليفا بغير شبهه ـ این نسخه دارای اغلاط بیشمار وهمه ناشی از اینست که کاتب ازعهده خواندن نسخه اساس خود بطور صحیح برنیامده .

پایان: وقدوفینا بما شرطناه علی انفسنا من تقریب العباره عن جمیع التکلیفین و کیفیه الاستدلال علی مسائلهم و ترتیبها علی الوجه الذی اقتضاه التکلیف ... و بلغنامن تحریر ذالك وتهذیبه حدا یعلم کل منصف بصیر تامله تمیزه من کثیرمن تصانیف العلماء ویقف فهمه علی ما . . . لم یقف علیه من غیره من کبار الکتب متقربین ... مانعین فرض نشره والاشارة بذکره راغبین الیه سبحانه . . . فی توفیر حظنا فی مستحقه ضارعین الیه سبحانه باکرم الوسائل عنده فی غفران زللنا ... و ما لعله وقع من تقصیر فیماسطرناه اوعدول عن شیء حق فیما نحوناه شافعین الی الحضرة النبویه فی الانعام بتامله وقبول شکرایادیها بتألیفه . . . و دوام نعمائها و نصرة الحق واهله بدوام سلطانها واحوال حظها من عاجل الثناء ... وآجل الثواب وحمیدالجزاء(۱) انه ولی ذلك والقادر علیه. تمت الکافی لابی الصلاح الحلی ... علی ید الاحقر ... امام قلی ولد ملاعلی اکبر ... سنه ۱۲٤٦ .

عنوانها بشنگرف درمتن وحاشیه نوشته شده . نسخه‌ای بسیار پرغلط و دارای افتـاده های فراوان است از سرآغاز مطالب غالبا چند کلمه و یا نیم سطر افتاده دارد .

کبری **(فارسی)**

نگارش **میرسید شریف گرگانی** درمنطق ، این کتاب مکرر بچاپ رسیده است .

---

(۱) درنسخه ش ۳ : ۱ (فهرست ٤ ص ٨٤) وحدالجزاء است و صواب آنست که در این نسخه است .

[۸۴/۲]

نسخه ش . ۷ (ص ۹۱ ـ ۱۲۸ دفتر) است . حاشیه‌های بسیار بر کنار صفحات آن بچلیپا نوشته شده .

کشف‌الغمة فی‌معرفة الائمة (عربی)

سرگذشت چهارده معصوم ازموالید ووفیات ومناقب و فضائل و محاسن و گفته‌های ایشان نگارش **علی بن عیسی بن فخرالدین اربلی** (م ـ ۶۹۲) است که درسال ۶۸۷ آنرا تألیف نموده این کتاب‌درایران بچاپ رسیده ودر دوبخش است. در ج اول،سرگذشت حضرت علی (ع) بپایان رسیده ودر ج ۲ سرگذشت دیگر معصومان (ع) آمده . زواری کشف الغمه را ترجمه کرده که ترجمة المناقب نام‌دارد ونسخه‌ای‌ازآن در کتابخانه رضوی‌موجوداست‌ودرتهران‌چاپ‌شده .

رجوع شود به فهرست سپهسالار ج ۱ ـ ۲۹۷ و کشف الحجب ٤٦٧ و کشف الغمه) فهرست کتابخانه رضوی ۲ : . ذریعه ٤ : ۱۳۹ ـ ۱٤۰ .

آغاز: الحمدلله الذی الزمناکلمة التقوی ووفقنا للتمسك بالسبب الاقوی ..

پایان جلداول: وهم الادلاء . . والهداة الی نهجه القویم . . . و علی الله قصد السبیل ...

آغازجلد دوم : الحمدلله ... قال المولی علی بن‌عیسی‌بن ابی‌الفتح ایده‌الله لاشبهة ان بنی علی (ع) لهم‌الشرف . .

پایان: وانا اتعذر الیهم (ع)من تقصیر واخلال وزهول عمایجب .. والحمدلله الذی هدانا لهذا وما کنا لنهتدی لولا ان هداه الله و آخر دعوایهم ان الحمدلله رب‌العالمین .

[۱۷۸]

نسخه‌ایست بخط نسخ محمد بن حسن‌علی واز روی نسخه‌ای که بخط مجدالدین فضل‌بن یحیی بن علی‌الطیبی کاتب از روی نسخهٔ اصل نوشته شده‌بوده ، رونویس شده . درذیل مجلد اول ودوم صورت دستخط مصنف نقل شده ، نوشته ذیل ج ۲ در اثر اندراس و وصالی خوانده نمیشود ونوشتهٔ ذیل جلد ۱ این است :

«صورة ماکان مکتوبا علی مجلد الاصل بخط المصنف ،نجزالجزء الاول من کشف‌الغمه .. علی ید جامعه علی‌بن عیسی‌بن ابی‌الفتح .. فی ثالث شعبان سنة‌ثمان وسبعین وستمایه‌ببغداد فی‌داره من‌الجانب الغربی‌علی شاطی دجله ویتلوه ... فی ـ المجلد الثانی اخبار فاطمه (ع) . . . حسب ماشرطنا فی‌صدرالکتاب .. »

چندگواهی‌قرائت وسماع ومقابله نیز هست . صورت‌آن این است :

وکان ایضاً اجازة لمجدالدین الفضـل بخط المصنف رضی‌الله عنهمـا قرات هذا الکتاب وهوالجزء الاول من کشف‌الغمه فی‌معرفة الایمه علی یدجامعه‌المولی الصدر الصاحب الکبیرالمعظم مولی الایادی ملک‌العلماء والفضلاء واسطة العقد ابی الحسن علی‌بن سعید فخرالدین عیسی‌بن ابی‌الفتح الاربلی طال الله عمره و اجـزل ثوابه وحشره مع ائمته‌وسمعه الجماعة المیمون فیه وهم‌الصدر عمادالدین‌عبدالله‌بن محمدبن مکی والشیخ العالم الفقیه شرف‌الدین احمدبن عثمان النصیبی المدرس المالکی وشرف‌الدین احمدبن الصدرالکبیر تاج‌الدین محمد ولد مولفه و والده المذکور سمعاً بعض واجیز له‌الباقی والصدرالکبیر عزالدین ابو علی الحسن بن ابی‌الهیجاء الاربلی و تاج‌الدین ابوالفتح بن الحسین‌بن ابی‌بکرالاربلی سمع‌الجمیع والشیخ العالم مولانا ملک‌الفضلا والعلماء امین‌الدین عبدالرحمن‌بن علی‌بن ابی‌ـ الجرزی الاصل الموصلی المنشاء سمعه اجمع معارضاً بنسخة الاصل و حسن ابن

اسحق بن ابراهیم بن عباس سمعه جمیعه ومحمودبن علی‌بن ابی‌القاسم سمع بعضه واجیزالبعض والشیخ العالم تقی‌الدین ابراهیم بن محمد سمع‌المجلسین الاخیرین واجیزله الباقی و کتب العبد الفقیر الی رحمة‌الله و شفاعة نبیه محمد (ص)والایمة الطاهرین الفضل‌بن یحیی بن علی‌المظفر بن الطیبی کاتبه‌وذالک فی‌مجالس‌عدة‌آخره الاثنین رابع عشر شهر رمضان‌المبارك من سنه احدی وتسعین وستمایه وصلوته علی سیدنا محمدالنبی وآله وسمع‌السید شمس‌الدین محمدبن فضل‌العلوی بعضا واجیز له‌البعض و کتب فی‌التاریخ المذکور رابع عشر رمضان من‌السنه ، هـذا صحیح و قداجزت لهم نفعهم الله وایانا روایة ذالك عنی بشروطه و کتب‌العبد . . . عبدالله‌بن علی‌بن عیسی‌بن ابی‌الفتح فی‌التاریخ وسمع‌عیسی‌بن محمدبن جـامعه بعضا و اجیز الباقی و کتب علی‌بن عیسی .

درذیل آخرین صفحه ج اول چند مهر گرد و بیضی و مربع بزرگ وکوچك است کـه نقش‌آنها «راجی للغفران اسماعیل‌بن سلام .. » است . روی صفحه سفیدی کـه برپشت نخستین صفحه ج ۲ است همین مهروخط صاحب آن‌که نزدیك به تعلیق است دیده‌میشود . مهرونوشته‌ای نیز بوده که سیاه‌کرده‌اند . کنار بسیاری از برگهای اول وآخر وداخل برخی از صفحات آخر وصالی‌شده وکلماتی چند خوانده نمیشود .

پایان نسخه : صورة ماکان علی المجلد الثانی ... کمل‌الکتاب وتم بحمدالله وعونه ..سنه سبع وثمانین وستماة نقلت هذا الکتاب من‌عدة کتب ..

دراینجا چندکلمه هست‌که خوانده نمیشود و دنباله سخن مؤلف ورقم‌کاتب ازنسخه افتاده .

همه‌صفحات دارای جدول بقلم قرمز وآبی است .

قطع رحلی ۳۰ × ۲۱ . ج : تیماجی ضربی قرمز . صفحات ۷۲۸ ـ سطـور ۲۵ . کاغذ ضخیم ترکی شماره ثبت ۶۳۲۲۳

[۱۷۹]

این نسخه بخط نسخ قاسم‌بن عبدالله شوشتری مورخ ۱۰۶۱ .

آغاز: الحمدلله الذی الزمنا کلمة التقوی . .

انجام : بعون‌الله . . . غفر ذنوب کاتبه.

قطع رحلی کوچک ۳۰ × ۱۸/۵ س . ج : تیماجی زرد لیمویی . صفحات ۷۰۰ سطور ۲۴ . کاغذ اصفهانی نازك . شماره ثبت ۶۳۲۲۹

کشف الفوائد (عربی)

شرح قواعد علامه از ابراهیم قطیفی صاحب خراجیه . وی ایـن شرح را دوبار نوشته واین دوشرح،با یکدیگر تفاوتهای بسیاردارند وتنها دیباچه و خطبه هردو شبیه‌است و هردو دریك دفتر (ش: ۸۱) این‌فهرست موجوداست .

در کتاب‌حاضر قبل‌ازشروع درمقصودمقدمه یادشده وعنوانهای قوله و اقول دارد برخلاف دیگرشرح که این‌مقدمات ونیزعنوان‌قوله و مانند‌آن ندارد بلکه درضمن بحث از استنجاء از قواعد یاد شده .

شرح قطیفی برقواعد درذریعه و کشف‌الحجب یادنشده ودرضمن‌سر گذشت قطیفی ازشرح ارشاد والفیه اویاد شده نه ازشرح یا حاشیه اوبر قواعد علامه .

مؤلف‌درآغاز این شرح،۶ مقدمه‌نهاده بدین‌ترتیب :

مقدمه اول وجوب تفقه دردین

مقدمه دوم رجوع جاهل به‌عالم دراحکام

مقدمه سوم مدارك احکام چهارند

مقدمه چهارم روش علامه درقواعد بارهٔ نقل اقوال خلاف .

مقدمه پنجم توضیح وتفسیر برخی ازنکات قواعد علامه

مقدمه ششم دراین مقدمه از شرحهای عمیدیان برقواعد نوشته‌اند یاد کند و گوید ، پس از شرح آنان که بامصنف نزدیك بوده‌اندو کتاب را نزداو خوانده‌اند بنظر میرسد که نوشتن این شرح، جز رونویس کردن آنها چیزی دیگر نیست ، اما بایددانست که نوشته‌های من دراین شرح دریکی از این سه مورد است : یکی موردی که عمیدیها متعرض آن نشده‌اند . دیگر موردی که دربارهٔ آن سخن گفته‌اند امـا بعقیده من تعبیر آنان وافی نیست ویا تطویل بیهوده دارد ، دیگر موردی است که آن دو بـا یکدیگر اختلاف نظر داشته‌اند .

مقصود قطیفی از شرح فاضلین عمیدین یکی شرح عمیدالدین عبدالمطلب خواهرزادهٔ علامه حلی است برقواعد که نام آن کنزالفوائداست ودرهمین فهرست نسخه‌ای کهن از آن خواهم شناخت ودیگر شرح گویا ایضاح الفوائد فخر المحققین است .

قطیفی درموارد اختلاف نظر دو برادر از جمله درشرح این جمله از قواعد « نیةالاستباحه اقوی اشکالا » چنین گوید « اختلف قول الفاضلین فی توجیه قوة الاشکال فالسید عمید زعم انه اشد . . . والسعید ان عدم الاجزاء اقوی فی الاشکال فیضعف ویقوی الاجزاء (ص ١٤٤ نسخه) .

آغاز: الحمدلله الذی اوضح لعباده مناهج السبل الیه و نصب الانوار فوق الاعلام اماما لایضاح الدلالة علیه وخصنا من بین طوائف الامم بلزوم منهاج العلی الحکیم ... وبعد فهذا کتاب کشف الفوائد عما تضمنه کتاب القواعد الفقه تقـربا

الی الله تعالی وشکراً لله علی ماانعم ... سلکت فیه جهة التوسط دون الاطالة والاختصار لئلا یمجه اذن السامع ویرفضه النظار معترفا بقلة البضاعه ... وقصر الباع فی زمان شاع فیه الجهل والخیانه ... وقبل الشروع فی المقصود اقدم مقدمه یشتمل علی فوائد الاولی یجب التفقه فی الدین اجماعا ..

[۸۱/۲]

نسخه ش ... (ص ۱۲۸ - ۱۷۰ دفتر) است . این نسخه در زندگی مؤلف نوشته شده و روی دوسطر ازسطور دیباچه آن خط زده شده . حاشیه هایی بانشانی « منه مدظله » دارد . نسخه ناقص است ودنباله آن از نسخه افتاده . تامسئله نجاست لباس مصلی است (از کتاب الطهاره) درنسخه هست ومعلوم نیست تاکجا تألیف شده .

پایان: قوله ولو علم فی الاثناء القی الثوب وستر بغیره اقول لاخفاء ان الالقاء والاستتار بغیره من فروع عدم الاعاده مطلقا فی صورة جهل النجاسة و قد صرح به الاصحاب . . . علی المصنف التنافی وکانه لایری بالتفریع بل یعتمد علی النص وهو موجود بالاعاده فی الوقت مع الجهل کما قدمناه وبما ذکر مع الرد ، فی الاثناء و فیه مافیه اما حمل کلامه علی الحدوث ح فهو مع ما بعده غیر متوجه لان اسبق و منا مالایمکن فرض)کلمهٔ اخیر راده صفحه بعداست که از نسخه افتاده) .

کشف الفوائد (عربی)

شرحی دیگرست از **قطیفی** بر **قواعدعلامه** . این شرح همانگونه که در بالا یادآور شدم بجز درآغاز خطبه واندکی ازمضمون دیباچه . ازدیگر جهات صوری و معنوی بانسخه ش: ۸۱/۵ متفاوتست. این تنها یك مقدمه دارددر بارهٔ روش تألیف ومقدمه مزبور این است .

وقبل الشروع فی البحث اقدم مقدمه هی ان الذی قصدته فی هذا الکتـاب ایضاح ما تمس الحاجه الی ایضاحه غیر مقید بالخلاف . فرب خلاف لایشار الیه لعدم التعویل علیه وربما الاخلاف فیه یجب الاشارة الیه لعلایتوهم منه ماهو المطلوب.. وسمیته کشف الفوائد لحل مسائل القواعد واطلب من ذوی الأذهان الثاقبه والفکر الحسان الصائبه ان یسدوا الخلل ویتجاوزوا العبث والخطل فکل کلام لا یخلو من غث وسمین حاشی (کذادر نسخه) کلام رب العالمین وقد جعلت سطور الکتاب المذکور حشو کتابی المزبور لیکن المعنی قریبا من اللفظ ... کتاب الطهاره وفیه مقاصد ...

همانگونه که مؤلف خود درمقدمه یاد کرده ، این شرح نوعی شرح مزجی است که حتی به عبارت متن نیز بهیچ نوع التزام نشده بلکه شارح مضمون متن را با شرح آمیخته ودربارهٔ آن بحث کرده .

آغاز: الحمدلله الذی اوضح مناهج السبیل ونصب الانـوار . . . و بعد فیقول اخفض الخلائق واکثرهم زللا الفقیر الی الله المنان ابراهیم بن سلیمان لماوفقنی الله تعالی فی سلك التابعین والاقتفاء لآثار الطلبة الساعین .. احببت ان اسطـر شیئا مما علمته وطرفا مما فهمته تقربا الی حبیب العارفین و قرة عین الخائفین غیر ملتفت لقول المتمثلین ما ابقی القدماء شیئا للمتاخرین فان ذالك لو سلم کان فی موارد متفرقه وعلی انحاء مختلفه و قدجعلت ما اسطره من الفوائد متعلقا بالکتاب المسمی بالقواعد لتوفر دواعی الطالب علیه من بین سائر المصنفات وحسن تنمیقه دون سائر المؤلفات وکیف لایکون کذلك و هو خلاصة نظر من افاض الله سیبه وبرکاته . . .

[۸۱/۵]

نسخه ش .. (ص ۲۱۲ ـ ۲۳۰ دفتر) . بر خلاف نسخه ش :۸۱/۲ دراین نسخه حـاشیه

«منه» وجود ندارد درکنار صفحات‌آن نوشته ای نیست جزیك نوشته بدون نشان .

این نسخه نیز ناقص است ومعلوم نیست چه مقدارآن ازدفتر افتاده .

پایان: والحدث فی‌الشوارع والمشارع ومواضع اللعن و فسر بابواب الدور والمجتمع لان العرب‌تبعد عن‌البیوت واخذ هنا من‌اللعن‌وهوالبعد اولتعرضه للعنهم وتحت الثمره اکل ثمرها ام لا وهل یختص‌الکراهه بحال‌الثمر نظر وفی‌النزال... والکلام الا بالذکر اوحکایة الاذان اوقرآئة آیة من الکتاب ... و طول‌الجلوس و الاستنجاء بالیمین اوبالیسار وفیها خاتم . . اوفص من حجر و الظاهر (کلمهٔ اخیر راده صفحه بعد است که از نسخه افتاده) .

کلمات عشرة

(فارسی)

گفتاریست دربیان مبدء ومعاد که نویسنده آنرا باعناوین«کلمة کلمة» نگاشته است (شاید ازهمدانی‌است) .

آغاز: شکر و سپـاس خدیرا کـه بخشایندهٔ عقل و پدید آرندهٔ زمین و آسمانست ... کلمهٔ اول هرچه موجود است اگر دروجود و کمال وجود محتـاج چیزی نیست ...

انجام : بدانکه تکلیف خدای تعالی بنده را . . . رنجور موافق قول طبیب کند صحت یابد والا هلاك گردد تمام شد کلمات عشره .

[۱۲۰/۳]

نسخه ش ، ۳ دفتر است (ص ۱٤۰ ـ ۱٦۳ دفتر) .

کنز الفوائد (عربی)

شرح قواعد علامه استاز **سید عمیدالدین عبدالمطلب** خواهرزادهٔ علامه حلی .

رجوع شود به‌ذریعه ۱۴ : ۲۱ ، کشف الحجب والاستار ص ۴۷۶ فهرست سپهسالار ۱ : ۴۶۵ رضوی ۲ : ص ۹۹ روضات‌الجنات .

[۱۸۰]

این نسخه ج اول است ازآغاز تا بخشی ازنکاح و بخط ثلث مورخ ۷۵۶ است (رقم کاتب درپایان مجلد ۲ آمده است) .

آغاز: الحلال والحرام ، لشیخنا الامام السعید العلامه جمال الدین ابی منصورالحسن بن الشیخ الفقیه السعید سدیدالدین ابی‌المظفر یوسف بن المطهر قدس الله روحهما ونور ضریحهما الذی فاق نظرائه من الکتب الفقهیه ولم‌ینا سبه [غیره] من‌المصنفات الشرعیه وجدوا فیه مسائل مشکله و نکات معضله محتاج ... ادراکها الی بحث وتدقیق و کشفها الی بحث و تحقیق ، و کرر و اعلی‌السؤال‌مرة بعد اخری فی عمل . .

پایان: قوله رحمه‌الله و هل یقبل قول‌الامین فی‌التفرقه . . . اقول اما الاول فلان‌العینین‌قدثبت استحقاقهم للوصیه علیه ولهم المطالبه بها فدعواه للتفرقه‌الایصال الیهم دعوی محضه فلا تثبت مع انکارهم الا بحجه شرعیه واما الباقی وهو قبول قولهم فی غیرالمعینین فلا آسفا المدعی علیه و المستحق لمرافعته فکان کالوکیل فی‌اخراج الزکاة و تفرقة الصدقات والاخماس تقبل قوله فیه مع الامانه من غیر افتقار الی بینه‌بتصدیق .

برپشت نخستین برگ نوشته ومهر مربع علی‌بن الشیخ احمدبن زین‌الدین و نوشته تعلیق احمدبن محمدکاشی ومهر مدور بزرگی که « نادعلی » برآن نقش شده و نیز نوشته کهنه‌ای از عبدالله‌بن صالح دیده میشود متن نوشته اخیر این‌است :

بسم‌الله والحمد قدساق هذا الکتاب القضاء الربانی . . . لخزانة الاخ فی‌الله الورع التقی والثقة الصفی الاجل الاواه الشیخ محمدبن حاج عبدالله بن‌مانع بن سالم و کتبه اخوه الواعی بصلاح احواله فی‌الدارین ·

عبدالله‌بن صالح (نسب اونوشته شده‌اماخوانده نمیشود). کناربیشتربرگهای نیمه اول وصالی ومندرس شده ودربرخی ازآنها سطورآسیب دیده وخوانده نمیشود کناردوبرگ آخر نیزوصالی شده اما به‌خطوط صدمه نرسیده .

روی سطور نیمه دوم صفحه‌آخر خط کشیده‌اند ودرآغاز اولین ص ج ۲ عیناً آن سطوررا دوباره نوشته‌اند .

قطع : رحلی ۳۵ × ۲۴ س . ج : تیماجی مشکی عطف‌دامن‌دار صفحات ۲۸۶ .سطور ۳۱ کاغذ : سمرقندی ضخیم . شماره ثبت ۶۳۲۲۸

[۱۸۱]

این نسخه مجلد دوم کشف‌الفوائد ودنباله نسخه قبل است ازبقیه کتاب النکاح تا پایان‌شرح قواعد . کاتب درذیل این نسخه رقم کرده .

آغاز: (بسمله) المسائل المتعلقه بکتاب النکاح وقوله رحمه‌الله والاقرب انه افضل من‌التحلی للعباد... اقول البحث هنا یقع فی مقامین ..

پایان: لان‌الکفارعندنامخاطبون بجمیع فروع العبادات کما انهم[مکلفون] باصول الدین آخر کنزالفوائد فی حل مشکلات القواعد للعلامة الاوحد البارع سلالةالعترةالطاهرة عمیدالملة والحق والدین...فرغ منه لثمان خلون من المحرم عام ثمان وخمسین و سبع مأته بعقدالمصنع بالمدرسه الغزیه من . . . (خوانده

نمیشود) الشرقی الحمدلله علی نعمه و صلوة علی سید الاولین والاخرین . . . .
وآله‌الطیبین الطاهرین .

چند یادداشت کهنه برپشت نخستین برگ این‌جلد نیزهست وازآنجمله‌همان احمدبن‌محمد کاشی است که زیرآن مهر«نادعلی»زده‌شده . نوشته‌ای نیزازعبدالحسین‌بن علی‌بن حسن‌بن‌عقیل‌بن.. ونوشته‌ای از جعفربن محمد عراقی است که تاریخ‌آن۷۶۶ است . برخی ازبرگها وصالی‌شده ولی خطوط‌این‌نسخه سالم‌تراز نسخه قبل است وفقط‌اندکی از کلمات ضایع‌شده.عنوانها بشنگرف است . درپایان،فهرست کتابهای محمد واعظ پسرمحمد ابراهیم دردوصفحه نوشته‌شده ودربرخی ازبرگها نیز آثاررطوبت دیده میشود .

قطع رحلی ۲٤ × ۳۵ س . ج تیماجی ضربی مشکی رنگ دارای برگردان. صفحات ۳۳۵ . سطور ۳۱ . کاغذ سمرقندی ضخیم . شماره ثبت ٦٦٦۹۳

الکواکب الدریه (تخمیسات...) (عربی)

= قصیدهٔ برده تخمیسات و تسبیعات فراوان دارد ودر کتاب حاضر ، خود قصیدهٔ برده و پنج تخمیس آن گرد آوری شده و گردآورندهٔ آن در نسخه یاد نشده . در این تخمیسات بیت چکامهٔ **بوصیری** مصراع‌چهارم و پنجم است .

۱ ــ تخمیسی است با این مطلع :

مابال جسمك موقوفا علی السقم و مالطرفك فی‌الدیجور لم ینم

ایــن تخمیس را مؤلف فهرست دارالکتب (سال ۱۹۲٦ ج ۳ ص ٤۹) از علاءالدین ابوالحسن علی‌بن زکریا بن اسماعیل السعودی داودی داند و گــوید برخی نیزآنرا از نــاصرالدین فیومی دانسته‌اند .

گردآورندهٔ کتاب‌حاضر نیز این تخمیس را از فیومی دانسته . ودرفهرست کتب ظـاهریه در دوجا (ص۷۲و ۷۰) بدون ذکر سراینده یاد شده .

۲ ـ تخمیسی است با این مطلع :

یا من غدا هائما حیران لم ینم   علام اجریت دمع‌العین کالعنم

این تخمیس از علاءالدین علی‌بن امین‌الدین (درفهرست دارالکتب : راس الدین) بن‌سالم‌الغزی (درفهرست دارالکتب : سالم‌بن‌عبدالناصر الکنانی المغربی).

غزی پیش‌از آغازتخمیس قصیده ، این پنج مصراع را افزوده :

من بعد حمد الهی‌باری‌ءالنسم   مع‌الصلوة علی‌المختار ذی‌الکرم

وآله‌الطاهرین الاصل والشیم   و صحبه خیر صحب الرسل کلهم

اقول نظما غدا بالمدح ذاعظم .

۳ ـ تخمیس بااین مطلع :

بان التصبر بین البان و العلم   و بان وجدی و مـا وجد بمنکتم

سرایندهٔ این تخمیس شمس‌الدین محمدبن منصوربن عباده الشهیر به ابن الصارح‌است .

٤ ـ تخمیس بااین مطلع :

ما بـال قلبك لاینفك ذا الم   مذبان اهل الحمی و البان و العلم

گرد آورندهٔ تخمیسات حـاضر،این تخمیس را اثر شهـاب الدین احمدبن محمد الاذرعی دانسته و صاحب فهرست دارالکتب گوید سرایندهٔ آن‌ناصرالدین محمدبن عبدالصمد فیومی (مذکور قبلا) است .

٥ ـ تخمیس با این مطلع :

هل لی الی اثلات (درنسخه ما : اثبات) البان والعلم

من عودة (درنسخه ما : دعوة) فعسی اشفی من‌السقم

گرد آورندهٔ کتاب حاضر این تخمیس‌را از علامهٔ دمیاطی یاد کرده و در فهرست دارالکتب به شهاب‌الدین احمدبـن محمد سالم (۱) منسوب گشته و در عوض تخمیس دیگر که آغاز آن چنین است :

علام دمعك منهملا بمنسجم　　　　كساه لون احمرارحرقة الندم

ازآن شهاب‌الدین احمدبن منصوربن صارم الدمیاطی معروف به ابن حباس یاد شده .

درفهرست دانشگاه ودر کشف‌الظنون ازچندین تخمیس«برده» یادشده. درفهرست دارالکتب مجموعه ایست‌دارای ٦٩ تخمیس که‌بیشترآنهارا درجایی‌دیگر ندیدم.

تخمیسهای مذکور درآن‌فهرست عبارتند از :

۱ ـ تخمیس سید شریف احمد بن مترجم که مطلعش اینست :

عـرج على العـلم السعدى بـالعلم　　　　و اسمع أنينا خفيا زائـد الالم

۲ ـ تخمیس شهاب الدین احمد بن منصور بن صارم و میاطی معروف بـه (ابن حباس) که آغاز آن اینست :

علام دمعك منهملا بمنسجم　　　　كساه لون احمرار حرقة الندم

۳ ـ تخمیس شیخ ابن قطب الدین که آغاز آن عبارتست از :

تبكى و تشكو الى الاطلال والديم　　　　و دمع عينك مرفض بفيض دم

٤ ـ تخمیس جمال الدین حسن بـن احمد صوفی مصری که بنام : الفرج بعدالشدة فی تخمیس البرده نامیده شده و آغاز آن :

(۱) در فهرست دارالکتب : احمدبن مجدالدین سالم اذرعی

یا قاصداً نحو بیت‌الله بالحرم عرج برفع احبائی وصف المی

۵ـ تخمیس شیخ یحیی بن عبدالصمد بن‌یحیی‌الانصاری معروف‌به‌البجبائی

آغاز :

صرح بذکر هوی افناك من سقم اضناك بالکتم حتی صرت‌للعدم

۶ ـ تخمیس شمس الدین محمد بن منصور بن عبادة معروف به (ابن الصارح).

آغاز :

یان التصبر بین البان و العلم و بان وجدی و ما وجدی بمنکتم

۷ ـ تخمیس ابی عبدالله محمد بن عبدالله بن صائغ مغربی .

آغاز :

یا من صحیح هواه موجب السقم و من ثناه وجود الوجد کالعدم

۸ ـ تخمیس ناصرالدین محمد بن عبدالصمد فیومی مالکی .

آغاز :

ما بال قلبك لاینفك ذا الم مذبان اهل الحمی والبان و العلم

۹ ـ تخمیس علاء الدین علی بن رأس الدین سالم بن عبدالناصر کنانی مغربی .

آغاز

یامن غدا هائماً حیران لم ینم علام اجریت دمع العین کالعنم

۱۰ ـ تخمیس شمس‌الدین محمدبن محمد بن یوسف منزلی .

آغاز:

یا حاوی العلمو الآداب و الحکم و ساهر الجفن فی محلولك الظلم

۱۱ـ تخمیس مجدالدین اسماعیل بن ابراهیم بن محمد ترکمانی حنفی .

آغاز :

ما شأن دمعك فوق الخد ذا دیم و نثره کعقیق غیر منتظم

۱۲ ـ تخمیس علاء الدین ابو الحسن علی بن زکریا بن اسماعیل مسعودی داودی . این تخمیس را برخی به‌ناصرالدین غزی‌فیومی نسبت داده‌اند .

آغاز :

مـا بال جسمك موقوفاً علی السقم و ما لطرفك فی‌الدیجورلم ینم

۱۳ ـ تخمیس شهاب الدین احمد بن مجدالدین سالم اذرعی .

آغاز :

هل لی الی اثلات البان و العـلم من عودة فعسی اشفی من السقم

۱۴ ـ تخمیس غیاث الدین محمد بن خواجه علی بن نجم گیلانی .

آغاز :

فی مطلع الحسن حسن مطلع الکلم ثـم استهل بدورالحـی حبهم

۱۵ ـ تخمیس سراج الدین عبداللطیف بن احمد مصری شافی واسطی .

آغاز :

یا من جفاه الکری فالجفن‌لم‌ینم و جسمه بانقسام الذکر فی سقم

۱۶ ـ تخمیس شمس الدین محمد بن بصری .

آغاز :

اراك من عظم الا شواق ذاسقم　　　متيما مغرمـاً لم تصح مـن الم

۱۷ ـ تخميس ابو العباس احمد بن محمد السلمى که آنرا تأسيس النجدة بتخميس البردة نام داده است .

آغاز :

يا راعى النجم فى الظلماء لم ينم　　　يشدو و يحد و بذكر البان و العلم

۱۸ ـ تخميس نجم الدين محمد بن عبدالله بن عبدالقادر سكاكينى شيرازى واسطى که بنام الذخيرة المعدة فى تخميس البرده آمده است .

آغاز :

يا هائم القلب بين البان و العلم　　　و هامى الدمع حتى صار كالغيم

۱۹ ـ تخميس ابوالفتح محمد بن ابراهيم نابلسى معروف به (ابن الشهيد) دمشقى شافعى .

آغاز :

ما بال جسمك لايشفى من السقم　　　و ما لقلبك مصدوعـاً من الالم

۲۰ ـ تخميس زين الدين طاهر بن حبيب حلبى .

آغاز :

يا باكيا مزج الاجفان بالألم　　　و شاكيا من غرام فيه لم يـلم

۲۱ ـ تخميس سراج الدين عمر بن اسوانى .

آغاز :

مالی اراك من الاشجان فی الم ترتاح شوقاً الی الجرعاء من اضم

۲۲ ـ تخمیس تقی‌الدین ابوبکر بن حجة حموی

آغاز :

لما مزجت دمی بالدمع من الم و عمت فی لجج الدمعین من الم

۲۳ ـ تخمیس ابو عبدالله محمد بدر دماصی .

آغاز :

الشوق جل عن الاحصاء بالكلم والهجر زاد علی التعذیب‌فی‌الألم

۲٤ ـ تخمیس عفیف‌الدین ابو الحسن علی دوالیبی‌بغدادی .

آغاز :

مالی اراك سمیر النجم ذا سدم والنوم حما عینیك ولم یحم

۲۵ ـ تخمیس دیگر ازعفیف الدین ابی الحسن علی‌دوالیبی بغدادی ایضاً .

آغاز :

مالی اراك ضعیف‌الجسم ذا سقم وان جری ذکرسکان الحمی‌تهم

۲٦ ـ تخمیس شهاب احمد بن ابی بکر بن صالح بن عمرمرعشی حلبی

آغاز :

لما تنشقت من ارواح ذی الهم وحلی الخد مـن حبات منتظم

۲۷ ـ تخمیس شهاب الـدین شعبان بن محمد بن داودبن‌علی شافعی آثاری مصری . این تخمیس « حل العقدة فی تخمیس‌البردة » نام دارد .

آغاز :

یا قلب قد فاض دمع العین کالدیم وصرت‌من‌حرقة الاشواق فی‌الم

۲۸ ـ تخمیس ابوالعباس احمدبن ناصر بن خلیفه باعونی .

آغاز :

یـا با غیا کتم امـر غیر منکتم انی و طرفك صافی الدمع لم ینم

۲۹ ـ تخمیس شیخ بدرالدین احمد بن صاحب شرف الدین محمد .

آغاز :

یا قلب کم فی قبور العشق من‌امم ماتوا من الشوق فی‌ضر و فی‌الم

۳۰ ـ تخمیس شیخ محمد علی بن علی بن را عی‌الغنم دمیاطی مادح .

آغاز :

یانـائم الطرف لـم یغمض ولم ینم و جسمه ناحل بال من الالم

۳۱ ـ تخمیس ابو الفتح محمد بن اسماعیل بن‌زکریا حمیری معروف بـه « اهناسی »

آغاز :

اها جك الشوق لما لاح من اضم ام خلفتك اللیالی فی ربا الحرم

۳۲ ـ تخمیس شیخ بدرالدین ونسی .

آغاز :

ما بال عرف سری عن بانة العلم اجری و اکلم طرفا منك لم ینم

۳۳ ـ تخمیس شیخ بدر الدین ابراهیم بن خشاب غزی مخزومی .

آغاز :

یامن براه الهوی مذ رق کالقلم و ابتاع بالنوم مرعی النجم فی الظلم

۳٤ ـ تخمیس شیخ عبدالرحمان بن محمد بن علی مغربی قمولی .

آغاز :

یاجیرة الخیف و البانات والعلم القلب ذاب من الاشواق والالم

۳۵ ـ تخمیس شمس الدین محمد بن ابراهیم معروف به جلفاوی .

آغاز :

قدعـدت من حـر نار الشوق والالم نضوا فلم ترنی من شدة الألم

۳٦ ـ تخمیس ابو عبدالله محمد بن محمد بن محمد لخمی تونسی مشهور به نفاض . این تخمیس (العمدة فی تخمیس البردة) نام دارد .

آغاز :

یا سعد مالك بین البان و العلم تبکی الربوع بوکاف و منسجم

۳۷ ـ تخمیس شمس الدین محمد بن ابی البرابیك امغیثی صـالحی نجمی حنبلی که آنرا (منح الجلیل فی مدح الخلیل) نامیده است .

آغاز :

کم حسنت لذة للمرء قاتلة من حیث لم یدر ان السم فی الدسم

۳۸ ـ تخمیس سراج الدین عبداللطف بن نصرالله طویلی مصری .

آغاز :

الحمدلله اهل الفضل و القدم أن الهوی رسخت فی حمله قدمی

۳۹ـ تخمیس سراج الدین عبداللطیف بن نصرطویلی ایضاً .

آغاز :

اصیب قلبك من تهم الهوی رومی فاطلب منجاة من البلوی بهورم .

٤۰ تخمیس سراج‌الدین عبداللطیف بن نصرطویلی ایضاً .

آغاز :

ارقت لیلك فـالاجفان لم تنم والجسم البس اثواباً من السقم

٤۱ـ تخمیس شیخ شمس الدین عبدالله بن عبدالرحمان بن ابی‌بکـر بن زروان بصری .

آغاز :

الام عن مذهب العشاق لم ترم حتام انت حلیف البؤس والسقم

٤۲ـ تخمیس ابو عمر و عثمان بن محمد زنحلی معروف به (کندور) .

آغاز :

مابال عینك لم تهجع و لم تنم والدمع منها کنهر غیر منصرم

٤۳ ـ تخمیس شمس الدین ابو النور محمد بن خضر حلبی معروف بـه (ابن المصری) .

آغاز :

یا من له مدمع ینهل کالدیم   و قد جری بدم من شدة الألم

۴۴- تخمیس شمس‌الدین محمد بن ابی‌بکر جوجری ضریر .

آغاز :

مالی رأی القلب والاحشاء فی ضرم   والجفن فی خلق والجسم فی سقم

۴۵- تخمیس شمس‌الدین محمد معروف به (مرجوشی مصری) .

آغاز :

یا من بلی جسمه من شدة السقم   و قلبه قد غدا یشکو من الضرم

۴۶- تخمیس شمس‌الدین محمد بن احمد بن ابی العید سخاوی مالکی که تخمیس طرالبردة و تلخیص نشر «الوردة» نام دارد .

آغاز :

ان جئت جزعاً فجزعن ایمن العلم   وملّ لسلمی وسل ماشئت من کلم

۴۷- تخمیس شیخ مجلی یامجیلی. وی این بیت بوصیری .

وا کدت زهده فیها ضرورته   ان الضرورة لاتعدو علی العصم

را چنین تخمیس نموده است :

کذاك الله مولاه وخیرته   ولم تسر سوی الاخری سریرته

وللدنیة لن ترنو بصیرته

۴۸ - تخمیس شیخ شمس الدین محمد بن خلیل غزی حلبی معـروف به (ابن قباقیبی) .

آغاز :

مالی اراك سهید الطرف لم تنم   و الجسم منتحل من شدة السقم

۴۹ـ تخمیس جلال‌الدین عبدالرحمان بن ابی‌بکر سیوطی .

آغاز :

سائل اخاالوجد و التبریح و الالم   وذا البکاوالضنی والحزن والسقم

۵۰ـ تخمیس ناصرالدین محمد بن شاذی عنبری که (اعلام المودة فی سلوك طی البردة) نام دارد .

آغاز :

یا ما زجا بدم ینهل کالدیم   کؤوس دمع ادارتها یدالالم

۵۱ ـ تخمیس نورالدین علی بن سودون بن عبدالله بشبغاوی .

آغاز :

یاما زجاً بد ماء الدمع من ندم   وناشرا ماانطوی فی القلب من الم

۵۲ـ تخمیس شمس‌الدین محمد بن ابی‌بکر بن عمر دنجیهی قادری .

آغاز :

بعدالعقیق واهل السفح من اضم   اجریت دمعك سفحا مثل حیهم

۵۳ تخمیس شهاب‌الدین احمد بن محمد بن علی حجازی .

آغاز :

قلبی لبعدالحجی قدصارفی ضرم   والعین سحت دمافی الخدکالدیم

۵٤ـ تخمیس شهاب الدین احمدبن محمد بن علی سلمی منصوری هائم

آغاز :

یامرسل الدمع فی‌الاطلال کالدیم لو نین من جفنه کالورس و العنم

۵۵ ـ تخمیس جمال‌الدین ابوالمحاسن یوسف بن محمدبن‌عبدالرحمان باعونی.

آغاز :

یا من غدا فاقداً للصبر بالالم ومن بدا وجده للناس کالعلم

۵٦ـ تخمیس شیخ احمد بن شعبان مقدس حنبلی .

آغاز :

یــا من اشاع سلوا ثم لم ینم امراك فی‌الوجد تبری علة‌السقم

۵۷ـ تخمیس شیخ محمد بن مامای رومی .

آغاز :

یا من‌له عبرة تنهل کالدیم وحاله عبرة بالسقم فی الامم

۵۸ـ تخمیس شیخ حسین بن عبدالقادر .

آغاز :

یاساهر الطرف فی‌داج من‌الظلم تئن أنــات ذی شجووذی‌الم

۵۹ـ تخمیس شیخ نورالدین علی بن محمد مخلوف منیاوی .

آغاز :

قد استمال وجود منك للعدم وانهل مزن ثوی عینیك‌کالدیم

۶۰ـ تخمیس شمس‌الدین محمد بن بغدادی زرکشی (۸۱۰). این تخمیس «قرةالعین فی‌التسمیط بین‌المصراعین نام دارد.»

آغاز:

همت اشتیاقاً لاهل البان و العلم　　　امااحدث الوجد ذکری الاربع‌القدم

۶۱ تخمیس برهان‌الدین ابراهیم بن علی بهنسی

آغاز:

اسهرت جفنك فی محلولك الظلام　　　وقاضی دمعك محمر اکما الدیم

۶۲ـ تخمیس غرص‌الدین خلیل بن شاهین.

آغاز:

و مابهم من حنو غیرمنخرم　　　و ودهم بوفـاء غیر منعدم

۶۳ ـ تخمیس نجم‌الدین محمد بن احمد بن عبدالله قلقشندی یاقرقشندی

آغاز:

امن تفکر جیران لقربهم　　　امن تذکر ازمـان لبعدهم

۶۴ـ تخمیس ابوالبلاغ عبدالغنی مشهوربه (صبانح).

آغاز:

من‌سفح‌ذاك‌اللوی عن‌ایمن‌العلم　　　لم تقف یمناك بل تهفوبذکرهم

۶۵ـ تخمیس شمس‌الدین محمد بن ابی‌بکربن عمر دنجیهی قادری.

آغاز:

سهرت حتی ارقت الدمع کالغیم　　　ام من مزیج‌الکری بالسهدفی‌الظلم

۶۶ــ تخمیس شهاب‌الدین احمد بن علی سلمی منصوری هائم .

آغاز :

الم بـالقلب اوصاب من الالم وصرت بعدوجودالحسن فی‌عدم

۶۷ــ تخمیس ازبرخی از شعراء مغرب

آغاز :

ما بال عینك تشكو شدة الالم رمداء نامت عیون و هی لم تنم

۶۸ــ تخمیسی که‌نام سراینده ندارد .

آغاز :

یابائحا بالهوی‌صبراً علی‌الأ لم فان ذلك مكتوب من القدم

۶۹ــ تخمیس‌دیگرنیز که نام سراینده را ندارد .

آغاز :

یا ایها المختطی من‌شرة الالم یا ایها المفتدی من ذلة السقم

رجوع شود به فهرست دانشگـاه ۲ : ۷۱۵ ــ ۷۲۲ کشف‌الظنون : قصیدة البرده ، فهرست کتب ظاهریه (شعر)ص۷۰ ـ ۷۲دارالکتب۱۹۲۶ ج ۳ : ۴۹ـ۵۲

گرد آورندهٔ کتاب حاضر نام خودرا یاد نکرده و از نوشته او در دیباچه استنباط میگردد که شمارهٔ تخمیسات قصیدهٔ برده را منحصر درهمین پنج‌تخمیس مذکور در کتاب دانسته .

درپایان کتاب (نسخه ش : ۱۸۲)تاریخ ۷۶۷ دیده‌میشودومعلوم نیست تاریخ تالیف است یا کتابت‌نسخه .

آغاز: الحمدلله الذی اوجب حمده ... اما بعد فلما رایت جماعة من الفضلاء کل بذل جهده فی تخمیس القصیدة المسماة بالبردة و رای کل انه قد بلغ ما قصده احببت ان اجمع ماخمسوه لیکون لی فی القیامة عمدة وجمعت فی هذه الاوراق ما خمسوه فکانت خمسة فی العدة فالتخمیس الاول ...

[۱۸۳]

نسخه‌ایست بخط نسخ و ثلث بسیار زیبا (گویا قرن ۸) . در پایان نسخه تاریخ ۷٦۷ ذکر شده و پیدا نیست که نوشته مؤلف است یا رقم‌کاتب . عین نوشته پایان نسخه پس از آخرین بیت قصیده برده (در ذیل ص ۸۲) که‌بقلم‌ثلث درشت است چنین‌است :

کملت البردة و تخمیساتها بحمدالله و عونه و حسن توفیقه نهاریوم الجمعه سادس شهر جمادی الاولی سنه سبع و ستین وسبعمایه وصلی‌الله علی محمدوآله وسلم

این نسخه بقلم یکی از استادان خط کتابت شده وشاید از گرد آورنده تخمیسات است .

پنج تخمیس موجود در این نسخه‌بدین ترتیب نوشته شده است : در هر صفحه دوبیت قصیده برده با تخمیس های‌آن یاد شده ودو بیت مزبور بقلم ثلث درشت وسیاه ، یکی در میان ازصفحه ودیگری درپائین صفحه نوشته شده وتخمیس های هربیت (۳مصراع‌اول‌هریك) پهلوی هم بطور مجزا از یکدیگر وبدین ترتیب آمده :

تخمیس ۱و۲و۳ بترتیب در وسط و هر سه با یك قلم ثلث سیاه اند، (جز آنکه تخمیس ۲ با قلم قرمز است)

تخمیس ٤ در طرف راست و تخمیس ٥ در طرف چپ نوشته شده .

ابیات‌قصیده اصل‌همانگونه که یاد کردم باقلم‌ثلث درشت نوشته شده اماگاه دریك سطرتمام‌نمیشود وبقیه‌آن‌در گوشه صفحه(دربالا یاپایین بیت) آمده است. درصفحه اول ترجمهٔ برخی از ابیات وگاه‌ترجمه برخی از لغات آنهادر زیر سطر با خط شکسته تازه تر از خط نسخه نوشته شده .

صفحه ۱ و ۲ دارای کتیبه وحواشی مذهب ونقاشی شده با آب طلا وشنگرف وزرنکار است. در کنار هر یك از این دو صفحه یك ترنج طلائی است که در میان آن با شنگرف

وزرنگار و آب‌طلا گل وبوته‌کاری شده . در اطراف دیگر صفحات نیز اشعار گلهای مربع‌ومدور کوچك آب طلائی است که خطوطی با لاجورد و شنگرف دارد . در زمینه ترنج طلائی کتیبه بالای ص اول « بسمله » ودر زمینه ترنج طلائی زیر همین صفحه جمله «الله ولا سواه»نوشته شده بر پشت نخستین برگ،نام قصیده « الکواکب الدریه فی مدح خیرالبریه » با قلم ثلث آب طلایی و درشت نوشته شده . در وسط همین برگ ترنجی است که روی زمینه طلائی آن با قلم ثلث وبا سفیدآب نوشته شده : « برسم‌المقام‌الاعظم سیدنا ومولانا السلطان المالك (در اینجا يك کلمه است که هنوزنخوانده‌ام) العرب والعجم اعزالله . . . [دراینجا نیز کلمه‌ای‌بوده است که خوانا نیست) . بر پشت آخرین برگ،نوشته‌هایی چند بوده که بعد آنرا ترشنیده‌اند وچیزی‌ازآنها خوانده‌نمیشود . صفحه آخر دارای‌جدول‌وسیع طلائی و يك‌ترنج گل وبوته‌کاری هست . در بیشتر صفحات‌علائم رطوبت درقسمتی ازبرگ دیده میشود اما به‌سطور و نوشته ها آسیب نرسیده.گوشه چندبرگ اول مندرس و وصالی‌شده است .

قطع رحلی ۳۵ × ۲۴ س ج : تیماجی لیموئی رنگ با عطف وحاشیه ازتیماج قرمز . صفحات ۸۳ سطور وسط نسخه ۲۰.کاغذ سمرقندی شکری رنگ . شماره ثبت ۶۳۲۲۷

گوهرمراد **(فارسی)**

تالیف مولی **عبدالرزاق لاهیجی** .

[۱۸۳]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق محمد هاشم پسرجمال‌الدین حسینی مورخ ۱۰۷۱ . صفحه اول دارای يك سرلوح طلائی‌است‌وهمه صفحات باآب طلا ولاجورد جدول بندی شده .

سرآغاز عنوانها وفصلها بشنگرف است . برپشت نخستین برگ این‌یادداشت دیده میشود :

«درروز پنجشنبه سیم ربیع‌الثانی تخمیناً یکساعت ازظهر همانروز گذشته بود که طایفهٔ روسیه بسرداری کنیاز وبرهنمونی طایفه از اهالی مرند که بزرگ

آنها علی‌بیك ومحمد بیك پسران نظرعلی‌خان که مقصری کومك قتل نواب نایب السلطنه عباس میرزا ازخلق کشیده‌بودند داخل فلسفه دارالسلطنه تبریز گشت و اهالی تبریز ناچار هوار کرده داخل قلعه نمودند سنه ۱۲٤۳ .

قطع : خشتی باریك ۲٤ × ۱٤ س . ج : تیماجی مشکی باعطف قرمز . صفحات ٤٦۹ . سطور ۲۰ کاغذ سمرقندی . شماره‌ثبت ۲۳۲۲٤

اللباب المعنوی فی‌انتخاب المثنوی (فارسی)

انتخاب مثنوی از **حسین‌بن علی بیهقی سبزواری کاشفی** (م - ۱۹۰٦ یا ۱۹۱۰ هـ - ق) .

[۱۸۴]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق قرن ۱۳ وناقص است .

آغاز : بعدازتقدیم وظایف ثنای حضرت واجب‌الوجود عم جـوده که لب لباب معنوی .

انجام : جان اول اشارتست به روح اعظم که عقل اول . . . . درین حال میگوید :

وروحی فی‌الارواح روح وکلما   تری‌حسنا فی‌الکون من‌فیض طینتی

قطع خشتی ۱۵/٥ × ۲۰ جلد تیماجی سوخته قهوه‌ای دارای برگـردان صفحات ٤۹٦ سطور ۱٤ . کاغذ فرنگی . شماره‌ثبت ٦۳۲۲٦

لمعات (فارسی)

از **فخرالدین ابراهیم بن شهریار همدانی - عراقی** - .

[۱/۱۳]

نسخه ش ۱۱ دفتر است (ص ۲۷۵ ـ ۳۳٤ دفتر) .

آغاز : بدانکه رتبهٔ عشق برتراز آنست که بقوت فهم و بیان . .

انجام : ولایشرك بعبادة ربه‌احداً تمت فی‌دارالعلم شیراز .... سنة ۱۲۳۵ فی ید . . . برهان بن عبدالله ... الهدی .

مجالس المؤمنین **(فارسی)**

از **قاضی نورالله بن‌شریف** مرعشی شوشتری (شهید در ۱۰۱۹) مشتمل بر ۱۲ باب دربیان اماکن ومواطن ائمه اثنی عشروتراجم دانشمندان . مؤلف‌آنرا درلاهور سال ۹۹۳ آغاز نمود ودر۱۰۱۰ بپایان رسانید وبارهاچاپ‌شده .

رجوع شود به : کشف‌الحجب ـ ٤۸۷ وفهرست مجلس ج۲ ـ ۳۲٦ فهرست مشار: ۲۷۳۰

[۱۸۵]

نسخه ایست بخط نستعلیق قرن۱۱.فهرست«مجالس‌ها» درآغازآمد.

آغاز فهرست : این کتاب‌لطافت قرین ... بمجالس المؤمنین ... مجلس‌اول در ذکر بعضی از اماکن لطیفه ...

انجام‌نسخه : ناظران را از مطالعهٔ آن ملامت نیفزاید تمام شد این کتاب مجالس‌المؤمنین بعون‌الملك العالمین .

سقطات‌متن در کنار برگها جبران شده ۳ برگ آخر نسخه‌برنگ...قهوه‌ای‌و نواست‌درآغاز و پایان مهری‌بیضی شکل است که‌روی‌آن معصوم‌بن جعفر نقش شده است .

در صفحه‌های بسیار نسخه تا حاشیه های چلیپا وجوددارد . عنوان هاهمه شنگرف‌است . دارای پنج سرلوح و کتیبهٔ مذهب است که قلمهای لاجورد و مشکی و شنگرف دارد . بین‌سطر های برگهای ۱-۳ با آب طلا و لاجورد و شنگرف طلاکاری شده‌است صفحه ها دارای جدولهای لاژورد و شنگرف‌است.

قطع رحلی . ۱۸/۵ × ۳۰ ج : تیماج قرمز ضربی‌سوخته گل و بوته دار دارای ترنج و نیم‌ترنج و لچکی صفحات : ۱۲۳۲ سطور : ۲۲ شماره دفتر ۶۳۲۷۳

المجلی (عربی)

دانشمند معروف **ابن ابی جمهور محمد بن علی احسایی** این شرح را بر کتاب مسلك الافهام فی علم‌الکلام و برحاشیهٔ آن بنام النورالمنجی من‌الظلام که هردو نیز از آن او است نگاشته است و آنرا درشب ۱۶ صفر **۸۹۶** درطـوس پاکنویس کرده است.این کتاب بارهاچاپ‌شده .

کشف‌الحجب : ۴۸۸ وفهرست‌ادبیات-۴۱۳ ، مجلس ٤ : ۱٤۰ مشار ــ کتب چاپی عربی ــ : ۷۸۷

[۱۸۶]

نسخه‌ایست بخط نسخ ملا آقا کوچك قرن ۱۳ برخی‌ازعنوانهادر کنار برگها به‌شنگرف نوشته شده.

آغاز: (بسمله) اللهم یا ذاالمن الجسیم والطول العظیم ...

انجام . وسلم تسلیماً یا رب .

بر پشت نخستین برگ یادداشتی است که‌نویسنده‌درآن نام شرح ونام کتاب وحاشیه مؤلف را آورده ونسخه ایرا که از روی آن نوشته نامبرده ولی متأسفانه نام های آنرا زایل کرده‌اند ونیز این یادداشت در همان برگ آمده : «وجه که‌بکاتب داده شده سوای پول کاغذ وسایرمخارج سه تومان وهشت هزارتمام است سه پناه آباد از همین وجه ازبابت زبدة‌الاصول نوشته شده که

همین‌کاتب نوشته . متاسفانه در این یادداشتها نام‌صاحب‌آن را زایل کرده‌اند . عنوان‌ها و نشانها بشنگرف‌است .

قطع ؛ رحلی ۲۱ × ۳٤ ج : تیماجی ماشی ضربی دارای ترنج و نیم ترنج صفحات : ۳۷۱ سطور : ۲۹ شماره دفتر ۶۳۲۷۱ .

مجمع البحرین ومطالع النیرین (عربی)

فرهنگ لغات غریب قرآن وحدیث .

از **فخرالدین محمدبن علی طریحی نجفی** (م ـ ۱۰۸۵) .

رجوع شود به : فهرست سپهسالار ج ۲ ـ ۲۷۲ : کشف‌الحجب ـ ٤۸۸ . کتب چاپی عربی مشار : ۷۸۸

[۱۸۷]

نسخه ایست بخط نسخ علی‌رضا بن علی زین العابدین بن‌محمد قاسم بن یوسف‌بن موسی‌بن محیی‌الدین جیرانی در دوشنبه ششم ربیع‌الاول ۱۰۷۰ در مشهد . از متفرقه هایی‌که در پایان بیشتر نسخه ها ذکر شده از این‌نسخه افتاده است . واژه های‌عنوان شده، درکنار برگها نوشته شده است .

آغاز: (بسمله)... اما بعد فلما کان‌العلم باللغة العربیة من‌اوجب‌الواجبات...

انجام : فان غالب الشافعیة اشاعرة والغالب فی‌الحنفیة معتزلة .

برگ آخر وصالی شده وبه متن آسیب رسیده است . درپایان‌کتاب وپشت نخستین برگ مهر بیضی شکل کاتب که‌بر‌آن «العبد علی‌رضا» نقش شده است . عنوانها بشنگرف‌است.

قطع‌خشتی : ۱۷/٥ × ۲٤/٥ ج : تیماج تریاکی ضربی دارای ترنج و نیم ترنج‌مقوایی ص ۸۳٤ س . ۲۸ ش دفتر ۶۳۲۶۶ .

مجمع البیان (عربی)

تفسیر مجمع البیان دانشمند معروف **امین‌الاسلام طبرسی** (ابوعلی فضل بن حسن م ـ ۵٤۸) است .

کشف الحجب : ٤۸۸ فهرست سپهسالار ج ۱ ـ ۱٦۷ معجم المطبوعات .
ص۱۲۲۷ فهرست مشار ـ کتب چاپی عربی ـ :۷۸۹ فهرست دانشگاه ج اول ۱۹۵ـ۱۹٦

[۱۸۸]

نسخه ایست از مجلد اول مجمع‌البیان بخط نسخ محمد مؤمن طبسی در ۱۰۹۲ در مشهد مقدس . بر روی نخستین برگ فهرست سور قرآن در جدولهایی مزین به : زر ولاژورد وزرد ومشکی و بر پشت برگ دوم نیز فهرست سور موجود در نسخه در جدولهایی با همان امتیازات آمده ونیز عدد اوراق سه جلد تفسیر با مهر بیضی شکن مالك به تصویر . المتوكل علی‌الله عبده محمد کریم وتاریخ ۱۲۲۹ وهمچنین یادداشتی که بعمد آنرا زایل کرده‌اند نوشته شده است .

آغاز : (بسمله)الحمدلله الذی ارتفعت ...

انجام : ان‌الله بکل‌شیٔ علیم ظاهرالمعنی و اکثر السوزة فی‌قصة بدر تمت.. بالمشهد المقدس الرضوی سنه اثنین وتسعین و بعد الف .

عنوان ونشان : شنگرف . در ص ۱ و۲ برخی از واژه ها معنی شده است و نیز برخی از عنوانها درکنار صفحه ها دارای جدولهای : مشکی وآب طلایی .

قطع : رحلی ۲۵ × ۳۷ ج : تیماجی تریاکی ضربی دارای ترنج و نیم ترنج ولچکی صفحات ۷۷۸ سطور : ۳۳ شماره دفتر ٦۳۲۳۰

مجموعه **(عربی وفارسی)**

۱ ـ تفسیر سورهٔ فاتحه الکتاب.

(ص ۲ـ۴۰ دفتر)

۲ ـ پراکنده‌ها ـ شرح برخی از احادیث ومسائل مهم فلسفی وعرفانی که بیشتر منقول از ملاصدراست.

(ص ۴۳ـ۷۱ دفتر)

۳ ـ تحقیق ساعة از قاضی سعیدقمی .

(۷۲ دفتر)

٤ ـ پراکنده ها .

(ص ۷۳ـ۹۳ ـ ۸۸ دفتر)

۵ ـ تصور و تصدیق از ملاصدرا .

(۹٤ ـ ۱۱٤ دفتر)

٦ ـ آغاز و انجام خواجه نصیر طوسی :

(ص۱۱٦ـ۱۳٦ دفتر)

۷ ـ المقصد الاسنی از قاضی سعیدقمی .

(ص۱٤۰ـ۱٤٦)

۸ ـ الحدیقة الوردیه از قاضی سعید .

(ص۱٤۷ـ۱۵۸ دفتر)

۹ ـ اشارت وبشارت ازمؤلف سابق الذکر .

(ص ۱٦۸ـ۱۷٤دفتر)

۱۰ ـ ربط الحادث بالقدیم ـ مرقاة الاسرار ـ ازهمان مؤلف .

(ص ۱۷٤ ـ ۱۹۷ دفتر)

۱۱ ـ اربعین قاضی سعید ـ تابخشی ازحدیث دوم تألیف همان مؤلف

(ص۲۰۰ـ۲۳۲ دفتر) .

۲۲ ـ الحکمة العرشیه ملاصدرا .

(ص ۲۳٤ـ۲۹٦ دفتر)

۱۳ ـ لمعات عراقی ـ بدون اول وآخر.

(ص۳۱۱ـ۳۲۰ دفتر)

۱٤ ـ بخشی از یك رساله عرفان فارسی محذوف الاول .

(ص ۳۲۳ ـ ۳۷۰ دفتر)

۱۵ ـ البوارق از قاضی سعید قمی .

(ص ۳۷۳ـ٤۰۷)

۱٦ ـ شرح قصیدهٔ میرفندرسکی از سید محمدصالح خلخالی .

(ص٤۱۰ـ٤٤۸ دفتر)

پس از این شماره برروی صفحه٤٤۹ـ٤٦۷ چندیادداشت پراکنده است .

۱۷ ـ تشریح الافلاك شیخ بهائی عاملی .

(ص ٤٦۸ـ٤۷۵ دفتر)

۱۸ ـ بخشی از یك مقامات .

(ص۵۰۷ـ۵۲۱ دفتر)

۱۹ـ بخشی از طبعیات..؟

(ص۵۲٤ـ۵٤۹ دفتر)

[۱]

دفتریست بخط ها وقلم های گوناگون از قرن ۱۳ ، در ذیل برخی از نسخه ها رقم محمدحسن .. وتاریخ ۱۲۰۰ دیده میشود .

قطع خشتی : ۲۱/ × ۱۵ س . ج تیماج‌بدون مقواصفحات ۵۵۰ ، سطور گوناگون کاغذ فرنگی ورنگهای مختلف . شماره ثبت ٦۳٦۱۸

مجموعه (عربی-فارسی)

۱ - **آغازانجام:** تألیف خواجه نصیر طوسی .

(ص ۲-۲۱۹ دفتر)

۲ - وقوف وصدقات (رساله در ...) .

(ص ۲٦-۱۱۸)

[۲]

قرن۱۳ - ونیم اول نستعلیق ونیم دوم شکسته نستعلیق . در پایان نسخه تاریخ ۱۲۹۸ دیده میشود .

قطع خشتی ۰۳۲ × ۱۷ س . ج مقوائی . صفحات ۱۱۸ . سطور ۲۰ + ۲۱شماره ثبت ٦۳۵۹۲ .

مجموعه (عربی-فارسی)

۱ - رساله در اثبات نبوت خاصه .

(ص۲-٤۰)

۲ ـ در بیان معرفت حقیقت (جبر و اختیار).

(ص۴۲ـ٤٠)

۳ ـ مقامات العارفین

(ص٦۲ـ۱٤۲)

٤ـ اسرار الشهاده.

(ص١٤٦-١٨٤)

٥ ـ عقاید خمسه از ابوتراب بن حسین قزوینی.

(ص ۱۸۸ـ۲٥۹)

٦ ـ شرح دعای سحر ماه رمضان از ابوتراب قزوینی.

(ص۲٦٠ـ۲٦۹)

۷ ـ اشعاری از علی بن ابی‌طالب (ع).

(۲۷٠ ـ)

۸ ـ حدیث کمیل

(۲۷۱ ـ)

۹ ـ شرح ابیاتی از حافظ شیرازی از ابوتراب قزوینی

(۲۷۳ـ ۲۸۱)

۱۰ ـ رساله در بیان علم خدا باشیاء.

(۲۸۲ ـ)

۱۱ـ شرح حدیث من عرف نفسه فقد عرف ربه.

(ص۲۸۳)

۱۲ ـ سؤال اعرابی از امیرالمؤمنین (ع) .

(ص ۲۸٤دفتر)

۱۳ ـ روایاتی مختلف از حضرت علی و شرح زیارت احسائی که شاهزاده محمود از شیخ احسائی سئوال کرده صفات مخصوص لام .

۱٤ ـ چند مسئله که شاهزاده محمود ازشیخ احسانی نقل کرده .

(ص۲۸٦ـ۲۸۸ دفتر)

۱٥ ـ صفاتمخصوص لام .

(ص ـ ۲۹۸ ـ ۲۹۹دفتر) .

[۳]

دفتریست به خطنستعلیق قرن ۱۳ و برگهای آخر آن به چلیپاست .

قطع : ٥ × ۲۰ س . کاغذ : فرنگی ـ شکری . صفحات : ۳۰۰ ـ سطور : ۱٤ + ۱۷ـ

ج : تیماجی یاک‌لا یشمی رنگ شماره ثبت : ٦۳٦۱۷ .

مجموعه **(عربی‌وفارسی)**

۱ـ اثولوجیا = تئولوژی (منسوب به‌ارسطو) .

(ص۱ـ۱٥۰ دفتر)

۲ ـ مقاله فی‌الهیوی ازاسکندر افرودیسی .

(ص ۱٥۱ دفتر)

۳ ـ مقالة فی‌الماده والعله ـ از افرودیسی .

(ص۱٥۲ـ۱٥۳ دفتر)

٤ ـ رساله نفس ازارسطو.

(ص ۱٥۳ـ۱٥٤ دفتر)

٥ ـ رسالة العلم زنون = شرح رساله‌فی‌العلم‌الاعلی .

(ص ١٥٥ـ١٥٧ دفتر درمتن و حواشی)

٦ ـ شرح حکمة الاشراق قطب‌الدین شیرازی .

(١٦٩ـ٧٨٣ دفتر)

[۴]

دفتریست بخط نسخ مهدی‌بن معصوم‌بن جعفر حسینی اشکوری کیارمشی درمدرسه محمدیه طهران پنجشنبه ١٦ جمادی‌الاولی ١٢٩٦ ودوشنبه دوازدهم ذیقعده ١٢٩٧ نقائص متن وگاهی عنوانها درکنار برگها یادداشت شده است . کاغذ برگ ص ١٦٧ـ١٦٨ آبی رنگ وکاغذ های ص ٢١٣ـ٢١٤ و٢٢٣ـ٢٢٤ سبز رنگ است .

در آغاز ٥ برگ سفیداست ودر پایان دعایی جهت حفظ از فتن آخرالزمان‌وجهت‌خواب دیدن ودعایی به نقل از حضرت امیر (ع) ونیز دعایی به نقل از حضرت رضا (ع) وسپس از ص ٧٩٢ـ٧٩٧ سفید آنگاه بعضی از اسماءالله وطلسمی برای احضار درآخرین صفحه یادداشت شده است . عنوان ونشان : شنگرف

قطع : ١٨ × ٢٢ ج : تیماجی‌عنابی رنگ‌صفحات : ٧٩٨ سطور : ١٥و٢١ کاغذ :فرنگی

شماره دفتر ٦٣٥٩٧

مجموعه (عربی)

١ ـ ایضاح الفوائد تألیف فخرالمحققین .

(ص ٣ـ٣٦١ دفتر)

٢ ـ اجازه شهید اول به محمدبن نجده

(ص ٣٦٢ ـ ٣٦٦ دفتر)

۳ ـ شرح قواعد الاحکام از شیخ علی.

(ص ۳٦۷ـ٤۳٥ دفتر)

[٥]

خط نسخ علی‌اکبر شیر غلام شیرازی . در ذیل ص ۱۷۹ (پایان جزء ۲ ایضاح‌الفوائد) تاریخ کتابت ۱۰٦۱ ودر ذیل ص ۳٦۱ رقم‌کاتب آمده .

قطع خشتی بزرگ ۲٥ × ۲۰ × ٤ س ج تیماجی ضربی قهوه‌ای رنگ صفحه ٤۳٥ سطور ۲۰ کاغذ اصفهانی شکری تیره آهار مهره شده شماره دفتر ٦۳٦۰۲

مجموعه (عربی)

۱ ـ معالم الاصول از شیخ حسن سبط شهیدثانی .

(ص۲ـ۲۰۰ دفتر)

۲ ـ رساله‌انجبارضعف‌سند به شهرت از سید محمدباقر فشارکی.

(ص۲۰٤ـ۲۱۸ دفتر)

۳ ـ اجازه روایت میرزا حسن شیرازی به سید محمد باقر فشارکی

(ص ۲۱۹ ـ ۲۲۱ دفتر)

٤ ـ رساله حکم المبتدئه والمضطربة از سید فشارکی .

(ص ۲۲۲ ـ ۳٤۸دفتر)

٥ ـ القرعة (رساله در ...) ازفشارکی.

(ص ۳٥۰ـ۳۹۳ دفتر) .

٦ ـ تقلید اعلم (رساله ...) از فشارکی مزبور.

(ص۳۹۸ـ٤۱۹ دفتر)

۷ ــ حکم الجاهل (رساله فی ...) از فشارکی ...

(ص۴۱۹ــ۳٦٦ دفتر)

[۶]

خط نسخ ، قرن ۱۳ .

قطع خشتی ۲۱ × ۱۷ س ، ج تیماجی یشمی . صفحات ٤٦٦ سطور ۱٦+۱٥ .کاغذ فرنگی سفید شماره ثبت٦۳٦۰۹

مجموعه (عربی)

۱ ــ اجازهٔ روایت و اجتهاد از شیخ قاسم نجفی به شیخ محمد .

(ص ۱ــ۳۳ دفتر)

وی همــان محمد جعفر سلطان العلماء سبط «ابن عاشوراست ودر ص ٥ این فهرست بهنگام شناساندن این اجازه روایت احتمال،داده ام که گیرنده اجازه از شیخ قاسم ، شیخ محمد پسر شیخ جعفر کاشف الغطاءاست . ولی پس از چاپ صفحهٔ مزبور ، دریافتم که احتمال‌مزبوربکلی‌خطاست‌وعصر وسن‌سال درگذشت(۱)

(۱)شیخ‌محمد کاشف‌الغطاء در جهت عراق در عصر عثمانی دارای ریاست و نفوذ فراوان و معروف به « ندو » بود « ندر » کلمه‌ای ترکیب بمعنی « چه هست » بنوشته امین عاملی از آنرو بدین عنوان شهرت یافت که در مواردی که یکی از مردم عراق مورد مزاحمت افراد و مأمورین عثمانی میگشت ، شیخ محمد حاکم و یا مأمور برجسته عثمانی را احضار میکرد و بترکی میپرسید چه شده »

نفوذ و قدرت شیخ بحدی بود که با همین کلمهٔ اعتراض‌آمیز ، رفع مشکل میگشت و نمایندگان دولت عثمانی جسارت آن نداشتند که با او درافتند ، عاملی درگذشت او رادر۰۰۰ ضبط کرده اعیان‌الشیعه‌ج۰۰۰ص۰۰۰

شیخ محمد پسر شیخ جعفر کاشف الغطاء با شاگردی وی در نزد شیخ قاسم نجفی (م ـ ۱۲۹۰ وصاحب کنز الاحکام فی شرح شرایع الاسلام) متناسب نیست .

علاوه براین ، از شیخ محمد «ندر» تألیفی یاد نشده در صورتی کـه صاحب اجازه تألیفاتی دارد و استاد او شیخ قاسم نجفی در آغاز یکی از مؤلفات (هر خیارات شرح‌شرایع و بخط خویش برای او اجازه اجتهاد نوشته است .

شیخ محمد صاحب اجازه پسرشیخ جعفر بن محمدبن عاشور کرمانی معروف به شیخ رضائی است و بنوشته ذریعه تقریر درس پدرخودرا در دوجلد و نیزشرحی آمیخته برخیارات شرایع نوشته (نسخهٔ ضمیمه اجازات خیارات و برخی‌بخشهای تقریرات است).

تاریخ در گذشت‌شیخ محمد۱۲۹٤ (٤ سال پس ازدر گذشت شیخ قاسم‌نجفی صاحب اجازه) است و بنوشته صاحب ذریعه ، حاج ملا باقر ، سر گذشت اورا در جنة‌النعیم‌آورده . فرزند وی شیخ جعفر سلطان العلماء دارای کتابخانه‌ای‌بزرگ در تهران بوده (که گویا بعداً پراکنده شده و چندین نسخه از آن را که مهر بزرگ ومدور (جعفربن محمدبن سلطان العلماء) را جای بجا دارد در ختم کتب مرحوم امام جمعه خویی و دراین فهرست می‌بینیم .

۲ ـ شرح شرایع ... از شیخ محمد سبط ابن عاشور مذکور دربالا.

(ص ٤ ـ ۳۹٥ دفتر).

[۷]

این‌دفترازص٤ تاآخربخط نسخ‌تحریری‌علوان بن یاسین در ۱۱۷٤ وشمارهٔ۱ (اجازه‌شیخ قاسم به صاحب‌کتاب) به خط نسخ تحریری مجیزاست‌درکنار آخرین برگ این نوشته دیده

میشود « این تقریرات ازمرحوم مغفور والدطاب ثراه در فقه است که در نجف اشرف نوشته شده است »

قطع خشتی۲۱/۵ × ۱/۵ س . ج تیماج قرمز . صفحات ۳۹۵ سطور ۲۱ کاغذ فرنگی شکری رنگ . شماره دفتر ۶۳۲۰۱

مجموعه **(عربی)**

۱ـ تفضیل الانبیاء علی الملائکه (رساله فی ...) تألیف سید مرتضی علم الهدی

(ص ۳ـ۸ دفتر)

۲ ـ المنع عن تفضیل الملائکة علی الانبیاء(رساله ...) از سیدمرتضی علم الهدی

(ص ۸ـ۱۲ دفتر) .

۳ ـ ایمان ابیطالب (رساله فی ...) از شیخ مفید .

(ص ۱۲ـ۲۲ دفتر)

٤ ـ مناظرة ابوالهذیل علاف در مجلس الواثق .

(ص ۲۲ـ۲۸دفتر)

٥ ـ رساله در تفسیر حدیث غدیر (من کنت مولاه ...) ازشیخ محمدبن موسی در پاسخ ابو ابراهیم .

(ص۲۸ـ۲۹ دفتر)

٦ ـ رسالة فی القدر .

(ص ۳۰ـ۳۱ دفتر).

۷ ـ جواب الملاحدة فی قدم العالم تألیف سید مرتضی علم الهدی.

(ص۳۱ـ۳۳دفتر)

پس از این شماره در ص ۳۴ ـ ۳۶ نوشته‌ایست (گویا از شیخ مفید) در بـارهٔمتولی‌غسل امام .

۸ ـ المهر (رساله فی ...).

(ص ۳۶ ـ ۴۳)

۹ ـ نوادرالاثر لعلی خیرالبشر .

(ص ٤٤ ـ ٥٦ دفتر)

۱۰ ـ احکام‌النساء ـ از شیخ مفید .

(ص ٥٨ـ٨٧ دفتر)

۱۱ـ جوابات‌المسائل الصاغانیه‌از شیخ مفید = المسائل الصاغانیه .

(ص ۸۸ ـ ۱٤۳ دفتر) .

۱۲ ـ السهویه (= رساله فی نفی‌السهو عن‌النبی (ص)) ردبررساله صدوق

(ص ۱٤٤ـ۱٥۲ دفتر) .

۱۳ـ الاشراف از شیخ مفید.

(ص ۱٥۲ـ۱٦۸ دفتر)

۱٤ ـ رساله‌ای از شیخ مفید

(ص ۱۷۰ـ۱۷۲ دفتر)

۱٥ ـ جواب‌المسائل‌الجارودیه از شیخ مفید .

(ص ۱۷۳ـ۱۸٤ دفتر)

۱٦ ـ رساله بیان من کنت مولاه ... = تفسیرحدیث‌غدیراز شیخ مفید .

(ص ۱۸٥ـ۲۰۱ دفتر) .

۱۷ ـ رساله عدديه ـ جواب اهل الموصل ـ از سـيد مرتضی علم الهـدی

(ص ۲۰۱-۲۱۱ دفتر) .

۱۸ ـ المسائل العشره از مفيد

(ص ۲۱۳-۲٤۲ دفتر)

۱۹ ـ ردبر نسفی ـ از مفيد .

(ص ۲٤۳-۲۷۲ دفتر)

۲۰ ـ العويص ـ مختصر العويص مفيد .

(ص ۲۷۲-۲۹٥ دفتر)

۲۱ ـ اقسام المولی (رساله ...) از شيخ مفيد .

(ص ۲۹٦-۳۰۳ دفتر)

۲۲ـ تفضيل امير المؤمنين (ع) علی سائر الاصحاب از شيخ مفيد.

(ص۳۰٤-۳۱۰دفتر)

۲۳ ـ رساله تفسير حديث نحن معاشر الانبياء ... از شيخ مفيد .

(ص۳۱۰-۳۱۲ دفتر)

۲٤ ـ الغيبه يا مسائل فی غيبة الامام (ع) تأليف شيخ مفيد.

(ص ۳۱۳ ـ ۳۲۷ دفتر)

۲٥ ـ جواب الباقلانی از مفيد.

(ص ۳۲۸-۳٤۰ دفتر)

۲٦ ـ رساله فی النص علی امامة امير المؤمنين (ع) از مفيد .

(ص ۳٤۰-۳٤۱ دفتر)

۲۷ ـ شرح حدیث ماریه قبطیه از شیخ مفید.

(ص ۳٤۱ـ۳٤٥ دفتر)

۲۸ ـ مسائل متفرقه از شیخ مفید.

(ص ۳٦٥ دفتر)

۲۹ ـ الامامة (رساله ...) از خواجه نصیر.

(ص ۳٦٦ـ۳۷۷ دفتر)

۳۰ ـ اصول دین (رساله در ...).

(ص ۳۷۷ـ ۳۸٥ دفتر)

۳۱ ـ قضا وقدر ـ جبر واختیار ـ از خواجه نصیر طوسی.

(ص ۳۸ ـ ٤۰۹ دفتر)

۳۲ ـ اوصاف الاشراف از همان مؤلف.

(ص ٤۱۳ ـ ٤۲۹ دفتر).

[۸]

دفتریست بخط نسخ تحریری قرن و در ذیل هیچیك از رساله رقم کاتب وتاریخ موجود نیست: در آخرین برگ یادداشتی از عبدالله منشی مازندرانی بخط شکسته زیبا ومورخ ۱۲٦۸ دیده میشود.

در پشت نخستین برگ ٤ عدد مهر مربع شکل از مالك هاجیست و نقش دو مهر « جعفربن محمد سلطان العلماء » است ویك مهر از مالك دیگر: محمد حسن الوجادی در ۱۱۲۲ با این نقش « اللهم صل علی محمد و آل محمد سنة ۱۰۹٤ و مهر دیگر با نقش « لافتی الا علی » میباشد.

عنوان ونشان شنگرف است . وجای برخی از عنوانها نیز سفید است .

قطع:وزیری باریك۱۳/۳ × ۲٦/۲ ج : تیماجی‌زردرنگ‌ص۲۲٤ س: ۲۳ کاغذ : اصفهانی

شماره دفتر ٦۳٦۱٥

مجموعه (عربی وفارسی)

۱ـ مرآةالاخرة فیض کاشانی .

(ص ۲ـ٥۰ دفتر)

۲ـ میزان‌القیامة از همان مؤلف.

(ص٥۲ ـ٨٦ دفتر)

۳ـ من لایحضره‌التقویم = غنیةالانام ازهمان مؤلف .

(ص ٨٨ـ۱۳۷ دفتر)

پس از این ادعیه‌ای که خضر (ع) به حضرت مولی (ع) آموخته و چند ذکر و دعاءِ دیگر با شرح فارسی ،نصایح اسکندر ارسطاطالیس بایك دائره .

(ص ۱٤۰ـ۱٤٤ دفتر).

٤ ـ اختیارات امام از محمد باقر مجلسی.

(ص ۱٤٦ـ۱۸۳ دفتر)

پس از این چندیادداشت بنقل از کفعمی با نشان « کف » و غیره .

(ص ۱۸۲ـ۱۸۳ دفتر)

٥ ـ ترجمه اختصاص مفید (بخشی از آن) .

(ص ۱۸٤ـ۱۸۷ دفتر)

پس از این متفرقات است در بارهٔ جدول معرفة اوزان ، چند دستور برای استخراج اسم غائب و یا مجهولات دیگر از قواعد جفر و برخی از آنها بنقل

از شیخ بهائی و نیز طلسمی منقول از خط میرداماد است سپس دعای معروف به دعای مبارك با مقدمه‌ای منقول از ابن طاوس بفارسی.

(ص ۱۸۸-۲۰۷ دفتر)

۶ - تقویم شرعی از محمد صالح خاتون آبادی.

(ص ۲۱۰-۲۵۸ دفتر)

درمقدمهٔ جداول، در بارهٔ آنها وطرز استفادهٔ از آنها توضیحات کافی داده پس از پایان مقدمه، درص ۳۱٤ قطعه‌ای از« نجیبا » در تقریظ وماده‌تاریخ‌تألیف رسالهٔ تقویم نقل شده .

بر بالای قطعه مزبور نوشته شده :

« تاریخی که نجیبای ملك الشعرا گفته است »واین است اشعار :

بعهـد شهنشاه دین دار عـادل

که خورشید شرعست در اوج تقوی

خدیوی کـه ساعات ایـام عمرش

بهم جمـع کردند دنیی و عـقبی

نوشتست شمشیر دیـن داری او

بخـون ریزی‌دشـمن شـرع وفتوی

جهاندار سلطان حسین آنکه‌عدلش

ربوده ز نوشیروان گوی و دعوی

بـهر کار آئیـن دین نبـی را

زدین داری و زهد چون داشت مرعی

ازآن رو شد از عیب این صفحه نازل

چـو لوح زبر جد ز طـور تجـلی

که تا ساعتی غافل از شرع نبود

بهر کار در رونق دین و دینی

چو اتمام این نسخه شرع آئین

شدش نام از غیب تقویم شرعی

دو تاریخ جست از دو مصرع خیالم

هم آغوش وحدت چو مجنون و لیلی

دو گل سر بر آورد از باغ فکرم

بیك رنگ و بو در گلستان معنی

نجیب از پی سـاعت سعـد دیدن

چو تـاریخ جوشد بآئین تقوی

بر آورد جزوی ز تقویم شرعی

۱۱۱۰ = ۱۱۳۶ + ۲۶

ز تقـویم شرعی برآورد جـزوی

۱۱۳۶ ۲۶

ازاین قرار تاریخ تالیف سنهٔ ۱۱۱۰ است .

[۹]

شماره‌های ۱ تا ۳ این‌دفتر (ص۱۳۷) بخط‌نسخ محمدعلی بن محمدمهدی‌اشرفی ومؤرخ ۱۱۲۶است وکاتب در پایان هر۳شماره‌رقم‌دارد . دیگررساله‌های موجوددردفتر رقم وتاریخ نداردو شمارهٔ ۷ (ص ۲۱۰ ـ ۲۵۸) نستعلیق زیباست .

برپشت نخستین برگ دفتر ، تعویذی برای دفع تب و تعویذی برای استخلاص از قتل ، بنقل ازخط میرداماد نوشته‌شده ، گوشهٔ بالای یکی ازبرگها (ص۷۷ - ۷۸) وصالی شده اما به کلمات آسیبی نرسیده .

قطع : رقعی ۱۹/۵ × ۱۳ س . ج تیماج قرمز بدون‌مقوا مندرس صفحات ۲۵۸ . سطور : (بجز صفحات جدول) : ۱۷ . کاغذاصفهانی آهار مهره‌نازك ۰ شماره‌ثبت ۶۳۵۸۶

مجموعه **(عربی)**

۱ ـ ارجوزه (منظومه) تاریخ ۱۴ معصوم (ع) از شیخ‌حرعاملی.

(ص ۲ ـ ۱۰۵ دفتر)

۲ ـ خلاصة‌الابحاث‌فی‌مسائل‌المیراث‌ازجوزه‌ای ازشیخ‌حرعاملی درمسائل میراث .

(ص ۱۰۶ ـ ۱۳۱ دفتر)

۳ ـ ارجوزه درزکوة از سرایندهٔ دو منظومهٔ پیش .

(ص۱۳۱ـ ۱۴۰ دفتر)

۴ ـ ارجوزه درهندسه منظومة فی‌اشکال‌التأسیس . از همان‌مؤلف.

(ص ۱۴۱ ـ ۱۵۴ دفتر)

۵ ـ التیسیر فی‌القراآت‌السبع رساله درعلم قرائت از ابوعمـرو عثـمان‌بن سعید مقری .

(ص۱۵۸ ـ ۳۳۸ دفتر)

[۱۱]

دفتریست بخط نسخ قرن ۱۱ وبادوقلم .

ص ۲ ـ ۱۵۶ این دفتر (ار جوزه‌های حرعـاملی) بخط نسخ وثلث وش : ۵ (ص ۱۵۸ تا آخر) بخط‌نسخ تحریری و قلم ریز تراست.درحواشی درکنارصفحات‌رسالهٔ‌شمارهٔ ۵حاشیه هایی با نشان «سید نعمةالله دام ظله» دیده میشود .

درذیل آخرین ارجوزه (ص ۱۹۶) نوشته تملکی است از «محمد باقربن درویش‌نظرعلی » با دومهر مربع کوچك که نقش آنها «یا امام محمد باقر» است .

برپشت نخستین برگ دفتر نوشته‌ایست ازعلی‌بن علی شوشتری بتاریخ ۱۱۵۱ وازمحمدبن علی فرزند نویسنده نوشته قبل تاتـاریخ ۱۱۸٤ ونوشته‌ای بدون تاریخ متضمن اینکه این کتـاب درملك شیخ عبدالحسین‌بن احمد قاری وامانت است درنزدکاتب نوشته .

کنارهای چند برگ اول وبرگ‌آخر پاره ووصالی شده اما به‌سطور نسخه‌آسیبی‌نرسیده .
در پشت نخستین برك قطه شعریست با این مطلع :

ان اخاك‌الصدق من‌کان معك   ومـن یضر نفسه لیـنفعك

و در پشت آخرین برك قطه‌ایست با این مطلع :

تمیل ذوالعقل فی نفسه   مصائبه قبل ان تنزلا

قطع خشتی ۲۰ × ۱۵ س ج تیماج قرمزروشن بدون‌مقوا . صفحات ۳۳۹ . سطور۱۲ + ۱۵ . کاغذ اصفهانی . شمارهٔ ثبت ٦۳۵۸۵

مجموعه   (عربی)

۱ ـ الفوائد الغرویه تألیف حاج شیخ محمد اصفهانی...

(ص ۱ـ ۲۲۰ دفتر)

۲ ـ ارجوزه (منظومه) ای دررجال از سید احمدعطار .

(ص-۲۲۱)

[۱۴]

دفتریست ازقرن ۱۳ نیمه اول بخط نستعلیق محمدعلی اصفهانی ومؤرخ ۱۲۷۳ ونیمه‌دوم خط نسخ عبدالحمیدبن شیخ مهدی خماسی وباهمان تاریخ است .

(رجوع شود به ص ۹ این فهرست) .

قطع خشتی ۲۱×۱۳ س ج تیماجی قرمز رنگ . صفحات ٤٤۹ . سطور ۱۵×۱۹ .

کاغذ فرنگی سفیدرنگ . شماره ثبت ۶۳۵۹۵

مجموعه (عربی)

۱ ـ الفوائدالحائریه . (الفوائدالعتیقه) تألیف آقا باقر بهبهانی .

(ص ۳ ـ ۸۰ دفتر)

۲ ـ رساله استصحاب از همان مؤلف .

(ص۸۰ ـ ۸۷ دفتر) .

۳ ـ الدرةالنجفیه (منظومه) ازبحرالعلوم طباطبائی .

(ص ۹۰ ـ ۱۷۲ دفتر)

[۱۵]

تا پایان ص ۸۷ این‌دفتر (پایان رساله شمارهٔ ۲) شکسته نستعلیق عبدالعلی زنجانی پسر عبدالکریم ومؤرخ ۱۲۰۸ است . رقم‌کاتب درذیل شماره : ۱ (ص۸۰) چنین است .

قد وقع الفراغ من تسوید هذه‌الرسالة‌اللطیفه ....فی‌الحائر الحسینیه ... فی ید اقل‌الطلبه .. ابن‌عبدالکریم عبدالعلی‌الزنجانی ... سنه‌۱۲۰۸.

متفرقات ص ۸۸ - ۸۹ و ص ۱۷۳ - ۱۷۵ که مسائل مختلف فقهی است و پشت نخستین برگ نیز بهمین خط است . درضمن یکی ازاین متفرقات ، کاتب ازاستاد خود شیخ محمدیاد کرده. شمارهٔ ۳ (ص۹۰ - ۱۷۲) نسخ زیبا است بجز ص ۱۵۵ تاآخر که بقلمی دیگر است برپشت آخرین برگ مهربیضی «محمد شفیع» دیده‌میشود .

قطع خشتی ۲۲ × ۱۷ س . ج تیماج قرمز بدون مقوا . صفحات ۱۷۵ . سطور۲۰ × ۲۱ کاغذ فرنگی متوسط . شماره ثبت ۶۳۶۱۳

مجموعه **(عربی‌وفارسی)**

۱ـ تجویدالقرآن تألیف عمادالدین علی شریف قاری استرآبادی .

(ص ۱۸ـ۷۴ دفتر) .

۲ـ رساله دراصول اقسام خط . از صیرفی .

(ص ۷۲۶ـ۸۵ دفتر)

پس از چاپ ص ۱۶ این فهرست ، که این رساله را در آن شناساندیم نسخه‌ای دیگر از این رساله در مجموعه ش ۱۲۰ (مجلس ج ۵ ص ۴۹۱ و ج ٤ ص . . .) دیدم و نیز در مجموعه کتب طباطبائی رساله‌ای مبسوط در خط وجود دارد که در آن از صیرفی یاد شده .

۳ ـ اعتقادیهٔ میرمحمد اسماعیل خاتو آبادی .

(ص ۱۰۳ـ۱٤۵ دفتر .)

در سراسر دفتر یاد داشت‌های پراکنده فراوان است :

ص ۱ـ۲) بخشی از اصول فقه و در آیه الحدیث که برخی از آنها دارای نشان «م ت ق» یا «شرح م ت ق» است .

و در یکی از آنها از شیخ احمد و کتابهای او یاد شده .

(ص ٥ـ٦) تعدیذات دعاهای مروی . ص ۷ـ۱۱ گویـا بخشی است از یك رساله در تجوید و قـرائت و در یکی از این فقرات (روی ص ۹) این قطعه مثنوی دربارهٔ تجوید نقل شده :

وربیان رموز وقف از گفتار خافظالدین بخاری رحمةالله تعالی .

حافظا این نظم را بشنو کنون	تـا ترا در وقف باشد رهنمون
طاچو وقف مطلق آمد مر ترا	مگذری زان هر کجا یابی ورا
میـم وقف لازم است مگذر ازو	گر گذشتی‌خوف کفراست‌اندرو
صاد را وقف‌مرخص خـوانده‌اند	ایستند آنجا کمان ورمانده‌اند
جیم جایزبگذری زانهم رواست	بلکه آنجـا ایستادن به فزاست
زا مجو زله مستی درخـور است	بلکه بگذشتن ازو اولیتر است
قاف را وقف بعضی فرا کرده‌اند،	بگذری بهتر از آنجا گفته‌اند
لام‌الف هست این‌علامت مر گذر	ایستادن خود خطا بـاشد حذر

(ص ۱۲ـ۱۳) برخی استخراجات جفری بچلیپا .

(ص ۱۵ـ۱۷) طریقهٔ ختم سوره‌های فتح ویس و غیره .

(ص ۷۵ـ) اسامی استادان سبعه خط .

ابن مقله ، ابن بواب ، یاقوت المستعصمی ارغون کابلی پیر یحیی صوفی ، مبارکشاه زرین قلم ، مولانا عبدالله طبیب یزدی صیرفی و نیز دوبیر شعر بعربی دربارهٔ خط آمده .

(ص ۸٦ـ۸۷) برخی دعوات و اذکار و ختمها از کتب معروف نقل شده و در ذیل یکی از این نوشته چنین آمده‌اند .

«فقیر حقیر ابوالحسن بن عبدالله خلخالی مولداً والاردبیلی منشأ نیر توسل مزبور نمود حاجتی که قصد کرده بود بفعل آمد ...»

و سپس چنین نوشته .

«نقل من خط ملا ابوالحسن المذکور مدظله» روی ص ۸۸ این یاد داشت دیده میشود .

تاریخ مبدأ سفر عتبات عـالیات روز سه شنبه ۲۷ شهر محرم الحرام سنه ۱۰۸٦ و تـاریخ داخل شدن در بندر سورت ۱۷ ذی القعدة من السنة المذکورة هلال شهر محرم الحرام سنه ۱۰۸۷ در بـروج دیده شد و در (در نسخه . ۸۱) شهر محرم الحرام قدوم بکجرات که احمدآباد است ـ واقع شد اساس منازل از کجرات تا دههای که شاه جهان آباد است . آلاریج ، یانه ، میثانه ، سپید پور ، بالنپور ، وانتپواره ، پانتیواره ، بدکام ، مدره ، جانور ، کندب و وندارا ، کانکارا ، کاتلو، بیپال ، بیتن ، مرته ، پالری ، بکری ، کنبیج ، سامر، اورجب نر، تالاور ، منهورپود ، برنگر ، برو ، رواری ، باتاوی ، سرای الله وردی خان ، ورود بشاه جهان‌آباد ۲۲ شهر صفر سنه ۱۰۸۷ واقع شد و . . . از مبدأ سفر تـا اواسط شهر رجب من السنة المذکورة در خدمت آخوند ملا ابوالحسن سلمه‌الله تعـالی رفیق بودیم .

(ص ۸۹ـ۹۵) چند دعا از صحیفهٔ سجادیه .

(ص ۹٦ـ۱۰۲) دعای صباح بامقدمه‌ای بفارسی درشرح خواص وآداب‌آن.

[۱۸]

دفتریست ازقرن ۱۱ باخطها وقلمهای گوناگون ، رساله شمارهٔ : ۱ (ص ۱۸ ـ ۷٤) بقلم

شکسته نستعلیق علیقلی‌بن مراة غلام ودر ۱۰۶۵ نوشته‌شده . شمارهٔ ۲ در ۱۰۸۱ وبخط شکسته و شمارهٔ ۳ در ۱۱٤۹ بخط شکسته کاتبی است که نام اورا سیاه کرده‌اند وخوانده نمیشود. پراکنده نیز برخی نسخ‌است وبرخی نستعلیق یا شکسته . درمیان اجزاء دفتر ، ورقه‌ای کوچك (کوچکتراز قطع نسخه) است که روی‌آن صورت زبان‌وحلق ومخارج حروف نقش‌شده واین ورقه متعلق‌به‌رساله تجوید عمادبن علی (رساله شمارهٔ : ۱) است .

قطع رقعی ۱۹/٥ × ۱۰/٥ س. ج تیماج‌قهوه‌ای . صفحات ۱۳۹ . سطور ۹ × ۳۰ × ۲۲
کاغذ اصفهانی . شماره‌ثبت ٦۳٦۰٤

مجموعه (عربی)

۱ ـ انوارالفقاهه شیخ‌حسن کاشف‌الغطاء .

(ص ۲ ـ ۲۳٤ دفتر)

۲ ـ التسبیحات‌الاربعه تألیف شیخ محمد بحرانی .

(ص ۲۳٦ ـ ۲٥٤ دفتر) .

سپس پراکنده‌هایی است در مزارعه ۲٥٦ ـ

در وضوء (ص۲۷٥)

شرح بر کتاب فقه (بخشی از کتاب الصلوة)

(ص۲۷٦ ـ۳:۸)

٤ ـ السراج‌الوهاج لرفع قاطعه‌اللجاج خراجیه ، تألیف شیخ‌ابراهیم‌قطیفی

(ص۳۱٦ ـ ۳۷۹ دفتر)

[۲۳]

دفتریست بخط نسخ تحریری قرن ۱۳ .

قطع خشتی ۲۱/٥ × ۱٥/٥ س . ج تیماج فرمز بدون مقوا . صفحات ۳۸۰ ، سطور ۲۲
کاغذ فرنگی . شماره ثبت ٦۳۱٥۰

مجموعه **(عربی)**

۱ ـ جواب مسائل نصرالله بیك از سیدکاظم رشتی .

(ص ۲ ـ ۳٦ دفتر) .

۲ ـ جواب سؤال معنی بغداد .

(ص ۳۷ ـ ٦۱ دفتر) .

۳ ـ جواب به سؤال یکی از علماءِ شام از ...

(ص٦۱ - ٦٦ دفتر) .

٤ ـ جوابات الامسئلةالشفیعیه از سیدرشتی .

(ص٦٦ـ٦۸ دفتر) .

٥ ـ جواب‌الاسئلة المتفرقه .

(۷۷ ـ ۸۱ و دفتر) .

٦ ـ الردعلی انسداد باب‌العلم (رساله ... تألیف سیدکاظم رشتی .

(ص ۹۹ ـ ۲۳۱ دفتر)

۷ ـ شرح حدیث عمران‌الصابی از

(ص۹۹ ـ ۱۳۱ دفتر)

۸ ـ جوامع‌الرسائل فی‌اجوبه جوامع‌المسائل سؤال از شیخ عبدعلی‌وپاسخ از شیخ احمد احسائی.

(ص ۲۳۳ ـ ۳۳٥ دفتر) .

۹ ـ حیوةالنفس از شیخ‌احمد احسائی

(ص۳۳۶ ـ۳۵۲ دفتر)

۱۰ ـ مصباح‌الشریعه .

(ص ۳۵۲ ـ ۳۸۸ دفتر)

۱۱ ـ توحید مفضل (سؤال مفضل از امام صادق (ع) .

(ص۳۸۱ ـ ۴۱۷ دفتر) .

۱۲ ـ اهلیلجه (حدیث ..)

(ص۴۱۷ ـ ۴۳۶ دفتر) .

[۳۵]

خط نستعلیق قرن ۱۳ ..
قطع خشتی ۱۶×۲۵ س . ج تیماجی یشمی رنگ صفحات ۴۳۶ سطر۳۰ کاغذ فرنگی .
شمارهٔ ثبت ۶۳۶۱۱

مجموعه **(عربی)**

۱ ـ وجیزة رجال تألیف مولی محمدباقر مجلسی .

(ص ۲ ـ ۸۷ دفتر) .

۲ ـ ایضاح‌الاشتبه تألیف علامه حلی .

(ص۹۱ ـ ۱۴۹ دفتر) .

۳ ـ رجال ابن داود .

(ص ۱۵۱ ـ ۱۷۴ دفتر)

۴ ـ رجال کشمیری (تألیف ملامراد کشمیری .

(ص۱۷۸ ـ ۲۶۹ دفتر) .

[۳۶]

دفتریست بخط نسخ ونستعلیق که درجمادی‌الاولی سال ۱۲۱۶ نوشتهٔشده کاتب قسمت‌اول وسوم معلوم نیست قسمت دوم بخط علی‌بن‌منصوربن ابراهیم فارانی ونویسنده قسمت‌چهارم سبحانعلی میباشد که درذیل‌هرقسمت معلوم وموجود است اکثربرگها وصالی شده‌وآسیبی بسطورنرسیده‌است.

قطع : ۲۰ × ۱٤ س . ج تیماج قرمز . شماره صفحات ۲۷۰ . سطور ۱۷ × ۱۸ کاغذ فرنگی . شماره ثبت ٦۳٥۹۹

مجموعه **(عربی وفارسی)**

۱ ـ رساله قرائت .

(ص ۱ ـ ۳٦ دفتر)

۲ ـ نقرت‌النشر للقراآت‌العشر تألیف شمس‌الدین‌بن‌الجزری

(ص ۳۹ ـ ۱۲۹

۳ ـ منهاج‌النشر (بحثی از آن کتاب) .

(ص ۱۳۰ ـ ۱۳۱ دفتر) .

٤ ـ اجریدالقرآن از محمدبن‌علی گرگانی .

(ص ۱۳۱ ـ ۱٤۷ دفتر) .

٥ ـ رساله علم‌القرائه .

(ص۱٤۷ ـ ۱٥٦ دفتر)

٦ ـ رساله در تجرید ـ فارسی) ـ احکام تنوین‌ونون‌ساکن ...

(ص ۱٥۷ ـ ۱٥۸ ـ ۱٥۸ دفتر)

۷ ـ رموز مصاحف ، رموز وقف ووصل .

(ص ۱۶۰ ـ ۱۶۱ دفتر)

۸ ـ مختصر تاریخچه‌مکه سؤال وجوابی درباره تاریخ مکه .

(ص ۱۶۱ ـ ۱۶۳ دفتر)

[۳۲]

دفتریست از قرن ۱۰ بخط نسخ تحریری شاه‌رضا حیدر کهنموئی

مجموعه **(فارسی)**

۱ ـ مناسك حج ـ فارسی ـ تألیف میرزا ابوالقاسم قمی (صاحب قوانین)

(ص ۲ ـ ۲۵ دفتر) .

۲ ـ تجوید قرآن ـ تألیف حاج محمد زمان تبریزی .

(ص ٤٤ ـ ۹۵ دفتر) .

۳ ـ فرهنگ لغات فارسی ، و سایرهندی بفارسی .

(ص ۹۶ ـ ۱۰۹ دفتر) .

متفرقات ـ : روی ص۲۶ـ ۳۱ خطبه‌هایی است ناقص بعربی و روی ص۳٤ـ ٤۵ بخشی ازیك رساله در اوعید و تعقیبات نماز است .

[۳۳]

دفتریست با خط ها وقلم ها و از زمانهای مختلف است . ازص ۲ـ۲۵ (رساله شمارهٔ ۱ نسخ تازه تراز شمارهٔ ۲ و ۳ است . شمارهٔ ۲و۳ (ص٤۹ ـ ۱۰۹) باخط نسخ وثلث بسیار زیبا و کهنه تراز دیگرصفحات دفتر است .

قطع خشتی ۲۱ × ۱۵ س ج مقوای آبی رنگ . صفحات ۱۰۹ . سطور مختلف (شماره ۱ : ۱۹ وبقیه : ۱۵) . کاغذ فرنگی . شماره‌ثبت : ۶۳۵۹۱

مجموعه **(عربی و فارسی)**

۱ ـ شرح اصول اقلیدس از زین‌العابدین یزدی .

(ص ٦ ـ ۲۱ دفتر) .

۲ ـ تحریر بحسطی از خواجه نصیر طوسی .

(ص ۳٦ ـ ۹۵ دفتر) .

۳ ـ زیارات عباس بن سعید در مقالهٔ پنجم اصول هندسه اقلیدس .

(ص ـ ۲۰۰ دفتر) .

٤ ـ شرح مصادرات اقلیدس از ابن میثم .

(ص ۲۰٤ ـ ۲۰۹ دفتر) .

پراکنده ها

(ص ۱ ـ ۳) فهرست اعراض مقالات اقلیدس (ص ۲٦ ـ ۲۷) بخشی از شرح بیرجندی بر تحریر مجسطی (ص ۲۸) چندیادداشت دربارهٔ قواعد هندسی بفارسی که زیر یکی‌ازآنها نوشته شده « لعبدالنبی‌عفی عنه » و نیز « فائدةفی‌اربعة اعداد متناسبه » بنقل از شرح ملاعبدالعلی برمجسطی .

دریکی از این یادداشت‌های‌فارسی چنین‌آمده اشکال اهل فرنگ‌برمدعاء « کل خطین وقع علیها خط وکانت الداخلتان فی‌جهة اصغر من قائمتین فانها ان اخر جا فی‌تلك الجهة تلاقیا » به این نحو که در هر مرتبه‌یی وصلی بین خطین میکنم مثلا بخط اوبنصف او بنقطه میکنمو اخراج ۱ ج مساوی (٦ ج ـ مساوی میکنم نمیتواند بود که بهمرسند بشکل جماری » ص ۲۹ ـ ۳۰ چند نـوشته در در هندسه بنقل از شهزوری درتاریخ الحکمار و دیگران .

(ص ۱۹۶ ــ ۱۹۸) زیاداتی که در برخی‌ازنسخه‌های اصول هندسهٔ اقلیدس پس از تمام مقاله ۱۵ دیده‌شده ودر پایان آن چنین آمده : « فهذا ما قصد ته و انما لم اورده فی‌الکتاب لکونه‌مبنیا علی ماهو خارج منه فمن‌شاء فلیلحقه به » .

[۳۶]

دفتریست‌بخط شکسته نستعلیق‌قرن۱۱ رقم‌کاتب ندارد . بر‌پشت‌نخستین‌برگ‌مرحوم‌امام‌جمعه خویی چنین نوشته «ازجملهٔ مختصهای من است درنجف‌اشرف از کتب مرحوم آخوند ملا رضای بیانی ابتیاع شده است» .

قطع نیم‌خشتی ۱۳ × ۲۳ س . ج تیماجی قرمز ضربی سوخته . دارای ترنج و نیم ترنج دروسط . صفحات ۲۱۰ . سطور گوناگون . کاغذ اصفهانی شکری نازك . شماره ثبت ۶۳۱۷۱

مجموعه (عربی)

۱ ــ عدة‌الداعی ابن فهد حلی (ص ۲ــ۴۳۵ دفتر)

۲ ــ التحصین وصفات‌العارفین ازهمان مؤلف (ص ۴۳۸ ــ۴۷۴ دفتر)

[۳۷]

دفتریست بخط محمدکاظم از قرن ۱۱ ــ در ذیل شماره ۱: رقم‌کاتب بدون تاریخ دیده میشود . در پشت نخستین برك نیز مهر بیضی شکل با نقش « عبده الراجی علی‌اصغر » ومهر چهار گوش « جعفربن محمد سلطان‌العلما موجوداست. در کنار برگهای نسخه بدلها و نقائص متن جبران شده و حاشیه هایی‌بانشان ق،نهایه ؛ مجمع البحرین الکشاف،صحاح ، احیاء العلوم،قاضی شرح مقاصد ومقدار زیادی بی‌نشان یادداشت شده است .

در پایان،منقولاتی از کتاب‌العوارف شیخ شهاب‌الدین نوشته شده است . درذیل عدة‌الداعی (شماره : ۱) نوشته محمد شفیع‌بن محمد مقیم که در اواخر ربیع‌الاول ۱۰۸۲ از تصحیح نسخه مذکور فراغت یافته دیده میشود .

ص‌اول دارای یك سرلوح مذهب است که با لاجورد وشنگرف ورنگ‌سبزوسفید نقاشی شده همهٔ صفحه ها دارای کمند وجداول است با قلم های آبی و آب طلایی (جزصفحه۴۳۸ تاآخر)

قطع خشتی‌رقعی ۱۰×۱۷ ج : تیماج مشکی مقوایی صفحات : ۴۷۴ سطور : ۱۵ کاغذاصفهانی شماره دفتر ۶۳۵۹۳

مجموعه (عربی)

۱ ـ تحفةالقوامیه (منظومه) قوام‌الدین‌حسینی قزوینی (ص ۱ـ۳۲۰ دفتر)

۲ـ الدرةالنجفیه = منظومه در فقه از بحرالعلوم طباطبائی (ص ۳۲۲ ـ ٤٦٧ دفتر)

[۴۶]

سراسر این‌دفتربخط نسخ است وازقرن ۱۳ است . شمارهٔ : ۱ (ص۲ـ۳۲۰) بخطمحمدبن ملا حسینعلی ومؤرخ ۱۲۵۷ است وبقیه بقلم نویسنده‌ای دیگراست .

کاتب تحفةالقوامیه (شمارهٔ : ۱) درذیل نسخه مزبور (ص ۳۲۰) ـ چنین نوشته :

« قد تم‌الربع الرابع من‌التحفةالقوامیه فی فقه الامامیه اقل‌الحاج والعبد المحتاج محمد بن ملاحسینعلی ... یوم‌الثلثاء ثانی عشرالثانی من‌الشهر السادس فی سنة سبع‌وخمسین وماتین بعدالف من‌الهجره ... لقرة عین المحترم والمقتدی المحتشم جامع‌المعقول و المنقول فخر المعتمرین حاجی آقا حسین و هوآقا علی‌اکبر ... ووفقهما باعمال‌الخیرات بالنبی وآله الزاکیات ».

برپشت نخستین برگ،این‌نوشتهٔ بدون امضادیده‌میشود :

« منظومة متن‌اللمعه من قوام‌الدین رحمه‌الله استکتبه فی خوی و بعده منظومة بحرالعلوم المشهور بالدرةالغرویه » .

قطع خشتی ۲۱/۵×۱۵ س . ج تیماجی مشکی ضربی . صفحات ٤۲۷ . سطور ۱٦ . کاغذ : فرنگی سفیدرنك آهار مهره . شماره‌ثبت ٦۳۱۱۲

مجموعه (عربی)

۱ ـ تهذیب شیخ الطائفه طوسی از آغاز تا پایان کتاب الحج .

(ص ۲ ـ ۶۸۷ دفتر) .

۲ ـ تدارک المدارک = شرح شیخ یوسف بحرانی (صاحب حدائق) بر مدارک سید محمد عاملی سبط شهید ثانی

(ص ۶۸۰-۷۰۲ دفتر)

در ص ٤٤ این فهرست بهنگام شناساندن کتاب تدارک المدارک ، نام مؤلف مدارک ، سید محمد طباطبائی یاد شده و این نام و شهرت در این عصر معرف سید مجاهد صاحب مناهل م ... است .

[۴۷]

این دفتر بخط نسخ اما ازدونویسنده است ودر ۲ زمان نوشته شده . شمارهٔ ۱ (ص ۲ـ۶۸۷) بخط نسخ محمدکاظم پسرحاج محمد معلم شهمیرزادی ومؤرخ ۱۰۶۹ است . شمارهٔ ۲ (ص ۶۸۸ تاآخر) ناقص است ورقم ندارد اما درکنار ص آخر حاشیه ایست بانشان «منه مد ظله» که نشان میدهد درزندگی شیخ یوسف بحرانی (...؛ ومتوفی ۱۱۸۶) نوشته شده .

محمدکاظم کاتب تهذیب درپایان نسخه مذکور چنین رقم کرده :

« قد فرغ من تسوید هذا الکتاب فی سلخ شهر جمادی الثانی من شهور سنة تسع و تسعین بعد الالف من الهجرة ، و انا المفتاق .. ابن حاجی محمد معلم کاظم الشهمیرزادی »

درزیر رقم مذکور اجازه مجلسی دوم به ابوالبقاء بخط خود مجلسی دیده میشود. صورت این اجازه این است :

بسم الله الرحمن الرحیم الحمدلله و سلام علی عباده ... اما بعد فان الاخ فی الله المحبوب لوجه الله المبتغی لمرضاته مولانا ابوالبقاء و فقه الله تعالی لما طال تردده الی و مذاکراته لدی و اخذ منی شطرا وافیا من

العلوم‌الدینیه استجازنی فیما اخذعنی من‌اخبار اعلام‌الدین و خلفاء الله فی‌الارضین واهل بیت سیدالمرسلین صلوات‌الله علیهم اجمعین فاجزت لـه بعدالاستخاره ان یرویها عنی لاسیما الکتب‌الاربعة لابی جعفرین المحمدین الثلاثه رضی‌الله عنهم و شکرالله مساعیهم با سانیدی العدیدة المتصله الی مؤلفیها آخذا علیه ما اخذ علی من ملازمة التقوی وسلوك سبیل ائمة الهدی وعدم‌المیل الی‌طریق‌اهل‌الضلالة والعدی وان مال الیها اهل‌الهوی التارکین الآخرة للدنیا وان لاینسانی فی‌خلواته وان یستغفرلی فی حیوتی و بعد موتی و کتب المذنب العاثر الخاسر ابن‌الغریق فی بحار رحمةالله محمدتقی قدس‌الله روحه محمدباقر عفی‌الله عن جرایمها بمحمد و آله الطاهرین فی شهر ربیع‌الاول سنة اربـع و سبعین بعدالالف حـامداً مصلیا مسلما .

برپشت نخستین برك دفتر چند نوشته دربارهٔ برخی مسائل فقهی و رجـالی ازیك نویسنده موجود است . این‌یـادداشت نیز ازمحمدبن عاشورکرمانشاهی دیده میشود :

(بسمله) هذاالکتاب وقف من قبل المرحوم المبرور الواصل الی جوار رحمةالله الغفور الحاج عبدالحسین‌الطهرانی علی الاقل الجانی محمد بن عاشور الکرمانشاهانی وبعده علی کافةالمؤمنین من‌اهل‌الاقتدار علی فهم‌الاخبار وقدجرت الصیغه ووقع‌القبض فلایباع ولا یوهب ولایرهن الی ان یرث‌الله‌الارض ومن علیها وکان ذلك فی شهر ربیع‌المولود من شهور سنه ۱۳۱۲ .

صفحات ۶۰۰ تا ۷۰۲ کوچك تر از دیگر صفحات‌اند با سطور بیشتر و قلم ریز تر .

قطع رحلی بزرك ۳۸ × ۲۵/۵ س . ج تیماجی قرمز . صفحات ۷۰۲. سطور شمارهٔ۱ : ۲۹ وشمارهٔ ۲ : ۳۸ . کاغذ اصفهانی شکری . شماره ثبت ۶۳۱۲۴

مجموعه (عربی)

۱ ــ تفسیر سورهٔ جمعه از صدرالمتألهین شیرازی .

(ص ۲ ــ ۱۱۹ دفتر)

۲ ــ تفسیر سورهٔ حدید از همان مؤلف .

(ص ۱۲۰ ــ ۲٦۱ دفتر)

[۵۰]

دفتر بست بخط نسخ اسماعیل سمنانی در ۱۲۷۸ نقائص متن در کنار برگها یادداشت شده است بر پشت نخستین برك مهر چهار گوشهٔ مالك نسخه با نقش جعفر بن محمد سلطان العلماء موجود است .

قطع : خشتی ۱۷ × ۲۲ ج: تیماج زرد مقوایی ص ۲٦۱ س : ۱۸ کاغذ اصفهانی شماره دفتر ٦۳٦۰۳

مجموعه (عربی وفارسی)

۱ ــ حاشیه شرح قوشجی بر تجرید .

(ص ۲ ــ ۸۸ دفتر)

۲ــ حاشیه میر سید شریف بر شرح شمسیه .

(ص ۸۹ ــ ۱۷٤ دفتر)

۳ ــ رشیدیه = شرح شیخ عبدالرشید بر آداب البحث گرگانی

(ص ۱۷٦ــ۲٤۵ دفتر) .

٤ ــ جبر وقدر (قضاء وقدر) خواجه نصیرطوسی .

(ص ۲٤۸ــ۳۰۰ دفتر)

[۶۱]

دفتریست بخط نستعلیق وبا قلمهای مختلف واز چند نویسنده ودارای چند تاریخ .

شمارهٔ : ۱ در ۱۲۰۲ بخط نستعلیق ریز ابراهیم‌بن محمد نوشته شده ورقم همین کاتب در ذیل نسخه موجود است .

شمارهٔ : ۳ بخط نستعلیق بد ومؤرخ ۱۲۱۲ است .

شمارهٔ : ٤ نستعلیق روشن نادر تو قاتی ومؤرخ ۱۰۵۰ است .

کنار برگهای وسط دفتر (ص ۸۹ ــ ۱۸۲) وگوشه تمام برگهای شماره ۲ وصالی شده کلمات آخر یا اول سطور خوانده نمیشود .

برپشت نخستین برگ چند نوشته است وبیشتر سطورآنها سیاه وناخواناست .

قطع رقعی ۱٦ × ۱۰ س . ج مقوای چیتی با عطف وگوشه تیماج قرمز صفحات : ۳۰۰ سطور گوناگون کاغذ گوناگون بارنگهای گوناگون . شماره‌ثبت ٦۳۵۹۸

مجموعه (عربی)

۱ ــ جنة الامان الواقیه و جنة الایمان الباقیه تألیف کفعمی (ص ۲ ــ۷۸۸ دفتر) .

درفهرست نسخ فارسی کتابخانهٔ ملی، ترجمه جنة الواقیه بقلم‌محمد رضا بن محمد قاسم حسینی درقرن ۱۱ شماره ٤٤۱ خ شناسانده شده و دربارهٔ نام متن عربی کتاب و مؤلف آن سهوالقلمی رفته ونگارنده پس‌از چاپ ص ٦۲ ــ ٦۳ فهرست حاضر که کتاب جنةالواقیه در آن صفحات یادشده ، فهرست کتابخانه ملی را بدست آورد از این روی در اینجامتذکر میشود که تألیف‌جنةالواقیه‌ازمیرداماد نیست بلکه از کفعمی است و چون میر داماد آنرا پسندید نسخه‌ای از آن بخط خوش نگاشت وشاید نیز آنرا ترجمه کرد .

ونیز نام این کتاب درفهرست‌مزبوروفهرست‌اعلام کتب آن‌در«الجنةالواقعیه» یاد شده که ظاهراً غلط چاپخانه است .

رجوع شود به ص ٦٢ ـ ٦٣ این فهرست وص ٤٣٢ فهرست کتابخانه ملی تألیف آقای سید عبدالله انوار .

۲ ـ ذیل مصباح کفعمی (ص ـ ۷۹۰ ـ ۸۸۲ دفتر)

[٦٥]

دفتریست بخط نسخ مجدالدین علی شوشتری مؤرخ ۱۰۷۷ . برك اول و ٤ برك آخر (ص٥٦٨ ـ ٥٧١) وصالی‌شده اما به‌نوشته‌ها آسیبی نرسیده دربعضی از برگها آثار رطوبت دیده میشود .

ص اول دارای یك کتیبهٔ مذهب ونقاشی‌شده باقلم شنگرف وزنگار وآب طلا وهمه صفحات دارای جدول وکمندطلایی ولاجوردی است .

کاتب دفتر درذیل شماره ۲ (ص آخر دفتر) رقم کرده :

« تمت هذه الدعوات من الحرز الکامل الی الحرز الدافعه فی یوم السبت ثامن عشر من شهر جمادی الآخر سنة سبع وسبعین بعد الف من الهجرة . . کتبه الفقیر الضعیف المحتاج الی رحمة الله الملك الغنی مجدالدین علی الشوشتری عفی عنه»

قطع رحلی کوچك ۳۰ × ۱۸ . س . ج تیماجی قرمز رنگ ، صفحات ۸۸۲ ـ سطور ۱۹ .
کاغذ اصفهانی آهارمهره شکری رنگ ، شماره دفتر ٦۳۱۳۳ .

مجموعه **(عربی وفارسی)**

۱ ـ جواب مسائل متفرقه (ص۲ ـ ۱۳۱ دفتر).

سئوال کننده کسی که سید کاظم رشتی اورا در دیباچه رساله بـا عنوان

«بعض الدیانین الذین میزوا الماء من التراب وفرقوا بین القشر واللباب» یاد کند و گوید :

«وی مسائلی چند مشکل و غامض برمن عرضه داشت و پاسخ خواست که دانشمندان وحکیمان ازفهم و حل آنها فرومانده‌اند و برای دریافت پاسخ آنها شتاب داشت . اما من که اسیرموانع وشواغل ودرحال سفربودم، پاسخ بسؤال های اورا بتأخیر افکندم تاپس از ٦ ماه که به‌مشهد خراسان رفتم و بهنگام بازگشت به‌وطن خود کربلا ، مسائل مذکوررا پاسخ گفتم ، سؤال اورا متن وپاسخ خودرا شرح قراردادم» . مسائل‌مزبور درمادهٔ موضوع‌های زیراست :

۱ ـ براهین عقلی اثبات نبوة خاصه وولایةخاصه .

۲ ـ برخی اسرارعبادات مانند نماز وحج وزکوة .

۳ ـ سخن دربارهٔ اسرارغیبت امام زمان (ع) .

٤ ـ توجیه انسداد باب علم .

٥ ـ جبروتفویض ووجه جمع بین آیه «وان لیس للانسان الا ما سعی وان سعیه‌سوف یری» وآیه «لارادلقضائه ولامعقب» ونیزحدیث «اذا جاءالقدرعمی البصر».

٦ ـ فرق میان دنیای ممدوح ودنیای مذموم .

۷ ـ ۸ ـ تفسیر وتاویل آیه «کمثل الشیطان اذقال للانسان اکفر .. »

۹ ـ سئوال از حکم فقهی «صورت بطلان نمازطواف دراثرجهل به حکم» ووجوب یاعدم وجوب قضاءآن .

۱۰ ـ حکم غفلت مکلف‌درآغاز بلوغ ازلزوم علم به‌احکام اجتهادا یاتقلیدا.

۱۱ ـ مسئله جوازبقاء برتقلید میت وعدم جواز .

۱۲ ـ سؤال از اینکه اگر کسی اصول عقائد خمسه‌را بابرهان قطعی ثابت نتواند کرد ومنکر ضروریات نیز نگردد ، محکوم به کفراست یا اسلام .

۱۳ ـ جواز اقتداء اعرف اعلم درنماز جماعت به‌امامی که درمعرفت ودانش کمتر از اوست .

۱٤ ـ اذکار ودعاهای وارده وغیر مأثوره افضل‌اند ازقرائت قرآن مجید .

۱۵ ـ کوشش برای تحصیل معاش و انفاق برعیال طلب دنیای مذموم بشمار میآید یا نه .

۱٦ ـ درحال «سعی» که درافعال حج است پوشیدن مسح (کفش مخصوص) صحیح است .

۱۷ ـ استخاره وطریق مجرب آن .

۱۸ ـ عمل به‌مضمون استخاره واجب است یاخیر .

۱۹ ـ درخواست تعلیم ذکری مجرب .

۲۰ ـ درخواست تعلیم آداب سلوك .

درضمن پاسخ به‌این سؤال ، متن‌نامه‌ای که درپاسخ ملاعبدالرزاق بفارسی نوشته‌آورده درنسخهٔ ما سؤال ۷ وجودندارد وپس ازمسئله ٦ مسئله ۸ آمده.

۲ . شرح دعاء سمات ازسیدکاظم رشتی (ص ۱۳۳ ـ ۱٦٦ دفتر) .

۳ . جواب سید کاظم رشتی به سؤالات میرزا محمد باقر طبیب بهبهانی (ص ۱٦۷ ـ ۱۷۹ دفتر) .

موضوع سؤال مراتب توحید است وسیدرشتی درسفر خود به مشهد رضوی (ع) بدان پاسخ گفته ودرشرح اقسام ومراتب توحید واقسام و مراتب شرك بغایت نیکو سخن گفته .

این نسخه ناقص است و پیداست که اوراق آخر آن از وسط دفتر درآمده و افتاده .

٤ ـ جواب مسائل ملاحسینعلی . این رساله نیز ازسید کاظم است (ص ۱۸۰ ـ۱۹۳ دفتر) .

۵ - جواب مسائل میرزا محمد حسن وزیر

(ص ۱۹۵ - ۲۰۵ دفتر) . این رساله نیز بفارسی وازسید کاظم رشتی است .

٦ ـ جواب مسائل متفرقه ازشیخ احمد احسائی

(ص ۲۲۳ - ۲۳۱ دفتر) .

موضوع سئوالهای سه گانه فوق ازاینقرار است :

مسئله اول ـ کیفیة صدور موجودات ازمبدأ اول .

مسئله دوم ـ تعلق علم مادی به جزئیات .

مسئله سوم ـ سئوال ازحقیقت معراج .

شیخ احسائی آغاز هریك ازمسئله‌هارا مشخص ساخته بدون ذکر عنوان «مسئله» سؤال را یاد کرده.

۷ ـ رساله وضعیه ازعبدالصمد بن حسین همدانی

(ص ۲۳۲ - ۲۳۸ دفتر) (۱)

علماء اصول فقه ، درضمن مبادی لفظیه کتب این فن ، وضع الفاظ را از نظر خصوص وعموم چهارقسم دانسته‌اند بدینگونه :

وضع عام وموضوع له عام .

وضع خاص وموضوع له خاص .

وضع عام وموضوع له خاص .

وضع خاص وموضوع له عام .

---

(۱) این رساله ، را چون درجای خود نیاوردیم دراینجا بمعرفی آن پرداختم .

آنگاه جملگی قسم اخیررا محال دانسته‌اند بدین دلیل که هنگـام وضع لفظ اگرمعنی جزی وشخصی ماقید خصوصیة درلحاظ آرند ، موضوع‌له همین‌معنی خاص خواهدبود نه عام زیرا عام‌ملحوظ نبوده واگرخصوصیه مزبور ملحوظ نباشد ودرمعنی قید نشود وضع وموضوع‌له عام است .

جد علامه این نگارنده درکتاب « دررالاصول » برای تصورقسم‌اخیر،راهی نشان داده و دلیل آورده که ماآنرا بصورتی دیگر دراین رسالهٔ مورد گفتگو می‌بینیم .

مؤلف این رساله با ذکره مقدمه وذکرچند مثال اثبات کرده که « وضع خاص وموضوع له عام» صحیح وواقع است وبرخلاف تصور جمله اصولیان ، قسم سوم «وضع عام موضوع‌له خـاص» قابل تحقق نمیداند . وی عقیده خودرا درمورد تحقق قسم چهارم کلید حل بسیاری از روایـات و نیز معضلات دیگـر میداند ، حدیث من عرف نفسه عرف ربه» ونیزحدیث «العبودیه جوهرة کنهها الربوبیه» رابراساس مقدمات مذکور تفسیر کرده است .

درآغاز دیباچه رساله نیز بدین اشارت کرده :

« من‌المسائل التی تنفتح بمعرفتها من‌العلم ابواب بحیث ینفتح من کل باب الف باب وتنکشف بهاالاستار عن وجوه بواطن الـآیات والاخبار المحجوبه بالف حجاب ونقاب ورایتها لدقة ماخذها ودقة مسلکها لاینالها ایدی ابناءالزمان» .

مؤلف رساله (بطوری که ازمطالعه آن بدست میآید) ازپیروان شیخ احمد احسائی ویا دارای مسلك اخباری بوده . درپایان نسخه ما تاریخ ۱۲۵٤ است که گویا تاریخ فراغت مؤلف از تألیف رساله است .

آغاز: (پس‌ازخطبه) : امابعد فیقول العبد الاثم... عبدالصمدبن محمدحسین همدانی امارأیت مسئلةالحقیقه بعدالحقیقه فی مسئلة وضع خاص والموضوع له ـ العام (۱) من‌المسائل التی تنفتح بمعرفتها من‌العلم ابواب ... اعلم انا لما نظرنا فی الآفاق والانفس وجدنا الموجودات‌واقعه فی‌سلسلتین سلسله طولیه وسلسله‌عرضیه..

پایان: قلت ان‌الذی اجمعوا علی بطلانه غیرهذا و نحن لا نقول به کمـالا یقولون لان ما انکروه واقاموا الحجة علی‌امتناعه هوان‌یکون‌الملحوظ فی‌حین ـ الوضع جزئیا من‌جزئیات الکلی الموضوع‌له ... و نحن لانقول ان الملحوظ فی‌حال الوضع هو فرد من‌افراد العام بل‌نقول ان‌الملحوظ هوالعام ولکن هذا العام‌لایلحظ فیه الا الخاص ولا یعرف مانقول الا الخواص فانت اذا حفظت المقدمـات تملك معرفتها والا فاسلم تسلم سنة ۱۲۵٤ .

[٦٦]

دفتریست دارای٦ رساله وفقراتی پراکنده که‌درسالهای مختلف قرن۱۳ بقلم‌های‌گوناگون کتابت شده . شماره ۱ و۲ به‌قلم نسخ تحریری یك‌کاتب وبدون تاریخ است. شماره ۳ نیزبخط نسخ اما بقلمی دیگراست . شماره ٤ بقلم نسخ درشت‌تر واز نویسنده‌ای دیگراست .

شمارهٔ ٥ بقلم نستعلیق وشماره ٦ بقلم نسخ وثلث زیباست . درفاصلهٔ بین رساله ها این فقرات دیده میشود :

ص ۱۳۲ حدیث‌کمیل وچند روایت دیگرونیزچند فایده طبی بخط نویسنده شماره۱و۲.

ص ۲۰٦ ـ ۲۰۷ حدیث مفضل ناتمام بخط شکسته نستعلیق .

ص ۲۰۸ چند سطربخط نستعلیق بسیاربد درباره «سلام» .

---

(۱)درکنار ص‌یکم ازنسخهٔ‌اصل «عام» بجای «العام» یادشده ،

ص ۲۰۹ ـ ۲۱۰ سخنی ازشیخ احمد احسائی درباره نعلق علم‌باری به معلومات است که درپایان آن چنین آمده .

«وکتب منشئها فی۱۲ من شهر ربیع‌المولود سنه ۱۲۱۲) حامدا مصلیامسلما مستغفرا مستقیلا » .

ص ۲۱۱ فایده‌ای ناتمام درباره برخی تقسیمات لفظ ومعنی .

ص ۲۱۲ ـ ۲۱۵ فایده‌ای رجالی منقول ازکشکول شیخ احمد احسائی .

ص ۲۱۵ ـ ۲۱۸ فقراتی منقول از«کشکول مزبور . ازص ۲۱۲ تـا ۲۱۸ بخط نسخ درشت بسیار بد وناخوانا وسیاه شده‌است .

ص ۲۲۰ چند فقره منقول ازبحار بخط شکسته نستعلیق زیبا .

درکنار نخستین ص‌رساله وضعیه (شماره ٦) نسخه بدلی است منقول ازنسخه اصل .

قطع خشتی ۰۰۰ X ۰۰۰ س ج تیماجی قهوه‌ای ضربی دارای ترنجی دروسط صفحـات ۲۳۸ . سطورگوناگون کاغذ فرنگی سفیدآهارمهره . شماره ثبت ٦۳٦۰۵

مجموعه (عربی و فارسی)

۱ ـ شرح قانونچه چغمینی (ص ۲ـ ٤۲۲ دفتر) .

۲ ـ جواهراللغه ـ محمدبن یوسف هروی (ص ٤۲٦ ـ ٦۲۲ دفتر.

[۷۹]

دفتریست بخط نستعلیق محمدصالح طبیب قزوینی فرزند حـاج محمد اسماعیل دارای ۲ کتیبه مذهب (ص۲و٤۲۲). شماره‌اول درسال ۱۲۵٦وشماره ۲ در۱۲۵۷بپایان رسیده است. رقم کاتب درذیل هردوشماره بخط نسخ موجوداست . همه‌صفحات دارای جدول وکمند است .

قطع رحلی کوچك ۲۹ X ۱۸ س . ج تیماجی قهوه‌ای . صفحات ٦٦۲ . سطـور ۲۲ . کاغذ شکری‌آهار مهره اصفهانی . شماره‌ثبت ٦۳٦۰۱

مجموعه (عربی)

۱ ـ شرح جمل‌العلم والعمل ـ سیدمرتضی .

(ص۲ـ۱۲۹ دفتر)

۲ ـ الجمل ؟ سیدمرتضی

(ص ۱۳۲ ـ ۱۳٤ دفتر)

۳ ـ الکافی ابوالصلاح حلبی

(ص ـ ۱٦٦ ـ ٤۵۰ دفتر)

٤ ـ مراسم سلار (ص٤۵۲ ـ ۵۳۳ دفتر)

[۶۴]

این‌دفتر در۱۲٤٤ بخط امامقلی فرزند ملا علی‌اکبر نوشته‌شده رقم‌کاتب درذیل شماره ۱ وشماره ۳ موجود است ، در ذیل شماره ۳ بشنگرف نوشته شده «کتبه محمدقاسم‌بن حسینعلی سیرجانی ۱۲٤٤» گویا نسخه‌خط اوست .

قطع : خشتی ۲۲ × ۱۷ س . ج : تیماج‌مشکی صفحات : ۵۳۳ سطور : ۲۲ کاغذ : آبی فرنگی شماره ثبت : ٦۳٦۱٦

مجموعه (عربی)

۱ ـ بخشی ازیك فقه استدلالی شیعی .

(ص ۲ ـ ۱۲٦ دفتر) .

۲ ـ کشف‌الفوائد (شرح قواعد علامه) ازشیخ ابراهیم قطیفی .

(ص ۱۲۸ ـ ۱۸۷ دفتر) .

۳ ـ بخشی ازحاشیهٔ قواعد .

(ص ۱۸۹ ـ ۱۹۶ دفتر) .

٤ ـ حاشیهٔ تحریر علامه ازشیخ عبدالعالی کرکی .

(ص ۱۹۸ ـ ۲۱٤ دفتر) .

درپایان نسخه مذکورکاتب چنین نوشته :

«تمت الحاشیه للتحریر علقه الشیخ المرحوم علی بن عبدالعالی» .

٥ ـ کشف الفوائد ـ شرح برقواعد علامه ـ ازشیخ ابراهیم قطیفی .

(ص ۲۱٦ ـ ۲۳٤ دفتر) .

این نسخه بانسخه ش : ۲ که آنهم شرح قطیفی است برقواعد علامه ونامش کشف الفوائد است اختلافات فاحش دارد وفقط قسمتهای نخستین دیباچه هردو نسخه با یکدیگر مطابقت دارند . رجوع به ص ... این فهرست شود .

٦ ـ حاشیه قواعد علامه حلی .

(ص ۲۳٦ ـ ۲٤۷ دفتر) .

۷ ـ حاشیه یا شرح الفیه شهیداول ، گویا ازقطیفی .

(ص ۲۵۰ ـ ۳۰٤ دفتر) .

۸ ـ حاشیهٔ تحریرعلامهٔ حلی .

(ص ۳۰٦ ـ ۳۰۸ دفتر)

۹ ـ حاشیه الفیه شهید اول از شهید ثانی

(ص ۳۰۸ ـ ۳۱۸ دفتر) .

این رساله دارای دیباچه ایست که ازمؤلف نیست وظاهراً کاتب خودآنرا در آغاز نسخه نهاده . وی دراین دیباچه گوید :

« قسمتهائی ازاین رساله‌را بخط فرزند مؤلف یافتم و با نشان « شا » درپایان آنهارا مشخص ساختم» .

۱۰ ـ حاشیهٔ شرایع محقق حلی .

(ص ۳۱۹ ـ ۳۳٤ دفتر) .

۱۱ ـ حاشیه‌ای در فقه

(ص ۳۳۵ ـ ۳٤۲ دفتر) .

۱۲ ـ حاشیهٔ الفیه ..

(ص ۳٤٤ ـ ۳۵۲ دفتر) .

۱۳ ـ شرح قواعد علامه .

(ص ۳۵۳ ـ ۳٦٤ دفتر) .

۱٤ ـ شرح قواعد (بخشی ازصلوة) .

(ص ۳٦۵ ـ ۳۹۲ دفتر) .

[۸۱]

دفتریست بخط ها وقلمهای گوناگون وبیشترآن شکسته نستعلیق ودرحدود قرن ۱۱ ـ ھ نوشته شده .

رساله‌های موجود درآن همه ناقص الاول والاخر یا نیمه تمام‌اند وبرخی‌ازآنهادارای خط خوردگیهای فراوان وگویا نسخهٔ اصل وبخط مصنف است .

پس‌از ش : ۱ برپشت نخستین برگ شمارهٔ ۲ (بین ص ۱۲٦ ـ۱۲۸) این۳یادداشت‌نوشته و نام دیده میشود :

« بنده کمترین بندگان مقصود علی اصفهانی» .

« اقل الاقلین نظام‌الدین‌بن معین‌الدین احمد الاصفهانی » .

« سید امیر محمدکاشانی » .

درهمین برگ ، درپائین صفحه این ابیات که قسمتی ازیك تخمیس قصیده برده است دیده میشود ابیات مزبور این است :

امن تذکـر جیران بذی سلم — مزجت ومعاجری من مقلة بدم
ای بیت‌الریح من تلقاء کاظمة — و اومض‌البرق‌فی‌الظلمات‌من‌اضم
فما لقلبك ان قلت اکففنا ... — و ما لقلبك ان قلت استبق بهم
ایحسب الصب ان‌البحث ...

درذیل ص ۲۷٤ (پس‌ازپایان رساله ش : ٤) ۷ بیت زیر دربارهٔ ساعات نحس‌آمده وبالای آن نوشته شده :

و نحسات‌الشهورفی کل عام تذهب اعمال والنفوس اجمعین » .

اشعار مزبور این است :

ثانی عشرین من محرم نحس — هکذا قول ذاالـزکی الامین
ثم یتلوه من صفر عاشر الشهر — و رابـع ربیع بـالیقین
و ربیع الثانی وجمدی یتلوه — حـادی من ثـامن العشرین

وبیت‌هفتم‌این است :

ثم فی شهرحجة ثامن الشهر — و تمت بحمد رب معین

روی ص ۲۱۵ فقراتی دراحکام فقه بنقل از کتب حدیث ویا فقه شیعه آمده . بـالای ص ۲۱۶ نوشته تملك « اسدالله بن اسماعیل عفی‌عنهما » دیده میشود . در ذیل ص ۲۴۹ وص۳۱۸ و۳۳٤ و۳۳۵ نوشته‌هایی منقول از کتب فقهی موجود است .

بالای نخستین ص‌مهر۴گوش «محمد بن جعفرسلطان‌العلماء » وخط سلطان‌العلماء (صاحب مهر) دیده‌میشود .کناربرخی ازبرگها وصالی شده ودر برخی نیزآثار رطوبت موجود است .

قطع خشتی × س ج مقوای مغزپسته ای مندرس با عطف از تیماج قرمزصفحات ۳۹۲ سطور :گوناگون کاغذ : اصفهانی ضخیم ومتوسط شماره ثبت ٦۳٦۱٤.

مجموعه (عربی وفارسی)

۱ـ حاشیه‌انوار التنزیل (تفسیر بیضاوی) ازشیخ بهاء الدین‌عاملی (دوصفحه

ازاول و یك صفحه ازآخرحاشیه است‌وصفحات‌مابین‌آن ازدفتر کنده شده .

(ص۲ـ٤ دفتر)

۲ـ بخشی از یك رساله در صیغ نکاح .

(ص ۷ـ۷۲ دفتر) .

۳ـ زبدة الاصول شیخ بهاءالدین عاملی ـ با دیباچهٔ ناقص .

(ص ۷۳ـ۲۰۱ دفتر) .

[۸۳]

دفتریست ازقرن ۱۱ بخط نسخ وبا ۳ قلم .

ش : ۱ بخط نسخ ریز خلف‌بن یوسف‌نجفی‌ومورخ ۱۰۹۷ است .

ش : ۲ با نسخ زیبا ودرشت تر وبدون اول وآخر است ورقم‌کاتب و تاریخ‌کتابت ندارد . صفحات‌آن همه باآب طلاوشنگرف مجدول‌است . حاشیه‌های‌صفحات‌بسیاروسیع ودارای کمنداست .

ش : ۳ نیزبا قلم نسخ درشت‌تر باحاشیه های وسیع وبدون تذهیب وجدول است . سطوراین نسخه از شماره‌های ۱و۲ کوچکتر وکنارهای صفحات‌آن وسیعتراست . کاتب پس‌ازرقم‌کردن نام خود وتاریخ‌کتابت؛ صورت خط مصنف را در ذیل نسخه بدینگونه آورده :

وهذا صورة خط المصنف ـفرغ من نقله من البیاض الی السواد اقل العبـاد عملا واکثرهم رجاء واملا محمد المشتهر ببهاءالدین‌العاملی محمد عامله الله بلطفه الخفی والجلی فی‌ثانی عشراول شهور السنةالثانی بعد الالف‌والحمدلله اولا وآخراً باطناً وظاهراً .

درنخستین برگ‌اضافی اول نسخه‌نوشته‌تملك‌وامضاء محمدامین کاظمی‌و سیدصادق‌دیده میشود ومرحوم امام جمعه خویی‌نیزبرپشت نخستین صفحه نسخه نوشته « از کتب مخصوص‌خودداعی است از وراث مرحوم آقا سید صادق ابتیاع شد شهرشعبان ۱۳۱۵».برروی همین برگ ، نوشته‌ومهر سلطان العلماء و نیزتملك «محمد مهدی بن کیقباد » موجود است .

روی دومین برگ سفید موجود دراول دفتر بیتی ازمتنبی و دوبیتی ازمجنون عامری نقل شده روی ص ٦ (بین ش : اوش : ۲) این ۲ بیت آمده :

رب لیل قطعته بصدود　　　او فراق ماکان فیه وداع

موحش کالثقیل بعدی به العین　　　و ثانی حدیثه الاسماع

قطع خشتی ۲۰ × ۱٤س. ج تیماج قهوه‌ای بدون مقوا . صفحات : ۳. ۲. سطور بترتیب ۱۹ و ۱٦ و ۹ کاغذ: گوناگون . شماره دفتر ٤۱۵۳٦ .

مجموعه　　　(عربی وفارسی)

۱ـ حاشیهٔ حاشیهٔ تهذیب المنطق ازمیرزا علیرضا تجلی .

(ص ۲ـ ۹۰ دفتر)

در پایان این نسخه نوشته شده :

قدفرغت من تسوید هذه الرساله فی یوم الرابع (کذا) کتب هذا الکتاب الفقیر الحقیر المذنب العاصی محتاج الی رحمة الله ملا محمد بن ملامحمد رضا الملقب بپیشنماز و قدمضی من الهجرة ، النبویه (در نسخه : قدمضی فی حجرة النبوه . ؟) المصطفویه الف و مائتان وتسعه و اربعین (در نسخه : الف متان عربعون تسعه سنه ۱۲٤۹) .

۲ـ کبری (منطق فارسی) از میرسید شریف گرگانی .

(ص ۹۳ـ ۱۲۸ دفتر)

دفتریست بخط نسخ با دوقلم. شمارهٔ ۱ در ۱۲٤۹ نوشته شده وشمارهٔ ۲ کهنه‌تر وبخط بهتر و روشنتریست. میان شمارهٔ ۱ و ۲ دوصفحه سفید بوده که روی یکی ازآنها چند سطرمنقول ازشرح مختصر نوشته‌اند .

برپشت نخستین برگ نیز فقراتی ادبی و منطقی یادداشت شده .بر کنار بیشتر برگها وصالی شده است .

قطع خشتی ۲۱/۵ × ۱۶ س . ج : مقوای چینی با عطف و گوشه از تیماج قرمز صفحات ۱۲۸.
سطر ۱۵ + ۲۰ × ۱۶. کاغذ : فرنگی شماره ثبت ۶۳۵۸۸.

مجموعه (عربی)

۱ـ حاشیه برحاشیه خطایی (یا ختایی) بر مطول و مختصر تفتازانی . از ملاعبدالله یزدی (صاحب حاشیه بر تهذیب المنطق) .
(ص ۲ـ۱۷۷ دفتر) .

۲ـ حاشیه برخطبهٔ مطول تفتازانی .
(ص ۱۸۰ـ ۲۰۰ دفتر) .

۳ـ حاشیه مطول بعباراتی از خطائی (یا) ختایی .
(ص ۲۰۲ـ۳۵۲ دفتر) .

[۸۵]

دفتریست بچند خط درروز پنجشنبه چهاردهم شهر جمادی الاولی ۱۱۰٤ نوشته شده و کاتب آن معلوم نیست این جمله در پشت جلد تحریر شده است :

«لکتبت من خط مولانا محمد حسین وهو نقل من خط من قال وهو محمد باقر بن حافظ نقلت من الخط الشریف الذی کتبه مولانا خلیل الله دام بقائه فی حاشیة المطالع » .

روی همین ص بالای نوشتهٔ مزبور فقره‌ای منقول از الهیات شفا و کنار ص این ابیات نقل شده :

ابـدا تحن الیکم الارواح و وصالکم ریحانها والراح

وقلوب اهل وداد کم تشتاقکم والی کمال جمالکم ترتاح

وحدیث دیگر.

قطع : ۱۹ × ۱۲ س . ج : تیماجی قرمز . شماره صفحات: ۳۵۲. سطور: ۱۶ + ۱۵ کاغذ اصفهانی شمارهٔ ثبت ۶۳۶۰۶:

مجموعه (عربی)

۱ـ حاشیهٔ مولانا عبدالرزاق علی بن الحسین لاهیجی بر خفری .

(ص ۱ـ۱۱۸ دفتر) .

۲ـ حاشیه مولانا میرزا ابراهیم بن صدرالدین شیرازی .

(ص ۱۲۰ ـ ۱۷۸ دفتر) .

۳ ـ حاشیه شرح تجرید ازفخرالدین الحسینی .

(ص ۱۸۲ ـ ۳۸۰ دفتر) .

[۸۶]

دفتریست بخط شکسته نستعلیق. شمارهٔ ۱ و ۲ بقلم کاتبی است و شمارهٔ ۳ بقلم کاتبی دیگر بنام محمد باقر بن حسین فیروزآبادی و درشیراز نوشته شده .

درپایان حاشیهٔ فخرالدین استرآبادی (آخرین ص دفتر) چنین رقم کرده است :

قد فرغ الفراغ من تسوید الحاشیة الفخریه . . . . فی ثامن شهر شعبان المعظم سنة الاثنین وستین بعدالف من الهجرة النبویه فی دارالفضل شیراز حمیت عن الاعواز. و درذیل شمارهٔ ۲ کاتب نام خود را نیاورده و اینگونه رقم کرده :

تمت الحواش المنسوبه الی المحقق الالمعی مولانا میرزا محمدابراهیم بن المحقق المستغنی عن الالقاب والاوصاف صدرالدین الشیرازی آخر یوم الخمیس ۱۲۲۳ .

روی ص ۱۷۸ دوفقره دستور ختم آمده . برپشت نخستین برگ شمارهٔ ۳ بخط ثلث زیبا نوشته شده :« حاشیة فخرالدین السماکی الشیعی السیدالایدالحسینی » .

ص اول شمارهٔ ۳ بخطی تازه تجدید کتابت شده .

بر پشت نخستین بر گ دفتر، یادداشتی بخط زیبای شکسته بوده که محو کرده‌اند کنار بر گ اول وصالی شده اما به سطور آسیبی نرسیده کنار نخستین شمارهٔ ۲ نیز وصالی شده و گوشه برخی از سطور بالای صفحه محو و سپس بتجدید شده .

قطع نیم خشتی ۱۰ × ۱۹ س . ج تیماج قهوه‌ای سیر ومندرس . صفحات: ۳۸ سطور ۲۳ . کاغذ اصفهانی شکری رنگ . شمارهٔ ثبت : ۶۳۶۰۷

مجموعه (عربی)

۱ ـ حاشیة الروضة البهیه از آقا جمال خوانساری .

(ص ۱ ـ ۷۵۷ دفتر) .

۲ ـ حاشیه الروضة البهیه (شرح شهید ثانی بر لمعهٔ دمشقیه) .

(ص ۷۶۲ ـ ۸۱۸ دفتر) .

[۸۸]

دفتریست بخط نسخ تحریری قرن ۱۲ یا اوائل ۱۳

قطع رحلی ۲۱ × ۳۰/۵ س . ج : روغنی مندرس با عطف از تیماج مشکی . صفات : ۸۱۸ سطور ۳۱ . کاغذ آهارمهره فرنگی . شماره ثبت ۶۲۴۴

مجموعه (عربی)

۱ ـ شرح آداب البحث سمرقندی تألیف کمال الدین مسعود شروانی .

(ص ۲ ـ ۵۶ ـ دفتر) .

۲ ـ حاشیهٔ شرح آداب البحث مزبور از ابوالفتح محمد بن ابی نصر بن ابی سعید معروف به تـاج الدین .

(ص ۵۹ - ۱۳۲ دفتر) .

[۹۰]

دفتریست بخط نسخ ترکی چلبی بن علی یا حاج علی مورخ ۱۰۲۲ .وی درذیل شمارهٔ ۱ و ۲ (پایان دفتر) رقم دارد ورقم اخیر بدینگونه است :

«قد فرغ من تحریر الکتاب العبد الفقیر الی رحمة ربه الکبیر چلبی بن حاجی علی هداه الله الی طریق الصدق و الصواب و حفظه عن الخطاء و الاضطراب عصر یوم الاثنین ، اثنا وعشرین من رمضان الکائن فی سنة الف و اثنا وعشرین من سنین هجرة سید المرسلین».

در ذیل شمارهٔ ۱ (ص ۵۳) نیز رقم کاتب نزدیك به رقم مزبور است وبر کنار آن این بیت را افزوده :

بایع از مشتری بها طلبد   کاتب از ناظران دعا طلبد

در فاصلهٔ میان شمارهٔ ۱ و ۲ ، ٤ صفحهٔ اضافی است و روی ۲ ص آن (۵٦ - ۵۷) بخشی از یك نسخهٔ شرح آداب نوشتهٔ شده اما تمام نیست و از دیباچه تجاوز نکرده.این حاشیه بدینگونه آغاز شده :

(بسمله) الآداب طریقة المتقرب بین الیك و ذریعة المتضرعین لدیك . . . امابعد فان شرح الآداب للفاضل الرومی سعدجده وحمدحده احسن الشروح تحقیقاً واتقنها تدقیقـا الا انه لدقته یتواری عن بعض الاذهان . . . فلما اقترح بعض الاحباب علی کشف الحجاب علقت علیه هذه الحواشی لتزیل عنه تلك الغواشی فی عصر سعدت بالیمن ایامه.. کل ذلك من میامن معدلة السلطان الاعظم ومحاسن تربیة الخاقان المعظم . . .محمد الغ بیك گور کان بن شاهرخ بن امیر تیمور کور گان . . . فلماتقرر تحریرها وشحتها باسم اعز سنیه ورشحتها برسم سر بنیه نورحدقة الایالة الکبری . . . سلالة الجود و خلاصة الوجود . . .

درحواشی وسیع این دوصفحه فقراتی‌منظوم و منثور نوشته‌شده‌وبرروی ۳صفحه‌اضافی اول نسخه وبرگهای کوچکی که درمیان برگهای نخستین شمارهٔ الصاق شده ونیز درحواشی برخی‌از برگهای شمارهٔ۱و۲،کاتب نوشته‌هایی با نشان :

چلبی(گویاخودکاتب‌است)،منه،ابوحامد،احمدخجندی‌محمدنخجوانی،بردعی، حمید،قطب، قطب‌الدین،جلال،عبدالرحمان ، شاه‌حسین،اسید ،قطب گیلانی،شرح، حاشیهٔ جلالیه ، حاشیه مطالع ، مطول ، سیداحمدخجندی ، حاشیهٔ شاهیه ، شرح المقدمه .مسعود شروانی ، زنجانی ، داود زنجانی ، محیی‌الدین طالشی ، شرح‌مواقف

در حواشی‌شمارهٔ ۲ نوشته‌هایی دیگرنیز کناربرخی‌ازآنها با این‌نشانها دیده میشود :

یوسف ، کناکانی ، خ ل ب ی ، شاعراوغلی‌سیدعلی‌ودیگران .

گوشهٔ برخی ازصفحات وصالی‌شده اما بنوشته‌هاآسیبی نرسیده .

قطع خشتی۲۴ × ۱۷س .ج : مقوائی ، عطف ازتیماج قرمز شماره‌صفحات ۱۳۲ . سطور ۱۸ + ۱۵ . کاغذ شکری رنك دارای برگردان . شماره ثبت ۶۳۵۸۹ .

مجموعه **(عربی)**

۱ ـ حاشیه برالهیات شرح جدیدتجرید ازشمس‌الدین احمد خفری .

(ص ۲ ـ ۱۰۰دفتر) .

۲ ـ بخش‌آخر ازحاشیه بریك کتاب نحو .

(ص ۱۰۱ـ۱۰۶دفتر) .

از این نسخه‌آنچه در دفتر موجود است آخـر رساله مزبور و در مبحث اسماء افعال است .

آغاز: بحسب‌الضروره‌ولاضرورةفی‌الافعال‌لجواز لایکون‌لهامحل‌من‌الاعراب بخلاف‌الاسم فان‌خلوه عن الاعراب غیرمعهود فلابدان یخرج‌له‌وجه نعم . . . قوله لان‌المعنی علی‌الانشاء وهوالحق لم یـکن صیغه‌الماضی علی‌الحقیقه اذلیس‌المعنی

علی الماضی فالظاهر فی وجه بناء اسماء الافعال ماقاله الشیخ الرضی و هوانها بنیت لکونها اسماء . . .

پایان: قوله لمشابهة فعال بمعنی الامر فیه ما ذکر فی اختیه ولا یجری فیه ما یجری فیهما فالوجه فیه ان هذا القسم اما علم مرتجل او منقول عن الوصفی فان کان منقولا راعوا معناه الاصلی وکان فیه المبالغة وان کان مرتجلا حملوا علی المنقول لانه اکثر من غیره وجه الاکثرین ان الخ اوان وجه البناء فی ذی الراء قصد الاماله اذهی امر مستحسن والمصحح لله مالته کسر اداء وهی لا یحصل الا بتقدیر البناء لانه اذا اعرب منع الصرف فلم یکسر تم الکتاب بعون الملك . . . فی تاریخ شهر ربیع الآخر سنه ۱۰۲۳ .

بر کنار صفحات این رساله فقراتی بنقل از موشح وصحاح آمده. در کنار رقم کاتب این سطور بخط کاتب خوانده میشود :

«قابلت هذه النسخه الشریفه اللطیفه مع نسخ صحیح من اولها الی تاءتم وفقنی الله لقرائتها وتفهمها . . . علی کل شیءٍ قدیر » .

[۹۳]

دفتریست با خط شکسته مورخ ۱۰۲۲ ـ ه . بر پشت نخستین ص دفتر نوشته شده «حاجی ملا علی اکبر همشیره زاده آخوند ملا حسن طا ـ شراره سپرده » .

روی یکی از برگهای الحاقی آخر دفتر چند بیت عربی وفارسی یادداشت شده .

قطع رقعی ۹۱/۵ × ۱۲ س . ج تیماج قهوه‌ای ضربی . صفحات ۱۰۶ سطور ۱۶ . کاغذ اصفهانی شکری رنك . شماره دفتر ثبت ۶۳۱۷۵ .

مجموعه **(عربی وفارسی)**

۱ـ حاشیه بر شرح قدیم تجرید خواجه نصیر طوسی ـ بخشی از حاشیه .

(ص ۲-۲۹ دفتر) .

۲- شرح فارسی بر کافیهٔ ابن حاجب . (نسخه ناقص)

(ص ۳۰- ۲۹۹ دفتر) .

[۹۶]

دفتریست بخط شکسته نستعلیق از قرن ۱۱ - ه رقم کاتب و تاریخ کتابت در هیچیك ازصفحات دفتر موجود نیست. شمارهٔ ۲ ازکاتب دیگر وجدیدتراست .

در برخی از برگها آثار رطوبت دیده میشود .

قطع رقعی ۲۰ × ۱۳/۵س . تیماج قرمز (بدون مقوا) صفحات ۲۲۹ . سطور ۱۶+۱۹ کاغذ اصفهانی شکری . شماره ثبت ۶۳۶۰۸ .

مجموعه (عربی)

۱- زبدة الاصول شیخ بهاءِ الدین عاملی .

(ص ۲-۹۰- دفتر) .

۲- الحکمة المتعالیه = اسفار تألیف صدری المتالهین شیرازی .

(ص ۹۳-۲۲٤ دفتر) .

۳ - حاشیهٔ شرح قیصری بر فصوص محیی الدین بن عربی . تألیف میرزا هاشم گیلانی .

(ص ۲۶۲-۲۵۲ دفتر) .

٤- قصیده ای بعربی در مدح حضرت علی (ع) و نقل کرامتی که در حرم آنحضرت برای زائران بصری باحضور عده ای از مردم واقع شده .

سراینده قصیده دردیباچه عربی آن ، داستان کرامت مزبور ودلیل سرودن قصیده را بنثر ،چنین توضیح داده :

«پس از اینکه کرامت حرم مطهر علوی شیوع یافت که دروازه نجف خود بخود درمقابل جمعی‌اززیارت کنندگان که بهنگام بازگشت از زیارت با دروازه بسته مواجه شده بودند، بازشد و زوار خارج گردیدند . حاج میرزا محمود مرا مأمورسرودن این‌قصیده کرد تایاد این کرامت بزرگ در دلها زنده‌ماند وچشمها راروشنی‌بخشد».

قصیده بدین گونه آغاز میگردد :

لذ بباب العلی باب المراد	و ملاذ الملوك منهى العباد
لذ بباب الهدی ومن‌قال فیه	سید الرسل علة الایجـاد
انا مذ لم ازل مدینة علم	با بها المرتضی علی الهاد
هو ذاك الباب الذی قیل فیه	فادخلواالباب سجدا یاعبادی

از جمله‌دیگر ابیات قصیده اینست :

جاء زوار قبره عرب البصرة	صفر الاكف من كل زاد

. . . .

و دعوا القبر بالعویل فردوا	فایزین المنی واقصی لمراد
حین و افواباب المدینة لاقوا	با بها اغلقت كسبع شداد
وقفوا كالذلیل یلتمسون‌الفتح	بوابهـا مـن الاخبـار
منعوهم من الخروج لبغـی	كان منهم لشیعة الامجـاد
صیح فیهم قفوا هنالك حتی	تنجلی‌الشمس‌من‌ربی و وهاد
فبقوا حائرین‌یلتمسون‌الفتح	من نكبة لهـم و نـكاد
فاذا هـم بنور حیدر اضحی	مشرقا هادیا لاهل الرشاد

. . . . .

فتجلی الـذی لموسی تجلی برقه لیلـة بذاك الـوادی
فتح الباب فاتح الباب قدما و مبید الاحزاب و الاوغاد

آخرین ابیات قصیده این است :

سیدی ان عبد عبدك اهدی الك نظما یعد رجل جراد
وفـق البانی المحب لخیر و صـلاح و عفـة و سداد
هو محمود الذی لیس یرجو غیر کم فی النوال والاسعاد
فعلیك السلام یهدی سلاما و صلوة روایحا و غـوادی

[۹۷]

دفتریست با قلمهای مختلف و درتاریخ های مختلف شمارهٔ ۱ (ص۲ـ۸۸) بخط نسخ و کهنه تر ازدیگر بخشهای دفتر است شمارهٔ ۲ بخط نسخ ریزتر است . شمارهٔ ۳ نستعلیق ریز وصفحات آن دارای جداول زنگار وشگرف است . شمارهٔ ٤ نسخ زیبا و صفحات دارای جداول و منطقه با قلم زنگار وسرخ است . درذیل شمارهٔ ۳ تاریخ ۱۳۰۳ ودر ذیل شمارهٔ ٤ رقم ۹۹ (شاید مختصر ۱۲۹) دیده میشود .

قطع نیم خشتی ۲۱/۵ × ۱٤ س . ج مقوائی چیتی با عطف ازتیماج مشکی . صفحات ۲۵۷ سطور ۱۰ + ۱٦ + ۲۵ + ۱٤ . کاغذ فرنگی وگوناگون . شمارهٔ و ص ثبت ٦۳۵۸۷

مجموعه (عربی)

۱ـ حاشیهٔ معالم الاصول تألیف علاء الـدین حسین مرعشی معروف به خلیفهٔ سلطان .

(ص ۱ـ۸۱ دفتر)

۲ـ حاشیهٔ معالم الاصول ازمولی میرزا محمد بن حسن شیروانی .

(ص ۸۲ـ۲۲۸ دفتر) .

هذا آخر ما وجد من الحاشیة الشریفه من مولانا میرزا محمد شیروانی والحمد لله علی اتمامه و تلونا ها حاشیته الفارسیه ـ المطلب الرابع (جملهٔ اخیر رادهٔ صفحهٔ بعد است) . از نوشته کاتب برمیاید که شیروانی حاشیه ای بفارسی نیز برمعالم نوشته و کاتب دراین دفتر گذاشته بود .

[۱۰۳]

دفتریست بخط نسخ تحریری اواخر قرن ۱۲ . تاریخ کتابت ورقم کاتب ندارد . گوشه پائین برگ ماقبل آخر شمارهٔ ۱ (۷۹ ـ ۸۰) وصالی شده وقسمتی ازنخستین کلمات سطور آخر ازمیان رفته ، درکنار صفحات شمارهٔ ۱ حاشیه کوچك بانشانهای مختلف وچند حاشیه بانشان «منه غفرله» وبانشان » لمحرره عنایةالله رضوی» دیده میشود حاشیه‌های اخیر باخط شکسته خوب است . در حواشی شمارهٔ ۲ حاشیه هائیکه در برخی از صفحات مفصل است بانشان «منه رحمةالله» آمده . جای عنوانها درسراسر دفتر سفید گذارده شده .

قطع خشتی ۲۱ × ۱۵ س . ج تیماج قرمز (بدون مقوا) . صفحات ۲۲۸ . سطور ۲۳ . کاغذ فرنگی برنگهای شکری وسفید . شمارهٔ ثبت ٦٣٥٩٤

مجموعه (فارسی)

۱ ـ شرح سی فصل خواجه نصیرالدین طوسی (ص ۱ ـ ٦۹ دفتر) .

۲ ـ منتخب حل التقویم ابوالحسن محمد تقی بن محمد فارسی (ص ۷۳ ـ ۷۷ دفتر .

پراکنده‌ها ـ بجز دوساله مزبور یادداشت های گوناگون دراین دفتر کهنه هست که بترتیب یادمیشود: روی ۳ صفحه سفید پیش ازآغـاز رسالهٔ شرح ۳۰ فصل نخست برخی اشعار پراکنده‌ایست که بطور درهم وبخط کهنه نوشته‌شده و زیرآن چندمعما بنامهای محمد ، ماما احسن الشمس قلی ،قباد وحبیب باهمان خط آمده

وروی ۲ صفحه بعد کلامی‌است‌منقول‌ازحضرت‌علی (ع) درحساب‌سال وغرهٔ‌ماه‌بفارسی وتطبیق سال بااین ۸ حرف «و ه ج ز ذ ب و د» وبهمان خط .

درص ۷۰ (پس ازپایان شرح ۳۰ فصل)نوشته‌ایست که بالای آن نوشته شده «یادداشت» ومتن نوشته مزبور این است :

« ششم شهر مبارك ربیع‌الاول بود که بمقتضای تقدیر سبحانی وعدم اقتضای تدبیر ازبلدهٔ هراة بقصد عتبات عالیات .. بیرون آمدیم درتاریخ سنه ۹٦۵ امید که بخیر مراجعت شود .

پس ازاین ۳ سطر فقره‌ای در قیافه شناسی باخط نویسنده شمارهٔ ۱ نوشته شده این فقره که رساله‌آن در کنار ص ۷ نیم شده بدینگونه آغاز میشود .

باب دربیان قیافه وصورت ظاهر انسان وشکل وشمایل و اعضا وجوارح ایشان که کیفیت هرعضوی دلیل که صفت است سربزرگ دلیل همت عالی است . و سرخرد دلیل بیمزدیست ...

ص ۷۱ ـ ۷۳ نمونه انشا و تهنیت با عنوانها و مناسبات مختلف . بالای هر یك ازفقرات ... عنوان‌آن بدینگونه رقم یافته . درتهنیت عید ، تهنیت نوروز ، فی‌لیلة القدر ، فی‌الرمضان ، فی‌المولود آنچه نسخه باشد ، تهنیت مراجعت ازسفر سبك انشاء ددفقرات مزبور تقریباً کهنه وبسیار متین ومحکم است اینك نمونه‌ای ازآن :

فی‌المولود آنچه پسر باشد :

خجسته مادر همایون مبارك ومیمون　　طلوع مهر سعادت برآسمان جلال

بر آمـد آفتـاب برج شـاهی　　افق روشن شد از مه تـا بماهی

... چون بنده راقوت عبارت وقدرت استعارت معاونت ویارمندی نمیکند که

بهتهنیت این طلوع خورشید جمال وولود این جمشید جلال انبته‌الله فی‌حجر عنایته نباتا حسنا نظم ونثری نویسد ... بدین ابیات اختصار نمود ، چه فی‌الحقیقه حسب الحال بود :

خسروا فرخنده باد این مـاه نوکامد پدید
کافتابش از شرف چون ذره شایع میشود
پرتو انوار الطـاف الهی بـر رخش
رشك صبح صادق و خورشید ساطع میشود
گوهری بس نامدار است‌این زدریای جلال
کزنکولی زیب اصناف مدایع میشود

چون بشارت آوردند که ناظمان عقود ایجاد هست :
درعقد مکارم گهری افزودند .
یعنی خداوند رابمبارکی خلف صدقی آمده ...

ص ۷۹ـ تعقیب نماز صبح وچند دعا دیگر بخط نسخ‌درشت نوشته شده ص ۸۰ و ۸۱ مناجاة طلب رزق منقول ازامام جواد (ع) بخط نسخ متوسط محمدتقی وپس ازپایان آن‌درص ۸۱ تاص ۸۵ دعاء ومقتضیات مختلف نماز ، بخط‌کاتب مزبور آمده‌درص۸۶بخطی‌دیگر دعائی‌نوشته‌شده‌برپشت آخرین نوشته برگ‌شده که‌پس ازهرجمله‌کلمه توحید تکرار شده .

ص ۸۷ ـ ۸۸ خطی‌کشیها ونوشته های بچگانه است ص ۸۹ بازبا همان قلم کهنه اصل نسخه چند فقره درباب اختیارات نوشته شده است آخرین آنها نوشته ایست‌بخط شکسته باحساب سیاق عکس نوشته دیگر صفحه های نسخه .

[۱۰۶]

دفتریست بخط نسخ ونستعلیق اوائل قرن ۱۰ یا اواخر قرن ۹.درذیل یك یادداشت که بخطی کهنه ونزدیك به‌قلم کاتب نسخه‌است تاریخ ۹۶۵ دیده میشود عنوانها وارقامیکه درشمارهٔ ۱ دفتربا حروف آمده بشنگرف است ص ۲۱ دفتر (شمارهٔ ۱؟ باألمی دیگر است .

قطع خشتی ... × ... س . ح مقوای باعطف ازتیماج قهوه‌ای صفحات ۹۰ سطور ... کاغذ : ضخیم خانبالغ . شمارهٔ ثبت ۶۳۱۷۹

مجموعه (فارسی)

۱ ــ خزان وبهار قاضی محمد شریف شیرازی متوفی در آن ۱۱ ومتخلص به‌کاشف پسر شمس‌الدین محمد شیرازی (ص ۱ ــ ۲۳۰ دفتر) .

۲ ــ سراج المنیر از همان مؤلف .

(ص ۲۳۰ ــ ۳۲۶ دفتر) .

قاضی محمد شریف در ۱۰۰۱ تولد یافته وخزان وبهار را در ۱۰۶۱ نگاشته وسراج‌المنیر راپیش ازخزان وبهار در۱۰۳۰ یا ۱۰۳۲ بپایان رسانیده ، درمجلد۶ فهرست مجلس که بقلم‌سعید نفیسی وبانظروتصحیح‌وتعلیق این نگارنده چاپ شده نسخه‌ای ازاین دو کتاب یاد شده تاریخ تألیف خزان وبهار درمتن ۱۰۰۱ آمده و نگارنده به غلط بودن این تاریخ توجهی نیافتم ولذا آنرا دراینجا تصحیح میکنم درص ۱۱٤ و ۱۳۹ همین فهرست که ازاین دو کتاب یادشد ونگارنده در آنوقت به‌غلط بودن نوشته فهرست ۶ هنوز توجه نکرده و این مدارك زیررا ندیده بودم .

علاوه برآنچه درص ۱۱۵ و ۱۳۹این فهرست یادشده رجوع شودبه معجم ــ المؤلفین عمر رضـا کحاله ج ۱۰ : ٦۷ ، اعیـان الشیعه ٤۵ : ۲۲۲ ذریعه ۱۲ : ۱٦۱ ــ ۱٦۲ .

فهرست دانشکده ادبیات ۲۱۷ فهرست کتب فارسی مدرسه السنه شرقی پترزبورك تألیف بارون روزن ص ۲۸۵-۲۸٦

[۱۰۹]

دفتریست بخط نستعلیق محمدباقر پسر محمد علی آشتیانی در۱۱۹٦ تا ۱۲۰۰ کتابت‌شده تاریخ اول درذیل شمارهٔ یك وتاریخ دوم درذیل شمارهٔ ۲ دیده میشود . رقم کاتب درذیل شماره چنین است :

تمت الکتاب ... من مؤلفات ملامحمد شریف رحم‌الله الملك اللطیف ... علی یدالعبد الضعیف .. ابن المرحوم المغفور محمدعلی محمدباقر الاشتیانی القمی .. تحریراًفی یوم الخمیس ۱۵ شهر ربیع‌الاول .. سنه ست و تسعین و مـا ئه بعد الف من الهجرة .. العربیه القریشیه .

شمارهٔ۲ این‌دفتر با نسخه‌شمارهٔ ۲۲۳۵ این کتابخانه که نگارنده‌دیده‌ام‌متفاوت است‌ونزدیك یك صفحه ونیم بر آن‌نسخه اضافه دارد این اضافه ازمؤلف‌است وتاریخ‌فراغت ازسراج‌المنیر (۱۱۳۲) قید شده.این‌بخش اضافی پس ازاین بیت :

شکر که این نامه بعنوان رسید　　پیشتر ازعمر بپایان رسید

بدینگونه آغاز میگردد :

زهی مقاومت بخت وفیروزی اقبال وبمعاضدت توفیق‌وهمت ارباب نظر درطی این‌نامهٔ نامی توسن این خامه سستی نکرد وقطع این بپایان نمود ... یوم جمعة اواخر شهر ربیع‌الاول سنهٔ‌اثنی وثلثین والف .

پایان نسخه :

چو غنچه کشی سرچه درعیب خویش　　سخن‌گو که روز خموشیت‌بیش

دربندم که هستیم باشیم شاد　　که‌خواهیم این روز را کرد یاد

تمت الکتاب .. فی‌یوم الخمیس بیست‌وششم شهر صفر المظفر سنه ۱۲۰۰ علی یدا ضعف عباداللّه الغنی محمدباقر بن‌المرحوم .. میرزا محمدعلی بن‌المرحوم میرمحمدرضا ... بن‌المرحوم محمدرضا بیك .

کنار چند برگ اول و ۳ برگ آخر وصالی شده . برگ اول بجلد چسبیده است .
قطع : نیم خشتی ۱٤ X ۲۲ س .ج : تیماجی ضربی مشکی رنگ . صفحات : ۳۲۸
سطور: ۱٦ . کاغذ: اصفهانی شکری . شمارهٔ ثبت ٦۳۲۹۳

مجموعه **(عربی وفارسی)**

۱ـ رساله وجوب عینی نماز جمعه از شهید ثانی .

(ص ۲ـ۱۰۷ دفتر) .

کاتب نسخه ، درذیل رساله نوشته :

«قد فرغ من تنميق هذه الرسالة الشريفه العبد المقتقی الی عفوالله الغنی ، کلب آستان علی بن حسین علی دوست محمد قاینی غفر ... له ولوالدیه » .

در گوشهٔ دیگر این ص رو بروی نوشته پیش چنین نوشته :

«رساله فی فضایل الجمعه وخصوصیاتها من مصنفات الشیخ الفاضل الکامل ـ العلامة الربانی الشهید الثانی قدس ... روحه» .

۲ـ رساله فضایل الجمعه وخصوصیاتها از شهید ثانی.

(ص ۱۰۸ـ۱۳۷ دفتر) .

نام این رساله با قلم قرمز بر بالای رساله (نخستین صفحه) بخط کاتب دفتر نوشته شده و درپایان رساله چنین آمده :

«انتهی کلامه اعلی الله مقامه تمت تمام فی سنة ۱۱۲۰ فی شهر رجب المرجب کتبه العبد الفقیر الحقیر . . . کلب آستان علی ، بن حسین علی دوست محمد قاینی » .

۳ـ کلمات عشر (یا) ده کلمه (از میر سیدعلی همدانی) (فارسی).

(ص ۱٤۰ـ۱٦۳ دفتر) .

پایان این رساله : تمام شد کلمات عشره تحریراً فی‌تاریخ ثلث والعشرون من شهرمحرم الحرام سنه ۱۱۲۰ .

٤ـ میزان العقاید شیخ نجم الدین کبری (فارسی) .

(ص ۱٦۳ ـ ۱۷۹ دفتر) .

درپایان این نسخه چنین آمده :

بیست رساله میزان العقاید من‌تصانیف قدوة العارفین‌شیخ نجم‌الدین کبری در اصل بلفظ ... عربی بوده امیرسیدعلی همدانی‌با لفظ پارسی‌آورده .

٥ـ رساله ذکریه تألیف میرسید علی‌همدانی (فارسی) .

(ص ۱۷۹ـ۱۸٤دفتر) .

٦ـ مصلحت نامه لقمان (فارسی) .

(ص ۱۸٤ـ۱۸۸دفتر) .

۷ـ رساله درسیرو سلوك وبیان اسباب و موانع وصول از (میرمخدوم) (فارسی) .

(ص ۱۸۸ـ۱۹۱ دفتر) .

بالای این‌رساله با قلم شنگرف درشت تر ازقلم نسخه نوشته شده « رساله میر مخدوم » .

۸ـ رساله درسیروسلوك‌وعرفان تصوف .

(ص ۱۹۱ـ۲۰۰ دفتر) .

کاتب بالای این‌رساله که بلافاصله پس‌ازپایان‌رساله سیر وسلوك میرمخدوم آغاز شده با شنگرف نوشته : «رساله دیگر» و سایرین شاید ازمیرمخدوم باشد. مؤلف این‌رساله نخست با اجمال از نظام افلاك و سیرستارگان و حیوة

موالید یاد کرده وسپس انسان را (که بگفته او فرزند آخرین آسمان و زمین)
مظهر مجموع مفردات ومرکبات عالم دانسته .

آغاز: (بسمله) قدآتیتنی من الملك ... بدان ای عزیز وای دوست شریف که
مفردات عالم سیزده است نه فلکی ...

پایان : وهرگاه دل وزبان ازذکرغیرخاموش شوند چون ناطق گردند
بنطق صواب ناطق خواهند زیراکه ازخدای ناطق باشد که وما ینطق عن الهوی...
من کنتم تازبان من گویدسخن ازلااله الاهو.هو متکلم علی لسانی علی لسانی وهو لسانی چون
نغمه بلبل زپی گل شنوی گل گفته بود گرچه زبلبل شنوی ونطق نتیجهٔ خاموشی
است برخطا وسخن باغیرخدای تعالی خطاست بهمه حال وبغیر موانست گرفتن شراست
ازجمیع وجوه ... والله اعلم بالصواب .

۹ـ نصیحة نامه (شاید ازمیرمخدوم) .

(ص ۲۹۹ـ۲۰۱ دفتر) .

نویسنده نامه یکی از مریدان خویش را نصیحت گفته و موعظت کرده
است .

این نامه بدینگونه آغاز میگردد :

دعاء خیر قبول فرماید بعدها التماس آنکه درجمیع امور اعتدال مرعی دارد و
تمامی اوقات بخیر واحسان بقول وفعل بگذراند واگر فی المثل هزار فرسنگ از برای
درماندهٔ بباید رفت برود وازبیوه زنان ومظلومان وضعیفان و شکستگان ویتیمان
غافل نباشد ودلجویی ودستگیری بهترین کارها داند واگر کسی تقصیری کند یا
دشمنی کند کرده باشد ...

کاتب درآغاز این نامه نوشته «رسالة بالنصیحه ادام اللّٰه ظله قطبا» .

۱۰ـ قطعه‌ای ازسخنان ومنشآت اهل تصوف .

(ص ۲۰۱ـ۲۰۴دفتر) .

آغاز: من‌جنون المجانین یا معشرالاخوان از ابتداء تا انتها درخیربودن وظیفهٔ فرشتگان است واز اول تاآخر درفسوق و عصیان بسر بردن ، شیوهٔ دیوان است وازاول افتادن درعصیان بس‌عذرخواستن ازآن ویافتن رضوان وغفران‌کارآدم وآدمیان است ودرستی‌نسبت‌آدم به‌آنست ...

پایان قطعه مزبور (چنین است) : یارب زملاهی و مناهی تو وزهر نشایدت پنهان نفسی ازتو نمیارم زد یا رب چوتو اگرو گـواهی توبه و کماهی توبه علی ید اقل‌خلق‌الله کلب‌آستان علی‌بن حسین علی دوست محمد قاینی النهارجانی .

۱۱ـ رساله درعقائد.رؤس عقاید است با عنوان « مسئله » تألیف یکی از علماء شیعه .اثناعشریه

(ص ۲۰۴ـ۲۱۳دفتر) .

دارای **۳۵** مسئله در عقائداست با اشارت بدلیل . ۸ مسئله آخر در بـاب امامت خاصه و اثبات خلافت بلا فصل حضرت علی و ۱۱ فرزند او است (ع) .

۱۲ـ باب حادی عشرتألیف علامهٔ حلی (فقط ص اول) .

(ص ۲۱٤ دفتر) .

[۱۳۰]

دفتریست بخط نسخ تحریری دوست محمدقاینی نهار جانی فرزند حسین علی و مورخ ۱۱۲۰ ـ ه است.شمارهٔ ۱۱بقلمی درشت تر وشمارهٔ ۱۲ به خط تستعلیق‌نویسنده‌ای‌دیگراست .

عنوانها بشنگرف‌است‌وبرپشت نخستین برگ نسخه دویادداشت تملك و۳مهرازکاتب‌نسخه با خط نستعلیق دیده‌میشود . نقش‌مهرها «غلام علی دوست محمد» است و یکی از یاد داشت ها چنین است :

ان‌هذا الکتاب من‌مالی احسن‌الله بالهدی حالی

قطع:رقعی ۹/۵×۱۶/۵ س.ج:تیماجی قهوه‌ای‌یك‌لا.صفحات:۳۱۴ . سطور:۱۴–۱۵ . کاغذ:اصفهانی . شماره‌دفتر:۶۳۶۱۲ .

مجموعه

۱ ـ الزوراء جلال‌الدین محمد دوانی .

(ص ۲ ـ ۱۰ دفتر) .

۲ ـ رساله درنفی وجوب عینی نمازجمعه ازمولی عبدالله تونی .

(ص ۱۲ ـ ۹۷ دفتر) .

۲ ـ رساله درباب نمازجمعه = حاشیه رسالهٔ تونی (نسخه مذکوردرفوق . ازمولی محمدسراب) .

(ص ۱۰۰ ـ ۱۱٦ دفتر) .

٤ ـ حاشیه‌ایست ازمولی امین‌تونی (برادرزاده مولی عبدالله‌تونی) برحاشیهٔ سراب بررساله صلوة الجمعه مولی عبدالله‌تونی (رساله مذکور درفوق) .

(ص ۱۱٦ ـ ۱۳۳ دفتر) .

۵ ـ رساله صلوة‌الجمعه تألیف مولی محمدرفیع گیلانی .

(ص ۱۳۳ ـ ۱۳۵ دفتر) .

٦ ـ الشهاب‌الثاقب (رساله درصلوة جمعه) . از فیض‌کاشانی

(ص۱٤۲ ـ ۲٦۲ دفتر)

[۱۲۸]

دفتریست بخط نسخ‌روشن محمدخان قاینی که درتاریخ ۱۱۳۹ و ۱۱۳۷ درمدرسه خبوشان کتابت شده .

شمارهٔ ۱ (ص ۲ ـ ۱۰) کهنه ترمینماید . روی ص ۱۱ ـ فاصله میان شمارهٔ ۱و۲ـ فهرست رسائل‌موجود دردفترونیز۲یادداشت دربارهٔ حکم نماز جمعه‌باقلم نستعلیق نوشته‌شده. کاغذ شمارهٔ ۳ ـ ۵ نازك تراست وشمارهٔ ۵ نیز بهمان قلم‌نستعلیق است که یادداشتهای ص ۱۱ نوشته‌شده . کاتب درذیل شمارهٔ ۲ چنین‌نوشته :

قد اتفق‌الفراغ من تسطیر هذه‌الرساله علی یداحقر عباداللّه عملا واعظمهم املا محمدخان‌القاینی فی‌مدرسه خبوشان فی‌سنة احدی و عشرین من شهر صفر المظفر فی‌سنة تسعة وثلثین والمائه بعدالالف سنه ۱۱۳۹ .

در ذیل شماره ۷ (شهاب ثاقب) کاتب تاریخ ۱۱۳۷ را رقم‌کرده چند بیت در بارهٔ شهاب ثاقب آورده .

درپشت نخستین برگ این ابیات از سیدرضی نقل گردیده ونخستین‌بیت‌این‌است :

اذامت فادفنی الی جنب حیدر   ابی شبراکرم به و شبیر

برپشت‌آخرین برگ چند بیت ازقصیدهٔ مدحیه متنبی بخط نسخ و ثلث زیبانوشته‌اند .

قطع:رقعی ۱۰/۵ × ۱۷ ج:تیماج‌مشکی یك‌لا . صفحات: ۲۶۲ . سطور: ۱۹و۲۰.

کاغذ : اصفهانی شکری . شمارهٔ دفتر ۶۳۶۱۰

مجموعه   (فارسی)

۱ ـ نمونه نامه‌هایی بدوستان یا خطاب به ارباب مناصب بزرگ ، وعقد نامه‌هاوصلح نامه‌ها وجنگ نامه‌ها .

۲ ـ رساله درحساب سیاق .

(ص ۲۰۱ ـ ۲۰۶ دفتر) .

[۱۳۱]

دفتریست بخط شکسته نستعلیق وبا چند قلم که درحدود قرن ۱۱ ـ ه نوشته شده درسراسر دفتر نمونه های مختلف مراسلات ومعاقدات ونامه‌های‌مختلف است (جزص ۲۰۰ـ ۲۰۶ که رساله سیاق‌است) و دربیشترصفحات مطالب درمتن وحاشیه نوشته شده . برگهایی چند ازجایهای مختلف دفتر افتاده ، برگهای سفید ونا نوشته دردفتر متعدد است . قبل‌از رساله سیاق ، روی یك‌صفحه ونیم مطلبی دربارهٔ طریقه گرفتن خالصه وارباب نوشته شده و دراین نوشته حساب سیاق بکاررفته . پس‌ازآن یك اعترافنامه وسپس رساله سیاق‌است .

پس‌ازپایان رساله سیاق ۲صفحه سفیداست‌که روی یکی ازآن ۲صفحه ۴ بیت هریك باعنوان « فرد » نوشته‌شده .

ص بعد دنباله یك‌نامه یاخودپاسخ‌نامه‌ایست‌که بیشترآن ازدفترساقط شده‌وبچلیپاست.

۳ برگ آخرازلحاظ کاغذ وخط بادیگر برگهای دفترتفاوت فاحشی‌دارد وروی‌آنها باقام شکسته نستعلیق درشت‌تر نامه‌ای نوشته‌شده‌که بدینگونه آغاز میگردد :

ایها(درنسخه:ایهل) العالم الجاهل‌والفاضل الغافل بالتزویر غافل و فی اداء حقوق المحقین کاهل ..

برپشت نخستین برگ اجازه امور شرعی برای ملااسماعیل نوشته شده واز اجـازه دهنده نام برده نشده .

قطع خشتی ۱۴ × ۱۷س . ج : تیماج مشکی‌یك‌لا .صفحات (بابرگهای‌سفید) ۲۳ سطور مختلف‌کاغذ:فرنگی شکری . شمارهٔ دفترثبت ۶۳۲۵۴

مجموعه (عربی)

۱ ـ شرح الزیارة الجامعه شیخ احمد احسائی .

(ص ۲ ـ ۵۲۲ دفتر) .

۲ ـ شرح زیارةالوداع ، ازهمان مؤلف .

(ص ۵۲۳ ـ ۵۳۷ دفتر) .

[۱۴۳]

نسخه‌ایست بخط نسخ تحریری مورخ ۱۲۴۷ ، رقم‌کاتب درذیل شماره ۲ (ص ۵۳۷ دفتر) موجود است . بالای جملات«زیارة» خط قرمز کشیده شده .

قطع : رحلی ۲۰ × ۳۰ س . ج: تیماج‌مشکی ضربی دارای‌ترنج‌سوخته. شماره صفحات ۵۳۸ . سطور: ۲۹ کاغذ: فرنگی سفید شکری‌رنگ . شمارهٔ‌ثبت : ۶۳۱۶۰ .

مجموعه (عربی)

۱ ـ الکتاب‌الشکریه = شرح احمدبن عماد برالمقصورهٔ ابوحنیفه .

(ص ـ ۱۱۹ دفتر) .

۲ ـ العوامل‌المأیه‌عبدالقاهر جرجانی .

(ص ۱۲۲ ـ ۱۳۸ دفتر) .

۳ ـ شرح‌العوامل عبدالقاهر جرجانی .

(ص ۱۴۶ ـ ۱۸۳ دفتر) .

۴ ـ رساله فی‌الوضع یارساله وضعیه .

(ص ۱۸۶ ـ ۱۹۴ دفتر) .

۵ ـ موضوعات علوم (شاید بخشی است از موضوعات العلوم جلال الدین محمددوانی) .

(ص ۱۹۶ ـ ۲۰۷ دفتر)

[۱۴۴]

دفتریست با خط نسخ وبا چند قلم در۱۲۴۱ نوشته شده (جزءش : ۵ که‌تاریخ‌ندارد وبا قلمی دیگر وجدیدتر) است .

درکنار برگهای ش ۱ حاشیه‌هایی ازمجمع‌البحرین وشرح وبرهان و جار بردی و

ضیاءالقلوب وشرح ابواللیث ومفرح‌القلوب وملاجاسم و امتحـان نقل‌شده عنوانها نیز گـاه درکنارها آمده است وبرکنارش ۲ حاشیه‌هایی‌ازشرح‌عوامل‌وانموذ ج ودرش۳حواشی بنقل ازشرح عوامل وحامد ونیلی وتوضیح وانموذ ج وجامی وشرح انموذ ج وطـویل وعبدالغنی اردبیلی ونجم‌الدین ورضی‌الدین وخبیصی وکبیر ثبت افتاده .

وبرکنارش۴ نیز ازتفتازانی واحمدبن عمرومحمدبن حسن وعصام‌الدین وعبدالحکیم ورسالةالعصر نوشته شده‌است .

شمارهٔ ۲ بخط نسخ ملاجاسم ورقم اودرذیل آن (ص ۱۳۸) چنین است . قدتم‌الکتاب علی‌ید افقرالعبادکتبه ملاجاسم (درنسخه ملاجاسم) فی‌جامع مرادپاشا ... سنه ۱۲۴۱ .

شمارهٔ ۳ بخط نسخ سعدالله صغیراست ودرذیل آن (ص۱۸۳) چنین رقم‌کرده .

سعدالله الصغیر فی‌شهررجب الاصم فی‌سنه ۱۲٤۱ .

درذیل شمارهٔ ٤ ، کاتب نسخه ملا محمد بن بکرآغا چنین رقم کرده «علی یدالفقیرالحقیر المعترف بالعجز والتقصیر ملامحمدبن بکرآغا سابق صفره‌چی‌باشی (کذا)وهومالکه» .

درکنار رقم کاتب‌اشعاری‌پندآمیز بعربی‌یاد شده و بربـالای برخی از آنها نوشته‌شده «الامام عمربن خطاب» .

عنوان ونشان وبخشی ازمتن : وشنگرف .

قطـع : ۲۱×۱۵/۵ ج : مقـوایـی ص : ۲۰۸ س : ۱۳ و ۲۱.کاغـذ : ضخیم آهارمهره شمارهٔ دفترثبت : ۶۳۵۹۰

مجموعه (عربی)

۱ ــ کتاب قواعد علامهٔ حلی .

(ص ۲ ـ ٦٤٥ دفتر) .

۲ ــ شرح عبارتی‌مشکل‌ازقواعدعلامه‌حلی‌نگارش‌شیخ‌بهائی.

(ص ٦٥۰ ــ ٦٥۲ دفتر) .

[۱۴۵]

دفتریست بخط نسخ قرن ۱۱ ــ ﻫ . شمارهٔ ۱ بقلم محمد حسین‌بن محمودبن علی تسلیمی مازندرانی ودر۱۰۱۹ وشمارهٔ ۲ (ص ۶۵۰ ــ ۶۵۲) بتاریخ ۱۰۲۴ در فرج‌آباد بدست کاتبی دیگر نوشته‌شده . رقم‌کاتب شمارهٔ ۱ درذیل‌آن چنین است :

تم‌المجلدالثانی من کتاب قواعدالاحکام فی معرفة الحلال والحرام‌بتوفیق‌الله تعالی وحسن ... فی‌مصر اصفهان فی‌المدرسه‌الشاهیه‌الشهنشاهیه العباسیه خـلدت دولته الی ظهورالمهدی علیه‌السلام والتحیه علی ید اضعف‌عبادالله ... محمدحسین بن محمودبن علی‌السلیمی المازندرانی ... فی‌شهور سنه‌تسع عشروالف هجریه‌علی صاحبها السلام والتحیه .

بین شمارهٔ ۱و۲ چهارصفحه سفید است وروی یکی ازآنها سخنی ازامام محمدغزالی دربـارهٔ عالم ونیزمکاتبه‌ای ازبیضاوی وعلامه حلی نقل‌شده‌وداستان مکاتبه مزبور این است‌که علامه‌حلی درقواعد دربارهٔ طهارة وحدث متقین ومجهول‌التاریخ نوشته :

«او تیقنهما متحدین متعاقبین وشك فی‌التاخر فان‌لم یعلم حالة قبل زمانهما تطهر والااستصحبه» .

بیضاوی چون براین گفته وقوف یافت ، نامه‌ای خطاب به علامه نگاشت و درآن نامه جریان استصحاب را دراین مورد نابجا دانست عـلامه حلی درنامه‌ای پاسخ اورا نوشت . متن هردونامه این است :

قال‌العلامه طاب ثراه‌فی‌القواعد واو تیقهمامتحدین متعاقبین وشك‌فی‌التاخر فان‌لم یعلم حاله قبل‌زمانهما تطهروالا استصحبه انتهی کلامه ولما وقف الفـاضل المدقق‌القاضی البیضاوی صاحب‌التفسیر ومنهاج‌الاصول والطوالع علی هذه‌المسئله کتب بخطه علی‌العلامه اعلی‌الله مقامه یا مولانا جمال‌الدین ادام‌الله فواضلك انت امام‌المجتهدین فی‌علم‌الاصول وقدتقرر فی‌الاصول مسئلةاجماعیه هی‌ان‌الاستصحاب

حجة مالم يظهر دليل على رفعه ومعه لايبقى حجة بل يصير خلافه هو الحجه لان خلاف الظاهر اذا عاضده دليل صار هو الحجه وهو الظاهر والحاله السابقة على حالة الشك قد انتقض بعده فان كان متطهرا فقد ظهر انه الحدث حدثاً ينقض تلك الطهاره ثم حصل الشك في رفع هذا الحدث فيعمل على بقاء الحدث باصالة الاستصحاب وبطل الاستصحاب الاول وان كان محدثا فقد ارتفع حدثه بالطهارة المتأخره عنه ثم حصل الشك في ناقض هذه الطهارة وللاصل فيها البقاء وكان الواجب على القانون الكلي للاصول ان يبقى على ضده ماتقدم انتهى كلام البيضاوى .

فاجاب العلامه قدس سره وقف على ما افاده مولانا الامام العالم ادام الله فضائله واسبغ وتعجبت من صدور هذا الاعتراض عنه فان العبد ما استدل بالاستصحاب بل استدل لقياس مركب من منفصلة مانع الخلو بالمعنى الاعم عنادية و حملية وتقريره انه ان كان في الحالة السابقه متطهرا فالواقع بعدها اما ان يكون الطهارة وهي سابقه على الحدث اذ الحدث الرافع للطهارة الاولى و يكون الطهارة الثانيه بعده ولايخ اللامر منهما . لانه صدر منه طهارة واحده رافعه للحدث في الحالة الثانيه وحدث واحد رافع للطهارة وامتناع الخلوين انه يكون السابقه الطهارة او الحدث ظاهراً يمتنع ان يكون الطهارة السابقه والاكانت طهارة عقيب طهارة قد يكون رافعه للحدث والتقدير خلافه ان يكون السابق الحدث والطهارة الثانيه متأخره عنه اذلم يصدر عنه الاطهارة واحدة رافعه للحدث فان امتنع لقدمها على الحدث وجب تاخره عنه وان كان في الحالة السابقه محدثا فعلى هذا التقدير اما ان يكون السابق الحدث او الطهارة والاول محال والاكان حدث عقيب حدث فلم يكون رافعا للطهارة والتقدير ان الصادر حدث واحد رافع للطهارة فتعين ان يكون السابق هو الطهارة والمتاخر انه الحدث فيكون محدثا فقد ثبت بهذا البرهان ان حكمة في هذه الحاله موافق للحكم في الحالة الاولى بهذا الدليل لابالاستصحاب والعبد انما قال استصحبه اى عمل بمثل

حکمه انتهی کلام العلامه قدس الله روحه ولما وقف القاضی البیضاوی علی هذا الجواب استحسنه جدا واثنی علیه وکان ارسال هذا الجواب الی شیراز .

بر پشت نخستین برگ اضافی اول نسخه نویسنده‌ای خوش خط تاریخ درگذشت مولا عبدالله و فرزندش مولا حسنعلی و نیز تاریخ درگذشت پدر خود را بخط شکسته نستعلیق زیبا نوشته ، متن نوشته مزبور این است :

وقعت المصیبة الکبری والقصة العظمی التی احرقت قلوب المؤمنین واخرجت الدماء عن عیون المسلمین اعنی فوت آخوند ناواستادنا فرید الدهر ووحید العصر الورع التقی والعالم النقی مولانا عبدالله ... یوم الاحد ثمانی و عشرین محرم الحرام سنه احدی و عشرین بعد الالف من هجرة سید البشر فی مصر اصبهان صینت عن الحدثان .

زیر یادداشت بالا کاتب افزوده :

وفی هذه السنه فی منتصف رمضان وقع انتقال والدی الکامل الشیخ الفاضل شیخ محمود ... الی دار القرار ...

در کنار آن نیز کاتبی دیگر چنین نوشته :

و توفی ابنه (مقصود فرزند مولی عبدالله مزبور است) الفاضل . . . مولانا حسنعلی .. فی دار السلطنه اصفهان الصافی محرم سنه تسع وستین بعد الالف .

بر پشت نخستین هر نسخه قواعد نیز چند یادداشت است فقهی و نجومی است و یکی از آنها سخنی است از جاحظ در بارهٔ نوروز ومهرگان .

قطع : رحلی ۱۲ × ۱۹/۵ ج : تیماج سرخ یك لا سوخته‌ای دارای ترنج ونیم ترنج صفحات ۲۰۸ سطور : ۱۵ کاغذ اصفهانی . شماره دفتر ثبت ۶۳۱۷۵

مجموعه (فارسی)

۱ ـ صافی ـ شرح فارسی بر کافی کلینی ـ تألیف مولی خلیل غازی قزوینی ـ جلد اول شرح کتاب العقل (ص۳ـ۱۷۵ دفتر)

۲ ـ بخشی دیگر صافی شرح کتاب التوحید کافی از کتاب مذکور در فوق (ص ۱۷۱ ـ۳۱۷ دفتر) .

[۱۵۴]

دفتریست بخط نسخ محمدولی دشت بیاضی در۱۸ ربیع الثانی ۱۰۸۷ نوشته شده رقم کاتب در ذیل صفحه ۱۷۵ موجود است برگ ۱۷۵ و ۱۹۱ وصالی شده و بسطور آسیبی نرسیده این دفتر دارای دو باب است . صحاف در اول و آخر دفتر ، یك برگ از نسخه چاپی وسائل الشیعه گذارده .

قطع رحلی ۲۲ × ۳۵ س . ج: تیماجی قرمز . شماره صفحات: ۳۱۸. سطور : ۲۷. کاغذ : ۱: اصفهانی نیمهٔ اول ضخیم وبقیه نازك . شماره ثبت : ۶۳۱۵۸ .

مجموعه (عربی)

۱ ـ عوالم العلوم والمعارف ـ جزء ٥ از کتاب احوال حضرت امیرالمؤمنین علی (ع) تألیف مولی عبدالله بن نورالله بحرینی یزدی (ص٦ـ۱۳۹ دفتر)

۲ ـ جزء از کتاب احوال حضرت علی (ع) از بخشهای کتاب بزرگ عوالم العلوم . (ص۱٤۸ـ۲۳۰ دفتر)

۳ ـ عوالم العلوم (یاد شده درفوق) جزء ۷ از کتاب احوال حضرت علی(ع) (ص ۲٤٤ـ۲۸۳ دفتر)

٤ ـ عوالم‌العلوم ، جزء ۸ از کتاب احوال علی (ع) . (ص۲۸۲ـ ۳۳۹دفتر).

[۱۵۷]

دفتریست بخط نسخ و با ۲ قلم (تا ص ۲۳۰ با قلمی وبقیه با قلمی دیگر است) . درپایان دفتر نام کاتب محمدبن محمد باقربن محمد هادی تفتی یزدی وتاریخ کتابت ۲۷ج۲ سنه۱۲٦۱ ضبط شده ، رقم کاتب وبرخی از عنوانها بشنگرف است . درفاصله میان شماره دوم وسوم ۳برگ سفید و در پایان دفتر نیز ۳ برگ نانوشته است . فهرست نخستین برگ نوشته ومهر «جعفربن محمد سلطان‌العلماء» دیده میشود .

قطع رحلی ۲۰/٥ X ۳۰ س . ج : تیماجی ضربی سبز.صفحات (بدون برگهای اضافی آخر دفتر) ۳۳۹ . سطور:۲٦ .کاغذ : فرنگی آهار مهره شکری رنگ . شماره دفتر۳۱۹٤ .

مختلف‌الشیعه (عربی)

حسن‌بن یوسف‌بن مطهر حلی ـ علامهٔ حلی ـ (م...) فهرست سپهسالار ج ۲:۵۱۷ ، مجلس ٤:۹۰ـ۹۱ دانشگاه ٥ : ...مشار ـ عربی ـ : ...

[۱۸۹]

این‌نسخه نسخ قرن ۱۳جلد اول کتاب مختلف است (از کتاب‌الطهارة تاپایان کتاب‌الدیون). نیمه اول نسخه (تا پایان کتاب‌الصلوة) با قلم درشت‌تر وبقیه نسخه و جلد دوم (که بشمارهٔ۱۹۰ معرفی میشود) با قلمی ریزتر است . درپایان کتاب‌الصلوة (ص ۳۲۲) و پایان این جلد وجلد دوم رقم کاتب (محمدبن سعیدبن علی حسینی تنکابنی) و تاریخ کتابت (۱۳۱۳) موجود است .

بر کنار نخستین صفحات نسخه حاشیه هایی بدون نشان و با نشان «ع ل» ونیز فقراتی از مدارك نوشته شده . عنوانها با قلم و یا خط قرمزی بر بالای آن کشیده شده ، فهرست اسامی فقیهانی که در کتاب یاد شده (شهرتها با قلم ثلث زیبا و نام و نسب با قلم نستعلیق شنگرف) نوشته شده . بالای ص اول نوشته‌ایست از محمد سعیدبن علی تنکابنی کاتب نسخه در

توضیح برخی از اصطلاحات علم درایة الحدیث . حاشیه های بدون نشان موجود در نسخه نیز ظاهراً از همین کاتب است که خود اهل فضل بوده .

آغاز: الحمدلله محق الحق ومظهره ...

پایان: و کل اقرار فانه بخلاف الظاهر قد تم بحمدالله و منه الجزء الثالث من کتاب مختلف الشیعه ... وقد تشرف بکتابته ... محمد سعیدبن علی ... فی سلخ رمضان المبارك سنة ... ۱۳۱۳ ﻫ ... ویتلوه

قطع :رحلی بسانتیمتر ۲۱ X ۳۱ . جلد : سرخ رنگ تیماجی پشت مقوی دار دور منگنه دار کاغذ : ضخیم فرنگی دو رنگ سفید و زرد رنگ صفحات : ۶۱۴ ص . سطور هر صفحه : ۲۲-۳۵ سطر . شماره ثبت : ۶۳۲۴۴ .

[۱۹۰]

این نسخه مجلد دوم مختلف است وبخط نویسنده نسخه قبل بر پشت نخستین برگ این جلد فهرست ابواب این جلد بقلم نسخ وچند یادداشت دیگر بقلم نستعلیق ویانسخ وبیشتر بشنگرف موجود است عنوانها بشنگرف است . وبر خلاف جلد اول حاشیه‌ای بر آن نوشته نشده . در ذیل کتاب الفرائض ودر پایان نسخه کاتب تاریخ فراغت ازنوشتن آنرا ۱۳۱۴ ضبط کرده .

قطع:رحلی ۲۱ X ۳۱ س . ج:تیماجی سرخ . صفحات:۳۶۹ . سطور:۳۵ . کاغذفرنگی شکری رنگ . شماره‌ثبت:۶۳۲۴۱ .

مدارك الاحکام (عربی)

شرح بر شرایع الاسلام. شرایع تألیف ابوالقاسم جعفر بن حسن حلی(م-۶۷۶) واین شرح تألیف سید محمد سبط شهیدبن علی عاملی (۹۴۶ -۱۰۰۹) است . وی این شرح را در سه جلد نوشته بدین ترتیب جلد اول طهارة تا پایان مبحث صلوة

جمعه جلد دوم ازصلوة کسوف تا پایان جلد سوم از زکوة تا کتاب‌الحج رسانیده وبیشتر از این ننوشته .

رجوع شود به کشف‌الحجب ص ۴۹۸ فهرست سپهسالار ج ۱ : ۴۵۰ ذریعه ۳۲۸:۱۳ مشار ـ عربی .

شیخ یوسف بحرینی شرحی بر مدارك نوشته بنام تدارك المدارك که‌دراین فهرست بشماره ۴۷/۲ (ص۱۴۴) شناسانده شد

[۱۹۱]

این نسخه بخط نسخ حسین بن‌علی بن‌حسن خویی . یکی از طلاب علم در اصفهان بسال ۱۲۴۲ نوشته شده کاتب پس ازپایان نسخه زیرصفحه بطور چلیپا با خط نسخ تحریری نوشته این نسخه را با یاری برادرم عبدالله بن علی ، با نسخه اصل این نسخه از آن رونویس شده مقابله ومصحح گردید » متن نوشته‌مزبور این است .

«قد قابلت هذه‌النسخه مع‌الاصل المنقول منه و کان اعتمـادی علی الاصل المذکور فی صحته مع استفراغ الوسع فی مقابلته بحسب الامکان . . . وکان طرف المقابله الاخ الاعز ضیاء البصر عبد اللّه‌بن علی . . . وقد فرغت من کتابة‌هذاالشرح الشریف...مدارك الاحکام ومقابلته فی‌عصر لیلة الفطر ومن‌وجد غلطافیه التمس منه التصحیح ولایلومننی بلذکرنی بالدعاء . . . لی‌ولوالدی » .

صفحه ۱ـ۶۴ بوسیله کاتبی دیگر تجدید کتابت شده .

آغاز: الحمدلله المحمود لآلائه المشکور لنعمائه . . .

پایان: تم المجلد الاول من کتاب . . . علی یدمؤلفه . . . محمدبن‌علی . . . وکان الفراغ منه یوم‌الخمیس الخامس والعشرین من شهر ذی‌الحجة الحـرام . . . سنة ثمان وتسعین وتسعمائه .

کاتب نسخه با اینکه خود از طلاب علم (دراصفهان)بوده اشتباهاً صورة خط مصنف را در ذیل این نسخه آورده‌وحال آنکه مجلد اول در ذیل مبحث صلوة جمعه (ص۴۵۰) بپایان رسیده ونوشته مؤلف که در پایان آن نقل شده صریح است در اینکه در روز شنبهٔ ۱۳ ذیقعدة ۹۸۸ از تألیف مجلد اول فراغت حاصل کرده و مجلد دوم تا پایان کتاب‌الاعتکاف است و صورت خط مصنف در نسخه هایی که تاکنون دیده‌ام در ذیل آن موجود است اما تاریخ ندارد . مجلد سوم نیز بر طبق نوشته مؤلف که در نسخه ها دیده میشود ودر نسخه ش ۱۹۲ نیز که بخط همین‌کاتب است نیز موجود است در ۵ شنبه ۲۵ ذی‌حجه ۹۹۸ (۱۰ سال پس از فراغت از جلد اول) تألیف آن بپایان رسیده .

رقم‌کاتب در ذیل نسخه حاضر چنین است :

«قد اتفق الفراغ من رسم‌هذا الشرح الشریف علی ید . . . حسین بن علی بن الحسن الخویی فی‌سنة اربعین ومـاتین بعد الف من‌الهجرة النبویه فی‌ایام تحصیلی فی دارالسلطنة اصفهان» .

در کناررقم‌کاتب‌درصفحه‌آخر بخط‌نستعلیق (که‌شایداز کاتب‌است) نوشته شده « تعدادابیات‌نسخه تخمیناً ۲۳۸۸۵ است » جلد اول کتاب مدارك در ذیل ص ۴۵۰ (ذیل صلوة جمعه) صورة خط مؤلف نقل‌گردیده وبین ص ۴۵۰ و ۴۵۲ یك صفحه سفید است ، مبحث صلوة کسوف از صفحه ۱۵۲ آغاز گردیده است . عنوانها با شنگرف است وعبارات متن (شرایع) با خط شنگرف که بالای آن کشیده‌اند مشخص گردیده .

قطع ۱۸ × ۳۰ ، جلد تیماجی قهوه‌ای کم رنگ ضربی دارای ترنج ونیم‌ترنج ولچکی‌در چهار طرف روی جلد مهر محمدعلی وجود دارد ، صفحات ۹ و ۵ سطور ۲۳ و۲۷ کاغذفرنگی آهاردار شماره ثبت : ۶۳۲۷۲

[۱۹۲]

این نسخه‌نیز بخط نسخ حسین بن علی خویی کاتب نسخه پیش (ش : ۱۹۲) و جلد ۲ کتاب است ـ از کتاب‌الزکوة تا پایان کتاب‌الحج ـ رقم کاتب در ذیل این نسخه نیز همانند آن نسخه است جز اینکه روی نام‌کاتب ونام پدر اورا سیاه کرده‌اند و بدشواری خوانده میشود . این مجلد را در ۷ ربیع‌الثانی ۱۳٤۱ـه بپایان رسانیده و گواهی مقابله وتصحیح ندارد . بربالای عبارات متن شرایع خط قرمز کشیده‌اند .

آغاز: (بسمله) قال المصنف . . کتاب‌الزکوة‌الزکوة ...

پایان: وقدکان الفراغ من تسوید . . . علی یدکاتبه . . حسین بن علی خویی فی ایام‌التحصیل فی دارالسلطنه . . . احدی واربعون وماتان بعد الالف حامدا . . . المنتجبین الاخیارین (کذ !)

قطع رحلی ۱۸ × ۲۰ س ، جلد تیماجی نارنجی رنگ رفته ضربی دارای ترنج‌ونیم‌ترنج ولچکی ، صفحات ٥٦٣ ، سطور ۲۷ ، کاغذ فرنگی زرد رنگ نازك شماره ثبت ٦۳۲۷٦

[۱۹۳]

این نسخه بخط نسخ حسین‌بن ابراهیم‌بن حسین بن‌عبدالله‌حمیری بحرینی مورخ ۱۰۹۱ـه وشامل هر ۳ جلد مدارك است . ج اول در ص ٥٤٥ و ج دوم در ص ٦۹۷ پایان یافته و رقم کاتب در ذیل هر ۳ جلد موجود است . صفحه اول دارای سرلوحی مذهب و مرصع دارای گل وبوته برجسته است . در آغاز ج ۲ (ص ٥٤٦) و زکوة (ص ۷۰۰) و ج ۳ (ص ۱۱۰۰) سر لوحی کوچك است دارای گل وبوته آب طلایی بر زمینه سفید . در کنار نخستین صفحات حاشیه هایی بخط نستعلیق خوب و با نشان « م د » یا « م د نزنگانی » یا « نزنگانی » دیده میشود . کنار برگ ۲ و۳ وصالی شده ولی به سطور متن آسیبی نرسیده. درپایین برخی ازبرگها نیز آثار رطوبتی کهنه دیده میشود .

همه صفحات دارای جداول بقلم آب طلایی و لاجوردی است عنوانها شنگرف و برخی از آنها با مرکب سیاه و با قلم ثلث درشت است . در حاشیه صفحه ۲ نوشته ایست بخط شکسته نستعلیق حاکی ازاینکه این نسخه در ۱۲۷۲ـه بوسیلهٔ آقاشیخ رضاابتیاع شده .

قطع رحلی کوچك ۱٤ × ۲٦ س ، جلد تیماجی ضربی مشکی رنگ دارای ترنج و نیم ترنج صفحات ۱۳۷۰ سطور ۳۰ . کاغذسمرقندی نازك شکری رنگ ، شماره ثبت ٦۳۲٥٦ .

مرآة الآخرة **(عربی)**

نگارش **فیض کاشانی محمدبن مرتضی** (م ـ ۱۰۹۱) در حقیقت بهشت ودوزخ واحوال روزقیامت. اودراین کتاب ازصاحب فتوحات وابن‌میثم‌وعلامه‌حلی وخواجه طوسی‌نقل‌میکندو بعضی عبارات فارسی خواجه‌رابعینه میآورد .

(این‌رساله‌درتهران سال۱۳۰۳ چاپ شده) .

رجوع‌شودبه‌فهرست‌مشار عربی‌چاپی:۸۲۵فهرست‌مؤلفات‌فیض ص ٤۹ نسخه خطی شماره ۳۸۸ مجلس ص ٤۹ فهرست دانشگاه ج ۸ ـ ۱۷۸ .

[۹/۱]

نسخه ش : ۱ دفتریست (ص ۲ـ۵۰ دفتر) و بخط محمدعلی‌بن محمد مهدی در ۱۱۲٦ نوشته شده . (ص ۲۷٤ـ۲۷٦ این فهرست دیده شود .

مراح الارواح **(عربی)**

نگارش **احمدبن علی‌بن مسعودبن عبدالله** (م ـ٦۱۳) معروف‌به‌ابن‌السقاء از فضلاء و ادباء بزرگ وشاگرد ابن خشاب بوده است .

درمجلد ٤ این فهرست نسخه‌ای ازشرح حسن‌پاشا برمراح الارواح‌شناسانده واز دیگر شروح‌آن یاد شده .

رجوع شود به‌فهرست سپهسالار ج ۲ ــ ۲۹۳ و کشف الظنون (حرف میم)
فهرست مجلس ج ٤ ص ۳٤٤ ــ ۳٤٥ .

[۱۹۴]

نسخه‌ایست بخط نسخ فاقد صفحات اول ٦ برگ آخر با قلم و بر کاغذ دیگر تجدید کتابت شده و در ذیل آن تاریخی بوده که محو شده و از رقم کاتب همین قدر خوانده میشود :
در تمت کتاب مراح‌الارواح قرب‌العصر یوم در سنه .. فی تاریخ ذی‌الحجه ... »

آغاز: لاتجلی الا من‌الطبایع والنعوت وحسب یحسب . . . نحوا کرم وقطع وقاتل و تفضل ...

انجام : والتی اجتمع الاعلال لان یکون حکمها کحکم طوی للمتـابعة نحوطاو...

حواشی فراوان بدون نشان و نیز بانشانهای مختلف در نسخه موجود است.

قطع رقعی ۱۲ X ۱۸ س ، صفحات ۱۲۹ ، سطور گوناگون ۷ و ۸ ، کاغذاصفهانی شکری رنگ . شماره ثبت ٦۳۲٥۷ .

المراسم العلویه فی‌الاحکام النبویه (۱) (عربی)

تألیف **ابویعلی سلار [سالار] بن عبدالعزیز دیلمی** (م ــ ٤٦۳)

برخی‌ازمتأخران‌نام‌اوراحمزه‌نوشته‌اند امادر بیشترمدارك کهن به‌وی‌حمزه نام‌داده نشده واوراهمان سلارخوانده‌اند وشاید دراین مورد اشتباهی رخ داده‌ناشی ازتشابه

---

۱ ــ در نسخه کهنه مراسم که در ٦۷٥ نوشته شده واکنون در کتابخانه مرکزی‌دانشگاه (ازکتب اهدائی آقای مشکاة) است تام‌کتاب الاحکام‌النهویه والمراسم‌انعلویه » آمده

کنیه‌ای وی با ابویعلی حمزه‌بن محمد جعفری . دربارهٔ نام او که سلار است یـا حمزه درفهرست دانشگاه (ج ٥ ص ۲۰۱۲) تفصیلی آمده است .

درفهرست چستربیتی نسخه‌ای ازاین کتاب مورخ ١٤ جمادی الثانیه ٦٧٧ ، با نام المراسم العلویه تألیف ابویعلی سلاربن عبدالعزیز دیلمی معرفی شده .

رجوع شود به‌فهرست چستربیتی ج ٤ ص ٤٥ شمارهٔ ۳۸۷۸ وفهرست‌دانشگاه ج ٥ : ۲۰۰۹ اعیان الشیعه ۳۳:۳٥١

کتاب مراسم متن‌فقهی‌است‌بدون استدلال . وابواب فقه‌درآن‌بیشتر باعنوان « فصل »و« باب» ویاپس‌ازجمله « ذکراحکام . . . » وگاه باعنوان کتاب‌آمده‌است. نسخه‌های موجود که تاکنون دیده‌ام با یکدیگر اختلاف فراوان دارند. چنانکه نسخه‌ای که دراین فهرست با شماره ٦٤/٤ معرفی میگردد در « احکام جنـایت » درمسئله « دیات اعضاء اهل ذمه وعبید . . .» بپایان رسیده و درنسخه‌ای دیگر که دراین کتابخانه است پس‌از مسئله مذکور این ابواب نیز آمده است :

ذکر احکام الجراح والشجاج وما یتبع ذلك .

کتاب الحدود والـآداب (این کتاب الحدود درنسخه قبل نیست) باب‌الامر بالمعروف والنهی‌عن‌المنکر (این باب نیز درآن هست) مصنف درپایان کتاب نیز سخنی دارد که درهمه نسخه‌ها یکسان نیامده دربرخی کوتاه است و در برخی به چندین سطر بالغ است . البته دربرخی نسخه ها نیز قسمتی از میان گفته مؤلف بوسیله کاتب ساقط ودرنتیجه نارسا ونا مفهوم گشته . سلار در دیباچه کتاب مراسم از وزیر آن زمان بدین گونه یاد کرده :

اطال‌الله للحضرة العالیه المظفریه المنصوریه الوزیریه الاجلیه السعادة والبقاء وادام لهاالسلطان والعلاء والقدرة والسناء وکبت‌الحسدة والاعداء .

[٦۴/٤]

نسخه ش : ٤ دفتریست (مجموعه ٦٤ ص این فهرست) این نسخه ناقص است و از پایان مبحث احکام جنایات اعضاء تا قسمتی ازسخن مؤلف درپایان کتاب ازنسخه افتاده و (گویا در اثر عدم توجه کاتب به عدم‌ارتباط مطلب) و باعنوان«مبحث‌احکام جنایات‌اعضاء» به دنباله‌سخن مؤلف پیوسته است ، وجز با دقت فراوان ، وجود نقص قابل تشخیص نیست . در برگهای اول جای عنوانها خالی گذارده شده ودر بقیه عنوانها به شنگرف‌است .

آغاز: الحمدلله ذی‌القدرة والسلطان والکرم والاحسان . . . فان احق ما اشتغل به‌العارفون . . . وقد عزمت علی جمع کتاب مختصر یجمیع(درنسخه‌ما نیست ودردیگری بجمیع) [درنسخه ما : اسم] ویحوی [درنسخه دیگر : یجزی] کل ختم من‌الشریعه وابینه علی القسمه لیقرب حفظه و یسهل درسه . . . . ان‌الرسوم الشرعیه ینقسم قسمین‌عبادات ومعاملات فالعبادات ینقسم‌ستة اقسام ...والمعاملات تنقسم قسمین عقود واحکام فالعقود النکاح و ما یتبعه . . . ماعدا ذلك احکام و هذا القسم یشتمل علی کتب شتی، نبینها عندالمصیر الیها...

پایان: فـامادیات اعضاء اهل‌الذمه فیحسب دیاتهم ودیات اعضاء العبید علی حسب قیمتهم والاقصاص والذمی والعبد و اما القصاص مـع‌التساوی فـی‌الجزیه

(١) چون اغلاط وسقطات در نسخه ما بسیار است سطور آغاز کتاب مراسم راپس از تطبیق با نسخهٔ دیگری که درکتابخانه مجلس محفوظ است در اینجا نقل میکنیم .

والدین . . . (۱) حجمه وصغر جسمه حاویا للعبادات . . . لا یفوته الا القلیل ولا یرجع الناظر عن نظره وهو کلیل فهومليح المبانی عزیز المعـانی و لم نؤلفه لقصور الکتب المصنفات عمافیه بل‌لان اصحابنا . . . اذا اختصروا ابتقوا العبـادات و لم یذکر واالمعاملات ولانه‌علی طریق القسمه غیر مالوفه . . . فلذلك برزعلی‌الاقران ونقسم علی تالیه ودارسه وقاریه . . . ویمدنا بالدعاء والشکر والثناء و ینسب ما استفاد منه الیه ویطوی . . . علیه . . . ویجعل عاقبتنا الی‌الجنات انه جواد کریم رحیم . .

مسالك الافهام **(عربی)**

شرح شرایع الاسلام ، اصل کتاب شرایع از مؤلفـات محقق حلی (نسخه شمارهٔ ۱۳٤ این فهرست ص۱٤۳) وشرح از شهید ثانی ـ زین‌الدین علی‌بن احمد م ـ ۹٦٦ ـ است . رجوع شود به ذریعه ۱۳ : ۳۲۲ کشف الحجب ۵۰۲ فهرست دانشگاه ۵ :۲۰۳۵مشار ـ کتب چاپی عربی .

[۱۹۵]

این نسخه مجلد اول از مسالك است که بخط نسخ محمدبن باقربن سراج اصطهباناتی نوشته شده و مجلد دوم در ۱۲۵۷ بپایان رسیده . هر دو مجلد با یك قلم و دارای مشخصات

(۱) میان ماقبل ومابعد نقطه‌هابقیه‌احکام‌آمده .

(۲) در نسخه دیگر بجای «ابنیه علی‌القسمه» این جمله بچشم میخورد وابینه علی‌السمه النسبه وپیداست که‌کاتب درست نخوانده است .

احکام جنایات وقسمتی از گفتار مؤلف در بارهٔ کتاب ازنسخه ما افتاده . گفتار مؤلف در نسخه دیگر کوتاه است امادرنسخه دانشگاه بدینگونه‌است که نقل‌شد .

مشابه‌اند . همه صفحات دارای جداول لاجوردی وآب طلایی ومنطقه با دو قلم مرکب سیاه است بر بالای عبارات متن شرایع خط قرمز کشیده شده . این مجلد اول در ۱۲۵٦ بپایان رسیده واز آغاز کتاب‌الطهاره است تاپایان کتاب بیع .

آغاز: الحمدلله الذی اوضح مسالك الافهام الی تنقیح شرایع‌الاسلام وشرح صدور من اختارهم من‌الانام ...

پایان: وهو توقفه علی صحةالنکاح المتقدم صورة خطه قدس سره تم النصف الجزءِ الاول من کتاب شرایع‌الاسلام الاتمام بید اقل الانام محمدبن بـاقر بن‌سراج الاصطهباناتی فی‌غرة صفرالمظفر . : . سنه ۱۲۵٦ .

در ذیل این صفحه ، این نوشته (که امضای آن را سیاه کرده‌اند) بقلم شکسته درشت دیده میشود :

قد استکتبت هذا الکتـاب . . . ومجلد الثانی لنفسی وفقنی . . . واناالعبد المفتاق المحتـاج الی رحمة ربه‌الاحد .

دنبالهٔ این نوشته که نام ونسب نویسنده یادداشت بوده سیاه گردیده .

قطع رحلی ۲۰/٥ × ۳۱ س تیماجی مشکی ابری دور حاشیه طلائی ، صفحات ٥٥۸ . سطور هر صفحه ۳۳ ، کاغذ فرنگی آهار مهره نخودی رنگ . شماره ثبت : ٦۳۲۳۱

[۱۹۶]

این نسخه مجلد دوم نسخه شمارهٔ (۱۹٥) است ازهمان کاتب ودر ۱۲٥۷ نوشته شده در ۲ برگ آخر آثار رطوبت دیده میشود .

آغاز : (بسمله) القسم‌الثانی فی‌النکاح اعلم ان‌النکاح . .

پایان : فرغ من‌تعلیقه مصنفه العبد ... زین‌الدین‌بن علی ... عام‌اربع‌وتسعین وتسعمائه...

هذا نهایة کلام‌المصنف رحمه‌الله و وقع‌الفراغ ... علی ید ... محمدبن باقر ... فی دارالعلم شیراز

یوم‌الخمیس ثالث شهر شوال ... سنه ۱۲۵۷ ... علی مهاجرها الف سلام و تحیه ...

قطع رحلی ۱۹ × ۳۱ س جلد مشکی ساغری ابری دور حاشیهٔ‌طلائی پشت جلد تیماج ، کاغذ فرنگی شکری آهاردار ، صفحات ۸۹ ، سطور ۳۳ ، شماره ثبت ۶۳۲۳۲

[۱۹۷]

این نسخه بخشی از آخر مجلد اول و اول مجلد دوم است (از آغاز کتاب‌التجارة تا پایان کتاب‌الایمان والنذور) بخط نسخ ابوذر بن علی‌اصغر ولدیانی الاصل نوشته شده و مجلد اول در ۱۲۶۰ در خوی بپایان رسیده . کاتب در ذیل جلد اول در صفحه ٤۲۲ نسخه چنین رقم کرده :

قد فرغ من تسویده یوم الثلثاء فی خامس شهر شعبان المعظم ابو ذربن‌علی اصغر ولدیانی الاصل سکناه فی دارالصفاء خوی . . . سنه ۱۲۶۰ .

آغاز: الحمدلله رب‌العالمین . . . القسم الثانی فی‌العقود ...

پایان: واتفق الفراغ من تسویده علی ید مصنفه ... کاتب هذا الکتاب فقیر حقیر مذنب ... واساته و جذاته عن جنابك فاغفر بمحمد وآله .

قطع رحلی ۲۲ × ۳۲ س‌جلد قهوه‌ای تیره تیماج پشت مقوی ، کاغذ سفید ضخیم آهاردار، صفحات ۹۵۰ ص ، سطور ۳۰ ، شماره ثبت : ۶۳۲۳٤

المسائل العشرة (عربی)

تالیف **شیخ‌مفید - محمد بن نعمان** - این‌رساله دربیان وردا شبهه‌ایست که به‌اعتقاد امامیه اثنا عشریه به غیبت امام ثانی عشر وارد گردیده نوشته است . در دیباچه گوید :

« پس از این که مباحث فراوان در امامت و دربارهٔ خصوص امام غائب نوشتم یکی از کسانی که مقامی والا وحقی بزرگ برمن دارد از من خواست تا بشبهاتی چند که درباره غیبت امام (ع) برخاطرش میگذرد جواب گویم» .

شیخ مفید نخست شبهات ایرادات را در ۱۰ فصل نقل کرده وسپس بیکایك آنها بتفصیل پاسخ گفته .

درپایان این رساله ازرساله **الباهر من المعجزات** و کتاب **الایضاح** (هردو ازمؤلفات مفید ، ذریعه ۳ : ۱۵ و ۲ : ٤۹۰) یاد کرده است .

درجای دیگر نیز از ارشاد وایضاح خود نام برده است .

فهرست ده فصل مزبور که درحقیقت ده اشکالی است که بر موضوع غیبت بنظر میرسد و شیخ مفید بصورت اعتراضی اززبان مخالفان این عقیدت درآغاز این رساله آورده ، در اینجا با اختصار نقل میگردد :

الفصل الاول القول فیما یدعیه الامامیه من وجود خلف لابی محمد الحسن... (ع) ولد فی حیاته مع خفاء ذلك علی اهله و استتاره عن بنی عمه واولیائهم واعدائه فی وقته الی هذه الغایة لم تشرك الامامیه فی دعوی ذلك غیرهم من الناس

الفصل الثانی ـ انکار جعفر بن علی بن محمد بن علی اخی الحسن بن علی دعوی الامامیه ولداً له وحوزه میراثه والتظاهر بتکذیب من ادعی لاخیه ولدا فی حیاته و بعد وفاته ورفع خبر المدعین ذلك الی السلطان حتی بعثه علی حین جواره واستبرا حالهم فی الحمل فلم یظهر اواحدة منهن حملا وصار ذلك شبهةً فی ابطال دعوی ولد الحسن علیه السلم .

الفصل الثالث ــ وصية الحسن المشهورة الى والدته المسماة بحديث المكناه بام الحسن المشهورة فی وقوفه وصدقاته و امضائها علی شروطها ولم يذكر فيهـا ولدا موجودا ولامنتظراً .

الفصل الرابع ــ ما الداعی الی ستر ولادته والسبب الی خفاء امره و غيبته مع ظهور نسب آبائه وولادتهم و موتهم و اشتهار وجودهم وقدكانوا فی زمان التقيه فيها اشد من زمن الحسن بن علی بن محمد وخوفهم فيها من ملوك بنی اميه ومن بعدهم اعظم ولم يغب احد منهم ولاخفيت ولادته و وجوده عن الناس .

الفصل الخامس ــ خروج دعوی الاماميه فی غيبة الامام عن حــكم العادة فی استتار الخلق طول المدة التی يدعونها لصاحبهم و انسداد الطرق الی الوصول اليه وعدم خبر معرفة مكان له علی حال .

الفصل السادس ــ انتقاض العادة فی دعوی طول عمره وبقائه منذ ولادته ولد علی قول الاماميه قبل وفاة ابيه بسنين وكانت و فاته فی سنة ستين و مائتين الی وقتنا هذا وهو سنة عشرة و اربعمائة .

الفصل السابع ــ ان غيبته متی صحت علی الوجه الذی تدعيه الاماميه بطلت الحاجة اليه ان كان وجود . . لعدمه من العالم ولا يظهر لدعوة ولا يقوم له حجة ولا يقيم حد اولا ينفذ حكما ولا يرشد مسترشدا ولا يامر بمعروف ولا ينهی عن منكر ولا يهدی ضالا ولا يجاهد فی الاسلام .

الفصل الثامن ــ بطلان دعوی الامـاميه فی الغيبه بما به اعتصموا فی انكار قول الممطوره ان موسی بن جعفر عليهما السلام حی موجود غايب منتظر وبما به شكوا علی الكيانه والناووسيه والاسماعيليه فی دعواهم حياة ائمتهم محمد بن الحنيفيه وجعفر

بن محمد و اسمعیل بن جعفر و تناقص مقالهم فی ذلك الفصل التاسع اعتراف الامامیه بان الله تعالی اباح له الاستتار عن الخلق و سوغ له الغیبه عنهم بحیث لا یلقاه احد منهم لیعرفه بالمشاهدة لطفا له فی ذلك ولهم و اقرارهم بان الله سبحانه لا یبیح الا ما هو صلاح ولا ... الا ما هو فی التدبیر صواب و لا یفعل بعباده الا ما بهم حاجه الیه ما دامت المحنة و التکلیف باقیا و هذا ینقض قولهم فی مشاهدته و احد معالم الدین مصلحة تامة و ان بظهوره تمام المصالح و انتظام التدبیر .

الفصل العاشر ـ اضطرار الامامیه عند قولهم بالغیبه فی اثبات الاعلام بالمعجزات لامامهم عند ظهوره اذ کان لا یعرفه متی ظهر احد بشخصه و انما یصل الی معرفته معجزه الدال علی صدقه و صحة نسبه و ثبوت امامته و وجوب طاعته و هذا اخراج للآیات عن دلایلها و الجار لظهورها علی غیر من اختصت به من الانبیاء و الرسل علیهم السلم و فی ذلك افساد ادلة النبوه و اعلام الرساله و ذلك باطل باتفاق اهل الملل کلها .

شیخ مفید پس از نقل ده فصل مزبور یکایك آنها را بتفصیل پاسخ گفته پاسخ هر یك از « فصول » را بدین گونه و با این جمله « اما الکلام فی الفصل . . . » آغاز کرده پاسخ‌ها مفصل و هر یك خود دارای یك یا چند فصل است . در پاسخ شبههٔ نخست (فصل اول ، که همان شبهه معروف استبعاد پنهان بودن وجود امام غائب (ع) از مردم و خویشاوندان است) نظائری چند برای موضوع سخن و از آن جمله داستان پنهان بودن وجود و تولد شاهزاده ایرانی بوسیله مادرش ـ دختر افراسیاب ـ را یاد کرده و گوید « با همه کوششی که کیکاوس در جستجوی این فرزند داشت روزگاری دراز از او خبری نیافت . و این داستان را که شباهت فراوان بداستان

پنهان بودن چهل وولادت امام است دانشمندان پارس یاد کرده و محمد بن جریر طبری در کتاب تاریخ خود آورده .

(رجوع شود به ص ۲۱۶ - ۲۱۷ دفتر) » .

در ذیل همین فصل گوید :

« نام عده‌ای از کسانیکه مورد اعتماد حضرت حسن عسکری (ع) بوده‌اند و وجود فرزند او را گواهی کرده‌اند . در دیگر کتابهایم خاصه کتاب معروف به الارشاد فی معرفة الله علی العباد والایضاح فی الامامة والغیبه یاد کرده‌ام » .

در ضمن پاسخ شبهه ٦ نیز از کتاب ایضاح یاد کند و گوید در آن کتاب عده‌ای از معمران را یاد کرده‌ام . وی در فصل نیزعده از کسانی را که عمر دراز کرده‌اند نام مرده و از آن جمله گوید « پارسیان معتقدند پادشاهی که مهرگان را نهاد ۲۵۰۰ سال عمر کرد » .

درچند جای این فصل منجمان ورزیده و ملحدان را در یك ردیف نهاده و گوید « منکر طول عمر معمران منجمان ملحدان شرکاء ایشان از زیدیه و دهریان اند . . . »

رجوع شود بذریعه ۳ : ٤۹۰ اعیان الشیعه٤٦ : ۲۲ (المسائل العشرة فی الغیبه)

آغاز : الحمدلله الذی ضمن النصر لمن نصره وایدسلطان الحق من عرف سبیله...

وبعد فانی قدحللت .وبعدفانی قدحللت من الکلام من وجوب الامامة واختصاص مستحقها علیهم السلم بالعصمة وتمییزهم بین رعایاهم بالکمال والفضل بمحاسن الافعال والاعلام الداله علی الصدق منهم فی الدعوی الی مادعوا الیه من الاعتقادات والاعمال والنصوص

الثابته علیهم من الله تعالی بجلی المقال واوضحت من فسادمذاهب المخالفین فی ذلك والذاهبین بالجهل والضلال بما قد ظهر فی الخاص من الناس و العام و اشتهرت بین الجمهور من الانام و تبینت عن اسباب ظهور دعوة الناطقین منهم الی الذین وصمت المتقین عن ذلك لضرورتهم الیه بظلم الجبارین ... والمرسلین فمااستحلوه من ذلك بماضمه الفرقان القران المبین ...

پایان: فصل وقداثبت فی کتابی المعروف بالباهرمن المعجزات مـایقنع من احب معرفة دلالتها والعلم بموضوعها والغرض فی اظهارهـا علی ایدی اصحابها و رسمت منه جمله متسعة فی آخر کتابی المعروف بالایضاح فمن احب الوقوف علی ذلك فلیلتمسه فی هذین الکتابین یجده علی مایزیل شبهات الخصوم فی معناه انشاءالله فهذه جملة الفصول التی ضمنت اثبات من معانیها لیصح بذلك الحق فیها لیعتبر به من ذوی الالباب وقد وفیت بضمانی فی ذلك والله لموفق للصواب وصلی الله علی سیدنا محمد النبیین وآله وسلم کثیراً ولاحول ولاقوة الا بالله العلی العظیم .

[۸/۱۸]

نسخه ش : ۱۸دفترات (ص۳۱۳-۲۴۲) نسخه بدلهابر کنار صفحات ضبط وبالای عنوانها خط قرمز کشیده شده ،

مسائل فی الغیبة **(عربی)**

از شیخ مفید (**محمدبن محمدبن نعمان** م - ۴۱۳) درموضوع غیبت این رسالهها را میشناسیم

۱ ــ المسائل العشرة .

۲ ــ مختصر فی الغیبة .

۳ ــ النقض علی الطلحة فی الغیبة .

٤ ــ الجوابات فی خروج المهدی .

۵ ــ کتاب فی الغیبة .

رسالهٔ حاضر مسلماً یکی از این رسائل نامبرده هست .

رجوع شود به اعیان الشیعه ٤٦:۲۰ــ۲٦ فهرست شیخ طوسی

[۸/۲٤]

نسخهٔ شمارهٔ ۲٤ دفتر است (صفحهٔ ۳۱۳ تا ۳۲۷) دفتر

مسائل متفرقه (عربی)

رساله گویا از **ابویعلی محمدبن حسن** دامـاد شیخ مفیداست در توضیح سخنان شیخ مفید دریازده مسئله فقهی و کلامی .

یازده مسئله مختلف است که تحت عنوان پرسش و پاسخ آمده . نام پاسخ دهنده مذکور نیست و آنچه مسلم است سائل ازکلمات شیخ مفید سؤال میکند .

گویا مجیب ابویعلی محمدبن حسن داماد وجانشین شیخ است وازتضاعیف مسائل برمیآید که خود شیخ مفید نیزدرحیات بوده است .

رجوع شود به نجاشی ۲۸۳ ، ۲۸۸ .

[۸/۲۸]

المستطرف من کل فن مستظرف **(عربی)**

تألیف **محمدبن احمد خطیب ابشیهی** (م ـ ۸۵۰) کتـابی است درفنون متنوعه از آیات واخبار وحکم وآثار وقصص وحکایات .

رجوع شود به کشف الظنون معجم المطبوعات ص...

آغاز: الحمدلله الملك العظیم العلی الکبیر ... اما بعد فقدرایت جماعة من ذوی الهمم ...

انجام : اللهم اجعلنا من امته . . . رب العالمین . . . وکان تمامه فی الثالث والعشرین من شهر جمادی الاولی سنة ثمـان وسبعین بعد الف . . . علی ید . . . نورالدین بن امین الدین .

[۱۹۸]

نسخه‌یی است بخط نسخ نورالدین بن امین الدین بتاریخ ۱۰۷۸ ،

قطع : رحلی ۱۵/۵ X ۲۷ ،جلدتیماجی قهوه‌یی کمرنگ دارای برگردان سرخ رنگ ،صفحات ۷۵۹ سطور هر صفحه ۲۵ کاغذ آهار مهره شده. شماره ثبت قدیم : ۶۳۲۷۰ ثبت جدید ؛ ۲۵۱٤ .

مشارق الشموس **(عربی)**

نگارش **محقق خوانساری حسین بن جمال الدین** (م ـ ۱۰۹۹) است .

شرحی ناتمام است بر کتاب دروس شهید ـ از ، آغاز کتاب طهارة تا پایان نجاست فقاع ومبحث احکام اموات ودماءِ ثلاثه .

رجوع شود به فهرست سپهسالار ج ۱ : ٤٤٥ .

[۱۹۹]

نسخه‌یی است بخط ناقص شکسته نستعلیق حسین‌علی سلماسی وبتاریخ ۱۲۲٦ ه

قطع وزیری ۱٤ × ۲۱ ، جلد تیماجی سرخ پشت مقوا ، صفحات ٥۲۲ ص ، سطورهر صفحه ۲۱ سطر . شماره ثبت : ٦۳۲٦۳

[۲۰۰]

نسخه‌ای دیگر است ازمشارق بخط نسخ اسماعیل خوئی .

آغاز: قال المصنف . . . کتاب‌الطهارة خبر مبتدء محذوف ...

انجام : فیکون حاصل الدلیل انه . . . هنا فتم . . . . . . قداتفق الفراغ... فی‌یوم الثلاثاءفی‌وقت الطلوع ... ثلاثة وثلاثون‌ومأتان بعدالالف .. وآ له‌الطاهرین.

قطع وزیری۱٦ × ۲۳ س ، جلد تیماجی مشکی دارای ترنج در وسط ، خط نسخ متوسط سطور هر صفحه ۱۲ سطر ، صفحات ٥۳٦ ص . شمارهٔ ثبت : ٦۳۲۳۳ . شماره ثبت جدید ۲٥۱٦ .

مشرق الشمسین **(عربی)**

تألیف **شیخ بهائی محمدبن حسین بن عبدالصمد** (م ـ ۱۰۳۱ ـ ه) است مؤلف تمام‌آیات مربوط بموضوع کتاب را نگاشته و سپس آنها را تفسیر کرده است . ودرسال ۱۰۱۰ روز ۱٤ یا ۱۷ ذیقعده درقم ازآن فراغت یافته .

رجوع شود به فهرست مجلس ج ٤ ـ ۹۲ .

آغاز: الحمدلله الذی هدانا بانوار کتابه‌المبین ...

انجام : واتفق الفراغ . . . الحادی عشر من‌السنة الخامسة عشر بعدالالف بدارالمؤمنین قم . . . و کتب . . . محمدالمشتهر بهاءالدین العاملی .

[۲۰۱]

نسخه‌یی است بخط نسخ درشت نام‌کاتب وتاریخ کتابت مذکورنیست .

قطع خشتی ۱۹ × ۲۶/۵ س ، جلد قرمز تیره تیماجی برگردان دار ، ترنج طلاکاری ، کاغذ آهاردار ضخیم . صفحات ۳۷۰ ، سطور هر صفحه ۱۳ . شماره ثبت قدیم : ۶۳۲۶۸ شماره ثبت جدید : ۲۵۰۷

مصباح المتهجد (عربی)

احکام وادعیه و عبادات سالانه و ماهها و جزآن ، از شیخ‌الطائفه **ابوجعفر محمدبن حسن طوسی** (م - ۴۶۰ ه) بخش فقه‌ازآغازوسپس ادعیه واعمال نگاشته شده است .

رجوع شود بفهرست مجلس ج ۴ - ۳۵ مشارچاپی عربی

آغاز: الحمدلله ولی الحمد ومستحقه وصلی‌الله علی خیرته . . . فصل فی ذکر حصر العبادات .

انجام : واکثر من‌قولك یا ذاالجلال والاکرام.

[۲۰۲]

نسخه‌یی است بخط نسخ از فرخ بن عبدالله بتاریخ کتابت ۹۸۷ .

قطع:وزیری ۱۴ × ۲۳ سانتیمتر ، جلد تیماجی‌زرشکی تیره ترنج‌دورمنگنه پشت تیماجی دور سائیده شده ، کاغذ نازك ، صفحات ۶۳۸ ص ، سطور هر صفحه ۲۰ سطر . شماره ثبت : ۶۳۲۶۵ . شماره ثبت جدید : ۲۵۱۸ .

مصباح الشریعة و مفتاح الحقیقة (عربی)

از کتب منسوب بحضرت صادق (ع) است . مجلسی ثانی دربارۀ این کتاب ومؤلف آن‌درمجلداول بحارالانوار سخن گفته .

این کتاب دارای ترجمه ایست بفارسی ازحسین زاهدی بنام بیان‌الاسرار .
رجوع شود بفهرست سپهسالار ج ۱-۳۰۸، ۳۱۰ ، بحارالانوار ج ۱ - مقدمهٔ عوالم
نسخه خطی ص . . . مشار - عربی - ص . .

آغاز: (بسمله) . اما بعد فهذا کتاب مصباح الشریعة و مفتاح الحقیقة من کلام الامام الصادق (ع)...

انجام : ومن یتوکل علی‌الله فهو حسبه فاتکلت علیه و زال اتکالی . . .هذا آخر الابواب والحمد . . . تم کتاب مصباح الشریعة والحمدلله وحده .

[۴۵/۱]

نسخه ش : ۱۰ دفتر است (ص ۳٥۲ - ۳۸۸ دفتر)

مصباح المتهجد (عربی)

دربارهٔ عبادات سالانه ومانندآن از شیخ‌الطائفة ابوجعفر محمدبن حسن طوسی (م - ٤٦۰ - ه) صاحب استبصار وجزآن .

رجوع شود بفهرست مجلس ج ٤ - ۳٥ ، مشار - چاپی عربی

آغاز: الحمدلله ولی‌الحمد ومستحقه فصلی علی خیرته من‌خلقه...

انجام : و الاکرام واکثر من‌قولك یا ذا الجلال .. . الطیبین الطاهرین علی ید اضعف‌العباد ... حسن‌بن محمود شیرازی ساکن کربلا معلی . . . وآله طاهرین .

[۲۰۳]

نسخه‌یی است بخط نسخ ازحسن‌بن محمود شیرازی ساکن کربلا بتاریخ ۱۰۸۹ .

قطع رقعی ۱۲ × ۱۷/۵ سانتیمتر ، جلد تیماجی قهوه‌یی تیره بدون مقوا ترنج دارای مهری است ، صفحات ۲٦٥ ص ، سطور هر صفحه ۲۱ سطر ، شماره ثبت : ٦۳۲۳٥ . شماره ثبت جدید : ۲٥۱۹ .

مصفاة الاشباح ومجلاة الاروح (عربی)

تألیف **محمدبن مرتضی مدعو بهادی** و معروف به نورالدین فرزند برادر فیض کاشانی وصاحب مستدرك الوافی ، کتابی است در تصفیه وتذکیه فکر وروح از طریق آیات واخبار وکلمات دانشمندان وجزآن درچهار فن بترتیب :

۱ ـ مجاری تفکر

۲ ـ مواقع تفکر

۳ ـ مسارح تفکر

٤ ـ مطارح...

رجوع شود بفوائد الرضویه ج ۲ ـ ٦۳۳ .

آغاز: الحمدلله الذی شرح صدورنا بانوار معرفته ونور قلوبنا ... محمدبن مرتضی المدعو بنورالدین...

انجام : وما اسبغ نعمك فی الدنیا وما اصغرها فی نعم الاخرة .

[۲۰۴]

نسخه‌یی است بخط شکسته نام کاتب وتاریخ کتابت معلوم نیست .

قطع خشتی ۱۸ × ۲٤ سانتیمتر ، جلد مشکی تیماجی رنگ رفته مندرس، صفحات ٤٥۱ سطور هرصفحه ۲۳ ،کاغذ آهاردار ضخیم . شماره ثبت قدیم: ٦۳۲٦۰

شماره ثبت جدید : ۲٥۲۰ .

مطالع الانوار (عربی)

بخش دوم شرحی است که بر کتاب شرایع الاسلام نگارش یافته .

این شرح از **حجة الاسلام سید محمد باقر بن سید محمد تقی موسوی گیلانی شفتی** (م ـ ۱۲٦۰) است ، از آغاز کتاب صلوة تا پایان احکام اموات در پنج بخش آمده است .

رجوع شود بفهرست سپهسالار ج ۱ ـ ٤۵۹ والذریعة ج ۱۳ ـ ۳۱۷ .

آغاز: الحمدلله الذی احکم شرایع الدین بمطالع الانوار ... وبعد یقول ... ابن محمد تقی الموسوی محمدباقر ... فیقول ... الرکن الثانی فی افعال الصلوة ...

[۲۰۵]

نسخه یی است بخط نسخ از ملاحسن محمد علی المحلاتی بتاریخ ۱۲٤۱ .

قطع: رحلی ۱۵ × ۳۱ سانتیمتر ، جلد تیماجی مشکی کمرنك ترنج دورمنگنه دار صفحات ٦۲۵ ، سطور هرصفحه ۲٦ ، کاغذ سفید ضخیم آهاردار ، شماره ثبت: ٦۳۲۳٦

شماره ثبت جدید : ۲۵۲۱ .

مطول (عربی)

شرح است بر تلخیص المفتاح خطیب ودارای سه قسمت است :

۱ ـ معانی ۲ ـ بیان ۳ ـ بدیع .

تألیف تفتازانی سعدالدین مسعودبن عمر (م ـ ۷۹۲) .

رجوع شود بفهرست سپهسالار ج ۲ ـ ۳٤٤ ـ ٤۲۰ معجم المطبوعات .

آغاز: الحمدلله الذی الهمنا حقایق المعانی و دقایق البیان . . . وبعد فان احق الفضایل ...

انجام : قوله یظهرذلك بالتأمل مع التذکر لما تقدم . . . فی یوم الاربعاء الحادی عشرمن صفر سنة ثمان واربعین وسبعمأیه... الحمدلله رب العالمین .

[۲۰۶]

نسخه‌یی است بخط نستعلیق از محمودبن کمال‌الدین بتاریخ ۱۱۲۵ ، قطع خشتی ۱٤ × ۲۳/۵س، جلد تیماجی قرمز . صفحات ٥٤۷ کاغذ زرد رنگ ، سطور هر صفحه ۲۱ . شماره ثبت : ٦۳۲٦۲ . ثبت جدید : ۲٥۲۲ .

معجم البلدان (عربی)

تألیف یاقوت حموی ، **شهاب الدین ابوعبدالله یاقوت بن عبدالله حموی** رومی بغدادی (م ـ ٦۲٦) است .

[۲۰۷]

نسخه‌یی است بخط نسخ حدود قرن ۸ نام کاتب وتاریخ کتابت درنسخه مذکور نیست . بعضی صفحات نسخه را موریانه خورده وبرخی ازکلمات با شنگرف است .

آغاز: الحمدلله رب العالمین والصلوة والسلام . . . اما بعد فان ابا عبدالله یاقوت بن ...

انجام : باب الحاء والکاف وما بینهما الحکامیه بالفتح و تشدید الکاف نخل بالیمامة . . . الحکره . . . فیقولون فی حنان کما سرك مهافدحبان ...

قطع : رحلی ۳۰/۵ × ۲۱/۵ سانتیمتر ، کاغذ شکری رنگ ضخیم آهاردار ، جلد تیماجی مشکی ساده ،صفحات ٥۱۸ ، سطور هرصفحه ۳۱ ، شماره ثبت : ٦۳۲۳۷ .

[۲۰۸]

این نسخه جلد دوم ازکتاب معجم‌البلدان است از حرف حاء تا عین بخط نویسنده

نسخه های پیش است تاریخ کتابت قرن ۱۱ـ ه ، به خط نسخ است بعضی عنوانها به شنگرف است ، کنار بعضی صفحات موریانه خورده ، متن سالم چند برگ نو نویس است .

آغاز: باب الحاء والسلام وما بینهما حلاحل بضم الحاء الاولی و کسر الثانیه موضع ...

انجام : عشیرة بفتح اول و کسر ثانیه .

قطع: رحلی ۲۲ × ۳۰/٥ س ، جلد تیماجی مشکی ساده ، صفحات ٥۳۰ سطور هر صفحه مختلف . کاغذ ضخیم شکری . شماره ثبت قدیم : ٦۳۲۳۸ .

[۳۰۹]

این نسخه ج سوم کتاب معجم البلدان و بخط نسخ کاتب نسخه پیش و تارنخ کتابت قرن ۱۱ است بعضی صفحات را اندکی موریانه خورده ولی بمتن آسیبی وارد نشده «لغت» ها با خط درشتتر وشنگرف است .

آغاز: بلفظ العشیره . . . باب العین والصاد وما بینهما . . . العصا بلفظ العصا من الحسبة ...

انجام : وقیس لنا وضعه من کتاب معجم البلدان . . . وکان فراغی . . . فی العشرین من صفر سنة احدی وعشرین وستمأیه . . . والتوفیق لمحابه .

قطع رحلی ۳۰/٥ × ۲۱/٥ س ، جلد تیماجی مشکی ساده رنگ رفتهٔ ، صفحات ٥۱٤ سطور هر صفحه ۳۱ . کاغذ : شکری ضخیم ، شماره ثبت قدیم ٦۳۲۳۹ .

رساله درمعرفةالله (عربی)

= اصول عقاید گفتاریست در شناسائی خدا و اعتقاد به پیامبر اسلام و جانشینان او(ص) باعنوان مسئلة مسئلة نگاشته شده نام رساله و نگارندهٔ آن شناخته نشد .

آغاز: مسئلة معرفة الله تعالی واجب علی کل مکلف بدلیل انه منعم فتجب معرفته کی نشکره مسئلة الله تعالی موجود بدلیل انه صنع العالم ...

انجام: مسئلة کلما اخبر به النبی صلی الله علیه وآله من نبوة الانبیاء المذکورین ومن الکتب المنزلة والشرایع . . . وکلما اخبر به المعصوم فهو حق و الحمد لله رب العالمین .

[۱۲۰]

رساله شماره ۱۱ دفتر است (ص ۲۰۴-۲۱۳ دفتر)

پس از این رساله در پشت آخرین برگ مقدار کمی از شرح باب حادیعشر آمده است

(عربی)

مفاتیح الاصول

تألیف **سید محمد طباطبائی مشهور به سید محمد مجاهد** فرزند سید علی طباطبائی (م - ۱۲۶۱) . کتابی است در اصول فقه در دو جلد و در ایران چاپ شده رجوع شود به فهرست مجلس ج ٤ - ۱۱۷ . مشار عربی : ۸۷۹

[۲۱۰]

نسخه ایست بخط نسخ علی بن ملا سلطان محمد مورخ ۱۲۵۰ در کاشان در پشت نخستین برگ اثر دو مهر وجود دارد . بعضی صفحات دارای خط شنگرف است.

آغاز: الحمدلله رب العالمین . . . قال الله تبارک وتعالی وما ارسلنا من رسول الا بلسان قومه ...

انجام: ستر الرأس والوقوف علی یمین الامام فی الصلوة انتهی وما ذکروه جید .

قطع : رحلی ۲۰/٥ × ۳۰ س.ج : تیماج مشکی ترنج دار ، آسیب دیده . صفحات : ٦۱٤ . سطر هر صفحه:۳۳ . کاغذ. شکری آهاردار. شماره ثبت‌دفتر : ٦۳۲۷۷

[۲۱۱]

نسخه‌ایست از مفاتیح بخط نسخ سیدحسن مورخ ۱۲۳۷ در کربلا نوشته شده . بعضی عنوانها بشنگرف،دربرگ نخست وآخر اثر چندمهر که سیاه‌شده‌وجود دارد .

آغاز: الحمدلله رب‌العالمین والصلوة . . . اما بعد قال‌الله تبارك وتعالی وما ارسلنا من‌رسول الابلسان قومه مقدمة فی‌الدلالةمفتاح اختلف‌العلماء فی‌ان‌اللفظ...

انجام : ولکن الاحتمال الاول لایخلو عن قوة .

قطع : رحلی ۱۷ × ۲۹ س . ج:تیماج مشکی دور منگنه . صفحات :٤۱۲ صفحه . سطر هرصفحه:۳۳ . کاغذ : سفید وزرد آهاردار ضخیم .شماره ثبت‌دفتر : ٦۳۲۷٥

مفاتیح الشرایع (عربی)

تألیف **فیض کاشانی**. بخشی‌از کتاب مفاتیح‌الشرایع که از آغاز فن‌العادات والمعاملات تا پایان کتاب را دارد. کتاب مذکوردارای تمامی ابواب فقه است و با شیوهٔ خاصی نگارش یافته .

رجوع شود به‌فهرست مجلس ج ٤ ـ ۲٤ وسپهسالار ج ۱ ـ ٥۲٥ .

آغاز: فن‌العادات والمعاملات . . . خاتمه فی‌الحیل‌الشرعیه. ..الکتاب‌الاول فی‌الحیوان القول فیما یحل ویحرم منه قال‌الله تعالی‌قل‌لااجد فیمااوحی ...

انجام : وفی‌القول کل شیءٔ مطلق حتی یرد فیه نهی والله اعلم بحقایق احکامه هذا آخرالمفاتیح . . . اولاً وآخراً .

[۲۱۲]

نسخه‌ایست بخط نسخ محمدصادق‌بن محمد قاسم مورخ ۱۱۱۹ عنوانها بشنگرف است .

قطع : رحلی کوچك ۱۶ X ۲۸ س . ج : تیماج قهوه‌ای رنگ رفته ترنجدار برگردان .

صفحات : ۳۳۰ . سطورهرصفحه: ۲۱ کاغذ : سفید آهاردارضخیم . . شماره ثبت‌دفتر: ۶۳۲۶۴

المفاتیح فی‌شرح المصابیح (عربی)

تألیف **حسین‌بن مسعود فراء بغوی شافعی** (م - ۵۱۶) دراحادیث‌واخبار اهل‌سنت . این گزارش از مظهرالدین حسین‌بن محمودبن حسن زیدانی (م ...) نویسنده درآغازمقدمه‌ای دراصطلاح علم حدیث نگاشته است .

رجوع شود به کشف‌الظنون ج ۲ - ۴۴۲ .

آغاز: الله ولی‌التوفیق . . . الحمدلله ملاء السماوات وملاءالارض‌وملاء مایشاء بعد هذه الاشیاء ...

[۲۱۳]

نسخه‌ایست بخط نسخ‌بشیوهٔ‌ترکی که‌کاتب‌آن معلوم نیست‌ونوشته شده حدود قرن ۱۰ میباشد بسیاری ازصفحات وصالی شده وآب‌دیده .

انجام : باب حرم‌المدنیه قوله المدنیه حرام مابین غیر الی ثور . . . بدعه سیئة محدثا .

قطع:رحلی‌۲۲/۵ X ۲۸/۵ س . ج : مقوائی قهوه کمرنگ چیتی با عطف دور تیماج.

صفحات : ۳۴۸. سطورهرصفحه: ۲۵ کاغذ:ضخیم کهنه‌آب دیده ترکی..شماره‌ثبت دفتر: ۶۳۲۴۰ .

مفتاح الفلاح (عربی)

تألیف شیخ بهائی **محمدبن حسین‌بن‌عبدالصمد** (۹۵۳ - ۱۰۳۰) دراعمال

واجبه ومستحبه‌مهمهٔ شبانه‌روز وادعیه مأثوره‌وجز آن.رجوع‌شود به‌فهرست‌مجلس ج ۲ ـ ۹ وسپهسالار ج ۱ ـ ۷۱ ، ۷۲...

آغاز: الحمدلله الذی دلنا علی جادةالنجاة وهدا نا الی . . . وبعد... محمد المشتهر بهاءالدین .

انجام: فرغت بعون الله من تألیفه ببلدة گنجه . . . وظاهراً وباطناً .

[۲۱۴]

نسخه‌ایست بخط نسخ محمدجعفر القهپایی مورخ ۱۰۸۷ دارای یك سرلوح مذهب. تمام صفحات با قلم‌آب طلائی مجدول بعضی عنوانها بشنگرف است .

قطع : خشتی ۱۲/۵ × ۲۰ س . ج : تیماج نازك قهوه‌ای دور مشکی . صفحات :۲۷۸ صفحه . سطر هرصفحه : ۱۵ .کاغذ: شکری نازك .شماره ثبت‌دفتر : ٦۳۲۵۵ .

مفتاح الکرامة (عربی)

تألیف **سید جواد عاملی بن سید محمد حسنی حسینی**(۱۱۵۲ ـ ۱۲۲٦) .

کتاب مفتاح‌الکرامه شرح مبسوطی است بر کتاب قواعد الاحکام علامه درسی‌ودو مجلد بدین ترتیب :

۱ ـ کتاب طهارة در ۲ مجلد.

۲ ـ کتاب صلوةدر۵ مجلد.

۳ ـ کتاب زکوة در۱مجلد.

٤ ـ کتاب معاملات وتوابع در۲٤مجلد.

رجوع شود به فهرست سپهسالار ج ۱ ـ ٤٦۷ ، ٤٦۸ .

[۲۱۵]

نسخه‌ایست بخط تحریری نسخ علوان‌بن شیخ حسن نجفی و یاسین نجفی‌وقرن ۱۳ ﻫ در نجف اشرف نوشته شده بعضی مطالب وخط بالای عنوانها بشنگرف است .

آغاز: الحمدالله کما هواهله . . . کتاب‌الصلوة الصلوة لغة الدعاء کما فی‌المبسوط ...

انجام: فقد استدرك‌الامام علیه‌السلام ذلك فی‌الجواب و صحه فقد تجاوز سبعا وستین وقدتم الجزءالخامس . . . قدفرغ‌کاتبه . . . علوان بن الشیخ حسن و یاسین النجفی اصلا .

قطع : رحلی ۲۱ × ۳۰ س . ج: تیماج قرمز باترنج‌طلائی دورمنگنه .صفحات :۴۲۸ . سطرهرصفحه : ۳۰ . کاغذ : سفیدشکری‌آهاردار فرنگی . شماره ثبت‌دفتر : ۶۳۲۴۱ .

[۲۱۶]

نسخه‌ای دیگر ازآن کتاب (مفتاح الکرامه) .

این نسخه بخط نسخ ابوالقاسم شریف اصفهانی مورخ ۱۲۸۳،این‌نسخه به امرحاج شیخ محمد تهرانی نوشته‌شده بعضی عنوانها بشنگرف است .

آغاز: الحمدالله رب‌العالمین . . . الفصل‌الثامن فی‌التروك، یبطل‌الصلوة . . . اما بطلان صلوة من احدث فیها عمداً ...

انجام: انتهی وقدنقل ذلك‌کله فی‌المسالك والمدارك ساکتین علیه و قدتم المجلد السادس ... سنة خمس ومأتین والف یوم الجمعة فی‌النیف والعشرین من جمادی‌الاولی . . . علی ید مؤلفه . . . محمدالجوادبن محمدبن . . . علی ید . . .

ابوالقاسم الشریف الاصفهانی فی‌الیوم الخمیس من‌اثنین شهر صفر . . . سنة ثلاث و ثمانین والمأتین بعد الالف ... امتثالاً . . . الحاج شیخ محمدالطهرانی . . . علیهم اجمعین .

قطع : رحلی ۲۱ × ۳۱ س . ج : تیماج قرمز دور منگنه . صفحات : ۵۱٦ . سطورهر صفحه : ۲۸ . کاغذ : سفید فرنگی آهاردار .شماره ثبت‌دفتر : ٦۳۲٤۲ .

[۲۱۷]

نسخه‌ای دیگر از کتاب (مفتاح الکرامه) .

این نسخه بخط نسخ تحریری‌است ونام‌کاتب آن مذکور نیست و درقرن ۱۳ نوشته‌شده ه

آغاز: الحمدلله کما هو اهله رب‌العالمین . . کتاب‌الدین و توابعه و فیه مقاصد الاول فی‌الدین‌وفیه ...

انجام : کتاب الغصب و توابعه قال فی‌المسالك الغصب لغة . . . و قد یجاب بانه لیس .

قطع :رحلی ۲۱ × ۳۱س.ج : تیماج یشمی‌کم رنگ دورمنگنه . صفحات :٥٦۸سطر هر صفحه : ۳۱ . کاغذ :فرنگی سفیدآهاردار . شماره ثبت دفتر : ٦۳۲٤۳

[۲۱۸]

نسخه‌ای دیگر از کتاب (مفتاح الکرامه)

نسخه‌ایست بخط نسخ تحریری که‌کاتب‌آن مذکورنیست ونگارش‌آن مقارن‌قرن ۱۳ ه است.

آغاز: الحمدالله کماهو اهله رب . . قوله المقصدالسادس فی‌الوکالة و فصوله ثلاثة ...

انجام : قوله اما لوكان الجواب انه ... ولا للدعوى الثانية .

قطع : وزیری کوچك ۱٤/٥ × ۲۰/٥ س . ج : قهوه‌ای کم رنگ تیماجی ترنجدار .

صفحات : ٦١٤ صفحه . سطور هر صفحه: ۲۰ . کاغذ: فرنگی سفید. شماره ثبت دفتر : ٦۳۲٦۱ .

[۲۱۹]

نسخه‌ای دیگر از کتاب (مفتاح الکرامه) .

نسخه‌ایست بخط نسخ تحریری علوان بن شیخ حسن و یاسین نجفی مورخه ۱۲۷۰ . بعضی عنوانها و خط بالای عبارات قواعد شنگرف است . ودرپشت نخستین برگ اثر چند مهر وجود دارد. رقم کاتب در پایان صفحه ۱۷۰ موجود است .

آغاز: الحمد لله كما هو اهله رب العالمين... كتاب الاجارة ... قال في المسالك الاجارة من الالفاظ المنقولة ...

انجام : قوله ... اونقول بالقرعة ... بينة المستأجر عكس ملك فلا تفعل .

قطع : رحلی ۲۱ × ۳۰/٥ س . ج : تیماج قرمز دور منگنه دار . صفحات : ۳٦۸ . سطور هر صفحه: ۲۹ . کاغذ : شکری آهاردار فرنگی. شماره ثبت دفتر : ٦۳۲٤۳

[۲۲۰]

نسخه‌ای دیگر از کتاب (مفتاح الکرامه) .

نسخه‌ایست بخط نسخ تحریری مورخ قرن ۱۳ هـ که کاتب آن یاد نشده بالای عبارات متن خط شنگرف کشیده شده . درپشت اولین صفحه اثر چهار مهر وجود دارد .

آغاز: الحمد لله رب العالمين . . . كتاب المستأجر و فيه مقاصد هذا احد اقسام القسم الثاني من الفقه ...

انجام : قوله‌ولواختلفا فی‌قیمة التالف فالقول... کمافی‌التذکرةوقداشرنا... ولم اظفرفیه بکلام لاحدسبق .

قطع : رحلی ۲۰/۵ × ۳۰ س . ج : تیماج قرمز ترنج طلائی . صفحات : ۵۱۴ . سطور هرصفحه : ۳۱. کاغذ : شکری آهاردارفرنگی .شماره ثبت دفتر: ۶۳۲۷۸

مقالة فی‌الماده والعدم والممکن (عربی)

از **اسکندر افرودیسی** (قرن۲ و۳ میلادی) مقالاتی مانده‌است که ابن ندیم وابن ابی اصیبعه وقفطی ـ با اختلاف تعداد ـ یاد کرده‌اند، در دانشگاه نیز برخی ازمقالات اوهست نسخه این‌مقاله نیز دردانشگاه هست .

رجوع شودبه‌عیون‌الانباء چاپ‌قدیم ج ۱ ص ۶۹ فهرست دانشگاه ج ۳ ص ۳۷۳ -- ۳۶۵ .

آغاز: قال‌الحکیم ذکرفی کتاب‌المسمی بسماع‌الطبیعی فی‌آخر مقالة‌الاولی ان اناسا من‌القدماء‌ابطلوا الکون شکاتوابه وهو ان قالوان کل‌متکون...

انجام : وان‌الکون یکون منها اضطرارعلی ما قاله‌الحکیم .

[۴/۳]

نسخه شماره ۳ دفتریست (ص ۱۵۲ ـ ۱۵۳) تعدادی ازمتن درحاشیه‌نوشته‌شده . نام‌مقاله دربالای نسخه بغلط (مقالة فی‌الماده والعله و..) ثبت شده .

مقالة فی‌الهیولی وانهامفعوله (عربی)

ازمقالات اسکندر افرودیسی درعیون الانباء این‌مقاله بااین عنوان یاد شده « مقالة فی‌الهیولی‌وانها معلولة مفعولة» .

دردانشگاه نسخه این مقاله موجود است (فهرست ۳ : ۳۷۳) .

آغاز: قال اسکندران کل کائن بالقوة انمایکون بالفعل ...

انجام : واستبان ان الهیولی معلولة مفعولة فانها قـابلة للصور بلا حرکة والسلام .

[۴/۲]

نسخه شماره ۲ دفتراست (ص ۱۵۱) . این مقاله در یك صفحه از این دفتر گنجیده وتتمهٔ آن درحاشیه صفحه نوشته شده .

مقامات العارفین **(فارسی)**

درمراتب توحید ازسیدکاظم رشتی.مؤلف درشرح توحیدذات تفصیل مسئله رابه کتاب مرشد المؤمنین خود ارجاع داده است .

آغاز: حمد وثنای بی حد احدیرا سزد که واحدیت راسلطان بلاد کثرت... که این رساله ایست دربیان حقیقة بدو ...

انجام : واما قولهم شریك الباری ممتنع قضیة لها موضوع ومحمول .

[۳/۳]

نسخه شماره ۳ دفتراست (ص ٦۲ ـ ۱٤۲) .

مقتل الحسین (ع) **(عربی)**

تألیف ابومخنف ازدی درمقتل امام سوم حضرت حسین بن علی علیه السلام رجوع شود به مجلد اول بحار مشار عربی : ۸۹۰

آغاز : رواه ابوالحسن محمدبن عبد الله البکری قال حدثنا اشیاخنا ... انه لما قتل عثمان بن عفان ...

انجام : و بایع علی قتل الحسین بن علی بن ابیطالب... کتب هذا . . المقتل .. اسماعیل بن علی ... رب العالمین .

[۲۲۱]

نسخه‌ایست بخط نسخ اسماعیل بن علی مورخ قرن ۱۱ ھ . نویسنده نامعلوم در پایان نسخه منظومه‌هائی بعربی در مرثیه امام سوم (ع) نوشته شده این رادرآغاز پایان کتابی آورده و در پایان مقتل نیز متفرقاتی مانند اشعار حماد وجزآن نوشته شده است . آغاز وانجام نسخه‌افتاده .

قطع : خشتی ۱۴ × ۲۰ س. ج : تیماج . صفحات : ۱۹۶صفحه. سطر هرصفحه: ۱۵ .

کاغذ :آهاردار ضخیم . شماره ثبت دفتر : ۶۳۲۴۶ .

المقصد الاسنی (عربی)

از رساله‌های قاضی سعید قمی است در تحقیق حرکت و اثبات آن.

رجوع شود بفهرست مجلس ج ٤ ص۳ـ ٤ .

آغاز: الحمد لله رب العالمین والصلوة ... و بعد فیقول ... محمد ...

انجام : و یتصافح الاخر مع الاول والحمد لله ... تم علی یدی مؤلفه سنة الف من الهجرة ... اصفهان ...

[۱/٥]

نسخه شماره ٥ دفتریست (ص ۱۲۶ـ۱۳۲) . این رساله در ۱۲۴۷ بدست ... قربانعلی در اصفهان نوشته شده . کاتب در ذیل آن رقم کرده : و تم التسوید ... علی ید ... قربانعلی فی‌دار السلطنه المذکور سنه . ۱۲۴۷ .

ملحقات مصباح کفعمی (عربی)

ذیل جنة الامانی الواقیه و جنة الایمان الباقیه یا «مصباح» تألیف کفعمی (م ـ ۹۰۵).

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم و به‌نستعین احمدالله الحق الحقیق المبدیء المعید الذی اید حزب الحمد بحسن المعونة و التایید و رحب ایام شهر رمضان و انزل فیه القرآن المجید و اصلی علی ینبوع الحکم و جمال اسبوع الکرم و بعد فقد جمعت دعوات مبارکات تبصر به العمی والحقته بکتاب مصباح الکفعمی و فتحته باسماء ترفع عن و صف الواصفین مکانه و مقامه و ختمته بدعاء تجل عن معرفة العارفین فصار مسکاً ختامه ...

انجام: تمت هذه‌الدعوات من حرز الکامل الی حرزالدافعه فی یوم السبت ثامن عشرین جمادی الآخر سنه سبع وسبعین بعد الف من الهجرة النبویة علیه الف صلوات والتحیة کتبه الفقیر الضعیف المحتاج الی رحمه الله الملك الغنی مجدالدین علی الشوشتری عفی عنه .

[۶۵/۲]

نسخه شماره ۲ (ص ۷۹۰ ـ ۸۸۲ دفتری است) رجوع شود به (ص ۲۹۵) ۶۲ ـ ۶۳ این فهرست .

مناسك حج (عربی)

تألیف میرزا ابوالقاسم قمی صاحب قوانین (م ـ ۱۲۳۱) .

[۳۳/۱]

نسخه شمارهٔ ۱ دفتراست (ص ۲ ـ ۲۵)

آغاز: الحمد لله رب‌العالمین والصلوة و السلام ...

این چند کلمه‌ایست درمسائل مهمه‌حج بیت‌الله الحرام ... ابوالقاسم‌بن‌حسن ساکن دارالایمان قم...

انجام : نماز طواف و در عمره تمتع تقصیر نیز و در عمرهٔ افراد طواف نساء بانمازآنست .

پس‌از رساله مناسك سه خطبه آمده‌است که درخطبه دوم وسوم‌آن خطبه عید فطر است سپس ۱۲ صفحه در اعمال و اذکار نگارش یافته و ازآن بر بیاید که اواسط کتابی است .

مناظرهٔ ابوالهذیل علاف (عربی)

مناظره ایست بین ابوالهذیل علاف ، زفر بن هذیل (م ـ ۱۵۸) و یکی از پسران حضرت علی (ع) در مجلس واثق خلیفه عباسی

او یکی ازرجال‌حدیث‌مذهبی‌حنفی بشماراست .

رجوع شود بریحانة الادب ج ۵ ـ ۱۹۴ .

آغاز: قال ابوالهذیل العلاف : وجد علی الواثق فامر بحبسی فبینما انا فی‌مجلسی‌فی‌لیلة اذاانابمنادی ینادی یا اباالهذیل العلاف اجب داعی امیرالمؤمنین قال : فخرجت من‌السجن ...

انجام : قال ابوالهذیل قلت یا امیر المؤمنین ما رأیت للشاب‌نظیراً ... من ولدعلی‌بن ابیطالب علیه السلام ...

[۸/٤]

نسخه شماره ٤ دفتریست (ص ۲۲ ـ ۲۸) .

المناهج السویة **(عربی)**

این کتاب شرح است بر اللمعه الدمشقیه شهید اول **محمد بن مکی عاملی** (م-۷۸٦)

تألیف **فاضل هندی محمد بن حسن اصفهانی** (م -- ۱۱۳۵ یا ۱۱۳۷)

معروف به کاشف اللثام که آنرا در ۱۰۹۱ هـ پایان داده .

رجوع شود بفهرست مجلس ج ٤ـ۹۷ .

آغاز: الحمدلله الذی صدر بحمده مفخر کتبه المعجز لعباده من الجن والانس ...

انجام : من هذه الصلوة کما لا یمنع منه فی آخر الوقت لانا نقول لانسلم.

[**۳۲۲**]

نسخه‌ایست بخط نسخ قرن ۱۲ هـ نام کاتب یاد نشده. اصلاحات وجبران افتاده‌ها درحواشی شده. بعضی از عنوانها بشنگرف است .

قطع : رحلی ۲۰ × ۳۰ س . ج : تیماج زرشکی تیره دور منگنه ترنج دار .

صفحات : ٦٥۲ . سطور هر صفحه : ۳۰ـ۳۱ کاغذ : شکری شماره ثبت دفتر : ٦۳۲٤۷ .

منتقی الجمان فی احادیث الصحیح والحسان **(عربی)**

تألیف **جمال الدین ابو منصور حسن بن شیخ زین الدین** شهید ثانی (۹٦٥ـ ۱۰۱۱) از علماء بنام فرقه امامیه .

رجوع شود به روضات الجنات ص ۱۸۰ ـ سپهسالار ج ۱ ـ ۳۲۲ رضویه (اخبار خطی ـ ۸۷) .

آغاز: وستأتی حکایته و لوالدی رحمه الله کلام فی بیان اوصاف الراوی نیة علی المقتضی ...

انجام : فیطوفوابها ثم یأتونا فیخبرونابولایتهم. تم .

[۲۲۳]

نسخه‌ایست بخط نسخ که‌کاتب وتاریخ کتابت‌آن درنسخه‌مذکور نیست بعض عنوانهاشنگرف وبعض صفحات دارای حواشی میباشد .

قطع : رحلی ۲۰ × ۳۰ س . ج : تیماج نارنجی تیره ترنجدار یك سمت افتاده.صفحات : ۸۲۶ . سطورهرصفحه : ۲۲ کاغذ: شکری‌آهاردار . . شماره ثبت دفتر : ۶۳۲۷۹ .

رسالة فیمن یتولی لغسل الامام (عربی)

تألیف **سید مرتضی علم‌الهدی‌علی بن احمد** (۳۵۵ ـ ۴۳۶) این رساله بعربی ودربیان اینست که آیا فقط امام باید امام را غسل دهد و نماز گذارد یا دیگری نیزدرفهرست کتب سیدمرتضی نامی از آن نیامده ولذا ممکن‌است یکی‌از رسائل استفتائیه اوباشد .

آغاز: مسئلة اخری من انشائه . . . فیمن یتولی‌لغسل‌الامام ... الجواب قال الاجل المرتضی انارالله برهانه قدروت الشیعة الامامیة ...

انجام : وعرف بغیر رؤیة و وصف بغیرصـورة ونعت بغیر جسم لااله‌الاالله الکبیر المتعال .

[۸/۷]

نسخه شماره ۷ دفتراست (ص ۳۴ـ۴۶ دفتر) این رساله دنباله‌رساله شمارهٔ۷ است .

منشآت (فارسی)

مجموعه‌ایست از نوشته‌های مختلف ازقباله ووصیت‌نامه وصلحنامه ومکاتبات وجزآن که دراغلب نام ونشان والقاب اشخاص نگارش یافته‌است .

آغاز: چون وجود شخصی که عارف بمسائل دینی وواقف . . . الحمدلله الواحد الاحد . . . غرض ازتحریر وترقیم ... آقامحمد حسین شهیر بآقابزرگ...

انجام : اینکه میگویم بقدر فهم‌تست مردم اندرحسرت فهم درست

[۱۳۱/۱]

نسخه شماره ۱ دفتراست (ص ۲۰۰ و ۲۰۷ ـ تا پایان) .

الموشحات (عربی)

سه موشح است در پنج علم . فقه ، تاریخ عروص ، قافیه ، نحو و عروض آن«الافتیه»نام‌دارد . مؤلف یکی ازعلماء دولت رسولی است واز اسماعیل بن‌عباس یاد کرده .

درپایان‌موشحه تاریخیه مؤلف‌ازتاریخ ۸۰٤ یاد کرده است مؤلف‌متن کتاب را درفقه عامه‌آورده سپس حروف‌آغاز وانجام سطور را طوری‌بر گزیده که‌چون ترکیب شوند رساله‌ای جداگانه درفنی دیگراست واین کتاب مجموعاً درپنج‌علم (تاریخ ، عروض ، فقه ، قافیه ، نحو) گفتگو میکند. اینك برای نمونه حروف آغاز وانجام چندین سطررا ترکیب کرده میآوریم :

۱ ـ ازترکیب حروف اول سطوراولیه این جملات که دربیان عروض است تشکیل میگردند وآغازآنها چنین است :

امر بتألیف هذا الکتاب و جمعه مولانا السلطان الملاك للشرف اسماعیل بن العباس ادام‌الله ایامه . وبعد فهذا کتاب الافتیه فی‌العروض . اوله البحرالطویل وهو فعولن مفاعیلن..

۲ ـ ازترکیب حروف اولیه سطور دوم کتاب که درفن تاریخ‌است جملاتی تشکیل میشوند که آغازآنها چنین است :

الحمدلله حق حمده وصلی‌الله علی محمد و آله و بعد فهذه نبذة جمعتها و واخترعتها من دولة ائمة‌الدین وعظماءملوك الشام والیمن بنی‌الرسول افضل ملوك الارض الاول السلطان الملك‌المنصور نورالدین عمر بن علی‌الرسولی وهو باب‌خیر فتحه‌الله لاهل الارض وتواصل بعده باب‌الاسلام و تواترها علی‌المسلمین الکرام خلافته من سنة ست وعشرین وست‌مأیه‌کانت‌له الوقایع المشهوره ...

پایان این موشحه چنین است :

کمل‌هذا التاریخ ویتم بتمامه الکتاب فی‌الیوم الثانی من شهرالمحرم احد اشهرسنةاربع‌وثمانمأة فی‌مدینة المحروس‌والحمدلله وصل یارب‌علی‌محمدوآله‌وسلم.

۳ ـ ازترکیب حروف اولیه سطورجملاتی که دربیان علم‌نحواست تشکیل شده وآغازآن چنین است :

بحمدالله استفتح والصلوة علی‌رسوله محمد وبعد فاقول الکلام ثلاثة اشیاء، وهی اسم‌وفعل وحرف‌والاسم بدخول الالف‌واللام والاضافة والاخبارعنه وجر...

آغازکتاب: الحمدلله ولی‌الحمد و مستحقه الـذی لایقوم بحمده احد من

خلقه و نشهد ان لامعبود للخلق الاالله ولااله لهم سواه وصلی‌الله علی سیدالبشر رسول ربنا ما رفع‌منارحق فارتفع واضاء ... وبعد فهذا کتاب جلیل کتبت لم اسبق نفس الیه الفته مختصراً فی‌الفقه فان‌اعان‌الله و تم . . . علی هذافهذه نعمة من‌الله‌لایوفیها شکرها قول ولاعمل وضعته بمعانی‌بدیعة بلیغة فیها نبذة من تاریخ الدولة‌الرسولیه وشیٔ من‌الکلام فی‌المعان العربیة بدیع و احرف مسرودة اذا جمعتها من اوائل سطوره انتظمت عروض فهذه ثلاثة اشیاء علم رابع یحصل‌جمعه من‌آخر کل سطر و طرفه فی‌علم‌القوافی فاتفقت هذه وهی خمسة علوم ...

انجام : تم وهی ان یکون رب‌النسب الملحق بهمیتاوان یکون من یلحقه بالمیت . . . یومئذانه وارث یحتوی علی جمیع‌المیراث ویحرزه فان لم یحز ولم یثبت فی‌جناب‌المقر ولایشارکه ولومات رجل وخلف علیا ومحمد فـاستلحق علی وحده اخالم یثبت فان‌مات محمدا وعلیا حایز ارثه لزم‌النسب وصلی‌الله علی محمد وآله وسلم غایة‌التسلیم الموجب للکرامة فی‌دارالنعیم تم .

[۳۲۴]

نسخه‌ایست بخط نسخ حدودقرن۹ کاتب وتاریخ کتابت‌آن درنسخه مذکور نیست یادداشت تملک بخط اسدالله‌الحسینی‌پشت برگ نخستین دیده‌میشود .

قطع : وزیری ۱۵/۵ × ۲۵ س . ج : تیماج قرمز . صفحات . ۱۱۶سطورهرصفحه : ۲۳ .کاغذ : فرنگی شکری شماره‌ثبت‌دفتر : ۶۳۱۸۳

المنع من‌تفضیل الملائکه‌علی‌الانبیاء (رسالة فی...) **(عربی)**

تألیف **سید مرتضی علم‌الهدی** (۳۵۵ ــ ۴۳۶) است .

رجوع شود بــه الذریعة ج ٤ ـ ۳۵۰ ریحانة الادب ج ۳ ـ ۱۱٦ رجــال نجاشی ۱۹۲ .

آغاز: ان سال مسائل مستدلا علی فضل الملائکة علـی الانبیـاء . . . فقال ماینکرون ... الجواب یقاله له لم زعمت اولا ان ظاهر الکلام...

انجام: ممن لیس بذی فضل لفضلهم علی الملائکة و هذا واضح بحمدالله وحسن معونته و توفیقه .

[۸/۲]

نسخه شماره ۲ دفتراست (ص ۸ ـ ۱۲) ،

من لا یحضره الفقیه **(عربی)**

تـألیف **ابوجعفر بن محمدبن علی بن حسین بن موسی بن بابویه قمی** مشهور بصدوق (م ـ ۳۸۱) .

رجوع شود به فهرست مجلس ج ٤ ـ ۵۰ .

آغاز: اللهم انی احمدك واشکرك و اومن بك ...

انجام: وطهرهم تطهیرا .

[۲۲۵]

نسخه‌ایست بخط نسخ مورخ ۱۰۷٦ کاتب نامعلوم زیر بعضی عنوانها خط شنگرف کشیده‌شده.

قطع : رحلی ۱٦/۵ × ۳۲ س . ج : زرشکی تیره‌تیماج دورقهوه‌ای کم رنگ ترنج‌دار .

صفحات : ٦۲۸ . سطر هر صفحه ۲۷ . کاغذ : شکری ضخیم . شماره ثبت‌دفتر : ٦۳۲٦۷

[۲۲٦]

نسخه دیگری است از کتاب (من لا یحضره الفقیه) .

نسخه‌ایست بخط نسخ درشت بسیارخوب محمد علی‌بن‌درویش علی‌النیشابوری مورخ ۱۰۶٤ عنوان بشنگرف پشت برگ نخستین چندنوشته ومهر وجود دارد .

قطع : رحلی ۲٥ X ۳۲/٥ س . ج : تیماج قهوه‌ای کم رنگ‌مقوائی ضخیم . صفحات: ٦۱٤. سطر هرصفحه ۲۰ شکری بدون آهار . شمارهٔ ثبت‌دفتر : ٦۳۲٤۸

[۲۲۷]

نسخه دیگری است از آن کتاب (من لایحضره‌الفقیه) .

نسخه‌ایست بخط نسخ ابی‌محمدعلی‌بن‌محمد مورخ ۱۱۱۳ آغاز آن‌افتاده‌بعضی‌عنوانها بشنگرف درپشت نخستین برگ چند مهرزده‌شده .

آغاز: وان کثرت فوایده ولم اقصدفیه ... باب‌المیاه و طهرها و نجاستها قال الشیخ العبد . . . یقول‌وانزلنا من‌السماء ماء طهورا...

انجام : فاذهب عنهم‌الرجس وطهرهم تطهیرا .

قطع :رحلی ۲۰ X ۳۰ س . ج : تیماج‌قهوه‌ای‌رنگ رفته‌عطف ودور تیماج قرمز دارای برگردان . صفحات : ۷۱۰ صفحه . سطر هرصفحه : ۲٥ـشماره‌کاغذ : شکری سفیدفرنگی . ثبت‌دفتر: ٦۳۲۴۹ .

منهاج النشر **(فارسی)**

تألیف **حسین‌بن‌عثمان** .

در کشف‌الظنون ، فهرست‌رضوی‌و فهرست‌دارالکتب‌دیده نشد .

[۲۲۸]

نسخه‌ایست به خط نسخ مورخ ۱۲۸٦ .

قطع : وزیری۱۳ × ۲۲ س . ج ، مقوائی چیتی عطف تیماجی . آهاردار . صفحات : ۲۱۴ ، سطر هرصفحه : ۲۲ ـ ۲۳ کاغذ فرنگی شکری شمارهٔ ثبت دفتر : ۶۳۲۵۰

منهج المقال فی تحقیق احوال الرجال (عربی)

تألیف **میرزا محمدبن علی بن ابراهیم حسینی استرآبادی** (م ـ ۱۲۰۸)

اوراست :

۱ ـ رجال کبیر ، منهج المقال (کتاب مورد گفتگو) .

۲ ـ رجال وسیط .

۳ ـ الوجیز .

رجوع شود به الذریعة ج ۱۰ ـ ۱۴۵ .

آغاز: الحمدالله المتعالی فی عزجلاله عن الاشباه . . . امـا بعد فهذا کتـاب منهج المقال ...

انجام : واعلم ایضاً ان العلامه . . . فرغ مؤلفه ...محمدبن علی الاسترآبادی. سنة ۹۸۶ ... علی ید ... خلف بن عبدالحسن البارمـانی ساکن النجف الاشرف ... سنة تسعة وثمانین بعدالالف ... العالمین .

[۲۲۹]

نسخه‌ایست بخط نسخ عبدالحسن البارمانی مورخ ۱۰۸۹ درنجف اشرف بعضی عنوانهـا بشنگرف .

قطع : رحلی۱۹ × ۲۵/۵ س . ج : تیماج زرشکی تیره دورمنگنه . صفحات : ۸۰۸. سطر هرصفحه : ۲۳ کاغذ شکری : اصفهانی آهاردار۲ .شماره‌ثبت‌دفتر : ۶۳۲۵۱

منية اللبيب **(عربی)**

شرحی است بر کتاب تهذیب الوصول علامهٔ حلی از سید ضیاءالدین ازسید عمیدالدین اوجی خواهرزاده علامه حلی و یا برادرش سید ضیاء الـدین است در سپهسالار ج ۱ ـ ۵۸۷ و کشف الحجب این کتاب از برادراو سیدعمیدالدین داشته شده رجوع به فهرست رضوی وهمین فهرست ص ۱۵۱ـ۱۵۲

آغاز: اللهم انی احمدك حمداً لایقدرحصره ولایحصر قدره . . . المسمی به منية اللبيب . .

انجام : انتهی کلام المصنف طاب ثراه الی هنا فانقطع الکلام ... علی ید... محمد نصیر بن علی ... سنه ۱۲۵۲ .

[۲۳۰]

نسخه‌ایست بخط نسخ محمد نصیر ابن علی مورخ ۱۲۵۲ بعضی صفحات دارای حواشی و زیربعض مطالب خط شنگرف کشیده‌شده .

قطع : خشتی ۱۵ × ۲۱ س . ج : تیماج مشکی یك‌لائی ساده صفحات : ٤٨٤ . سطور هر صفحه : ۲۳ ـ ۲٤ کاغذ : شکری آهاردار اصفهانی . شماره ثبت دفتر : ٦٣٢٥٨

[۲۳۱]

نسخه‌ای دیگر از کتاب (منية اللبيب) .

نسخه‌ایست بخط نسخ تحریری محمد نصیر بن علی مددمورخ ۱۲۵۲ . بعضی کلمات باشنگرف.

آغاز: اللهم انی احمدك حمداً لایقدر...

انجام : وحیث انتهی کلام المصنف ... فلنقطع الکلام ... فرغ من تسوید.. رستم تویسرکانی ... والمؤمنات .

قطع : خشتی ۱۶ × ۲۲ س . ج : مقوائی آبی عطف و دورتیماج مشکی منگنه‌دار .

صفحات : ٤٠٦ . سطر هر صفحه ۲۱ . کاغذ : فرنگی شکری . شماره ثبت دفتر : ٦۳۲٥۲

مهج الدعوات ومنهج العنایات (عربی)

تألیف **سید علی بن طاووس** (م ـ ٦٦٤) کتابی است در ادعیه وحرز ها وتعویذاتی که از معصومین وانبیاء وجز آنان رسیده .

رجوع شود به فهرست سپهسالار ج ۱ ـ ۷٦ .

آغاز: یقول مولانا افضل العالم العلامة الفقیه الفاضل ... احمدالله الذی ابتدء ابتدأ بالاحسان ودعاعباده ...

انجام : هذا آخر ما اردناه من کتاب مهج الدعوات ... وآله الطاهرین .

[۲۳۲]

نسخه‌ایست بخط نسخ خوب وتاریخ کتابت آن یاد نشده صفحات دارای جداول شنگرف . بعضی عنوانها باشنگرف است . بعضی صفحات دارای حواشی است .

قطع : وزیری ۱۷ × ۲٥ س . ج : تیماج مشکی حاشیه طلائی گل و بوته‌دار . صفحات : ٤۸۸ سطور هر صفحه : ۱۷ . کاغذ : سفید تیره رنگ نازك آهاردار . شماره ثبت دفتر : ٦۳۲٥۹

المهر (رساله فی ...) (عربی)

رساله‌ایست در بیان مقدار صداق در شرع اسلام .

آغاز: ذکرت اعجابك ایها الاخ الفاصل بجواب ذلك الشیخ الفاضل حسین سئل عن معنی قول الصادق علیه السلام ان المهر ما تراضیا علیه ...

انجام : وفیما بیناه وشرحناه کفایة لمن ترك الهوی وانصف من نفسه تم الکتاب ، بحمدالله ومنه .

[۸/۹]

نسخه شماره ۹ دفتراست (ص ۳۰۶ – ۴۰۳) .

المهذب البارع (عربی)

تألیف **ابوالعباس احمدبن فهدحلی** (م – ۸۴۱) .

رجوع شود بهالذریعه ج ۱۴ – ۵۸ .

آغاز: والکمال المتوحد بالعظمة والجلال المتعالی من مقایسة ... وبعدفان احق ما انفق فیه العمر ...

انجام : وقد تقدم البحث فی هذه المسئلة ولیکن هذا آخر... وکان الفراغ.. سنة ثلاث وثمانمأیه بالمشهد المقدس الغروی ... ومن انتساخ ... خمس وثمانمأیه.. علی ید . . . محمد عزیز بن طهماسب قلی بن غیب الله بن نوروز شاه اولاد اسدبن ابراهیم بن مالك اشتر ... ساکن بلدة قم ... سنة ست وخمسین من بعدالالف . . . رب العالمین .

[۲۳۳]

نسخه‌ایست بخط نسخ محمد عزیز بن طهماسبقلی مورخ ۱۰۵۶ ه . بعضی صفحات وصالی شده. پشت اولین صفحه با شنگرف یادداشتی نوشته شده . عنوانها بشنگرف .

قطع : وزیری ۱۹ × ۲۵ س . ج ، تیماج زرشکی رنگ رفته . صفحات : ۶۰۲ . سطر هر صفحهٔ : ۲۱ کاغذ : اصفهانی نازك شماره ثبت دفتر : ۶۳۲۶۹

ناسخ التواریخ **(فارسی)**

تألیف **میرزا عباسقلی خان سپهر** بخشی است از ناسخ‌التواریخ در شرح زندگانی حضرت عیسی (ع) .

آغاز: اگر اختلاف تواریخ به‌عقیده‌بعضی ... ولادت‌حضرت‌عیسی ...

انجام : تفصیل آن درصدر کتاب ثانی مرقوم خواهد گشت قدتم هذا . . . وکان ذلك... من‌السنة الخامسة من‌العشر السادس من‌المأية‌الثالثة من‌الالف‌الثانی... مرا محتاج نامردان‌مگردان .

[۲۳۴]

نسخه‌ایست بخط شکسته نستعلیق مستوفی‌الممالك مورخ ۱۲۶۳ ه اکثر صفحات دارای حواشی . بعضی مطالب با شنگرف صفحات اول روی‌کاغذ خطدار وباجوهرآبی نوشته شده‌است .

قطع : رحلی ۱۵ × ۳۵ س . ج : تیماج‌نارنجی نازك‌بدون مقوا دورمنگنه . کاغذمعمولی خط دار وبقیه سفیدآهاردار . صفحات : ۲۵٦ صفحه . سطورهرصفحه : ۲۵ . شماره ثبت‌دفتر: ٦۳۲۸۰ .

الناصریات **(عربی)**

الناصر للحق در این کتاب مسائل و فتاوای **الناصر للحق** حسن بن علی‌بن حسین‌بن علی‌بن عمربن علی‌بن حسین‌بن علی بن ابیطالب (م ــ) را گردآوری وشرح وتفسیر کرده .

مؤلف این کتاب گویا همان سیف‌الدین حسن‌المنصور بالله بن بدرالدین محمدبن یحیی‌مؤلف‌شرح کشف انوارالیقین (فهرست ۵ش:۱٦۹۲) و کشف‌الاوام

(بروکلمان ص۶۹۸-۷۰۳ و نسخهٔ مجلس: طباطبائی) که در ۶۷۰ - ه در گذشته است.

رجوع شود به بروکلمان و کشف الظنون فهرست ۵ ص ۱۳ - ۱۵.

[۲۳۵]

نسخه ایست بخط نسخ حدود قرن ۸ شبیه بخطوط معمول در طبرستان اصل. کتاب در وسط با خط ثلث درشت و شرح در حواشی نوشته شده. این حواشی بیشتر. در شرح واستدلال بر متن است زیر برخی از آنها نام قطب الدین کندری و غیره دیده میشود چند برگ اول وصالی شده و رنگ رفته است و بدرستی خوانده نمیشود شرح از آنجائیکه خوانده میشود، چنین است:

مسئلة واختلف العلماء في المجبرة والمشبهة اذا كانوا في منعة فذكر الحسين الناصر الاخير المدفون . . . ان حكمهم حكم اهل الحرب على مذهب الناصر للحق (ع) يقتل رجالهم ويسبى ذراريهم ويغنم اموالهم ويضرب عليهم الجزية واليه اشار الشيخ في الكتاب في الشير و نصره الاستاد و مثله افتى صاحب المغنى و هذا يحكى عن ابي تمامة من المعتزلة و عند سائر العترة حكمهم حكم اهل الردة ولا يسبى ولا يغنم اموالهم و لا يضرب عليهم الجزية و نصره الناصر الوضى لمذهب جده الناصر ملحق(ع) وهو الذى يذهب شيخنا على بن اصفهان ويفتى به ولان لا يرخص في سبى اموالهم واسترقاقهم وبه افتى ابنه ابومنصور وهو الاقرب الى المنقول.

ودر دو برگ اخیر این نسخه مسائل دیگری فقهی با عناوین «مسئلة» از امام الناصر للحق نوشته شده است که بخوبی خوانده نمیشود.

آغاز متن از آنجا که خوانده میشود. ذكر تم اسعدكم الله وآتاكم خير الدارين ما بالمتعلمين من الحاجه الى كتاب جامع لمذهب الناصر للحق عليه السلام الحسن بن

علی بن الحسین بن علی بن عمر بن علی بن الحسین بن علی بن ابی طالب صلوات الله علیهم اجمعین . . . و اجتهدت فی ایجازه وتجنبت من الاطالة و اشرت الی وجوه بعضها علی وجه الاختصار والله تعالی سبحانه اسئل المعونة والتوفیق .

وهو حسبی ونعم الوکیل فاول ماابتداء بذکره فی ذلک کتاب الطهارة باب القول فی المیـاه .

قال الناصر للحق علیه السلام فی المسائل .

اولین قسمت از شرح که خوانده میشود :

وماء الکرم لایجور التطهر عند عامة العلماء وروی عن عبدالله بن حمزة جواز التطهر به لانه ماء اضیف فی قول الی القرار قصار کماء القثاء والساراد لافرق بین ان یجریه الله تعالی فی شجر او حجر قال شمس الدین فهذا لایصح لوجهین احدهما وجود الفارق وهو ان الخارج من الحجر لایعد عصارة والخارج من الشجر یعد عصارة یشبه سائر العصارات من انواع النبات والثانی ان النازل والنابع مـاء بالنص و ـ الاجماع ولادلیل علی مائیة غیرهما وکونه رقیقا سائلة لایدل علی مائیته لان کثیراً من العصارات مشارکه فی هذه الصفات فان قیل ان ماء الفلاك والجرار و الکیزان و ماءالبئار والبحارً والغدران وماء الورد والکرم کلاهما مضافان ایضا فمـا الفرق بینهما فالجواب عنه ان الاصافة الی القرار مجازلا لویثر فلهذا یتبدل بانتقال الماء عن مکانه فیسمی بماء الجرة والکوز بخلاف الاخر فانه اضافة حقیقة فتوثر ولایتبدل بانتقال الماء عن مکانه فعلی الجملة المضافات علی اربعة اوجه مضاف الی مقره ومکانه کماء النهر والبیر والبحر والغدیر والی لعنة کعذب زلاد وغیر سلسان و آجـن و آسن وحار وبارد فهذان طهوران بالاتفاق والی ماخرج منه...

پایان متن : فقد نقض عهده و حل قتله بعد و ذلك في الاحتساب ان اهل الذمة يؤمرون بلبس الزنار والعسلي وينهون عن اظهار الشرك والصليب وشتم الانبياء والمرسلين وادخار الخمور والخنازير ظاهراً و من ادخر منهم عصيراً واتخذه في داره خمراً لم يعترض عليه فان اظهر شيئاً من المناكير عوقب عليه وانما اعطي الذمة في دارهم ويمنع الناس من اخراجهم من البيع والكنائس اواحراق ذلك او تخريبه و انما صولحوا عليه ويمنع المسلمون من الخروج الى اعياد المشركين و لا يدعى المشركون او الى الاستسقاء فان جاؤوا من غير دعوة وجب منعهم عن الاختلاط بالمسلمين فيجب من احداث البيع والكنائس ابتداء ولا يمنعون من عمارة ما بنوه قديماً و يمنعون من ضرب الناقوس فان كانت الارض ارض الصلح تركوا بمعنى معوما عوهدوا صولحوا عليه ان وقعت المصالحة عليه والله اعلم بالصوب تم الكتاب وربنا المحمود ولله المكارم والعلى والجود والحمدلله الواجب الوجود والشكر لمفيض الخير والجود والصلوة على رسوله محمد خير الانام المبعوث بالخلق لبيان الحلال والحرام وعلى الولى العالى على العلام وعلى آله وعترته الكرام العظام والسلام .

پایان حواشی : قوله المصالحة عليه : اى على ضرب الناقوس او احداث بيعة وتحويلها او السكنى في خطة المسلمين وهذا عندنا ومالك و«ش» وعند ح لا يمنعون من ضرب الناقوس في بيعهم و كنائسهم في ارض الصلح قال الشيخ في الشرح هذا لا يصح لان الواجب على المسلمين منعهم من جميع ما يمكنه من آثار الكفر ورسوم الجاهلية احتراماً بالاسلام وتعظيماً لله واهانة للكفر واذلالا له والله اعلم .

در آخرین برگ حاشیه‌ای بدین عبارت نوشته‌شده :

وكانت الدعوى ، اى دعوة الامام الاعظم الاكرم الامام الناطق بالصدق الامام

الناصر للحق علیه‌الصلوة والسلام فی‌سنة ثلثمأیه‌من‌الهجرة و نفی‌فیمابین جیلان و طبرستان ودیلمان ثلث عشر واستولی علی طبرستان بعدما فتحها ثلث سنین ثم‌مات علیه‌السلام فی‌شهر رمضان لثمانیه بقین منها وکان یوم مـات له اربعة وسبعون سنة علیه‌الصلوة والسلام والحمدلله رب‌العالمین واکمل‌التحیات علی‌محمدوآله‌اجمعین .

قطع‌رحلی‌بزرگ : ۲۶ × ۴۰ سانتیمتر: جلد : تیماج‌مشکی مقوادار . صفحات : ۱۰۸۸. سطورهرصفحه : مختلف‌کاغذ : ضخیم‌شکری‌رنگ شمارهٔ‌ثبت‌قدیم : ۶۳۲۰۲ ـ جدید : ۲۵۵۱

رساله درنذر (عربی)

از **آقاجمال خوانساری** (م-۱۲۰۰) وی از حواشی‌پدرخودبرشرح‌تجرید وسخن او درمسئله« کل کلامی کاذب» یاد کرده .

آغاز: اعلم ان‌المعهود من‌النذران یکون بفعل یحب فعله‌بعدالنذر ...

انجام : وکان شهر رمضان قبله . .

[۸۴/۲]

نسخه شمارهٔ : ۲ دفتر (ص) است .

النزهة المبهجة (عربی)

تألیف **شیخ داود بن عمرطبیب انطاکی** معروف به **ضریر** صاحب‌تذکره. این کتاب در کنار تذکرهٔ داود چاپ‌شده .

رجوع شود به فهرست دانشگاه جلد ۱۰ ـ ۲۱۴۰ ومعجم‌المطبوعات ۴۹۲ مشار ـ چاپی عربی .

آغاز: اللهم‌لاسهل الاماجعلته سهلا ... وبعد فلماکان‌تنافس‌النفوس‌الکاملة ...

انجام : فتیلة مسهله ریل . . . یجمع بعسل معقورولکن هذاآخر . . . . و آلهالطاهرین .

[۲۳۶]

نسخه‌ایست بخط نسخ قرن ۱۳ که‌کاتب و تاریخ کتابت آن مذکور نیست بر پشت نخستین برگ، چند نسخه ازقبیل نسخه «تریاق فاروق» دیده‌میشود .

قطع : رحلی کوچك ۲۰/۵ × ۳۰ س . ج : تیماج مشکی . صفحات : ۲۸۲. سطورهر صفحه: ۲۵ . کاغذ : فرنگی سفید شماره ثبت دفتر : ۶۳۲۸۱

النص علی امیر المؤمنین (ع) (رساله فی اثبات . . .) (عربی)

پاسخ پرسشی است در بارهٔ خلافت حضرت علی (ع) و اینکه پیامبر اورا انتخاب کرد .

پاسخ گوینده شیخ مفید (م - ۴۱۳) است که بطور اجمال پاسخ داده‌است .

رجوع شود به‌نجاشی ۲۸۳ .

آغاز: الحمدلله ولی کل نعمة سأل سائل فقال اذاکان رسول الله (ص) عندکم قدنص علی امیر المؤمنین (ع) ...

انجام : یحکمون حکماواحدا ... والیه دونهم وبالله التوفیق ... حسب ما املاها ... الطیبین الطاهرین .

[۸/۲۶]

نسخهٔ شماره ۲۶ دفتراست (ص ۳۴۰ - ۳۴۱) .

النفس (رساله ...) (عربی)

بخشی است از گفتار ارسطو درباب نفس .

آغاز: القول الاول فی درك كل معلوم ان كل شیٔ اما معلوم و اما محسوس ...
انجام : فالحركة ایضاً غیر ذاتیه فی الجسم فهی اذن غیر معوله من غیره ..

[۴/٤]

رساله شماره ٤ دفتراست (ص ۱۵۳ ـ ۱۵٤)

نقد الرجال (عربی)

تألیف **میر مصطفی بن سید حسین حسینی تفریشی** که بنام «رجال تفریشی» نیز درفهارس ذکرشده است .

رجوع شود به الذریعه ج ۱۰ : ۱۰۱ .

آغاز: الحمدلله خالق اللیل والنهار ... اما بعد فیقول ... مصطفی بن الحسین التفریشی انه لاشك ولا ارتیاب فی ان علم الحدیث ...

انجام : عن الشیخین الاجلین الشیخ فخر الدین والسید عمیدالدین عن الشیخ الامام العلامة جمال الدین الحسن بن یوسف المطهر الحلی وحده تم الکتاب .

[۲۳۷]

نسخه ایست بخط نسخ مورخ ۱۲٦۱ که کاتب آن در نسخه مذکور نیست عنوانها و اسامی باشنگرف .

قطع : رحلی ۱۵ × ۲۲ س . ج : تیماج مشکی با ترنج . صفحات : ۲۵٦ صفحه . سطور هرصفحه : ۱۸ کاغذ : فرنگی سفید . . شماره ثبت دفتر : ٦۳۲۹۹

نوادر الاثر بعلی خیر البشر (عربی)

تألیف **ابومحمد جعفر بن احمد بن علی قمی ایلاقی** معروف به ابن الرازی ازمحدثین امامیه و ازمشایخ صدوق ثانی وصاحب تألیفات بسیار چون « ادب الامام والمأموم» و « المسلسلات » .

این کتاب درفضائل حضرت علی (ع) وافضلیت اوبرسایر بشراست .

رجوع شود بهفواید رضویه ج ۱ : ۳۸٦ مشارعربی : ۹٦۷ . الذریعة ج ۱ – ۳۸٦ .

آغاز: سألت اکرمك الله ان اجمع لك من روی ان علیا علیه السلام خیر البشر ... وسمیته کتاب « نوادر الاثر بعلی خیر البشر » ... حدثنا ابومحمد هارون بن موسی...

انجام : اما ترضی انك منی فی الدنیا والاخرة و انت خیر امتی فی الدنیا والاخرة .

[۸/۹]

نسخه شماره ۹ دفتر است (ص ٤٤ – ٥٦) .

الوافی **(عربی)**

شرح است بروافی تونی (م – ۱۰۷۱) تألیف **سید محسن محقق کاظمی اعرجی** (م – ۱۲٤۰) .

رجوع شود بهالذریعه ج ١٤ – ١٦٧ . فهرست دانشگاه ٥ . .

آغاز: الحمدلله الواهب المنان منبع الاحسان ... اما بعد فیقول ... محسن بن حسن ... وقدسمیت هذا التعلیق بالوافی فی شرح الوافیه...

انجام : لاحد الخمسة المشهورة المشروطة فی الروایة .

[۲۳۸]

نسخه ایست بخط نسخ زین العابدین بن محسن الحسینی مورخ ۱۲٤۲ . عنوانها باشنگرف .

قطع : رحلی ۲۱ × ۳۰ س . ج : تیماج قرمز باترنج . صفحات: ٥٥٠ سطور هر صفحه: ۲٥ . کاغذ : فرنگی شماره ثبت دفتر : ٦۳۳۰۸

[۲۳۹]

نسخه‌ای دیگراست ازکتاب (الوافی) واول آن‌افتاده .

این نسخه بخط نسخ محمدعلی بختیاری مورخ ۱۲۴۲ بالای، برگها آثارآبدیدگی‌دارد .

آغاز: المعروف بین اهل‌الاصول ان‌یذکروا ... وبالجملة فالعقل حـاکم فتارة بالنظر ...

انجام : قوله وعلیك الخ قدمر فی‌المرجحات الاشارة الی‌ما یرجع‌المنصوص فارجع الیه ... حصل‌الفراغ ... سنة الف ومأتین واثنین واربعین علی‌یدالاقل‌محمد علی‌البختیاری .

قطع : رحلی۲۱ × ۳۰ س . ج : تیماج مشکی‌ترنج دار . صفحات : ۵۶۸ صفحه : سطور هرصفحه : ۲۳ کاغذ : فرنگی ، شماره ثبت‌دفتر : ۶۳۲۸۶

[۲۴۰]

نسخه‌ای دیگراست ازکتاب (الوافی)

این‌نسخه بخط نسخ که کاتب و تاریخ کتابت مذکور نیست وچندبرگ ازآخرنسخه‌افتاده .

آغاز: المعروف بین‌اهل الاصول ان یذکروا فی‌الباب الرابع من‌الادلة مالا یستقل‌بحکمه‌العقل ...

انجام : والجواب بعد تسلیم زوال الاعتقادات بالموت‌عن‌النفس ... التلوث بالمواد الظلمانیة وذلك هوالکفر.

قطع : خشتی ۱۴ × ۲۰/۵ س . ج : تیماج‌مشکی دورمنگنه‌دار بدون مقوا . صفحات : صفحه . سطورهرصفحه : ۱۹ ـ ۲۰ . کاغذ : فرنگی .شماره ثبت‌دفتر : ۶۳۱۶۴

الوجیزة فی‌الرجال (عربی)

نگارش **مجلسی‌محمدباقر بن‌محمدتقی** (م - ۱۱۱۱) این کتاب با خلاصهٔ علامه حلی بچاپ رسیده است .

رجوع شود به‌الذریعة ج ۱۰ : ۱۴۲ . فهرست دانشگاه ج ۲ . . . مشار - عربی - ص۹۸۴

آغاز: الحمدلله الذی رفع منازل‌الرجال علی‌معارج‌الکمال ...

انجام : عن‌الصدوق رئیس‌المحدثین محمدبن‌بابویه رضی‌الله... الطاهرین.

[۳۶/۱]

نسخهٔ شماره ۱ دفتراست (ص ۲ - ۸۷ دفتر) .

وسائل الشیعه (عربی)

تألیف **ابوجعفرمحمدبن الحسن علی‌مشغری** (شیخ حرعاملی) (۱۰۳۳- ۱۱۰۴) .

رجوع شود به‌فهرست سپهسالار . ج ۱ - ۳٤۱ . مشار-چاپی‌عربی-ص۹۸۹

آغاز: الحمدلله الذی فطرالعقول علی معرفته...

انجام : باب وجوب القصرعلی من خرج ... اقول ویدل علی ذلک عموم احادیث ... فی ان‌الرضا اخرج‌من‌المدینة الی‌مرومکروها ... بید... فی‌دارالسلطنة اصفهان مهرعلی‌بن علی محمد ... وآله‌الطاهرین فی ۱۲٦۲ .

[۲۴۱]

نسخه‌ایست بخط نسخ مهرعلی بن علیمحمد مورخ ۱۲٦۲ عنوانها باشنگرف نوشته‌شده .

قطع : رحلی ۲۱ × ۳٤/٥ س . ج : تیماج زرد رنگ ترنج و گـل وبوته‌دار . صفحات : ٥٦٤ . سطورهرصفحه : ۳۷ کاغذ : فرنگی آهاردارنازك . شماره ثبت‌دفتر: ٦۳۲۸۳ .

[۲۴۲]

نسخه‌ای دیگر از کتاب (وسائل‌الشیعه) ومجلد ۲ آن کتاب است.

این نسخه بخط نسخ مهرعلی خوانساری که درتاریخ ۱۲٦۱ نوشته شده عناوین باشنگرف .

آغاز: الحمدلله علی افضاله والصلوة ... کتاب‌الزکوة . . . بـاب وجوبها محمدبن علی‌بن الحسین ..

انجام : باب جواز الوصیة‌للصغیر .محمدبن ... اقول وتقدم ما یدل علی‌ذلك عموماً .

قطع : رحلی ۲۱ × ۳٥ س . ج : تیماج زرد رنگ‌ترنج‌وگل‌وبوته‌دارباحاشیه . صفحات : ۸۲٤ . سطورهرصفحه : ۳۷ کاغذ: فرنگی آهاردار نازك . شماره‌ثبت‌دفتر : ٦۳۲۸٥

[۲۴۳]

نسخه‌ای دیگراست از کتاب (وسائل‌الشیعه) و مجلد۳ آن کتاب‌است.

این نسخه بخط نسخ مهرعلی‌بن علیمحمدخوانساری که درتاریخ ۱۲٦۲ نوشته‌شده ومانند۲ جلددیگر عنوانها باشنگرف .

آغاز: یقول‌الفقیر . . . محمد بن‌الحسن علی‌بن محمدالحر العاملی . . . . باب استحبابه ...

انجام : باب فی‌النسب والالقاب ... ینبغی ان‌یکون العمل بالاحادیث دون

العنوان ...وكان الفراغ ... سنة ١٨٢... بيد ... ابن علي محمد مهر علي الخوانساري... سنة ١٢٦٢ .

قطع : رحلی ٢١ × ٣٥ س ٠ ج : تیماج نارنجی ترنج و گل و بوته‌دار . کاغذ : صفحات : ٦٦٨ سطور هر صفحه : ۳۵ . فرنگی شکری . شماره ثبت دفتر : ٦٣٢٨٤ .

[۳۴۴]

نسخه دیگری است از کتاب (وسائل الشیعه) . و تنها بخش صلوة الجمعه است

این نسخه بخط نسخ اوائل قرن ۱۲ ه و کاتب آن نامعلوم است .

آغاز: محمد بن علي بن الحسين باسناده عن زرارة بن اعين عن ابي جعفر الباقر (ع) قال انما فرض الله عز وجل على الناس من الجمعة الى الجمعة فما ..

انجام : وليجلس حيث يتيسر الامن حبس على الابواب ومنع الناس ان يمضوا الى السعة فلاحرمة له ان نتخطاه .

پس از پایان بخش صلوة الجمعه از وسائل الشیعه بخشی از رساله عقد الطهماسبی شیخ حسین بن عبدالصمد (درباره نماز جمعه) نقل شده .

آغاز: (بسمله) . واعلم انه لاشك ولاريب في ان حكم الله في الواقع واحد في كل قضيه وان الشيعه المحقه قدعملت بالاخبار المرويه المكرره عرضها على الائمه واثبتها في الاصول والكتب المعتمده التي عليها مدار عملهم من زمن الائمه الى الآن بالمحكمات الخاليات عن المعارضات وغير المحتملات...

پایان : قال علي بن المسيب فلما انصرفت قدمت على زكريا بن آدم فسالته عما احتجت اليه وهذه الطريقه مباينه لطريقه (در نسخه بطريقة) العامه مباينة كليه فعليك بطريقة القدماء لقيام الادلة القطعيه المحرره في محلها والله يهدي من يشاء الى صراط مستقيم .

رساله گویا تا اینجا پایان یافته و پس از فاصله‌ای روایت زیر دربارهٔ سر تشریع خطبه جمعه ازعلل الشرایع نقل شده ودنباله آن ازنسخه افتاده :

وفی العلل..قال انما جعلت الخطبه یوم الجمعه لان الجمعه مشهد عام فاراد ان یکون للامیر سبب الی موعظتهم ... ویخبرهم بما ورد علیهم من الآفات من الاحوال التی ...

این نسخه دارای اغلاط بسیار است ـ وجای عنوانها سفید گذارده شده .

قطع : خشتی ۱۲ × ۱۸ س . جلد : تیماج نازك ساده زرشکی تیره کاغذ : نازك آهاردار . بدون مقوا صفحات : ۱۴۴ . سطور هرصفحه : ۱۲ . شماره ثبت دفتر ۶۳۱۸۸ .

وسیلة النجاة (فارسی)

تألیف **مظفر علی بن محمد محسن طبیب اصفهانی** (م ـ . . .) رساله عملیه است دراحکام فقهی بدون استدلال .

آغاز: الحمدلله رب العالمین ومجیب دعوة ... اما بعد ... ابن محمد محسن مظفرعلی طبیب اصفهانی ... ومهمی بوسیلة النجاة گردانید ...

انجام : قدری ازاحکام آنهارا دراین رساله ایراد ...

[۲۴۵]

نسخه‌ایست بخط نسخ که کاتب وتاریخ کتابت آن مذکور نیست از آخر افتاده دارد صفحهٔ اول دارای کتیبه وجدول کشی، صفحات دیگر جدول کشی ومنطقه بالاجورد وقلم طلائی دارد عنوانها بشنگرف است .

قطع : وزیری ۱۴ × ۲۴/۵ س . ج : تیماج زرد داخل جلد تیماج قرمز . کاغذ : فرنگی شکری . صفحات : ۹۵۰ . سطور هرصفحه : ۲۳ . شماره ثبت دفتر : ۶۳۲۸۸

الوضع والموضوع له (رسالة فی...) (عربی)

گفتاری از **عبدالصمدبن محمدحسین همدانی** (م - ۱۲۱۶) صاحب کتاب (بحرالمعارف) وی درفتنه وهابی درسال مذکور کشته شد .

رجوع شود به الذریعة ج ۳ - ۴۷ ، ریحانة الادب ج ٤ - ۳۲٦ فهرست مجلس ۲ - ٤۱۳ .

آغاز: بسمله ، . . . اما بعد فیقول . . . عبدالصمدبن محمدحسین الهمدانی لمارایت مسئلة الخفیة بعدالحقیقة ...

انجام : فانت اذا حفظت المقدمات بکنه معرفتها والا فاسلم تسلم . ربیع الاول فی‌سنة ۱۲٥٤ .

[۶۶/۷]

رساله شمارهٔ۲۳۲۷ - دفتراست (ص ۲۳۲ - ۲۳۸) دفتر.رجوع بهص ۲۹۸ - ۳۰۱این فهرست شود .

رسالهٔ وضعیه (عربی)

مؤلف‌درمقدمه‌آن گوید : علم وضع‌قواعدیست که‌درچگونگی‌الفاظ‌از نظر وضع گفتگو میکند .

نام مؤلف رساله بدست نیامد.درحاشیه این‌رساله ازتفتازانی واحمد بن‌عمر وعبدالله‌بن حیدر یاد شده است .

[۱۴۴/٤]

نسخه شماره ٤ دفتراست (ص ۱۷۷ - ۱۸٥) .

آغاز : الحمدلله الذی دل علی وجوب . . . و بعد فیقول علـم الوضع اصول باحثة ...

انجام : خاتمة المشترك المعنوی هو لفظ . . . متعدد لمعنی واحد جرئیـا کعمر وابی حفص وکلبا کلبت واسد .

الوقوف والصدقات (عربی)

یکی از شاگردان تقریرات درس استاد خود را درمسئله وقوف صدقات در این جزوه گردآورده وتاریخ تألیف آن ۱۲۹۸ است وازنوشتهٔ اودرپایان رساله پیداست که مبحث اجازه را نیز نوشته .

آغاز: الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام . کتـاب الوقوف والصدقات . الوقف عقد ثمرته تحبیس الاصل واطلاق المنفعة قلت معنـاه لغة الحبس والحبس یتعدی ولا یتعدی ...

انجام : لیس علیه شاهد فی کلمات العلماء هذا آخر ما قرر ناه عندالاستاد دام ظله فی باب الوقف ویتلوه باب الاجارة . . . و قد فرغت من تسویده لیلة الاثنین من خامس شهر رمضان ... فی ۱۲۹۸ .

[۱/۲]

نسخه شماره ۲ دفتراست (ص ۲۶ ـ ـ۱۱۸) عباراتی که از شرایع (با نشان) وقواعد نقل گردیده باخط سیاهی که بالای آن کشیده شده مشخص است .

هدایة الامة الی احکام الائمه (عربی)

تألیف **شیخ حر عاملی محمدبن الحسن محدث مشهور** (م ـ ۱۱۰٤)

بخش نخستین کتاب هدایة الامه دراحادیث واخبار مربوط به‌احکام‌شرعیه.

رجوع شود به فوائدالرضویه ج ۲ - ص۴۷۳.

آغاز: الحمدلله علی الهدایة الی‌التوحیدوالعدل ... وسمیتهاهدایة الامه ...

انجام: وروی انه اشخص مکرها والله اعلم تم‌الجزء الاول من کتاب‌هدایة الامة . . . محمدبن‌الحسن ... قدوقع الفراغ . . . لیلةالسبت سلخ شهرشوال . . . سنة خمس عشرة ومایة بعدالالف علی‌ید ... محمد رضابن عزیزالله‌التونی ...آمین.

[۲۴۶]

نسخه‌ایست بخط نسخ رضا بن عزیزالله تونی که‌درتاریخ ۱۱۱۵ نوشته شده درپشت‌نخستین برگ تملکی بتاریخ ابتیاع ۱۲۸۰ دیده میشود.

قطع: خشتی۱۲ × ۱۸ س . ج : تیماج‌قرمزترنجدار.صفحات : ۶۱۴ . سطورهرصفحه : ۱۷ . کاغذ : شکری رنگ.شماره دفترثبت : ۶۳۲۸۹

[۲۴۷]

نسخه‌ای دیگراست ازکتاب (هدایة الامه الی‌احکام الائمه) .

نسخه‌ایست بخط نسخ ادهم بن‌محمد زمان که درتاریخ ۱۱۳۱ نوشته شده‌است درپشت نخستین برگ سه‌مهر وعنوانها باشنگرف چند یادداشت نوشته شده شده‌است .

آغاز: الحمدلله رب‌العالمین ... وبعدفیقول... محمدبن‌الحسن‌الحرالعاملی.. کتاب الزکوة من کتاب هدایةالامة ...

انجام: بقیة حقوق‌المؤمن وقد تقدمت فی‌العشره وغیرها ... بحمد وآله... علی ید . . . ابن محمد زمان ادهم . . . سنةاحدی وثلاثین ومایة بعدالالف . . . یا ارحم‌الراحمین .

قطع : وزیری ۱۸ × ۲۴ س ۰ ج : تیماج قهوه‌ای دورمنگنه ترنج‌دار. صفحات : ۳۲۸ .
سطور هر صفحه: ۲۲ کاغذ : اصفهانی شکری . . شماره ثبت دفتر ۶۳۲۸۷۰ .

هدایة المسترشدین فی معرفة اصول الدین (فارسی)

از **ابوتراب بن حسین** (گویا از شاگردان سید کاظم رشتی)

کتابی است در اعتقادات و بیان اصول خمسهٔ دین و مذهب .

آغاز: سپاس بی‌قیاس سرمدی مرواحد لاشریک . . . اما بعد چنین گوید ذرهٔ بیمقدار ...

انجام : حتی تقطع الطریق الی الله بالحکمة العملیة الشهویة والعملیة .

[۲/۰]

نسخه شماره ۵ دفتریست (ص ۱۸۸-۲۵۹) .

یتیمة الدهر فی محاسن اهل العصر (عربی)

تألیف **ابو منصور عبدالملک نیشابوری** ثعالبی (۳۵۰-۴۲۱) در بیان سرگذشت و اشعار شاعران تازی زبان اسلامی است .

این کتاب ۴ بخش هر دو بخش در یک مجلد نهاده شده .

رجوع شود بفهرست ادبیات ۵۲۵ ودانشگاه ج ۱۱-۱۶۵۷ ومشار عربی

آغاز: الحمدلله خیر ما بدی به الکلام وختم ...

انجام : و فخر الفتی با لقول لابنشیده و یروی فلان مرة و فلان . . . سنة ۱۲۷۴ . . . و سبعین من الهجرة .

[۳۴۸]

نسخه ایست بخط نسخ که در تاریخ ۱۲۷٤ نوشته شده است اما نام کاتب آن یاد نشد . عنوانها بشنگرف بعضی عبارات وحاشیه‌ها باقلم قرمز نوشته‌شده .

قطع : رحلی کوچك ۱۷/٥ X ۳۱ س . ج : تیماج قرمزمنگنه‌دار . صفحات ٥۸۰ سطور هرصفحه : ۲٤ . کاغذ فرنگی‌شکری . شماره ثبت دفتر : ٦۳۲۹۰ .

یادآوری

نسخه‌هایی که از این پس از شماره ۲۴۹ تا ۲٦۱ معرفی شده‌اند جزء مجموعه کتب مرحوم امام جمعهٔ خویی است که بوسیله مرحوم جمال امامی به کتابخانه مجلس اهداء شده و دلیل جدا افتادن و تأخیر آن (جز در مورد آخرین) امید آشنایی بیشتر نگارنده با این کتابها بوده است.

مؤلف

تحریر القواعدالمنطقیه (عربی)

شرح است برشمسیهٔ کاتبی ازقطب رازی .

فهرست دانشگاه ۳ . . . کشف‌الظنون : شمسیه مشار-عربی‌چاپی : ۱۶۴

[۳۴۹]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق . بتاریخ ۱۰۱۴ .

قطع : رقعی ۱۲/۵ × ۱۹ جلد : چرمی قهوه ای ترنج دار تعداد صفحات : ۳۴۰ ص

تعداد سطور هر صفحه : ۱۲ سطر کاغذ : اصفهانی‌شکری‌نازك شماره ثبت : ۶۳۱۷۷ .

التحفة الشاهیه (عربی)

نجم الدین بن ایوب بن‌عین‌الدوله بن‌نصرالله اخلاطی حاسب (قرن ۶-ه) .

درفهرست برلین‌این کتاب باهمین نام و نام مؤلف آن نیز همینگونه آمده ...

اما بغدادی‌در هدیه العارفین (ج۱ : ۲۲۹) نام مؤلف را « نجم الدین ایوب بن عین‌الدوله ... خلاطی منجم سلطان الملك الصالح ایوبی » آورده و از او دو کتاب زیررا درنجوم‌یاد کرده :

۱- اصول احکام النجوم .

۲ـ السر المکتوم فی اظهار ما کان مستخفیا من احکام النجوم .

بروکلمان ازاین کتاب و مؤلف آن نام نبرده است. نسخه‌ای که اهلورث بنام التحفة الشاهیه فی الاحکام الفلکیه معرفی کرده با نسخه حاضر متفاوت است و تعداد وموضوعات فصلهای آن با این تطبیق نمیکند . و نیز نسبت وی را بجای اخلاطی یا خلاطی ، اخلاصی آورده

رجوع شود بفهرست نسخ عربی برلین شماره ۵۸۸۰ هدیه العارفین ۱ : ۲۲۹ .

آغاز: الحمد لله مبدی الالاء و المواهب ، و خالق السماء و الکواکب ، لیمیطا لدجا ... والغیاهب ، لتکون علی قدرة صانعها برهانا ، ولما سبق فی حکمته عنوانا...قال الحکیم الفاضل نجم الدین بن ایوب بن عین الدولة بن نصر الله الاخلاطی الحاسب ، انی تأملت کتباً کثیرة فی احکام النجوم فوجدت اصول الاحکام علی ثمانیة اوجه :

الاول فی احکام القایم

الثانی فی احکام الدولة .

الثالث فی احکام تسییرات الدول ، الرابع فی احوال موالید الناس .

الخامس، فی احوال طالع الانتهاء و تسییرات الموالید .

السادس ، فی احوال طالع السنة و ما یحدث فی تلک السنة من خیر وشر .

السابع فی احوال طالع المسئلة و الکلام علیه وذلک من طالع الوقت الذی انت فیه .

الثامن فی احوال الاختیارات ولهم فی هذه الاصول کتب کثیرة مثل :

کتاب الف کلمة لارسطا طالیس ، و کتب الهند و الکتاب المعروف بابی قماش الممدوح فی کتاب السر لابی معشر.

و كتاب الاربعة لبطلميوس وشرحها على بن رضوان المغربى الطبيب.

و كتاب الثمرة لبطلميوس ايضاً .

و كتاب الخصيبى فى المواليد و تحويلها .

و كتاب الجامع الكبير فى الاحكام له ايضاً .

و كتاب تنكلوشا اليونانى .

و كتاب اصطفان واعظ الاسكندر فى احوال ظهور الانبياء والمذاهب .

و كتاب ازريدج . . . لواليس الحكيم الاسكندرانى .

و كتب ماشاء الله .

و كتب يعقوب بن اسحاق الكندى .

و كتب ابومعشر البلخى .

و كتب كبيرزى وهو تبريزى .

و كتاب سهل بن نشر اليهودى .

و كتب زرادشت الحكيم .

و كتاب هرمس الحكيم ، و كتب الغماد ابوالقاسم المغربى.

و كتاب كوشيار الفارسى، و كتاب الهمدانى ، و كتاب جاماسب .

و كتاب ابن الفرخان الطبرى.

و كتاب نوبخت الحكيم ،

و كتاب الساعاتى .

و كتب كثيرة لغير هولاء المذكورين بايدى الناس و كل واحد منهم تكلم على هذه الاصول الثمانية التى تقدم ذكرها ولكل واحد منهم رأى واحكام مختلفة

و رأى هذا خلاف رأى الاخر فلما مرت بى هذه الكتب فوجدت المطالعة و تحصيل الفرض من هذه الكتب يريد عمراً طويلا و شخصاً حاذقاً و مالا كثيراً حتى يبلغ المقصود من هذه الكتب كلها .

ولماكان فى زماننا فتن كثيرة و حوادث وضراب بلاد و عدمت الفضايل ، والكتب بسبب خراب البلاد من الفتن وقلة الاشتغال بالعلوم الشريفة و كلما تحصل لى من الكتب كان سريع الزوال بسبب خروجى من بلد الى بلد حتى وصلت الى الديار المصرية وصرت منجم السلطان الملك الصالح نجم الدين ايوب بن السلطان الملك الكامل. فاحسن الى غاية الاحسان وكان له رغبة فى العلوم الشريفة . و قد خدمته مقدار تسع سنين وفى كل سنة كان حظى عنده اوفر مما قبل وكان من فضل الله تعالى كلما احتاجوا الى مطالعة كتبه بعضها يوجد و بعضها لا يوجد بسبب خراب البلاد و عدم الكتب القديمة . عنيت نفسى فى ان اصنف كتاباً يبلغ المقصود ويغنى عن حمل الكتب الكثيرة ويبلغ الفرض من الوجوه الثمانية المذكورة .وقد قسمت تلك الوجوه فى جداول فى طول الكتاب و فى اعلاه مكتب الفصول ومكتوب فى طول اصول النجم . والذى يكون فيه محظوظ او غير محظوظ وسنذكرها بعد بسط الجداول مكتوب فيه ايضاً الاحكام على الوجوه الثمانية وهى تغنى عن مطالعة الكتب الكثيره وتكون اسهل لادراك المطلوب و المعانى المقصودة من الفصول و المقالات لخصتها و اتممتها ولواحق كل منها جمعتها ... ومناقضات الخصوم اختصرتها من غير نقصان فى المعنى والفرض ، فكان حمل هذا الكتاب اخف حجماً و اكثر معانى و اوضح نظماً و اسهل عبارة من كتب الحكماء جميعاً ...

پایان: . . . مجاسدة زحل والمريخ للذنب فى وسط السماء و دلالة رديه

للملوك و العامة و مجاسدة الرأس‌ای الجوزهر لزحل والمريخ‌فی وسط السماءدلالة جيدة للملوك والعامه و الله اعلم .

و هذا آخرالانتها من هذا الكتاب . وكان الفراغ من كتابته نهار الجمعة ـ الازهر الـرابع عشر من شهر ذی القعـدة الحرام من شهور سنه ۱۱۷۳ على يد افقر عباد الله الى رحمة ربه الغنی محمد بن الحاج بكتاش‌الشهير بابن اللبان غفر الله لهما آمين .

[۲۵۰]

نسخه‌ایست‌بخط نسخ محمد بن‌الحاج بکتاش‌بتاریخ ۱۱۷۳ . تمام‌صفحات جدول کشی‌شده‌یا شنگرف‌عنوانها دربالای صفحات با شنگرف وفصول با خط درشت تر است

قطع : رحلی۲۱ × ۳۰ س ج کاغذی چینی صفحات ۱٤۰ . سطور ۳۱ . کاغذ خان بالغ ضخیم.شماره ثبت قدیم ٦۳۱۰۰ ثبت جدید ۲٥٦٦ .

شرح قصيدة الكواكب الدريه **(فارسی)**

شرح است برقصیدهٔ الکواکب‌الدریه معروف به‌برده‌ازبوصیری م ٦۹٤

تالیف از **سید شرف الدین علی‌یزدی** (م ـ ۸٥۸)

نسخه‌ای دیگر ازاین کتاب دراین کتابخانه بشماره٤۲۰۰موجود است .

صاحب ذریعه این‌شرح‌رادیده ونشناخته ونیزخصوصیاتی که‌برای شرح‌امیر عبدالوهاب بن‌طاهر استرآبادی یاد کرده بااین شرح منطبق است .

(ذریعه ١٤ ص ٦ ـ ٧ فهرست مجلس ۲ : ۲٤٤)

روش این شرح بدینگونه است که نخست مفردات لغات را پس از عنوان

(المفردات) وترکیب را پس ازعنوان (الترکیب) وتفسیر را پس از عنوان «حاصل ـ الفحوی» با عباراتی متکلف ومضامین عرفانی میآورد .

درآغاز دارای هیجده «تنبیه» است که درضمن آن باشعاری فارسی استشهاد کرده.

برای نمونه شرح این دو بیت از نسخه نقل میگردد (ص ۱۷۵ ـ ۱۷۰)

واجبت السنه الشهباء دعوته حتی حکت غرة فی الاعصر الدهم

بعارض جاد او خلت البطاح بها سیب من الیم اوسیل من العرم

المفردات سنه که دراصل سنیه بوده بحذف یا سنوه بحذف واو علی اختلاف القولین سال است وافتد که ازوسال قحطی وتنگی اراده کنند قوله تعالی «ولقد اخذنا آل فرعون بالسین» وقرینه این معنی است وصفش اینجا به شهبا که فعلا صفت است از شهبه که اصل معنی او بیاضیست مختلط بسواد جه هامون درختان سال از سپیدی گیاه خشك ورنگ زمین اشهب نماید. الحکایة قول وفعل کسی را حکایت کردن وحکذه الکلام لغة وبچیزی مانستن از دوم ...

الترکیب اجبت را مفعول موصوف به الشهباء چون سخن در بیان حال اوست مقدم افتاده و حکت مدخول حتی عاطف بمعنی الی و بعارض متعلق است باجبت وبا سببی و اوبرایت بها ورفع سبب برای شك وتردید که اصل معنی اوست و اشعار بانکه مقارنت جود عارضی باحصول امتلاء بطاح بحیثیتی بود ازسرعت اجابة دعاء که تقدم احدهما بر آن دیگر کس در نیافت وخطاب درخلت که ازافعال قلوبست عام و بها خبرسیب وجمله مفعول ثانی خلت ورابطه او بمفعول اول مجرور دربها که راجعست به البطاح وجار بمعی فی ومن ابتدائی نعت سیب وبروایت به و نصب سیبا از اولی بمضی الی ان وبه متعلق سخلت وسیبا مفعول ثانی خلت بنابراغراق در وصف آب بکثرة که پنداری رودخانهاعین عطایی بود فائض شده ازدریا و اوثانی

درهردو روایت ازقبیل جالس‌الحسن اوابن سیرین و تخیل‌آنکه ما فی‌البطاح از حیثیت کثرة دریامی‌نمود واز شدت جریان سیل عرم که بی شبهه سیل را چون مقر بازدارند و مجتمع گرددبعدازرفع‌مانع بغایت تند رود وآن‌سیل همچنان‌بوده حاصل الفحوی بروایت بهاء درفریدهٔ ثانی ورفع سیبا وسیل‌آنکه و بارها زند کرد آیند سال قحط وتنگی را وباران بارید بعد از امتداد مدت خشك سالی دعاء حضرت ممدوح علیه وعلی‌آله الصلوة والسلام‌تاماننده شد آن‌سال به بیاض پیشانی اسب را، درآن‌زمانها سیاه نام که ازتیرگی کم آبی وقلت قوت بمشابه‌اسبی ادهم بود.

درپشت نسخه‌شماره۴۲۰ این کتابخانه این نوشته درتوصیف وستایش‌این‌شرح وتصریح بنام مؤلف‌آن دیده میشود.

آغاز: لنستمد ونستعین والحمدلله رب‌العالمین پاکادانای توانا تبارك وتعالی کنه مقبولی از ناظمان در اوصاف حبیب واجب... الترحیب او کوی اخلاص و اختصاص از چالا کان میدان فصاحت و بلاغت بانشاد قصیده برده و بتلقین ملهم توفیق ارکان اربعه مفتتح آنرا والفاتحه ام‌الکتاب فی‌جمیع الابواب آمنت آورده‌هم دعاء استجابت آیة که صدق نیت بلسان قال مبارك مآل ادا کرده وهم بشارة امان ازمکارهٔ هر دوجهان نسبت باتمام انام اشارتی درپرده صلی‌الله وسلم‌علی حبیبه المختار محمدوآله‌الاطهار وعترته البررة الاخیار وازآثار متکاثر میامن و برکات این قصیده فرخنده‌اینکه چون‌قصد کرده‌شد که شرحی فارسی‌قلمی گردد آنراهم درمبادی قیام‌بان مرام ازعالی حضرت متعالی‌منزلت که‌هم سمی‌ممدوح در قصیده است صلی‌الله علیه وعلی آله وسلم وهم شبیه‌در خصال حمیده سیمامقتضیات عوالی همم مبشر انجاز وعد نسان نبوة.

لایعوقه شیٔ و لایرده ردحیث ورد فی‌الصحیح لمسلم یکون فی آخر
امتی خلیفة یحثی‌المال حثیا لایعده عداً الا مرالموتمر لمغزی ان الله یا مر بالعدل
والاحسان السلطان‌بن السلطان‌الذی لایعد مناقبه ولوکانت الاشجاراقلا مـاو یمدها
سبعة ابحرغیاث الحق والدنیا والدین سلطان محمد بهادر خلدالله تعـالی للاسلام
والمسلمین میامن ملکه وسلطانه‌وایدعلی قاطبةالعالمین ماثرعدله‌وذوارداف احسانه
مثال متحم‌الامتثال مشحون بفنون عواطف ومراحم گوناگون ورودیافت که‌فقیر
بخودمشغول‌از کنج خمول احرام کعبه جلال بسته متوجه درگاه اسلام پناه گردد
فقلت والسمع والطاعة لله ولرسوله ولا ولی‌الامر منا وچون مقاصد بسی فراید این
قصیدهٔ حمیده ازعلوجلالت وسمومنزلت حضرت ممدوح..اصلی چند.. ایضاح یابد .
تنبیه منشا قصوری که عاقله تجرد نهاد بشری بـاعظم شان اتسام یـافت بـآن
سریست مندرج درآنچه کریمه«انی اعلم‌مالا تعلمون » اشتمال‌دارد برآن وتوضیح
این سخن اینکهٔ از کمال تنزه وتقدس ذاتحق‌سبحانه‌وتعالی‌اسماء حسنا رامقتضیات
متقابل ازجلالیات‌وجمالیت هست چنانچه ازاحصاء اسماء تسعة وتسعین‌یقین‌پیوندد
و از اقتضا حکمت باهره ظهور آن مقتضیات بروجهی که‌حصول‌آثار گوناگون
برآن ترتب یابد موقوف‌مظاهر و مجالی روحانی وجسمانی‌است که در طی‌مغیرات
زمانی ومکانی از شوایب نقایص امکان خالی نتواندبود و لهذا پـاکان لا یعصون الله
ما امرهم چون از حضرت آمرجل سلطانه انی جـاعل فی‌الارض خلیفه بشنیدند
طهارت نشاءت ایشانرا بر گفتن اتجعل منها من یفسد فیها ویسفك الدماء بـاعث
شده لاجرم گوهری بآن شرف وپاکی که نظمش در سلك وجود به نفخت‌فیه من
روحی مودی شده وتوامش درآن عقد خزفیست خاکی خلقش برخلق‌الانسان من
صلصال کالفخار معبر گشته وحکمت در آن مزیت جامعیت وسعت‌حیطه قـابلیت و

ازین است که اهلیت استفاده ازمعلم وعلم آدم الاسماء کلها یافته از علی درجات اولیك هم خیرا البریه تا انهی درکات اولئك هم شرالبریه اغواروا اتحاد بوادی استعداد افراد اولاد اوست وهمانا براذ کیا پوشیده نماند که عمده درتفاوت باین بدین فحست راجع بدانش میشود وثمره آن...

پایان: آنکه دستوری کرامت فرمای ای پروردگارمن ابرهاء رحمت بی پایان حاصل وفایض از حضرت تو بردوام بی انقطاع وانصرام تابرنبی بارانند و پیوسته ریزانند هم ذوارف معارف معنوی را وهم ظرایف لطایف صوری را و برآل... و پاکیزه کرداری وبردباری ومکرمت گزاری مادام که جنباندسرهاء شاخ بان راباد صبا وبنشاط آورده راند اشتران سفید مورا رانده آن شتران بخواندن حدا وحسن آواز ولطف ادا آری شتران قابلیات آسوده دربرابری غیب وبیدا خفاداز نشاط استماع حد اقول کن بمعمورهٔ آفرینش و شهرستان شهادت درآمده وسر نفر قطار ظهور واظهار وبیشاهنگ کرم روان مضمار شعور واشعال حضرت بزرگوار ممدوحست علیه و علی آله الاطهار و عترته البرریه الاخیار شرائف الصلوات و کرایم التحیات کلما ذکره الذاکرون وکلماسهی عن ذکره الغافلون و چون اخص واشرف مواقع صلوة که ازفرایض است انجاواهمال درآن روانه نمازاست وخطبه درحکم ان ودر کتب معول علیه حدیث مثل صحاح است وماینخرط فی سلکها کیفیت آن بعبادات متنوع ورود یافته وهیچ اذان بی ذکرال وذریه نیست و دربعضی ازواج واهل بیت نیز واردشده بحمدالله تعالی درمواضعی که خامه بثبت آن استسعاد یافته فایز گشته بتوفیق افتد وذلك فضل الله یوتیه من یشاء .

[۲۵۱]

نسخه‌ای است بخط نسخ تحریری مورخ ۸۰۸ پشت نخستین برگ با نوشته‌های مختلف دیده میشود شعرهای قصیده بشنگرفاست .

قطع : رقعی ۱۳ × ۱۸ . جلد تیماجی قهوه‌ای‌زردی‌شماره صفحـات ۲۸۴. سطور ۱۹ . کاغذ ترکی شکری رنگ شماره ثبت قدیم ۶۳۱۷۴ .

ترجمهٔ صور درج (فارسی)

این کتاب ترجمهٔ فارسی کتاب‌صور درج منسوب به‌تنکلوشابابلی(شایدهمان الوجوه والحدودتوکروس‌یونانی) . (۱)

متن عربی این کتاب در فهرست خدیوی جلد نجوم وریاضیات معرفی‌شده و بنوشتهٔ آقای تقی‌زاده درگاه شماری نسخه‌ای از متن عربی آن نیز در لیدن دیگری در لنگراد و سوم در یکی از کتابخانه های شخصی تهران با این نام و عنوان :

صور الدرج و الحکم علیها فیما تدل علیه مـن طوالع المولودین لتنکلوشا البابلی القوفانی بترجمه ابن وحشیة .

من تاکنون درهیچ یك از مراجع کتب فهرست و ترجمه از این ترجمه فارسی نشانی نیافتم‌از این‌ترجمه که (درنسخهٔ حاضربخصوص) آثارشیوهٔ کهنه‌دیده میشود و گمان میرود در حدود قرن پنج یا شش انجام‌گرفته باشدچند نسخه از آن دیده‌ام که این یکی از همه‌کاملتر است .

در چند نسخه دیگری که دیده‌ام تنها بذکر احکام درجات قناعت شده و خصوصیات درجـات توضیح داده نشده

1- Teucros .

آقای تقی زاده‌در گاه شماره آورده‌اند :

«کتاب تنکلوشای بابلی که‌تألیف تکروس (Teucros) یونانی بوده نسخه ظاهراً درعهد انوشیروان از یونانی به پهلوی و کمی بعد از پهلوی بزبان آرامی ترجمه شده و این نسخه آرامی در دست مؤلفین‌اسلامی بوده است (٤٤٣) بقول نالینو (در کتاب علم الفلك) این کتاب که ظاهراً در قرن دوم هجری از زبـان پهلوی بعربی ترجمه شده‌دربین‌منجمین‌اسلام معروف بوده (درتاریخ الحکماءابن قفطی گوید دردست مردم مشهور است) و علاوه براقتبـاسات و اقتطافاتی که در کتب عربی ازآن دیده میشود قسمتهائی از آن در طی کتاب ابو معشر بلخی بنام المدخل‌الکبیر که در سنهٔ ١١٦٠ اسکندری (٢٣٤ـ٢٣٥هجری) تألیف شده بدست ما رسیده وآن در فصل اول ازمقاله ششم‌آن کتـاب است و عین این فصل را یعنی متن عربی آنرا بل در کتاب‌خودنشر و با آنچه از اصل یونانی کتاب توکروس بدست‌آمده مطابقه نموده و در نتیجه معلوم شده کـه این (تنکلوشای بابلی) مسلماً همان توکروس‌یونانی بوده که ظاهراً درنیمه دوم قرن اول مسیحی کتاب خود را بیونانی‌نوشته وبعدها بپهلوی ترجمه شده بود وحتی‌در کتاب‌بزیدج پهلوی سابق الذکرازآن کتاب منقولاتی بوده است .

در موقع‌ترجمه کتاب توکروس از پهلوی بعربی که بکتاب‌الوجوه‌والحدود معروف شد بعلت اغتشاش خط پهلوی که قابل‌همه گونه تصحیف است اسم مؤلف به تنکلوشا (تنکلوش ـ تینکلوش ـ تینکلوش ـ طینقروس) تبدیل شده و نسبت بابلی به‌آن داده شده است (گاهی نسبت قوفانی‌نیزهست که منسوب‌بقوف‌باشد که حالا به عقرقوف معروف است) موضوع این کتاب صورنجومی (غیر ازصور ٤٨ گانه معروف بطلمیوس) ودلالت طلوع آنها در افق شهری در موقع طلوع‌وجهی

از وجود بروج ۱۲ گانه برحوادث حیات مولود است که آنرا دربعضی کتب‌عربی صور درجات فلك نامیده‌اند و به یونانی Patanatellonta گویند .

در کتاب ابومعشر که راقم سطوربان مراجعه نموده صور وجوه را برطبق عقیده یونان (که مقصود بطلمیوس است) وعقیده هندیان وعقیدهٔ ایرانیان شرح میدهد وغالباً عقیدهٔ ایرانی‌را از تنکلوشا نقل کرده و اسامی فارسی آن صورتها را نیز ثبت مینمایند و ازاین‌آثار استنباط میشود که ظاهراً این کتاب نیز ترجمه صرف از یونانی نبوده بلکه کتاب یونانی تا حدی بقالب ایرانی ریخته و مطالبی ایرانی در آن داخل شده بوده و اگر منقولاتی هم که بیرونی در الآثار الباقیه (نسخه‌کامل استانبول در قسمت راجع به‌روز شانزدهم از دیماه که‌از صفحه ۲۲٦ نسخه چاپی سقط شده) از بابلی نقل کرده مربوط بهمین‌تنکلوشا ـ توکروس باشد آن نیز مؤید این مدعا است چه درآنجا از جمشید و دیدن او کاکیل (؟) را بصورت انسان در زمین بابل حرف میزند و نیز ازکراهت بعضی از ایرانیان روز شانزدهم دی سخن میراند برای‌آن که‌آن عید جن است که در موقع کشتن بیور اسب جمشید را مسرورشدند .

کتابیکه منسوب به تنکلوشا و ترجمه ابن وحشیه است و اکنون بعضی نسخه های نادر ازآن موجود است ونالینو دو نسخه ازآن‌یکی درلیدن‌ودیگری در لنین‌گراد نشان داده ونسخه ثالثی ازآن در یکی‌از کتابخانه‌های شخصی‌تهران من‌سراغ دارم‌به‌اسم «صورالدرج والحکم علیها فیما تدل‌علیه من طوالع المولودین لتنکلوشاالبابلی القوفانی بترجمه ابن وحشیه»بنابر تحقیقات نالینو بکلی مجعول است و هیچگونه ارتباطی با تنکلوش ـ توکروس ـ حقیقی ندارد و اصلا مطالب آن

بی‌معنی وساختگی‌است و از کتاب اصلی‌یعنی ترجمهٔ عربی ازپهلوی خبری‌نیست وظاهراً ازمیان رفته‌است» .

اینك نمونه‌ای از کتاب نقل‌میگردد:

فصل درپدید کردن مستور داشتن قدما بدین‌علوم‌را آغاز (کذا) تنکلوشای بابلی چنین میگوید که غوامض فلك علما کسدانیان استنباط کرده اند و او را از بهر جلالت قدر وشرف موضع و عظیمی منفعت عزیز داشته‌اند وبزرگوارتروشریف‌تر همه‌علمها نزدیك‌ایشان‌این علوم بود و باهر کسی‌اسرار‌این‌علوم در میان‌نیز ننهاندی وآنقدر که بمصالح اهل‌زمانه تعلق داشتی اظهار کردندی و البته هیچ نـا اهل را نیاموختندی بلکه دانایان ایشان با یکدیگر برمز گفتندی ازجهة آنکه‌هر کسی را همت بلند وعقل‌قوی نباشد به اندازهٔ آنـکه براسرار این‌علوم‌واقف شده یـا چنانکه واجب باشد فهم کند وچون عاجز گردد و سبب دیگر نیزهست که بدان سبب این علوم راپنهان داشته اند و آنجاست که هر کسی را صیانت و لیاقت آن نبـاشد که این‌علم را ازجهت خیر و مصلحت مردمان بـکار داد از بهر آن که هم‌چنانکه بدین‌علم چیزی بمردمان‌توان رسانیدن شروفتنه‌و بلا برتوان‌انگیختن چنانکه یکی‌را بیمارتوان کرد ودیگری مقهور توان کرد و مانند این پس بدین سببها این‌علم را پنهان داشته‌اند وجزبکسی که اهل باشد ننموده‌اند وبدین‌سبب ضرورت گشته‌است که این‌علم را بیکدیگر بعبارت مرموزبیان کنند ودیگرسبب آن است مر مستورداشتن این علم را که اگر کسی بدین علم بازخورد که طبع راست ندارد و برخلاف راستی معنی دیگر تصور کند و پندارد که راست است و درآن تصور کند یا تصنیف کند تا سبب فساد این‌علم باشد پس چاره نباشدازپنهان داشتن این علم برموزحاجت‌نیفتد(کذا)هیچ‌تا نااهل‌رادرین‌علم‌دیدار نیفتداین‌است

اسباب مستورداشتن این‌علم که‌یاد کردیم بشرح دادن صورتها و خاصیتهای هردرجه آن درجات فلك البروج بترتیب از نخستین درجه حمل تا آخر درجه ازحوت چنانکه تنکلوشادر کتاب خویش آورده است. درجه اول ازبرج حمل برایددرین درجه کتابی بخط شوهی نبشته بشنگرف برخ نیکو و در میان اوراق این کتاب برها نهاده بالوان مختلف‌از جهة علامت را . واز جانب راست این درجه برآید دو خادم نیکو روی ویا رسا وازجانب چپ او برارید مردی ساقها او برهنه سبدی خرماءِ تروز نبوران کشته هر که بدین درجه زاید نیك مرد و پارسا باشد وتنگك عیش وبدخو وبیفرمان بود .

آغاز: الحمد لله رب العالمین و الصلوة و السلام علی رسوله محمد وآله ـ الطاهرین بررأی ارباب خرد پوشیده نماند که فرمان پادشاه مشرق و مغرب خلد الله سلطانه رسید بکمترین بندگان تا کتاب تنکلوشای بابلی را مطالعه کند و اندیشه و خاطربر گمارد و جهت کند تا هرسخنی که درین کتاب برمز نبشت گشاده گرداند و چون بر اسرار این علم واقف گشت بعبارت فارسی شرح دهد و آنچه روی نموده باشد آشکارا بیان کند از جهت کتاب خانه خاص‌را هرچند که سرمایه و قوة بنده درین چندان نبود اما بنابر اشارت آنحضرت بطاعت داری فرمان مشغول گردد ایزد تعالی ببرکات همت و اشارت خداوند عالم خلد الله‌ملکه توفیق‌وهدایت روزی کندانشاءالله .

پایان: درجه‌سی اماز برج‌حوت‌برآیددرین درجه مردمانی‌بیماردرجایگاهی جمع‌شده تاقومی‌بنزدیك ایشان‌ریاحین‌آرند وازجانب‌راست‌او برایدغلامان‌خوب‌رو مانندزنبوران‌بخردی پاك وخوشبوی‌هر که‌ایشانرا‌ببیندنخواهد که‌از‌یشان‌جداشود

وازجانب‌چپ او بهی و . . . پوسیده که جز درویشان کس دیگر نخورد هر که برین درجه زاید پایهاش کار پیوسته اظهار زهد کند و مردمانرا پند دهد و قوم بسیار تبع او شوند و مال بسیار جمع کند بحرص تمام پس بمیرد و مال اووارثان او ببرند تمام شد کتاب چنانکه وعده کرده بودیم و الحمد لله رب العالمین .

[۲۵۳]

نسخه‌ای است بخط نسخ کهنه که بتاریخ ۱۰۹۲ کتابت شده‌عنوانها با شنگرف، کنارتعداد زیادی ازبرگهابریده شده و کوچکتر از سایر برگها است آثار آبدیدگی در بعضی‌برگها دیده می‌شود .

قطع:رقعی ۱۲ × ۱۸ س . جلد تیماجی قرمزرنگ سطورهرصفحه ۱۵ صفحات۲۰۰ کاغذ اصفهانی وشمارهٔ ثبت ۶۳۱۷۳ .

کتاب فقه (عربی)

کتاب فقهی است استدلالی ازیکی از فقهای شافعی وعلاوه بر اینکه‌احکام مخصوص مذهب شافعی‌را دارد درصفحهٔ ۷ نسخه حنفی‌را درردیف‌مبتدع یاد کرده: «و . . . الجمع افضل الا ان یکون امامه مبتدعاً اوفاسقاًاومتهماًبه‌اوحنفیاً» .

دربارهٔمؤلف،آنچه مسلم است ایرانی وظاهراً اهل خراسان یا هرات‌بوده درابواب مختلف کتاب عبارات فارسی زیاد گنجانیده وگویا درقرن ۱۰ یا اواخر ۹ میزیسته‌است زیرا ازعلمای قرن ۸ و۹ یادمیکند .

از کتاب شرح لباب محرر وحاوی وشرح کبیر وصغیر وروضهٔ نووی متوفی ۶۷۶(درصفحهٔ ۱۲نسخه وبسیاری‌ازدیگر صفحات).

از صاحب‌البیان ابن‌الصباغ شرح کبیر رافعی،ازحاوی صغیر نجم‌الدین عبدالغفار غزنینی سافعی (م — ٦٦٥)نیز بتکرار نقل کرده است .

همچنین از محرر تألیف ابوالقاسم عبدالکریم بن محمد رافعی غزنینی (م — ٦٢٣) وازحواشی وشروح‌محرر،ازجلال محمدبن البکری (م — ٨٩١) . بسیاریاد کرده است .

از البسیط غزالی ازعماری سرخسی درصفحه ٣٢٩ از صاحب ملخص (ابو سعید محمدبن احمدقاضی بخاری — م — ٦٠٤ درصفحهٔ ٣٩١)، از کفایه جاجرمی ،

ونیزازابوحامدمحمدبن‌ابراهیم‌سهیلی (م—٦٢٣)، از کتاب‌معرفةالحدیث‌شیخ ابوعمروبن صلاح یاد کرده . درصفحهٔ ١٢٨ ماههای فارسی ونیزعدهٔ ایام‌سال‌فارسی را یاد کرده وبین‌ماههای فارسی وورومی تطبیق میکند وازخمسهٔ‌مسترقه‌نام‌میبرد. درصفحهٔ ٢٥٤ کلمهٔ خانقاه وزاویه بکاربرده (در صفحه ٢٧١ نسخه) از ترکمانان والمتغلبه والظلمه‌یاد کرده . درصفحهٔ ٣٨٤ از کسانیکه‌درزمان‌القاهر بالله‌به فتوای استخری کشته شده‌اند یاد کرده . در صفحهٔ ٤٤٩ ازخان ابویعلی در قزوین وخان قطب دراردبیل یاد کرده وعبارت اوچنین است :

لوکان فی‌بلدخان یضاف الی رجل کخان ابی یعلی بقزوین . . . والقطب باردبیل فالنسبة‌للتعریف .

درسراسر کتاب ازآوردن عبارات‌فارسی‌دریغ نکرده :

ولوقال خدا درحق من همه نیکویی کرده است بدی ازمنست قال‌الحنفیة یکفر قال الرافعی ولیکن‌فیه تفصیل والله تعالی یقول وما اصابك من سیئة فمن نفسك ولوقال ترامن خدایم یعنی‌من‌خودآیم کفرو لوقال لزوجته تراحق همسایه نمی بایدفقالت لافقالت تراحق‌شوی‌نمیباید فقالت لافقالت‌تراحق نمیباید فقالت لا کفرت ولوقال لغیره ولاتترك الصلوة فان‌الله یؤاخذك فقال‌لوآخذنی الله‌تعالی بهمع بابی من‌المرض

والشده فقدظلمنی او قال المظلوم هذا بتقدیر الله فقال الظالم انا افعل بغیر الله کفر ولو قال لغیره
خدایرا تو نشانده‌ای تا همه آن کند که تو گویی یا خدای باز بان تو بر نیایند کفر وولو قال
لامراته مراسیم نسیت فقالت تکذب فقال لو شهدت الملایکه والانبیاء مراسیم
نیست لم تصدقهم فقالت نعم لا اصدقهم کفرت و لوقال ان آدم کان نساجا فقال پس
ماهمه جولاه بچگان باشیم کفرو لوقال کان رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم اذا
اکل لعق اصابعه فقال السامع این بی‌ادبیست کفر ولوقال لغیره احلق راسك او اقلم
اظفارك انه سنة رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم فقال لا افعل وان کان سنة کفر
وقیل لاالاان یقصد الاستهزاء ولو قال فلان فی عینی کالیهودی او النصرانی فی عین الله
او بین یدی الله منهم من قال کفر و منهم من قال ان اراد الجارحه کفر و الافلا. واختلفوا
فیما اذا قال الله فی السما فال خدا لزومی نکرد از آسمان او قال خدا بر نوشتم
کناان چنانکه تو برین کردی .

عبارات فارسی که مؤلف در کتاب الرده نقل کرده برخی از آنها از امثال
عامیانه متداول در زمان اواست و نمونه‌ای نقل میگردد :

سیر شدم از قرآن

سیر شدم از نماز تا کی کنم این بیکار

قل هو الله احد را پوست ببردی

خدای جهان کردی که سیم خویش از تو بستانم

من بوده و نابوده ندانم

محمد درویشك بوده

وهر که خدارا باین نام یا باین کنیت بنده است

دیراست که بیکار نکرده‌ام

خردمند درکاری نیاید که بسر نتواند بردن

خوش کاری است بی‌نمازی

مرا بمحشر چه‌کار ومرا ازقیامت چه ترس

لعنت برشوی دانشمند باد

عام را درکاسه ترید نتوان کرد

درم باید علم بچه‌کارآید

شو علم بکاسه اندر بشکن

شاد مباد آنکس که بشادی ما نیست

من چه کرده‌ام تا توبه کنم

لعنت برتوباداوبر مسلمانی تو

آغاز: بعدالسلام فلاقطعا و یجب ستر العورة في الصلوة وغيرها واوفي الخلق واو موضع مظلم و عورة الرجل والامه والمكاتبه والمرتدة و حرالبعض مابين السرة والركبه وليستا من العورة لكن يجب ستر شيء منها لتحقق الواجب و عورةالحرة جميع بدنها الاالوجه واليدين الى امرعين ظهرا وبطنا حتى اوظهرت شعرة من راسها في الصلوة بطلت صلوتها وشرط انى الساتر وكفى السراويل الضيق والتطين وان وجدالثوب وان يشتمل المستور اما باللبس كالثوب والجلد واما بغيره كالتطين فاما الفسطاط وان ضاق فلاويكفى في الستر ان يستر من الاعلى والجوانب لاالاسفل فلو صلى على موضع عال يرى من الاسفل عورته لم تبطل و لوراى في الركوع عورة منجيبه اومن ثقبة . . . و يندفع بشدالوسط و وضع اليد على الثقبه و يجب لبس الحرير اذ الم يجد غيره ولوقدر...على ان يتخذ من الحشش مايستربه وجب ذلك ولا

یلبس النجس فی الصلوة و وجب خارجها وان لم یجد مایستر الکل ستر السرتین و مایمکن من غیرهما ..

پایان : فاذا حضر الاخ حلف له ایضا فان اقامت بینة ان الکل لها ولاخیها سمعت وثبت حق الاخ ویجوز . . . علی حق اجرا الماء علی سطحه اوارضه وحق طرح التاج فی ملکه اذا رآه مدة طویله بلامانع ولا یکفی قول الشهود راینا ذلك سنین وان کان ذلك مستند .

[۳۵۳]

نسخه‌ایست بخط نسخ تحریری شیوهٔ ترکی حدود قرن ۸ . پس از ٤٣٠ گویا ٢ برگ از نسخه افتاده نسخه اول و آخر ندارد . عنوانها با شنگرف است .

قطع : خشتی ١٤ × ٢٢ جلد ندارد کاغذ : ترکی شکری رنگ . صفحات : ٧٣٨ ص .

سطور هر صفحه : ٢٥ . شماره ثبت : ٦٣٢٠٠

قرآن (عربی)

جزوه‌ای است از قرآن مشتمل بر سورهٔ اعلی ، غاشیه ، فجر ، بلد ، شمس ، لیل ، الضحی ، انشراح . تین ، العلق ، القدر ، البینة ، الزلزال ، العادیات ، القارعه ، التکاثر .

بهمین ترتیب پس از پایان قرآن دعای ختم قرائت . این جزء و ٢ جزء دیگر وقف است بر مسجد . . . تهران .

[۳۵۴]

نسخه‌ایست از محمد تقی پسر آقا بزرك بخط نسخ ، پشت برگ نخستین وقفنامه بتاریخ ١٣٤١ نوشته شده .

قطع : وزیری۱۶ × ۲٤/٥ جلد : تیماج‌قرمز کاغذ : فرنگی ضخیم‌دارای ۹ برگ سطور صفحه‌هر ۱۲ شماره ثبت ۶۳۲۰۵ .

قرآن (عربی)

بخشی‌است ازقرآن مشتمل برسورهٔ فاتحه الکتاب تا اوائل سورهٔ بقره . . .

[۲۵۵]

نسخه ایست بخط نسخ‌ازمحمدتقی بن‌آقابزرك بتاریخ ... پشت نخستین برك وقفنامه بتاریخ ۱۳٤۱ نوشته شده .

قطع : وزیری۱۶ × ۲٤/٥ جلد : تیماجی قرمزصفحات تعداد برك : ۹سطور هرصفحه : ۱۲ کاغذ : فرنگی ضخیم‌شماره ثبت : ۶۳۲۰۶ .

قرآن (عربی)

بخشی است ازقرآن ازآغاز سوره‌الرحمان تا پایان سورة الحدید .

[۲۵۶]

جزوه‌ای دیگر ازقرآن مزبوراست بخط نسخ محمد تقی پسرآقا بزرك بتاریخ ... وقفنامه درپشت نخستین برگ‌موجود است .

قطع وزیری : ۱۶ × ۲٤/٥ جلد : تیماجی قرمزتعداد برگ : ۱۱ سطورهرصفحه : ۱۲ سطر شماره ثبت قبلی ؛ ۶۳۲۰۷ .

کنز العرفان (عربی)

آیات الاحکام ازفاضل مقداد سیوری (م۸۲۶) رجوع شود به ذریعه ج ۱ :۴۲

فهرست مشار - چاپی عربی .

[۲۵۷]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق خوب ... مورخ ...

قطع : رحلی ۱۸ × ۳۲ س جلد : تیماجی قهوه ای کمرنگ ترنج واصله دار صفحات :
۴۷۴ سطور هر ص : ۲۳ . کاغذ : ضخیم آهار دار دو رنگ سفید و آبی شماره ثبت :
۶۳۲۲۰ .

لوامع الأنوار العرشیه (عربی)

شرح بر **صحیفهٔ سجادیه(ع)** ازسیدمحمدباقر ملاباشی (م -- ۱۲۴۰) فرزند سید محمد موسوی شیرازی .

وی هر یك از ادعیه صحیفه سجادیه را در یك « لمعه » شرح کرده و برای هر لمعه خطبه ودیباچه‌ای جداگانه ساخته و نام و نسب خود را درآن یاد کرده . مجموع کتاب دارای ۵۴ لمعه درشرح ۵۴ دعای صحیفه است و بطوریکه مؤلف در پایان لمعه ۵۴ نوشته‌در روز شنبه ۱۲ شعبان ۱۲۳۲ از تألیف آن فراغت یافته وبنوشته ذریعه در ۱۲۲۸ آنرا آغاز کرده (این بنده اجزاء اولیه آن را ندیده‌ام) .

این شرح همانگونه که صاحب ذریعه (درذریعه ودراعلام الشیعه) وصاحب اعیان الشیعه نیز گفته‌اند ، بسیار دقیق وعارفانه است اشعارفارسی وعربی بمناسبت معانی عرفانی درآن یاد شده . خود او درپایان کتاب ، دربارهٔ آن چنین گوید :

« ان لا یغفلوا عن دقائق مبانیه وحقائق معاینه وفنون بدایعه وانواع صنایعه ومار تحت به فقراته من المحسنات اللفظیه والمعنویه والنکات البیانیه والبدیعیه و ما اشتملت علیه من المسائل الکلامیه و العقائد الاسلامیه و العلوم الحکمیه - والمعارف العرفانیه و ما انطوت علیه من الاسرار الجبروتیه و الرموز الملکوتیه والدقائق التنزیلیه و الحقائق التاویلیه المتعلقه بهذاالتنزیل السماوی ولعمری ان نفایس تحقیقات کاعین اللؤلؤ والمرجان وعرایس تدقیقات لم یطمثهن انس قبلی و لاجان و مخدرات اسرار . . . »

تاریخ وفات مؤلف راصاحب ذریعه پس از ۱۲۳۲ (وذریعه ودر اعلام الشیعه) اما امین عاملی در اعیان الشیعه نوشته « وی در ۱۳۴۲ درگذشته ودرتکیه خواجه حافظ در شیراز مدفون گشته » .

عمر رضا کحاله نیز (ظاهراً باستناد نوشتهٔ اعیان الشیعه) تاریخ مزبور را ضبط کرده . رجوع شود به ذریعه ۱۳ : ۳۴۶-۳۴۷ طبقات اعلام الشیعه ج ۳ : ۱۹۰-۱۹۱ اعیان الشیعه ج ۴۲ : ۱۰۳ ، معجم المؤلفین ۹ : ۹۵

پایان: هذا آخر ادعیة الصحیفة السجادیه بتما مهاتم شرح المسمی بلوامع الانوار العرشیه علیه و علی ابائه و ابنائه صنوف الا لاء والتحیه فی عصر یوم السبت لاثنی عشر مضت من شهر شعبان المعظم سنه اثنین وثلثین ومأتین والف من الهجرة النبویة . . . . لا اکاد اخلص من العنی الفاضح و علی الله لاافلنجا من الغباوه و علیه التوکل فی البدایة والنهایة ومنه التوفیق والهدایة الحمدلله رب العالمین وخلیفته الحافظ لدینه المبین .

---

(۱) درنسخه : فلنجا . صواب آنست که نوشتیم

[۲۵۸]

نسخه ایست (از لمعه۲۷ تا آخر) بخط شیخ ابوالقاسم شریف در۱۲۸۰ نوشته شده کاتب در پایان نسخه رقم دارد ودر زیر رقم او این شعرآمده :

غرض نقشیست کز ما بازماند که عـالم را نمی بینم بقائی

در این نسخه درپایان لمعه ۴۴ (ص ۲۴۴) تاریخ فراغت از تألیف باحروف،۱۲۳۳ نوشته شده و اگر غلط کاتب نباشد معلوم میشود این لمعه پس ازلمعه ۵۴ تألیف شده است . همچنین در پایان لمعه ۴۸ ش ۳۴۴ (بـا حروف) آمده وگویا این نیز غلط کاتب است . این نسخه مجلد دوم لمعات واز لمعه ۱۷ آغاز شده .

آغاز . الحمدلله الذی خص ثغورالمسلمین بحبیبه ... وبعد فیقول .. محمد باقربن سید محمد من السادة الموسویه هذه اللمعه السابع والعشرون ... وکان من دعائه لاهل الثغور، الثغور جمع بفتح الثاء المثلثه واسکان الغین المعجمه وهومایلی دارالحرب و موضع المخافه من خـروج البلدان و فی النهایه هرموضع یکون حدا فاصلابین بلادالمسلمین والکفاروهو موضع المخافه من اطراف البلاد والمراد باهل الثغور المرابطون بهاوالملامون لها لحفظها ویدخل فیهم من کان الثغر بلده و کان ساکنا فیه اذا وطن نعنه علی المحافظه و تسمی الاقامه بالثغور رباطاومرابطه کان الرابط اصله الشد و لما کان من الفریقین یربطون خیولهم فی ثغرهم و کل معد لصاحبه تسمی ملازمه .

عنوانها وعبارات صحیفه ، بشنگرف وبقلم ثلث است . این نسخه نیزازنسخ کتابخانهٔ سلطان العلماء بوده که بکتابخانه‌مرحوم امام جمعه منتقل شده وخط ومهرمربع وی که‌نقش آن « جعفربن محمد سلطان العلماء» است بر پشت نخستین برگ دیده میشود .

قطع رحلی ۳۵/۵=۲۲ س ج نیماجی سبز رنگ صفحات ۴۱۸، سطور ۲۹. کاغذ: فرنگی شکری آهار مهره شماره ثبت ۶۳۲۲۵

مشترکات (عربی)

صاحب ذریعه در حرف «م» از این کتاب (که هنوز بطبع نرسیده و آقای سید عبدالعزیز طباطبائی بنابه استدعای نگارنده به نسخه اصل آن در نزد مؤلف محترم مراجعه کرده‌اند و آنچه مادراینجا مینویسیم منقول از نامهٔ آقای طباطبائی است) کتابی بنام مشترکات الرجال تألیف مولا محمدعلی بن احمدبن کمال‌الدین حسین استرآبادی متولد ۱۰۱۰ و در گذشته در ۱۰۹۴، داماد و شاگرد مجلسی معرفی کرده‌اند.

صاحب ذریعه نوشته‌اند که مولا محمدعلی ازمجلسی اول واز محمد سراب تنکابنی روایت میکند وترجمهٔ اودر تکملهٔ امل‌وروضات‌الجنات در ضمن ترجمهٔ مولاعنایةالله کوپائی آمده.

بطوری که آقای طباطبائی نوشته‌اند« درذریعه اول وآخر مشترکات استرآبادی نقل نشده » ولذا نمیتوان یقین داشت که کتاب حاضر همان مشترکات الرجال استرآبادی مذکور در کتاب ذریعه است.

مؤلف این کتاب از مولا محمد امین کاظماوی جامع الروات اردبیلی نقل کرده است.

ولذا بنظر میرسد که مؤلف این کتاب نمیتواند محمدعلی استرآبادی متوفی ۱۰۹۴ باشد زیرا همانگونه که گفتیم دراین کتاب از صاحب جامع‌الروات نقل شده واو درهزار وصد و اندی وفات کرده است بنابراین مؤلف این کتاب متاخر از اردبیلی است.

این کتاب دارای چند باب وچندبحث است و تفسیر مطالب کتاب راخود دردیباچه بدینگونه آورده :

اشتراك راویان یا تنهاباإسم‌راوی دیگر است یاباإسم او وپدرش ویااشتراك درانساب والقاب است و ما نخست راویانیکه در اسم مشترك کنند ثبت میکنیم‌سپس بترتیب به مشترکان‌در نام پدر نسب ولقب میپردازیم باترتیب حروف الفباء .

[۲۵۹]

نسخه‌ایست بخط نسخ تحریری قرن ۱۲ و به ضمیمه نسخهٔ چاپی مقدمه رجال بوعلی (توضیح‌المقال است) واین نسخه صفحه ۷۲-۲۲۵ دفتر است .

دیباچه ومقدمه‌وخطبه‌ای ندارد و از فصل سوم شروع میشود پشت نخستین برگ آن نوشته شده«مشترکات‌الرجال»بالای صفحه اول نوشته ای بوده که سیاه شده .

قطع رحلی ۲۲ × ۳۵ س جلد تیماج قرمز بدون مقوا ـ صفحات ۲۲۵ تعداد سطر ۳۰ کاغذ : فرنگی ضخیم‌شماره ثبت : ۶۳۱۰۶ .

آغاز : الفصل‌الثالث فیما یمتاز مشترکات اسامی‌الرجال مما نص به جماعة من جهابذة العلماء ومهرةالفضلاء ممن له قدم راسخ فی تشخیص الحال وتحقیق المقال وقد جمعها شیخناالجلیل والحبر النبیل‌الشیخ فخرالدین‌الطریحی رحمةالله علیه والتقطها مما ذکره‌العلماءالکرام والفضلاء الاعلام فی تراجمة احوال‌الرجال و هذبها الشیخ العالم الفاضل المولی محمد امین الکاظماوی رحمه‌الله تعالی بعض التهذیب مع زیادات انتقاها من‌المنتقی و استقصاهاالمولی الالمعی الحاج محمد

الاردبیلی من تلامذة الفاضل المجلسی النازل بالغری ثم صارالحایری فی تألیفه
المسمی بجامع الرواة ودافع الاشتباهات اخذا من تفاصیل اسانیدالاخبار واعتمدت
غالباً علیه بعد ما جربته مرارا بمراجعةالاصول والاجواب فی اسانید الروایات
الواقعة فی کتب الاصحاب الثقات والمنقول عنه ره انه الف ما جمعه فی رجاله فی
خمس و عشرین من السنین شکرالله مساعیهم الجمیله بحق الائمة المعصومین
صلوات الله وسلامه علیهم اجمعین و بقی فی الزوایا خبایا تطلع علیها باجمعها فی
تضاعیفها ثم نذکر فی ذیله ما نبه به صاحب المنتقی مما اشتبه من اسانیدالمشایخ
العظام فی تضاعیف الکتب الاربعة انشاءالله تعالی و کان الباعث لهم علی الاطلاق حتی
احتیج الی تتبع الممیزات ما نبه به بعض الفضلاء وهو ان القدماء کانوا یدونون فی
مؤلفاتهم ما وصل الیهم فی المعانی المختلفة بطریق واحد فیذکرون المسند مفصلا
فی اول امر بحیث لایبقی فیه التباس للناس ثم یحملون الباقی اعتماد اعلی ماسبق
منهم حذرا من مطویل الکلام وتضییع المرام و لما ظفر طائفة من المتأخرین بها
و فرقوها علی ماراوا فی المؤلفات لمناسبات العنوانات غفلوا عن الدقایق الملحوظة
والفوایدالمکنونة لظهور الامر فی اول الوهله عندهم فاثمر ذلك حصول الشبهة علی
من ورائهم من المعتنین بشانهم والمقتفین بآثارهم کسایر نظایره من الارسال و
الانقطاع والاضمار وسقوط الواسطه وحدوث التعلیق بلا ضرورة ملجئة و قریباً من
ذلك ذکر المحقق المدقق شیخنا الجلیل النبیل الشیخ الحسن بن الشهید الفاضل
فی المنقی وعمدة الغرض الارشاد الی نیل البغیة لاظهار التهمة فانهم قدس الله اسرارهم
قد بذلوا جدهم و جهدهم فیما وسعهم وتیسر لهم من جدهم بفضل ربهم فطریق
التخلص من تلك الورطات کمانبه علیه فی المنتقی تتبع تلك الاسانید فی تضاعیف
الابواب فانها لامحالت یوجد مفصلا فی عدة مواضع یکون الناقل لها قد

اخذ ها فيها بالصوره التى كانت عليها فى الكتاب الاول فبالممارسة التامة يعلم ان اكثر الطرق متحدة فى الاصل و ان التعدد طار عليها فيستعان ببعض على بعض فى مواضع الشك و محال اللبس و يتبين ذلك ايضاً من مراجعة كتب الرجال كالفهرست والنجاشى و مشيخة الفقيه والتهذيبين و لملاحظة الطبقات اثر عظيم فى هذا المعنى فينبغى لطالب الاستبصار عدم المساهلة فيما ذكر من المعيار كى يحصل قوة الظن فى اعتبار ما يحتاج اليه من الاخبار فان تحصيل اقوى الظنون من فرايض الفنون وستطلع فى البحث الرابع و تضاعيف الكتاب بما فيه بغية الطلاب فى كل باب انشاءالله الوهاب ثم اعلم ان الاشتراك الواقع فى الروات اما ان يكون فى مجرد اسم الراوى اومع ابيه اوفى الانساب والالقاب كل ذلك على الترتيب المالوف الى فيذكر اولا ما اشترك فيه مجرد الاسم فقط اومع ابيه ثم يردف بعد الاتمام و اشباع الكلام بما اشترك من الاسماء فى الانساب والالقاب كل ذلك على الترتيب المالوف...

پايان: و مما يشتبه على بعض الناس جيحان وجيحون . فجيحان نهر بالشام وجيحون نهر بلخ وراء بلاء ماوراءالنهر وسيحان وسيحون فالاول ممره من الشمال الى الجنوب واما جيحون فيخرج من بلاد بدخشان ويجرى الى حدود بلخ .والشعيرى نسبة لعبدالله بن محمد الشعيرى اليمانى من اصحاب الكاظم ع ويقال ايضاً لاسماعيل بن ابى زياد السكونى الشعيرى اليمانى المشهور من اصحاب الصادق (ع) نسبة الى موضع ببلاد هذيل من بنى مضر وقد يكون نسبة الى اقليم ببلاد اندلس ، ويكون ايضاً نسبة الى محلة ببغداد والزعفرانى نسبة الى زعفرانه ببغداد التى منها الحسن بن محمد صاحب

الشافعی و قد یقع النسبة الی زعفرانیه همدان، الیه ینسب القسم بن عبدالرحمن شیخ الدار قطنی والسلمی بالسین المهمله واللام المخففه قال فی المغرب السلم بفتحتین من العضاد هی کل شجر معظم وله شوك وبواحدته سمی سلمة بن صخره ، و کنی ابوسلمه زوج ام سلمه قبل النبی ص وقد یکون بفتح السین و کسر اللام نسبة الی بطن من انصار بنی سلمه کما قاله فی المغرب والصحاح وقد یکون بضم السین وفتح اللام نسبة الی سلیم قبیلة من الیمن منهم محمد بن مسعود العیاشی السلمی وقد یاتی للدلالة علی النسبة بادخال اللفظه فی باب التفعل فیقال تمعدد الرجل اذا انتسب الی معد ابی العرب وتقیس اذا نسب الی قیس وهو ابو قبیله وتلقمن اذا تزی بزی لقمن وتسلمن اذا تزی بزی سلمان وتمقدد اذا تزی بزی مقداد انتهی ماتیسر علی العجال مما نسج فی هذا المنوال و الحمدلله المتعال فی المبدء والمال وفی جمیع الاحوال .

قطع رحلی ۲۲ × ۳۵ س جلد تیماج قرمز بدون مقوا . صفحات ۲۲۶ . تعداد سطور هر صفحه ۳۰ کاغذ فرنگی شکری رنگ . شماره ثبت قبلی ۶۳۱۰۶

فقه **(فارسی)**

کتاب فقهی است از شیعه با اندکی استدلال و در آغاز فصل هایی در اصول عقاید و در اصول فقه دارد .

شیوهٔ نگارش این کتاب نشان میدهد که درحدود قرن پنج یا اوائل شش تألیف شده .

مؤلف ازهیچ یك ازعلمای شیعه جز سید مرتضی وشیخ طوسی (که‌باعنوان خواجه ابوجعفرطوسی ازاو یاد میکند) یاد نکرده ازعلمای عامه نیز گاه گاه نام برده درفصول نخستین کتاب که درباره اصول عقاید است عقاید شیعه را بـا ضمیر غائب (بدینگونه:این طائفه‌اعتقاد کرده‌اند)نقل کرده‌است‌ولی آنچه‌مسلم‌است مؤلف ازفقهاء شیعه مذهب‌بوده .

آغاز: پس چنانکه مؤمن بااین شرایط مخاطبست کافر نیزهم مخاطب‌باشد وآنکه‌کافر عبادت ازوی صحیح‌نباشد با وجود کفر لازم نیاید که مخـاطب نباشد بعبادات شرع ووجود کفرمرکافر را چون وجود حدث‌است مر محدث را با وجود حدث نماز صحیح‌نیست پس چنانکه برمحدث واجبست که طهارت کند تانماز از وی صحیح‌باشد بر کافر نیزواجبست که ایمان‌آرد تا عبادات ازوی صحیح باشد و چون‌خدای تعالی میفرماید که یا ایها‌الناس اعبدواربکم وکافر درین‌خطاب‌داخلست پس‌عبادت‌بروی واجب‌باشداگر گویند که‌اگر بر کافرعبادت‌واجب‌بودی‌قضاء نماز... وچنین نیست جواب گویند که وجوب قضا تابع وجوب ادا نیست بلکه‌آن بدلیلی دیگرمعلوم باشد که اگرقضا تابع ادا بودی بایستی که چون نمازجمعه فایت شود قضای‌آن واجب‌بـاشد وبر زن حایض قضای نماز ایام‌حیض‌واجب باشد ونیست‌پس معلوم شد که وجوب قضا تابع وجوب ادا نیست.فصل واعتقاد کرده‌اند که خدای تعالی تکلیف مالایطاق نکند زیرا که تکلیف کردن کسی را بچیزی که وی نتواند وبر آن قادرنباشدقبیح باشد وخدای تعالی قبیح نکند چنانکه عاجزی برجابماندهٔ را تکلیف دویدن کردن ونابینا را تکلیف‌نوشتن کردن ومعجم ونقط راست برزدن .. واین‌دروسع‌وقدرت ایشان‌نیست پس تکلیف بدین قبیح بود...

پایان: و پشت بر قبله بنشیند و باسکینه و آرام باشد و مجلس خود را از بازی و مزاح دور دارد و درمیان دو کس در محل و نظر و اشارت یکسان گرداند و ابتدا بسخن نکند تا خصمان ابتدا کنند و اگر ایشان خاموش باشند ایشانرا گوید که از برای کاری آمده‌اید بگوئید و اگر یکی دعوی کند باید که دعوی وی مستند بود بعلم چنانکه گوید فلان‌چیز که در دست وی‌است حق منست و در دست وی بنا حق است و باید که آن چیز معلوم باشد که اگر گوید جامه یا سرایی درست نباشد و چون صحیح باشد مدعی علیه را گوید چه‌میگوئی در آنچه دعوی میکند اگر اقرار آرد و او از آنجمله باشد که اقرار وی صحیح بود الزامش کند و اگر ویرا شناسد بنام ـ و یا بینهٔ نسبش عادل باین گواهی و اگر مدعی علیه انکار کند مدعی را گوید چه میگویی اگر گوید گواه دارم بفرماید تا حاضر گرداند اگر گوید غائب است کسی معین کند تا گواه‌را حاضر گرداند و چون حاضر گرداند و پسندیده‌بود حکم کند بدان و اگر گواه یکی بیش نباشد سوگندحق مدعی باشد و اگر دو زن بیش نباشد هم‌چنین و اگر گواهش نباشد سوگند حق مدعی علیه‌باشد اگر مدعی خواهد که سوگند دهد پس از آن ویرا وعظ گوید و از خدایش بترساند و از عاقبت‌سوگند دروغ ویرا آگاه کند اگر خواهد که ویرا سوگنددهد باید که‌صلح‌را بوی‌عرضه کند اگر راضی شود از امینان حاکم بعضی بر بن‌قیام نمایند و اگر خواهد حاکم بنفس خود میان ایشان صلح حکم کند و اگر بصلح راضی‌نشود سوگندش‌دهد و چون سوگندخورد دعوی مدعی ساقط گردد والله اعلم بالصواب و الیه‌المرجع والمآب تم‌الکتاب .

[۲۶۰]

نسخه‌ایست بخط نستعلیق مورخ ۹۳۵ عنوانها بشنگرف است دربعضی صفحات افتاده‌های متن درحاشیه جبران شده ونسخه فاقد هرگونه آرایش است ازآغازاین‌نسخه چند فصل‌افتاده .

قطع : ١٥/٥ × ١١/٥ جلد تیماج ضربی مشکی . کاغذ : سمرقندی . صفحات: ٤٤٥ سطور هرصفحه ١٥ . شماره ثبت ٦٣٢٥٣

عوالم العلوم (عربی)

تألیف **میرزا عبدالله‌بن نورالله بحرانی** (قرن ١٢ ـ ه) .

نسخه دیگری ازاین کتاب درهمین فهرست ۱۹۳ و درفهرست ٤ : ص ٤٤ سپهسالار جلد ١ ص ۲۷۹ معرفی‌شده .

ونیزرجوع شود به ذریعه١٥ ص ٣٥٦ .

[۵۴]

نسخه‌ایست بخط نسخ تحریری قرن ١٣ شامل جلد ١٦ شانزدهم (دراحوالات‌حضرت امام حسن ع وحسین ع) .

این کتاب نیزجزء کتابخانه سلطان العلماء بوده وبرپشت نخستین برگ‌آن خط ومهر وی دیده میشود .

ذیل

موضوعاتیکه درذیل این فهرست آمده بدین ترتیب است :

۱ ـ فهرست نسخ معرفی شده بترتیب شماره .

۲ ـ فهرست نسخ معرفی شده بترتیب الفباء .

۳ ـ فهرست نسخ فارسی شناخته شده درفهرست ۷ .

٤ ـ فهرست نسخ عربی « «

۵ ـ فهرست موضوعی نسخ معرفی شده بارعایت ترتیب الفبایی .

٦ ـ فهرست عمومی اسامی کسان ، جایها کتب .

انساب مواد این فهرستها را **آقای ابراهیم دیباجی** بطورکامل دقیق تهیه وفیش برداری ومرتب کرده‌اند یکی‌ازهمکاران ادارهٔ بررسی‌وتحقیق نوشته است . نمونه‌های چیده شده آنرا نیز آقای دیباجی دیده‌اند .

۷ ـ عکس چند صفحه ازچند نسخه ممتاز .

۸ ـ تعلیقات ومستدرکات ج ٦ و ۷ .

فهرست کتابهای معرفی شده

به ترتیب شماره

۸ر۱۹	الردعلی النسفی	»	۱۳۰
۸ر۲۰	العویص	»	۱۹۶
۸ر۲۱	اقسام المولی	»	۱۷
۸ر۲۲	تفضیل امیر المؤمنین (ع) علی سائر الاصحاب	»	۵۰
۸ر۲۳	حدیث نحن معاشر الانبیاء (رسالة فی...)	»	۱۰۵
۸ر۲۴	مسائل فی الغیبة	»	۳۵۱
۸ر۲۵	جواب باقلانی	»	۶۵
۸ر۲۶	النص علی امیر المؤمنین (ع) (رسالەفی اثبات...)	»	۳۸۹
۸ر۲۷	حدیث ماریۀ قبطیه	»	۱۰۴
۸ر۲۸	مسائل متفرقه ازشیخ مفید	»	۳۵۲
۸ر۲۹	الامامة طوسی	»	۱۸
۸ر۳۰	اصول الدین	»	۱۵
۸ر۳۱	جبر وقدر	»	۵۹ـ۶۰
۸ر۳۲	اوصاف الاشراف	»	۲۲
۹ر۱	مراة الاخرة فیض	»	۳۴۰
۹ر۲	میزان القیامة؟	»	۲۷۴
۹ر۳	غنیة الانام فی معرفة الساعات والایام	»	۲۰۰
۹ر۴	اختیارات الایام مجلسی	»	۶
۹ر۵	ترجمۀ اختصاص مفید	»	۴۴
۹ر۶	تقویم شرعی	»	۴۲

۱۰	الاربعین شیخ بهائی	»	۷
۱۱ر۱	ارجوزه تاریخیه	»	۷
۱۱ر۲	خلاصة الابحاث عن مسائل المیراث	»	۱۱۵
۱۱ر۳	ارجوزة فی الزکاة	»	۹
۱۱ر۴	ارجوزة فی الهندسة	»	۸
۱۱ر۵	التیسیر فی القراات السبع	»	۵۸
۱۲ر۱	الفوائد الغرویة	»	۲۰۴
۱۲ر۲	ارجوزه رجالیة	»	۸
۱۳	ارشاد القلوب	»	۱۰
۱۴	الاستبصار	»	۱۰
۱۵ر۱	الفوائد الحائریة	»	۲۰۳
۱۵ر۲	الاستصحاب	»	۱۱
۱۵ر۳	الدرة النجفیة	»	۱۱۹
۱۶	الاستیعاب	»	۱۲
۱۷	اشارات الاصول	»	۱۳
۱۸ر۱	تجوید القران	»	۳۱
۱۸ر۲	اصول خطوط ستة (قلمیه) صیرفی	»	۱۵
۱۸ر۳	اعتقادیه خاتون آبادی	»	۱۶
۱۹	انوار التنزیل واسرار التأویل	»	۱۸
۲۰	»	»	۱۹

۱۲۰ر۳	کلمات عشره همدانی	»	۲۳۶
۱۲۰ر٤	میزان العقاید	»	۳۲۳
۱۲۰ر٥	ذکریه همدانی	»	۱۲٥
۱۲۰ر٦	مصلحت نامهٔ لقمان	»	۱٤۱
۱۲۰ر۷	رساله سیر وسلوك	»	۱٤۱
۱۲۰ر۸	سیر وسلوك وعرفان وتصوف (رساله‌درعرفان)	»	۱۳۱
۱۲۰ر۹	نصحیت نامه	»	۳۲٤
۱۲۰ر۱۰	منشآت اهل تصوف	»	۳۲٥
۱۲۰ر۱۱	رساله معرفة الله	»	۳٦۰
۱۲۰ر۱۲	باب حادی عشر (بخش ...)	»	۳۲٥
۱۲۱ر۱	رجال تنکابنی	»	۱۲۹
۱۲۱ر۲	الدرةالبهیة (چاپی)	»	۱۲۹
۱۲۲	رساله عملیه	»	۱۳۱
۱۲۳	الروضة البهیة	»	۱۳۳
۱۲٤	روضة الصفا	»	۱۳٤
۱۲٥	ریاض المسائل	»	۱۳٤
۱۲٦	زبدهٔ اردبیلی	»	۱۳٥
۱۲۷	زبدة التصانیف	»	۱۳٦
۱۲۸ر۱	الزوراء دوانی	»	۱۳۷
۱۲۸ر۲	صلاة الجمعة	»	۱۷۷
۱۲۸ر۳	» »	»	۱۷۹

۱٤٤/۱	الشکریه	»	۱۷۰
۱٤٤/۲	العوامل فی النحو	»	۱۹٥
۱٤٤/۳	شرح العوامل فی النحو	»	۱٦۰
۱٤٤/٤	رساله وضعیه	»	۳۹۷
۱٤٤/٥	موضوعات العلوم	»	۳۲۹
۱٤٥/۱	قواعد الاحکام	»	۲۱۹
۱٤٥/۲	شرح عبارتی از قواعد	»	۱٦۱
۱٤٦	شرح کافوریه	»	۱٦٦
۱٤۷	شرح کافی	»	۱٦۸
۱٤۸	شرح مصباح	»	»
۱٤۹	شرح نهج البلاغه	»	۱٦۹
۱٥۰	شوارق لاهیجی	»	۱۷۲
۱٥۱	شواهد النبوة	»	۱۷۲
۱٥۲	الصافی فیض	»	۱۷٤
۱٥۳	» »	»	»
۱٥٤/۱	صافی (شرح قزوینی بر کافی)	»	۱۷٥
۱٥٤/۲	» »	»	۱۷٦
۱٥٥	صحاح اللغة	»	۱۷٦
۱٥٦	علل الشرایع و الاحکام	»	۱۸٦
۱٥۷/۱	عوالم العلوم	»	۱۹۳

١٧٥	الکافی کلینی	»	٢٢٣
١٧٦	»	»	٢٢٥
١٧٧	»	»	٢٢٦
١٧٨	کشف الغمة فی معرفة الأئمة	»	٢٢٩
١٧٩	» »	»	٢٣٢
١٨٠	کنز الفوائد	»	٢٣٧
١٨١	»	»	٢٣٨
١٨٢	الکواکب الدریة (تخمیسات)	»	٢٣٩
١٨٣	گوهر مراد	»	٢٥٥
١٨٤	اللباب المعنوی فی انتخاب المثنوی	»	٢٥٦
١٨٥	مجالس المؤمنین	»	٢٥٧
١٨٦	المجالی	»	٢٥٨
١٨٧	مجمع البحرین	»	٢٥٩
١٨٨	مجمع البیان	»	٢٦٠
١٨٩	مختلف الشیعة	»	٢٣٥
١٩٠	»	»	٢٣٦
١٩١	مدارك الاحکام	»	٣٣٦
١٩٢	»	»	٣٣٩
١٩٣	»	»	٣٩٩
١٩٤	مراح الارواح	»	٣٤٠

۱۹۵	مسالك الافهام	»	۳۴۴
۱۹۶	»	»	۳۴۵
۱۹۷	»	»	۳۴۶
۱۹۸	المستطرف من كل فن مستظرف	»	۳۵۳
۱۹۹	مشارق الشموس	»	«
۲۰۰	»	»	۳۵۴
۲۰۱	مشرق الشمسين	»	»
۲۰۲	مصباح المتهجد	»	۴۵۵
۲۰۳	»	»	۳۵۶
۲۰۴	مصفاة الاشباح ومجلاة الارواح	»	۳۵۷
۲۰۵	مطالع الانوار	»	۳۵۸
۲۰۶	مطول	»	»
۲۰۷	معجم البلدان	»	۳۵۹
۲۰۸	»	»	۳۵۹
۲۰۹	»	»	۳۶۰
۲۱۰	مفاتيح الاصول	»	۳۶۱
۲۱۱	»	»	۳۶۲
۲۱۲	مفاتيح الشرايع	»	۳۶۲
۲۱۳	المفاتيح فی شرح المصابيح	»	۳۶۳
۲۱۴	مفتاح الفلاح	»	۳۶۳
۲۱۵	مفتاح الكرامة	»	۳۶۴

٢١٦	مفتاح الكرامة	»	٣٦٥
٢١٧	»	»	٣٦٦
٢١٨	»	»	٣٦٦
٢١٩	»	»	٢٣٧
٢٢٠	»	»	»
٢٢١	مقتل الحسين	»	٣٦٩
٢٢٢	المناهج السوية	»	٣٧٣
٢٢٣	منتقى الجمان فى الاحاديث الصحاح والحسان	»	٣٧٣
٢٣٤	الموشحات	»	٣٧٥
٢٢٥	من لا يحضره الفقيه	»	٣٧٨
٢٢٦	»	»	»
٢٢٧	»	»	٣٧٩
٢٢٨	منهاج النشر	»	٣٧٩
٢٢٩	منهج المقال فى تحقيق احوال الرجال	»	٣٨٠
٢٣٠	منية اللبيب	»	٣٨١
٢٣١	»	»	»
٢٣٢	مهج الدعوات و منهج العنايات	»	٣٨٢
٢٣٣	المهذب البارع	»	٣٨٣
٢٣٤	ناسخ التواريخ	»	٣٨٤
٢٣٥	الناصريات	»	٣٨٤

۲۳۶	النزهة المبهجة	»	۳۸۸
۲۳۷	نقد الرجال	»	۳۹۰
۲۳۸	الوافی	»	۳۹۱
۲۳۹	»	»	۳۹۲
۲۴۰	»	»	»
۲۴۱	وسائل الشیعة	»	۳۹۳
۲۴۲	»	»	۳۹۴
۲۴۳	»	»	۳۹۴
۲۴۴	»	»	۳۹۵
۲۴۵	وسیلة النجاة	»	۳۹۶
۳۴۶	هدایة الامة الی احکام الائمه	»	۳۹۸
۲۴۷	» »	»	»
۲۴۸	یتیمة الدهر فی محاسن اهل العصر	»	۴۰۰
۲۴۹	تحریر القواعد المنطقیه	»	۴۰۳
۲۵۰	التحفة الشاهیة	»	۴۰۳
۲۵۱	شرح قصیدهٔ الکواکب الدریه	»	۴۰۷
۲۵۲	ترجمه صور درج	»	۴۱۲
۲۵۳	کتاب فقه	»	۴۱۷
۲۵۴	قرآن	»	۴۲۱
۲۵۵	»	»	۴۲۲

فهرست کتب معرفی شده

بترتیب حروف الفباء

فهرست کتب فارسی و ترکی

معرفی شده

بترتیب حروف الفبا

فهرست کتب عربی معرفی شده

بترتیب حروف الفبا

جواهر اللغه » ٧٧
حاشیهٔ ارشاد » ٧٩
» الفیه » ٨٠
» انوار التنزیل » ٨٠
» انوار التزیل » ٨١
» تحریر علامه » ٨١
» تحریر علامه از کرکی » ٨٢
» تحریر اقلیدس » ٨٢
» حاشیه‌مطول ازخطایی (ختایی) » ٨٤
» » شرح تجرید باغنوی » ٨٥
» » » » » ٨٥
» » » شمسیه » ٨٦
» خطایی » ٨٧
» خطبه مطول » ٨٧
» الروضة البهیة » ٨٨
» » » » ٨٩
» » » » ٨٩
» شرایع » ٩٠
» شرح آداب البحث » ٩١
» » تجرید » ٩١

فهرست کتابهای معرفی شده

از نظر موضوع

موضوعات:

۱ـ آداب ، اخلاق

۲ـ احادیث و اخبار

۳ـ ادعیه ، اذکار ، اوراد .

۴ـ اصول فقه .

۵ـ تاریخ و سیر ، جغرافیا .

۶ـ درایه و رجال .

۷ـ دستور زبان ، قواعد نظم و نثر .

۸ـ ریاضیات ، هیئت و نجوم تقویم و اختیارات

۹ـ شعر و دیوان .

۱۰ـ عقاید شیخیه .

۱۱ـ طب .

۱۲ـ فرهنگ لغات ، دائرة المعارفها .

۱۳ـ فقه .

۱۴ـ فلسفه ، منطق ، عرفان ، کلام ، اصول عقاید .

۱۵ـ قرآن و تفسیر ، علوم قرآنی .

۱ - آداب ، اخلاق

۲ـ احادیث واخبار

۳ ـ ادعیه، ادکار و اوراد

۴ ـ اصول فقه

۵ ـ تاریخ و سیر جغرافیا

٦ - درایة و رجال

۷- دستور زبان، قواعد نظم و نثر

۸ - ریاضیات

حساب ، هندسه ، هیئت ، نجوم ، تقویم ، اختیارات ، دفاتر خرج

۹ ـ شعر و دیوان ادبیات و منشآت

۱۰ ـ آثار شیخیه

۱۱ - طب

۱۲ ـ فرهنگ لغات و دائرة المعارف

۱۳ - فقه

۱۴ - فلسفه و کلام

منطق، اصول عقاید، تصوف و عرفان

۱۵ - قرآن و علوم قرآنی

تفسیر ، تجوید ، قراآت ، آیات الاحکام

فهرست عمومی

نامهای کسان ، جایها ، انساب کتابها

(آ)

(الف)

ب

خ

د

غ

ف

«۱» فهرست‌های کتابشناسی و نسخه شناسی که در این مجلد از فهرست یاد شده‌اند بدون ذکر شماره صفحه در این فهرست عمومی گنجانیده شد. کتابهائی که عنوان فهرست ندارند مانند هدیة العارفین نیز در اینجا آمده است

ق

و

(ه)

بسم الله الرحمن الرحيم * وصلى الله على سيدنا نبيه محمد وآله وسلم
الحمد لله الذي اوضح لعباده سبيل الرشاد * وهداهم الى طرق السداد * ولم يجعلهم يهيمون في
مذاهب الجهالات وظلم الشبهات * بل خلق لهم العقل ليتوصلوا به الى معرفة القضايا اليقينية * وبعث
لهم الرسل لبيان ما خفي عليهم من الاحكام الشرعية * ونصب الاوصياء المعصومين لحفظ
تلك الاحكام * بحيث يصل الشرع الى كافة الانام * وصلى الله على اشرف رسله وانبيائه * واعظم من
خلفاء من امنائه * محمد المصطفى وعلى المعصومين من عترته خلفائه واوصيائه * و بعد فان جماعة
من طلاب علم الفقه لما وقفوا على كتاب قواعد الاحكام * في معرفة الحلال والحرام * لشيخنا
امام المتبحرين العلامة جمال الدين ابي منصور الحسن بن الشيخ الفقيه السعيد سديد الدين
يوسف بن علي بن المطهر قدس الله روحهما ونور ضريحهما [illegible] نظرا من الكتب الفقهية *
[illegible] من المصنفات الشرعية * وجدوا فيه مسائل مشكلة * ونكات معضلة * يحتاج
[illegible] الى بحث وتدقيق * وكشفها الى بحث وتحقيق * وكرروا علي السؤال مرة بعد اخرى في عمل
[illegible] يحتوي على شرح معضلاته * وكشف مشكلاته * فمنعني من ذلك شواغل الدهر المنسوب
[illegible] اهل العصر ثم انبعث عزمي على عمل هذا الكتاب الموسوم بكنز الفوائد في
حل مشكلات القواعد * ولم اقتصر فيه على شرح ما ذكر ان فيه اشكالا لا غير بل كل مسئلة ذكرها
[illegible] الى رواية او خلاف او اجمال او كانت تلك المسئلة من الدقائق التي
[illegible]
[illegible] نقل الرواية ووجه ذلك الاجمال [illegible] المسئلة المشكلة
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] بالتراب [illegible]
[illegible] العبادة [illegible] الطهارة [illegible] الشيخ
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] الشيخ نجم الدين ابو القاسم جعفر بن سعيد
[illegible] الصلاة [illegible]
[illegible] الغسل
[illegible] الغسل والوضوء [illegible] بالتراب [illegible]
[illegible] بالتراب [illegible]
[illegible] بالتراب [illegible]

ص ۱ کنز الفوائد ج ۱ ش ۱۸۰ [illegible] ۲۳۷/۲

ص ۱ کنزالفوائد ج ۱ ش : ۱۸۰ فهرست شماره : ۲۳۷

صفحه آغاز تخمیسات کواکب‌الدریه ش : ۱۸۲

فما العتيك ان قلت اكففا همتا وما القليل ان قلت

ايحسب الصب ان الحب منكتم ما بين منسجم منه

صفحه دیگراز تخمیسات کواکب‌الدریه ش : ۱۸۲

از نخستین صفحات الناصریات ش : ۲۳۵

از آخرین صفحات الناصریات

ازآخرین صفحات الناصریات

بسم الله الرحمن الرحيم

[الحمد لله] مبدى الآلاء والمواهب، وخالق السماء والكواكب، لبسيط الدبحا والغياهب، لتكون على قدرة
صانعها برهانا، ولما سبق في حكمته عنوانا، من غير ان يتخذها آلة، او يجعلها اداة، لاستغنائه تعالى بذاته
عن الآلات والادوات، ولاستبداده بالفاعلية لجميع المصنوعات، وانظر الى حكمة الصانع بدا لخلق اصولا، ثم خلق
منها امزجة شتى فاعد كل مزاج لنوع، وجعل ابعد الامزجة عن الاعتدال، لابعد الانواع عن الكمال، وجعل اقربها من الاعتدال
لمكن مزاج الانسان، ليستوعب نفسه الناطقة، واذا نظرت في الامور وتاملت، وجدت كل شئ من الاشيا الجسمانية
كالاعضاء، وتشتاق ارادتنا الى ذلك الكمال بحقه، وشوقا بطبيعة البسيطة اذا ما فارقه، رحمة من العناية الاولى
فتبارك الله رب العالمين. قال [illegible] الحكيم الفاضل نجم الدين ابو ايوب بن عين الدولة بن نصر الله الاخلاطي الحاسب
انى تاملت كتبا كثيرة في علم احكام النجوم فوجدت اصول الاحكام على ثمانية اوجه الاول في احكام القايم الثاني في
احكام الدولة الثالث في احكام تحويلات الدول الرابع في احوال مواليد الناس الخامس في احوال طالع الانتهاء تسييرا
المواليد السادس في احوال طالع السنة وما يحدث في تلك السنة من خير وشر السابع في احوال طالع المسئلة والكلام
عليه وذلك من طالع الوقت الذي كانت فيه الثامن في احوال الاختيارات ولهم في هذه الاصول كتب كثيرة مثل
كتاب [illegible] لارسطاطاليس وكتب [illegible] والكتاب المعروف بابي قماش الممدوح في كتاب [illegible] لابي معشر وكتاب
الاربعة لبطليموس وشرحها لعلي بن رضوان المعروف الطبيب وكتاب الثمرة لبطليموس ايضا وكتاب الخصيبي في
المواليد وتحويلها وكتاب الجامع الكبير في الاحكام له ايضا وكتاب تنكلوشا اليوناني وكتاب اسطفان واعظ
الاسكندر في احوال ظهور الانبيا والمذاهب وكتاب [illegible] لواليس الحكيم الاسكندراني وكتب ماشاء الله
وكتب يعقوب بن اسحق الكندي وكتب ابو معشر البلخي وكتب [illegible] وهو تبريزى وكتاب سهل بن بشر اليهودي
وكتب [illegible] الحكيم وكتاب هرمس الحكيم وكتب [illegible] ابو القاسم المغربي وكتاب كوشيار الفارسي وكتاب الهمداني
وكتاب جاماسب وكتاب نوبخت الحكيم وكتاب ابن الفرخان الطبري وكتاب الساقي وكتب كثيرة لغير هولاء المذكورين
[illegible] وكل واحد منهم قد تكلم على هذه الاصول الثمانية التي تقدم ذكرها ولكل واحد منهم راى واحكام مختلفة
[illegible] راى الاخر [illegible] وهذه الكتب فوجدت المطالعة وتحصيل الغرض من هذه الكتب يريد
[illegible] وما لا يكثر لا يبلغ المقصود من هذه الكتب كلها ولما كان في زماننا فتن كثيرة
[illegible] وخراب البلاد وعدمت الفضايل والكتب بسبب خراب البلاد من الفتن وقلة الاشتغال بالعلوم [illegible]
[illegible] خروجي من بلدي الى بلد حتى وصلت الى الديار المصرية وصرت
[illegible] السلطان الملك الكامل فاحسن الى غاية الاحسان وكان
[illegible] وفي كل سنة كان حظي عنده اوفر مما قبل وكان من

ص ١ تحفة الشاهيه ش : ٢٥٠ (فهـ ٧ ص ٤٠٣)

ص ١ تحفة الشاهيه ش : ٢٥٠ (فهرست ٧ صفحه ٤٠٣)

فضل الله تعالى كلما احتاجوا الى مطالعة كتب بعضها بوجه وبعضها بوجه بسبب خراب البلاد وعدم الكتب القديمة
عزمت نفسي في ان اصنف كتابا يبلغ المقصود ويغني عن حمل الكتب الكثيرة ويبلغ الغرض من الوجوه الثمانية المذكورة
وقد قسمت تلك الوجوه في جداول في طول الكتاب وفي اعلاه مكتوب الفصول ومكتوب في الطول اصول النجوم التي
يكون فيه محظوظا او غير محظوظ وسنذكرها بعد بسط الجداول ومكتوب فيه ايضا الاحكام على الوجوه الثمانية
وهي تغني عن مطالعة الكتب الكثيرة وتكون اسهل لادراك المطالب والمعاني المقصودة من الفصول والمقالات
لخصتها واتممتها ولواحق كل منها جمعتها ومناقضات الخصوم اختصرتها من غير نقصان في المعنى والغرض فكان
حجم هذا الكتاب اخف حجما واكثر معاني واوضح نظما واسهل عبارة من كتب الحكماء جميعا فصل [illegible]
في طالع القائم واحوال مدينته واجب الحكيم الحاذق ان يدرك طالع القائم على حقيقته بالدرجة والدقيقة وينظر
الى صاحب الطالع هل هو في الطالع او في الثاني او في سائر البيوت الاثني عشر وهل هو في اماكن محظوظ فيها ام غير
محظوظ فيأخذ احكام ما بازائه مثال ذلك في احوال القائم كان صاحب الطالع في الطالع محظوظا او مستقيما
تأخذ ما بازائه من الجدول يدل على سلامة نفس القائم من العوارض ويكون مقبول القول عند اهل مدينته وان
كان في الطالع غير محظوظ او راجعا او محترقا او يكون مع الكواكب القواطع من الثابتة فيدل على سوء حال القائم
وينال العوارض ويكون متنافيا من اهل مدينته مع اختلاف قوله وربما لا يسلم من العوارض وان كان صاحب
الطالع في الثاني او الثالث او الرابع وكذلك الى سائر البيوت الاثني عشر اذا كان محظوظا او غير محظوظ تأخذ
ما بازائه من الاحكام فافهم الفصل الثاني في احكام القائم اذا كان صاحب الثاني في الطالع محظوظا
او غير محظوظ تأخذ الاحكام المكتوبة بازائه وكذلك صاحب الثاني في البيوت الاثني عشر على حكم ما تقدم في
الاول الفصل الثالث في احوال القائم اذا كان صاحب الثالث في الطالع محظوظا او غير محظوظ تأخذ الاحكام
المكتوبة بازائه وكذلك في البيوت الاثني عشر على حكم ما تقدم الفصل الرابع في احوال القائم اذا كان
صاحب الرابع في الطالع محظوظا او غير محظوظ تأخذ ما بازائه من الاحكام المكتوبة وكذلك في البيوت الاثني عشر
وتعمل هكذا في باقي البيوت الاثني عشر فافهم ذلك فصل في احوال طالع الدولة واحوال [illegible] اذا قامت
الدولة وصاحب الطالع في الطالع محظوظا او غير محظوظ خذ الاحكام المكتوبة بازائه مثال ذلك كان طالع
الدولة وصاحب الطالع في الطالع محظوظا او مستقيما يدل على سلامة نفس الدولة ويكون الانصاف والعدل [illegible]
ويكون عزيزا عند الرعية مثال اخر اذا كان صاحب الطالع في الطالع غير محظوظ او راجعا او محترقا يدل على
الضعف وسرعة الزوال وتكون النكبات وكثرة الاعداء مثال اخر اذا كان صاحب طالع الدولة في الثاني او في
الثالث او في الرابع وهكذا الى اخر البيوت الاثني عشر محظوظا او غير محظوظ تأخذ الاحكام المكتوبة بازائه وكذلك
تعمل بصاحب الثاني في البيوت الاثني عشر على هذا النسق وتعمل باقي الفصول التي هي التحويلات وانتهاء الدول
والمواليد وطالع السنين الى غير ذلك من المسائل الثمانية المذكورة في هذا الجدول فصل ايضا [illegible]

ص ٢ تحفة الشاهية ش: ٢٥٠

ص ٢ تحفة الشاهيه ش: ٢٥٠

مجموعهٔ ارزنده کتابهای امام جمعه خویی که بوسیله مرحوم جمال امامی بکتابخانه مجلس شورای ملی اهداء گردید تعداد ۲۶۰ جلد خطی است که فهرست تفصیلی آن یادشد . تعداد ۳۳۹ جلد کتاب چاپی مرغوب نیز دارد که اینک فهرست اجمالی آن از نظر میگذرد .

کتاب	مؤلف
۱ـ آیات‌الاحکام	مقدس اردبیلی (احمدبن محمد)
۲ـ ابواب‌الجنان	محمود تبریزی
۳ـ « «	« «
۴ـ الاتقان فی‌علوم القرآن ج ۱ـ۲	جلال‌الدین عبدالرحمان سیوطی
۵ـ الاجارة (رساله فی...)	آقا میرزا حبیب‌الله رشتی
۶ـ اجودالتقریرات ج ۲	آقاسید ابوالقاسم خوئی
۷ـ احقاق الحق	قاضی نورالله‌بن‌شریف شوشتری
۸ـ اخبارالدول وآثارالاول فی‌التاریخ	احمدبن یوسف (قرمانی)
۹ـ الاربعون حدیثاً و ضمائم دیگر	محمد باقربن محمد تقی مجلسی
۱۰ـ ارشادالعوام ج ۱ـ۴	حاج محمد کریمخان
۱۱ـ ارشادالقلوب دیلمی	ابومحمدحسن بن‌ابی‌الحسن بن‌محمددیلمی
۱۲ـازاحة‌الشکوک‌فی‌احکام‌اللباس‌المشکوک	میرزا محمد حسن آشتیانی
۱۳ـ « « «	« « «
۱۴ـاسدالغابة فی‌معرفة الصحابة ج ۱	عزالدین ابوالحسن علی بن محمدبن عبدالکریم جزری (ابن‌اثیر)
۱۵ـ « « « ج ۳	« « « «
۱۶ـاسرارالصلوة	حاج میرزا جواد تبریزی

۱۷ـ اشارات الاصول	محمد ابراهیم بن محمد حسن کرباسی
۱۸ـ الاغانی ج ۳ـ۴	ابوالفرج اصفهانی
۱۹ـ « ج ۱۸ـ۱۷	« «
۲۰ـ اقامة الشهود فی رد الیهود	میرزا محمد رضا جدیدالاسلام
۲۱ـ اقیانوس البسیط فی ترجمة قاموس المحیط ج ۱ (ترکی)	ابوالکمال سید احمد عاصم
۲۲ـ « « « ج ۲	« « «
۲۳ـ « « « ج ۳	« « «
۲۴ـ « « « ج ۱	« « «
۲۵ـ « « « ج ۲	« « «
۲۶ـ « « « ج ۳	« « «
۲۷ـ الف لیل ولیله (ترجمه ترکی) ج ۱	احمد نظیفی
۲۸ـ « « « « ج ۲	« «
۲۹ـ « « « « ج ۳	« «
۳۰ـ « « « « ج ۴	« «
۳۱ـ المآثر والآثار	محمد حسنخان اعتمادالسلطنة
۳۲ـ امالی	شیخ طوسی (محمدبن حسن)
۳۳ـ الانوار الخمسة	حاج ملامحمد مقدس زنجانی
۳۴ـ انوار سهیلی	مولی حسین کاشفی
۳۵ـ الانوار النعمانیه	سید نعمةالله جزائری
۳۶ـ انیس التجار	محمد مهدی بن ابی ذر نراقی
۳۷ـ اوثق الوسائل فی شرح الرسائل	موسی بن جعفر بن احمد تبریزی

۳۸ـ ایضاح الغوامض	مولی علی آقا علی‌باری قراچه داغی
۳۹ـ بحارالانوار ج ۵ـ۷	محمد باقربن محمد تقی مجلسی
۴۰ـ « « ج ۸	« « «
۴۱ـ « « ج ۱۵ـ۱۶	« « «
۴۲ـ « « ج ۱۸	« « «
۴۳ـ « « ج ۲۲	« « «
۴۴ـ بدایع الانوار	مهدیخان بدایع نگار
۴۵ـ بدایع الحکم	آقا علی مدرس زنوزی
۴۶ـ « «	« « «
۴۷ـ برهان القاطع ج ۱	سید علی طباطبائی
۴۸ـ بلغة الفقیه	سید محمدبن سید محمد تقی (نوهٔ بحرالعلوم)
۴۹ـ بیان الحق ج ۴	میرزا محمد صادق فجرالاسلام
۵۰ـ تاج العروس (شرح قاموس) ج ۱	محمد مرتضی واسطی زبیدی حسینی
۵۱ـ « « ج ۲	« « «
۵۲ـ « « ج ۳	« « «
۵۳ـ « « ج ۴	« « «
۵۴ـ « « ج ۶	« « «
۵۵ـ « « ج ۷	« « «
۵۶ـ « « ج ۸	« « «
۵۷ـ « « ج ۹	« « «

۵۸- تاج العروس (شرح قاموس) ج ۱ محمد مرتضی واسطی زبیدی حسینی

۵۹- « « ج ۲ « « «

۶۰- تاریخ الخمیس ج ۱ شیخ حسین بن محمد بن حسن دیار بکری

۶۱- « « ج ۲ « « «

۶۲- تاریخ عمومی صناعات (آبوللو) سالوحون (مترجم وحید)

۶۳- تاریخ نادری میرزا مهدیخان استرابادی

۶۴- تبصیر الرحمان و تیسیر القرآن تفسیر ج ۱ شیخ علی مهایمی
(ضمیمه نزهة القلوب) سجستانی

۶۵- تبصر الرحمان و تیسیر القرآن تفسیر ج ۲ مهایمی
(ضمیمه نزهة القلوب) سجستانی

۶۶ - التبیان فی اعراب القرآن (تفسیر) ابوالبقاء النحوی الرازی (یعیش بن علی)

۶۷- تحریر الاحکام الشرعیة علی مذهب الامامیة علامه حلی (حسن بن یوسف)

۶۸- تحریر القواعد المنطقیة (شرح شمسیة) قطب الدین محمد رازی

۶۹- تحفة الزائر محمد باقر بن محمدتقی مجلسی

۷۰- تحفة الملوك سید جعفر کشفی

۷۱- التحفة المهدویة محمدعلی تبریزی خیابانی

۷۲- تحف العقول عن آل الرسول حسن بن علی بن شعبة

۷۳- « « « « «

۷۴- تحقیق الدلائل فی شرح تلخیص المسائل حاج مولی علی کنی

۷۵- تذکرة خواص الامه فی معرفة الائمة یوسف بن ابی الفرج عبدالرحمان بن جوزی
(سبط ابن جوزی)

٧٦- تذکرة الفقهاء ج ١	علامه حلی (حسن بن یوسف)
٧٧- تذکرة الفقهاء ج ٢	« « «
٧٨- تعلیقات شفاء	صدر الدین شیرازی (محمد بن ابراهیم)
٨٩- تفسیر ملاصدرا	« « «
٨٠- تفسیر ابن عربی ج ١	محیی الدین بن عربی
٨١- تفسیر ابوالفتوح ج ١	شیخ ابوالفتوح رازی
٨٢- « « ج ٢	« «
٨٣- « « ج ٣	« «
٨٤- « « ج ٤	« «
٨٥- « « ج ٥	« «
٨٦- « « ج ١	« «
٨٧ تفصیل وسائل الشیعه ج ٣	شیخ حر عاملی (محمد بن حسن)
٨٨ التکملة فی شرح التبصرة ج ٢	محمد اسماعیل بن علی نقی تبریزی
٨٩- « « «	« « «
٩٠- تنقیح المقال فی احوال الرجال ج ١	شیخ عبدالله بن محمد حسن مامقانی
٩١- « « ج ٢	« « «
٩٢- تنقیح المقال فی احوال الرجال ج ٣	شیخ عبدالله بن محمد حسن مامقانی
٩٣ توضیح المقال فی علم الرجال	محمد بن اسماعیل (ابوعلی)
٩٤ جامع الشتات	میرزا ابوالقاسم قمی
٩٥ الجامع الصحیح ج ١ - ٦	محمد بن اسماعیل بخاری
٩٦ جامع المقاصد فی شرح القواعد ج ١	علی بن عبدالعالی کرکی

۹۷ جغرافی (لاتین)	
۹۸ جمع الفضائل	محمدرفیع بن علی اصغر (نظام العلماء)
۹۹ـ جنة الواقیة	میرمحمد باقر داماد حسینی
۱۰۰ جوامع الجامع (تفسیر)	فضل بن حسن (شیخ طبرسی)
۱۰۱ الجوامع الفقهیه (عدة رسائل متفرقه)	اساطین فقه‌مانند شیخ وجزآن
۱۰۲ جوامع الکم (مجموعة رسائل احسایی)	شیخ احمد احسایی
۱۰۳ـجواهر القرآن	امام محمد غزالی
۱۰۴ـجواهر الکلام (طهارة)	شیخ محمد حسن بن باقر نجفی
۱۰۵ـ « «	« « «
۱۰۶ـ « (صلوة)	« « «
۱۰۷ـ « (زکوة)	« « «
۱۰۸ـحاشیه تهذیب المنطق	مولی عبدالله یزدی
۱۰۹ـحدائق الناضرة فی احکام العترة الطاهرة ج۱	شیخ یوسف بحرانی
۱۱۰ـ « « « ج۲	« «
۱۱۱ـ « « « ج۳	« «
۱۱۲ـ « « « ج۵	« «
۱۱۳ـ « « « «	« «
۱۱۴ـ « « « ج۶	« «
۱۱۵ـ « « « «	« «
۱۱۶ـحدیقة الشیعه ج ۲	مولی احمد (مقدس اردبیلی)
۱۱۷ـحقایق التأویل ج ۵	سید شریف رضی

۱۱۸_حل العقود فی شرح حساب جمل المعهود عماد الاسلام شیخ یوسف گیلانی

۱۱۹_حلیة المتقین	محمد باقر بن محمد تقی مجلسی
۱۲۰_حیوة الحیوان دمیری ج ۱ (ضمیمه عجایب المخلوقات قزوینی)	شیخ کمال الدین دمیری
۱۲۱_حیوة الحیون دمیری ج۲ «ضمیمه عجایب المخلوقات قزوینی»	شیخ کمال الدین امیری
۱۲۲_حیوة القلوب	محمد باقر بن محمد تقی مجلسی
۱۲۳_خزانة الادب وغایة الارب (ضمیمه رسائل بدیع الزمان همدانی)	شیخ تقی الدین علی (ابن حجة حموی)
۱۲۴_خزینة الاسرار (ضمیمة الحصن الحصین جزری)	سیدمحمد حقی نازلی
۱۲۵_خلاصة الاثر فی اعیان قرن الحادیعشر (تاریخ) ج ۱	مولی محمد محبی
۱۲۶_خلاصة الاثر فی اعیان قرن حادیعشر (تاریخ) ج ۳	مولی محمد محبی
۱۲۷_خلاصة الاثر فی اعیان القرن حادیعشر (تاریخ) ج ٤	مولی محمد محبی
۱۲۸_دائرة المعارف بستانی ج ۱	بطرس البستانی
۱۲۹_درة النجف (مجله)	

۱۳۰_الدرة النجفیة فی شرح نهج البلاغه ج۱_۲ ابراهیم بن حاجی آقا خوئی

۱۳۱_ « « ج۱_۲ « « «

۱۳۲ـدرة النجفیة	شیخ یوسف بحرانی
۱۳۳ـ «	« «
۱۳۴ـذخیرة المعاد فی شرح الارشاد	محمد باقر سبزواری
۱۳۵ـذرایع الاحلام فی شرح شرایع الاسلام ج۱	شیخ محمدحسن بن عبدالله مامقانی
۱۳۶ـ « « « ج۲	« « «
۱۳۷ـراپورت (دوم) ششماهه صحیه کل سال ۱۳۰۵	« « «
۱۳۸ـراپورت (هیجدهم) رئیس کل مالیه سال ۱۳۰۵	شیخ محمدحسن بن عبدالله مامقانی
۱۳۹ـرجوع الشیخ الی صباه فی القوة علی الباه	احمدبن سلیمان (ابن کمال پاشا)
۱۴۰ـرسائل خوارزمی	ابی بکر خوارزمی
۱۴۱ـرسائل شهید	شهید ثانی شیخ زین الدین
۱۴۲ـرسائل فی تحقیق حال ابان بن عثمان وغیره	سیدمحمدباقر بن محمدتقی موسوی شفتی
۱۴۳ـالرسالة الجامعة	شیخ محمد حسن بن شیخ باقر نجفی
۱۴۴ـرسالة السعدیة	علامه حلی (حسن بن یوسف)
۱۴۵ـرساله عملیه	حسین بن محمد حسینی
۱۴۶ـ «	محمدحسن مامقانی
۱۴۷ـرساله فطریه	محمد یوسف استرآبادی
۱۴۸ـالرواشح السماویه	میر محمد باقر داماد

١٤٩ــروح البيان (تفسير) ج ١	شيخ اسماعيل حقى
١٥٠ــ « « ج ٢	« «
١٥١ــ « « ج ٣	« «
١٥٢ــ « « ج ٤	« «
١٥٣ــروضة البهية فى شرح اللمعة الدمشقيه	زين الدين على بن احمد شامى شهيد ثانى
١٥٤ــروضة الواعظين	ابوعلى محمد بن احمد بن على فتال نيشابورى
١٥٥ــروض الجنان فى شرح ارشاد الاذهان	شيخ زين الدين على بن احمد شامى (شهيد ثانى)
١٥٦ــرياض السالكين (شرح صحيفهٔ سجاديه)	سيد عليخان مدنى
١٥٧ــرياض المسائل ج ١	سيدعلى بن سيد محمد على طباطبائى
١٥٨ــ « « «	« « «
١٥٩ــ « « ج ٢	« « «
١٦٠ــزاد المعاد	محمد باقر بن محمد تقى مجلسى
١٦١ــالسبع الشداد	مير محمد باقر داماد
١٦٢ــسراج القارى (شرح شاطبيه) (ضميمه غيث النفع)	على بن عثمان بن محمد
١٦٣ــ سراج القارى «شرح شاطبيه» «ضميمه غيث النفح»	« «
١٦٤ــسراج القلوب	ابونصر محمد بن القطان الغزنوى
١٦٥ــ « «	« « «

۱۶۶ــسراج المنیر (تفسیر) ج ۱ (ضمیمه زکریا انصاری) خطیب شربینی

۱۶۷ــ « « « ج ۲ « «

۱۶۸ــ « « « ج ۳ « «

۱۶۹ــ « « « ج ٤ « «

۱۷۰ــالسر المکتوم فی اسرار النجوم امام فخر رازی

۱۷۱ــسئوال وجواب حاج سید محمد باقر

۱۷۲ــالشافی سید مرتضی علم الهدی

۱۷۳ــشرح ارشاد الاذهان مقدس اردبیلی (احمدبن محمد)

۱۷٤ــشرح تجرید الکلام مولی علی قوشچی

۷۵ــشرح دیوان ابن فارض ج۱ــ۲ رشید بن قالب «حسن بورینی وعبدالغنی نابلسی»

۱۷۶ــشرح شافیه ابی فراس فی مناقب ال الرسول سید محمد امیر الحجاج

۱۷۷ــشرح شافیه صرف رضی الدین محمدبن حسن استرآبادی

۱۷۸ــ « « « « « «

۱۷۹ــشرح الشفا فی تعریف حقوق المصطفی علی بن سلطان محمد القاری

۱۸۰ــ « « ج ۲ « « «

۱۸۱ــشرح فوائد الاصول غلامرضا بن حاج رجبعلی

۱۸۲ــ « منازل السائرین کمال الدین عبدالرزاق کاشانی

۱۸۳ــ « نهج البلاغه ج ۱ ابو حامد عبدالحمیدبن هبة الله (ابن ابی الحدید)

۱۸٤ـشرح نهج البلاغة ج ۲	ابوحامد عبدالحميد بن هبة الله (ابن ابی‌الحدید)
۱۸٥ـشفا (طبیعیات)	ابن‌سینا (حسین بن عبدالله)
۱۸٦ـشمس المعارف الکبری ولطائف العوارف	احمدبن علی البونی
۱۸۷ـشهداء الفضیلة	عبدالحسین بن احمدالامینی التبریزی
۱۸۸ـ « «	« « «
۱۸۹ـصیغ العقود	ملاعلی قزوینی
۱۹۰ـضوابط الرضاع (ضمیمه مجموعه رسائل الرضاع والخراجیات)	میر محمد باقر داماد
۱۹۱ـطبائع الاستبداد	جورجی افندی
۱۹۲ـالطرائف عبدالمحمود	علی‌بن طاووس
۱۹۳ـطراز المذهب مظفری	عباسقلیخان سپهر
۱۹٤ـطهارة شیخ	شیخ مرتضی انصاری
۱۹٥ـعجائب المخلوقات	جرجی زیدان
۱۹٦ـعدة الاصول	شیخ محمد بن حسن طوسی
۱۹۷ـالعروة الوثقی	سید محمدکاظم یزدی
۱۹۸ـالعقیدة الاسلامیة	عبدالله گریلیام
۱۹۹ـالعمدة فی عیون صحاح الاخبار ج ۱	یحیی بن حسن بن حسین (ابن بطریق)
۲۰۰ـعناوین الاصول	عبدالفتاح بن علی مراغی حسینی
۲۰۱ـالعوائد	مولی احمدبن مهدی نراقی
۲۰۲ـعوالم العلوم (مقتل)	عبدالله بن نورالله

۲۰۳ـ غاية الآمال فی شرح المكاسب البيع محمد حسن بن عبدالله مامقانی

۲۰۴ـ غاية المرام سیدهاشم بحرانی

۲۰۵ـ غرر الفوائد و درر القلائد علی بن الحسين الموسوی (سید مرتضی)

۲۰۶ـ الغصب حاج میرزا حبیب الله رشتی

۲۰۷ـ الغيبة محمدبن ابراهيم بن جعفر ابوعبدالله النعمانی (ابن زينب)

۲۰۸ـ الغيبة شیخ طوسی (محمد بن حسن)

۲۰۹ـ فاكهة الخلفا ومفاكهة الظرفا احمدبن محمدبن عربشاه

(ضمیمه کلیله ودمنه عربی)

۲۱۰ـ الفتوحات الالهية بتوضيح تفسير الجلالين للدقائق الخفية

(ضمیمه تفسیر جلالین وجز آن) شیخ سلیمان الجمل

۲۱۱ـ الفتوحات الالهية بتوضيح تفسير الجلالين للدقائق الخفيه «ج ٤» شیخ سلیمان الجمل

«ضمیمه تفسیر جلالین وجز آن»

۲۱۲ـ فصل الخطاب حاج میرزا حسین بن محمدتقی نوری طبرسی

۲۱۳ـ الفصل فی الملل والاهواء والنحل ابومحمدعلی بن احمدبن سعیدبن حزم بن غالب

(ضمیمه ملل ونحل شهرستانی) (ابوحزم ظاهری اندلسی)

۲۱۴ـ الفصول المهمة سیدعبدالحسین شرف الدین عاملی

۲۱۵ـ فضائل السادات سیدمحمد اشرف سبط محقق داماد

۲۱۶ـ فقه الرضا منسوب به حضرت علی بن موسی الرضا (ع)

۲۱۷- فلتات اهل ایمان درحطآت متن ایقان — محمدرضا افضل

۲۱۸- فوائدالضیائیة (شرح جامی) — نورالدین عبدالرحمان جامی

۲۱۹- فوائدالمشاهد ونتایج المقاصد — محمدبن علی اشرف الطالقانی

۲۲۰- قانون — ابن سینا (حسین بن عبدالله)

۲۲۱-قانون جزای عرفی سال ۱۳۳۵ — .....

۲۲۲- قبسات — میرمحمد باقرداماد

۲۲۳- القواعد — شمس الدین محمد بن مکی (شهید اول)

۲۲۴- قواعدالاحکام — علامه حلی (حسن بن یوسف)

۲۲۵- قواعدالعقاید (ضمیمه رسائل دیگر) — خواجه نصیر طوسی (محمدبن محمد)

۲۲۶- قوانین المحکمة ج ۲ — میرزا ابوالقاسم قمی

۲۲۷- کافی (فروع ج ۱ - ۲) — محمدبن یعقوب کلینی

۲۲۸- الکامل مبرد — ابوالعباس محمدبن یزیدالازدی (مبرد)

۲۲۹- الکامل (ابن اثیر) ج ۱ - ۲ — علی بن محمد (ابن اثیر جزری)
(ضمیمه مروج الذهب مسعودی)

۲۳۰- « « « ج ۵ « « «

۲۳۱- « « « ج ۷ « « «

۳۳۲- « « « ج ۹ - ۱۰ « « «

۲۳۳- « « « ج ۱۱-۱۲ « « «

۲۳۴- الکشاف عن حقایق غوامض التنزیل ج ۱ — محمودبن عمر زمخشری

۲۳۵- « « « ج ۲ « « «

۲۳۶- کشف حقیقت — محتشم السلطنه

۲۳۷- کشف الستره فی حدیث الفترة — شیخ محمدآقا ترک کرنسی

۲۳۸ـ کشف الغطاعن خفیات مبهمات شریعة الغراء شیخ جعفر بن شیخ خضر نجفی

۲۳۹ـ کشف الفوائد علامه حلی (حسن بن یوسف)

۲۴۰ـ کشف القناع عن وجوه حجیة الاجماع اسدالله بن اسماعیل (محقق کاظمی)

۲۴۱ـ کشف اللثام فی شرح قواعدالاحکام فاضل هندی (بهاء الدین محمد بن الحسن الاصفهانی)

۲۴۲ـ کشف اللثام شرح قواعدالاحکام فاضل هندی «بهاءالدین محمد بن الحسن الاصفهانی

۲۴۳ کفایة الاحکام محمد باقر سبزواری

۲۴۴ـ کفایة الاصول ج۱ آخوند ملامحمدکاظم خراسانی

۲۴۵ـ کفایة المحصلین فی تبصرة احکام الدین محمدعلی تبریزی خیابانی

۲۴۶ـ کنز العرفان فی فقه القرآن فاضل مقداد (عبدالله سیوری)

۲۴۷ـ کنز الفواید ابوالفتح کراچکی

۲۴۸ـ کنوز الحقایق فی حدیث خیر الخلایق عبدالرؤف مناوی

۲۴۹ـ کنوز الصحة محمد تونسی

۲۵۰ـ لسان العجم ج ۱ شعوری

۲۵۱ـ « « ج ۲ «

۲۵۲ـ لغت وانقولی (ترجمه صحاح جوهری) ج ۱ محمد بن مصطفی الوانی

۲۵۳ـ « « « ج ۲ « « «

۲۵۴ـ لمعات الانوار آقاسیدابوالقاسم سدهی اصفهانی

۲۵۵ـ لؤلؤتی البحرین شیخ یوسف بحرانی

۲۵۶ـ مبدء الاسلام فی اثبات نبوة خیر الانام شیخ قاسم واعظ مهاجر

۲۵۷ـ المبسوط محمد بن حسن (شیخ طوسی)

۲۵۸ـ المتاجر	حاج شیخ مرتضی انصاری
۲۵۹ ـ مجالس المؤمنین	قاضی نوراللّه شوشتری
۲۶۰ـ مجالس نظامیه	محمدرفیع بن علی اصغر حسنی حسینی
۲۶۱ـ مجموعهٔ منشأت السلاطین	فریدون باك
۲۶۲ ـ « « ج ۲	« «
۲۶۳ـ المحاسن والاضداد	ابی عثمان عمرو بن بحر بن محبوب (جاحظ)
۲۶۴ـ مختلف الشیعه	علامه حلی (حسن بن یوسف)
۲۶۵ـ مدنیة المعاجز	هاشم بن سلیمان بحرانی
۲۶۶ـ مرآت الحرمین ج ۱ ـ ۴	ایوب صبری پاشا
۲۶۷ ـ « « ج ۵ ـ ۸	« «
۲۶۸ ـ مرآة العقول من اخبار آل الرسول ج۲	محمدباقر بن محمد تقی مجلسی
۳۶۹ ـ « « « ج۳	« « «
۲۷۰ ـ « « « ج۴	« » «
۲۷۱ ـ المراجعات	سید عبدالحسین شرف الدین عاملی
۲۷۲ـ المسالك (طلاق ج ۲)	شهیدثانی (علی بن احمد شامی)
۲۷۳ـ مستدرك الوسائل ج ۱	حاج میرزا حسین محمد تقی نوری طبرسی
۲۷۴ ـ « « ج ۲	« « «
۲۷۵ـ مستند الشیعه فی احکام الشریعة ج ۱	مولی احمد بن مهدی نراقی
۲۷۶ـ « « « ج ۲	« « «
۲۷۷ ـ مشارق الشموس فی شرح الدروس	حسین بن جمال الدین محمد خوانساری

۲۷۸ـ مصباح السالکین وزاد المسافرین	محمدبن عبدالکریم تبریزی موسوی (مولانا)
۲۷۹ـ مصباح الفقیه (صلوة)	حاج آقا رضا همدانی
۲۸۰ـ مصباح المتهجد	شیخ ابی جعفر محمد بن حسن طوسی
۲۸۱ـ المصباح المنیر فی غریب الشرح الکبیر ج ۱	احمدبن محمدبن علی مقری فیومی
۲۸۲ـ مطارح الانظار (تقریرات کلانتری)	میرزا محمدعلی کلانتری
۲۸۳ـ المعتبر	شیخ ابوالقاسم محقق حلی
۲۸٤ـ معدن الاسرار	آخوند ملاعلی (فاضل قزوینی)
۲۸٥ـ مغنی اللبیب عن کتب الاعاریب	ابن هشام
۲۸٦ـ مفاتیح الاصول	سید محمد طباطبائی
۲۸۷ـ مفاتیح الغیب تفسیر کبیر (ضمائم دیگر) ج ۱	(محمدبن عمر) امام فخر رازی
۲۸۸ـ « « « ج ۲	« «
۲۸۹ـ « « « ج ۳	« «
۲۹۰ـ « « « ج ٤	« «
۲۹۱ـ « « « ٥	« «
۲۹۲ـ « « « ج ٦	« «
۲۹۳ـ « « « ج ۷	« «
۲۹٤ـ « « « ج ۸	« «
۲۹٥ـ مفتاح التفاسیر	شیخ اسماعیل حقی (اولیازاده)

۲۹۶ـمفتاح الکرامة ج ۱	سید جوادبن محمد عاملی	
۲۹۷ـ « ج ۲	« «	
۲۹۸ـ « ج ۵	« «	
۲۹۹ـ « ج ۷	« «	
۳۰۰ـ « (فرائض ومواریث)	« «	
۳۰۱ـ « (صلوة)	« «	
۳۰۲ـ « (متاجر)	« «	
۳۰۳ـمفتاح کنوزالقرآن	محمد علی‌بن حاج محمدکاظم‌دربندی (کاظم‌بك)	
۳۰۴ـمقابس الانوارو مقایس الاسرار	شیخ اسداله‌بن اسماعیل‌کاظمینی	
۳۰۵ـ « « «	« « «	
۳۰۶ـمقاتل الطالبین	ابوالفرج اصفهانی	
۳۰۷ـالملخص‌فی‌الهیئة	محمودبن محمدبن عمر چغمینی	
۳۰۸ـمنارالهدی فی‌اثبات‌النص علی‌ائمة‌الاثنی‌عشر	علی‌بن عبدالله‌بن علی بحرانی	
۳۹۰ـالمناهل (قرض‌ودین‌ـقضاء)	سید محمدبن سیدعلی طباطبائی	
۳۱۰ـمنتهی‌المطلب فی‌تحقیق المذهب ج۱	علامه‌حلی (حسن‌بن یوسف)	
۳۱۱ـ « « « ج۲	« « «	
۳۱۲ـمنجزات‌المریض	حاج میرزا ابوالقاسم امام جمعه	
۳۱۳ـمنهاج‌الطالبین	حسینقلی جدیدالاسلام	
۳۱۴ـنافع یوم‌الحشر فی‌شرح باب حادیعشر	فاضل مقداد	
۳۱۵ـنتیجة‌المقال فی‌علم‌الرجال	شیخ محمد حسن بارفروش مازندرانی	
۳۱۶ـنجات المقلدین	محمدالایروانی	

٣١٧ـ نخبه	محمدابراهیم بن محمدحسن کلباسی
٣١٨ـ نزهة النواظر ترجمة معدن الجواهر	حاج شیخ عباس قمی
٣١٩ـ نفح الطیب من غصن الاندلس الرطیب ج ١ (ضمائم دیگر)	احمد مقری مغربی مالکی
٣٢٠ـ « « « ج ٢	« « «
٣٢١ـ « « « ج ٣	« « «
٣٢٢ـ « « « ج ٤	« « «
٣٢٣ـ نظام الفرائد فی شرح القواعد	آخوند ملاعلی قزوینی
٣٢٤ـ نفس الرحمان (ضمیمه بصائرالدرجات)	حاج میرزا حسین نوری
٣٢٥ـ نقد فلسفه داروین	شیخ محمد رضا اصفهانی
٣٢٦ـ النهایة فی غریب الحدیث والاثر ج١ـ٢ (ضمیمه الدرالنثیر ومفردات راغب)	ابوالسعادات مبارك بن محمدبن محمد جزری (ابن اثیرجزری)
٣٢٧ـ « « « ج ٣	« « «
٣٢٨ـ وجیزة الدرایة (ضمیمه رسائل دیگر)	شیخ بهایی (محمدبن حسین)
٣٢٩ـ الوجیزه النیریة	حاج میرزا اسماعیل قوم الحکماء
٣٣٠ـ وسائل المحبین فی خصائص الحسین	میرزامحمدحسین شریعتمداری تبریزی
٣٣١ـ وسائل الشیعه ج ١	شیخ حرعاملی (محمدبن حسن)
٣٣٢ـ « « ج ٢	«

٣٣٣ـ وسیله	میرزا فتح‌الله شریعت اصفهانی
٣٣٤ـ »	» »
٣٣٥ـ »	» »
٣٣٦ـ »	» »
٣٣٧ـ هدایة السبیل و کفایة الدلیل	فرهاد میرزا معتمد الدولة
٣٣٨ـ ینابیع المودة	سلیمان بن ابراهیم (خواجه کلان)

نکته های چند که بهنگام تصحیح مجلد

از نظر این نگارند فوت گردید

ص۱۰ـ منافع سور قرآن

ترجمه خواص الایات حکیم تمیمی (م . . .) است و چند نسخه از آن در دانشگاه با شماره‌های . . . و . . . موجود است رجوع شود به فهرست دانشگاه ۱۲ و کشف الظنون . . .

ص۳۰ـ ترجمه قطب شاهی

ترجمه اربعین بهائی ومترجم محمدبن علی عیناثی معروف به ابن خاتون است .

ص۴۰ ـ محاسن الآداب (ترجمه مکارم الاخلاق)

مؤلف محاسن الآداب ابونصر حسن پسر فضل امین الدین ، ابوعلی (صاحب مجمع البیان) است و نسبت تألیف جامع الاخبار بدو مورد تردید است . (صاحب ذریعه دراین باب تحقیق جامعی کرده‌اند ذریعه ج ۷ ص ...).اما کتاب « مشکوة » که ذیل برمکارم الاخلاق است تألیف ابونصر مؤلف محاسن الآداب نیست، بلکه تألیف فرزند او (وسبط ابوعلی صاحب مجمع البیان) است.در کتابخانه مجلس نسخه‌ای ازمشکوة موجود است ومؤلف در دیباچه نام ونسب خودرا صریحاً یاد کرده‌است وگوید مشکوة را درتکمیل مکارم پدرش نوشته .

رجوع شود به الکنی والالقاب:طبرسی، کشف الحجب والاستارص ۵۲۳و۱۵۰ .

کنتوری درص۵٤۸ ازمؤلف مکارم الاخلاق بدین گونه یاد کرده:ابونصر حسن بن فضل بن مولانا امین الدین . مسلماً ازباب سهو القلم است

ص ۴۰ ـ کنز الذهب

شرح رسالهٔ طب‌الرضا معروف بـه ذهبیه است از محمد بـن حسن طوسی مشهدی متوفی در ۱۲۵۷ بنوشته ذریعه‌ و لی‌نوروزعلی بسطامی تمام این شرح را در فردوس‌التواریخ چاپ ۱۳۱۵ وارد ساخته . صاحب‌ذریعه در ج ۱۳ این کتاب را بعنوان شرح طب‌الرضا آورد و گوید مؤلف آن‌را « فوائدالرضویه » نام داده و در ۱۲۰۷ از تألیف آن فراغت یافته‌است . و در مجلد ۱۸ ذریعه(که اکنون در حال چاپ‌است) باعنوان کنز الذهب آمده و از نسخه شمارهٔ ۵۹۰۰ کتابخانه مجلس (۴۰۶۲ فهرست‌شده) و شمارهٔ ۳۱۵۱ دانشگاه یاد شده . رجوع شود به‌ذریعه ۱۳ . . . و ۱۸ . . .

ص۴۶ـ الفوائد الشیرازیه

فتحعلیخان نوهٔ کریم خان زند شاگرد میرزا محمد اخبـاری نیشابوری مقتول در ۱۲۳۲ بوده.نسخه‌ای از مصادرالانوار اخباری در این کتابخـانه است (شمارهٔ ۱۳۵۳) که متعلق بفتعلیخان بود واو درپشت‌صفحه اول آن نسخه ترجمه حال و فهرست مؤلفات ونیز نامه استاد را بخود که مضمن پیش‌بینی و ماده‌تـاریخ کشته‌شدن اوست نوشته‌و نگارنده بهنگام نوشتن آن فهرست این فتحعلی را نشناخته بود. رجوع شود بفهرست ٤ این کتابخانه ص ۱۱۷ـ۱۱۸ .

ص۵۱ـ البراهین البهائیه

تألیف امام‌فخرالدین .. رازی .

از این کتاب نسخه‌ای نفیس که ... سال سپرازدرگذشت رازی ، بسال **۶۹۰** کتاب شده در کتابخانه مجلس موجوداست وسعید نفیسی آنرا دیده بوده (هرچند در اینجا بدان اشارت نکرده) و بـا این نسخه مطابقت کرده و برگهائی را که

از آن افتاده ، از روی این نسخه نوشته و بدان افزوده است .

البراهین البهائیه بکوشش آقای سید محمد باقر سبزواری از روی همین نسخه پرغلط بچاپ رسیده است .

ص ۶۳ـ شرح سه جمله از کتاب بیان ـ نام کتاب و نام مؤلف در نسخه نیامده . . .

در آن هنگام که این نگارنده سر گرم تجدید نظر دراین‌فهرست بودم از برخی از نوشته های مؤلف با خوش بینی و اعتماد گذشتم (و خود این را بپای اهمال یا کمی فرصت میگذارم) یکی از آنجمله ، اینمورد است که بخود نسخه مراجعه نکردم ، اتفاق چنین افتاد که دوست عزیزم آقای دکتر نوابی خواستند « شرح‌سه جمله از کتاب بیان » را ببینند ، و چون نسخه را دیدند دریافتند که کتاب « ایقان » باب است نه‌آنچه‌آقای نفیسی در فهرست نوشته‌اند .

ص۶۷ ـ کتاب‌درامامت

این کتاب همان حدیقة الشیعهٔ معروف است که در حقیقت جلد دوم حدیقهٔ‌الشیعه تألیف مولی احمد اردبیلی است و تنها خطبه و دیباجه مفصل آن حذف گردیده‌است . آنچه‌مسلم است این انتحال بدست یکی‌از معاصران‌ونزدیکان سلطان عبدالله قطب شاه انجام یافته ودرآغاز نسخه ما نام خاتون آبادی آمده و مرحوم نفیسی اورا مؤلف شناخته‌اند اما علاوه براین که براین نسبت دلیلی‌وجود ندارد این‌انتحال ازدانشمند مزبور دور است .

اشکال دیگر مقام نام کشف‌الحق است که‌کاتب بدین کتاب داده و آنرا از مؤلفات‌علامه‌حلی دانسته نسبت‌آن به‌علامه‌حلی (همانگونه مرحوم‌نفیسی نیزتوجه

داشته‌اند) بکلی نابجاست اما دور نیست «کشف الحق» نامی باشد که منتحل برای این کتاب بر گزیده است خاصه این که در نسخه دیگر (که بتاریخ ۱۰۰۰ نوشته کاتب و ضمیمهٔ مجموع طباطبائی است) نیز کاتب بدین نام تصریح کرده اما از مؤلف آن نام نیاورده رقم کاتب در نسخه مزبور بسیار روشن و مفصل است.

ص ۷۰- مباحثات قاضی‌زاده

از علاءِ الدین عبدالخالق معروف به قاضی زاده کرهرودی از شاگردان شیخ بهائی (م- ۱۰۳۱) ومعاصر با شاه عباس اول (۹۹۶-۱۰۳۸) ۲ کتاب در امامت در دست است، بزرگ و کوچك ونگارنده هردورا دیده‌ام. قاضی زاده در هردو کتاب مناظرات خود را با قاضی‌زاده ماوراء النهر درحضور شاه عباس، درج کرده است و در نسخه‌هایی که از امامت کوچك دیده‌ام نام تحفهٔ شاهیه نیامده و ظاهراً تنها کتاب بزرگ خودرا درامامت تحفه شاهیه نام‌داده، از نوشته صاحب روضات الجنات پیداست که او و صاحب ریاض کتاب بزرگ را ندیده و لذا احتمال داده کـه آنهم فارسی باشد.

دیگر اینکه‌از سخن صاحب روضات بر میاد که قاضی‌زاده کرهرودی مناظرات خود را در یکی از ایندو کتاب مندرج ساخته‌اما حق آنست همانگونه که خیابانی در ریحانه نیز تصریح کرده آنست که در مناظرات هردو کتاب ضبط شده.

روضات: ۹۹ ذریعه ۲: ۳۳۲۸: ۴۴۳-۴۴۴.

ص۷۴- مفاتیح غیوب

این کتاب همان کتاب «سؤال وجواب» وتألیف محمود پسیخانی عجم است که بشماره ۲۰۷۰ (ص ۶۲ فهرست۶) معرفی شده و با کمال تأسف نه مؤلف توجه یافته بوده و نه این نگارنده.

رجوع شود بهٔ «نقطوبان ویسیخانیان» ازدکتر صادق کیا ص۷۳ ببعد.

۸۳ـ رساله درحکمت

سراسر نسخه تتبع شد و از مؤلف نشانی بدست نیامد جز اینکه از حاجی سبزواری یاد کرده بنابرین درقرن ۱۲ (که درفهرست ٦ آمده) نبوده بلکه‌درقرن ۱۳یا اوایل ۱٤بوده است.

۸۴ـ مجمل‌الحکمه.

درحاشیه صفحه ۸۵نوشته‌ام نسخه‌ای از این کتاب در دست است که تاریخ کتابت آن ٦٦٧ است. مقصود نگارنده نسخه شمارهٔ ۱۱۲ (فهرست مجلس ج۲) است که تاریخ مذکور را در آخردارد. اما نگارنده در آنوقت توجه نداشت که برگهای آخر نسخه، آخرین قسمت نسخه کتابی است در طبیعیات کـه در ٦٦٧ کتاب‌شده وجزء مجمل‌الحکمه نیست بعدهانگارنده که‌کار تصحیح وتحقیق ترجمه اخوان الصفا را دردست دارد بهنگام مقابله نسخ بدین نکته توجه‌یافت.اما ازاین نکته نیز غفلت نباید کرد که هرچند تاریخ ٦٦٧ در این نسخه متعلق بـه نسخه کتابی دیگراست. اما شیوه خط وکاغذ مجمل‌الحکمه نشان میدهد کـه از تاریخ مزبور چندان متاخر نیست علاوه براینکه یك‌نسخه برلین (شماره ... فهرست پرچ) نیزعیناً بتاریخ ٦٦٧ ونسخه دیگر در٦۰۸ نوشته شده. (رجوع شود-فهرست پرچ ص... ویادداشت‌قزوینی بکوشش ایرج افشار ج ۷ص٤۸-۵۰) نکته دیگری که نگارنده یادآور میشود آنست که نسخ خطی‌این ترجمه با یکدیگر ونیز نسخ خطی بانسخه چاپی علاوه بریاد کردن یایاد نکردن امیرتیمور دردیباچه، درشیوه وتربیت نیز اختلاف فراوان دارند ومن امیدوارم‌بهنگام‌چاپ‌تحقیقی‌این ترجمه‌در بارهٔ اختلافات یادشده نیزتحقیق شود.

ص۸۷- تهذیب

این کتاب یکی ازشروح فارسی تهذیب واز مولاعبدالله یزدی است. عبدالله بن‌فضل‌الله خبیصی شرحی بر تهذیب المنطق نگاشته‌ودرآغازآن ازعبداللطیف خان نام برده وآنرا تهذیب نام داده اما شرح‌خبیصی بتازی است نه‌بپارسی (چلبی بتفصیل در بارهٔ شرح‌خبیصی، سخن گفته است.)

چلبی ازشرح فارسی شاه‌آبادی یادنکرده.

رجوع شود به‌فهرست مجلس ۵ : شرح‌تهذیب

۹۴- شرح گلشن‌راز

آقای گلچین معانی شروح گلشن‌راز رااستقصاء وازاین‌شرح نیزیاد کرده‌اند (نشریه کتابخانه مرکزی دانشگاه شمارهٔ:٤ ص۹٤-۹۷)ایشان درحاشیهٔ صفحهٔ۹۵ نوشته‌اند این شرح نظیرشرح شاه مظفرالدین علی‌بن محمد شیرازی رومی است بااین تفاوت که‌آن شرح بنام سلطان بایزید نوشته شده ودرمقدمه‌اش ۲۸«حقیقت» مذکور است (درمقدمه کتاب حاضر ۲٦ «حقیقت» یاد شده.)

ص ۹۷ - معجون الهی

این کتاب که نام دیگرش مهیج‌الاشواق است از جمله آثار آقای بهبهانی فرزندآقا محمدعلی ونوهٔ آقاباقر وحید بهبهانی است وازعلماء همزمان محمدشاه وناصرالدینشاه قاجار بوده‌در ۱۲۰۰ تولد ودر ۱۲۷۱ وفات یافته است.

آقای‌ابن یوسف شیرازی مینویسند مجموعه آثارش در کتابخانه شخصی حاج‌آقا احمد کرمانشاهی (وفعلا که معظم‌له مرحوم شده در کتابخانه ارجمند ایشان آقای‌حاج‌آقا عبدالله آل‌آقا) وجوددارد رجوع‌شود به‌فهرست سپهسالارجلد

اول ص ۵۴۴ ـ ۵۴۵ ، مآثر و آثار ۱۵۲ ، مجمع الفصحاء ، ۲ : ۴۵۲ (۱)

ص ۱۹۲ استخراج

اخیراً شمارنامهٔ محمد بن ایوب نیز بکوشش تقی بینش بوسیله بنیاد فرهنگ انتشار یافت و تاریخ مندرج در این کتاب نیز نظر نگارنده را دربارهٔ قرن زندگی طبری تأیید میکند ، و نمایرا در کتاب نیز (مانند رساله استخراج) استخراجی معلق به قرن ۵ ودرحدود ۴۸۰ دیده میشود .

فهرست کتب شرقی ادوارد براون که علامه تقی زاده توصیف نسخه مفرد طبری را باشماره ... از آن نقل کرده‌اند و نگارنده در آن وقت در دست نداشت اینك مورد مطالعه است ونظر مزبور راتأیید میکند .

مرحوم نفیسی در تاریخ نظم و نثر که در آخرین ایام زندگی منتشر ساخته است ازمحمد بن ایوب درضمن نویسندگان قرن ۵ یاد کرده است .

ص ۱۰۶ـ تحفة الملوك

نگارنده باهمه جستجویی که برای شناختن مؤلف این رساله کرد او را نشناخت واین رساله مشتمل بر یك مقدمه ۳ مقاله و یك خاتمه است .

اینك فهرست مطالب این رساله نقل میگردد :

مقاله اول معرفت مبداء سالها وتواریخ .

وی دراین مقاله دربارهٔ گاه شماری درایران و مبداء تاریخهای ایران و عرب بتفصیل سخن گفته است .

مقاله دوم ـ درمعرفت افلاك و كواكب .

این مقاله دارای ۱۰ فصل است .

---

(۱) سه مرجع اخیر راآقای ابن یوسف درفهرست سپهسالار یادکرده‌اند .

مقاله سوم درمعرفت زمین واقسام‌آن باقالیم قسمت بزرگ ومبسوط کتاب همین بخش جغرافیاست ومؤلف کوشیده است همه دریاها ودریاچه ها و شهرهای اقالیم ربع مسکون آنروزگار وخاصه ایران زمین‌را با توصیف خصائص آب وهوا ودرجات آنها یاد کند .

خاتمه دربیان سمت قبله .

در دانشگاه نسخه کتابی است درهیئت و تقویم و جغرافیا بـا همین نـام تحفة‌الملوك که مندرجات آن بطورکلی با کتاب حاضر نـزدیکی و شباهت کامل دارند جزاینکه آن کتـاب دارای ٤ مقاله است وسبك نثرآن از ایـن کهنه تر مینماید فهرست مقالات آن کتاب (برطبق نوشته فهرست نگار) ازاین‌قراراست :

اول‌مقاله درشناختن ترتیب فلکها وعناصر .

دوم مقاله درشناختن اندازه زمین وهفت اقلیم .

سوم مقاله درشناختن اندازه افلاك وستارگان ودوری ایشان اززمین .

چهارم مقاله درشناختن دریاها وچگونگی بودن بااقلیمها .

کتاب‌حاضر باقطع نظرازمقدمه‌وخاتمه ، از لحاظ ترتیب بانسخه دانشگـاه مشابهت دارد .

رجوع شود بفهرست دانشگاه ۹ ص ۱۳۱۹ ـ ۱۳۲۰ .

ص ۱۰۹- تنقیح مقاله

سید هبة‌الله حسنی حسینی (نه‌حقینی) معروف به مشاهیر (قرن . . . ـ ه) این‌شرح را بررساله هیئت فارسی‌قوشجی نوشته. درذریعه‌جلد ... ودرریحانة‌الادب تاریخ علم الفلك فی‌العـراق تألیف عباس عزاوی و فهرست دانشگـاه ٤ : ۹۱۹ و گاهنامه) .

نگارنده درهیچیك ازمراجع که ازاین شرح یاد کرده‌اند ، ندیده‌ام که بدان نام «تنقیح مقاله» داده‌باشند اما دردیباچه مؤلف بدین نام تصریح شده‌است .

ص ـ ۱۱۳ رساله هیئت

این رساله همان فارسی هیئت علاءالدین قوشجی‌است که بهمین نام«فارسی هیئت» بارها چاپ شده .

نسبت آن به‌خواجه از اغلاطی است که ازشدت وضوح‌خفاء یافته .

ص ۱۲۴ ـ بحرالعیون

این کتاب همان اسرار قاسمی است . آقای محیط طباطبائی بـدین نکته توجه یافته واین بنده‌را متذکرساخته‌اند .

ص ۱۲۵ سرالاسرار

سکاکی رساله‌ای فارسی بنام سرالاسرار دارد (فونان ص ...)

وشاید ترجمه سرالاسرار رازی‌است .

ص ۱۳۱ بدیعات اختیاری

در فوفان و دیگرمراجع ما ، کتابی بدین نام نیامده . درفهـرست ریو از کتابی بنام «جامع الفاظ‌عیسوی» یادشده که فرهنگ‌لغات عربی وهندی اختیارات بدیعی است .

رجوع شود به‌فهرست ریو .

دراین کتابخانه نسخه‌ای دیگر از بدیعات اختیاری است جزو مجموعه‌ای بخط‌سالك حموی .

ص ۱۳۱ ـ بیطارنامه

این همان فرسنامه ارسطو است . رجوع شود به فهرست فونان .

ص ۱۳۶ - حقائق الطب

درفهرست فونان ودیگر مراجع یادنشده .

ص ۱۳۷ - خلاصة الطب

در دانشکدهٔ پزشکی و دانشگاه نسخه‌ای از این رساله آمده‌است. و بنوشته نشریه ۳ کتابخانه مرکزی این‌رساله از مؤلف تشریح‌الابدان است . رجوع شود فهرست دانشگاه ش ٤١٨٦ ، ره‌آورد ص ۱۸۹ (مجموعه۹۷) نشریه ۳ ص٣٢٤) .در فهرست فونان تشریح الابدان یاد شده بدون ذکر مؤلف .

ص ۱۴۳ - فرس نامه

این‌نسخه مطابق شمارهٔ ١٩٦٧/١ و١٩٦٧/٢ . کتابی است دارای ۲قسمت که قسمت اول دارای ٤٠باب‌است (ص۲ـ۹۰)

قسمت (جلد) دوم (ص۹۱ـ١٥٠) در بیماریهای اسب و دارای ٦٠ باب‌است در فهرست دانشگاه ، فهرست‌نگار این دوبخش‌را فرسنامه جداگانه پنداشته و مؤلف آنهارا نشناخته .

نسخه دانشگاه در۱۳۰۷ نوشته‌شد و ازنسخه ما متأخر است.

باب اول : درآفرینش اسبان .

باب دوم : درسال اسب و شناختن دندان .

باب سوم : درنسخه ما نیست)

باب چهارم : درنشانهای محمود که در اسب میباشد .

باب پنجم : درنشانهای مذموم اسبی که بر دوش‌او

باب ششم : درمعرفت نامهای اسبان .

باب هفتم : درعیبها که از آسایش و کارفرمودن ...

باب هشتم : در آداب لگام و عنان و زین.

باب نهم : درمعرفت سواری.

باب دهم : در آداب احتیاط کردن اسب .

باب یازدهم : درمعرفت اعضای اسب .

باب دوازدهم : در معرفت اسبان نیك .

باب سیزدهم : درعلامات اسبان دونده .

باب چهاردهم : در انواع اسبان که کدام چه کاررا شاید .

باب پانزدهم : در معرفت اسبان داغی .

باب شانزدهم : درتربیت اسبان پادشاهان .

باب هفدهم : درمعرفت اسبان رونده .

باب هجدهم : در تربیت کره اسب .

باب نوزدهم : درزین نهادن کره .

باب بیستم . درریاضت اسبان .

باب بیست ویکم : درفرق میان مادیان ازصورت وسیرت.

باب بیست ودوم : درفحل راندن اسب .

باب بیست وسوم : درمعرفت فحل که چگونه میبایدداد .

باب بیست وچهارم : درخصی کردن اسب .

باب بیست وپنجم : درتربیت اسبی که در کره کار نفرموده باشند

باب بیست وششم : در جودادن وبکارآوردن اسب .

باب بیست وهفتم : درسبق کردن وآداب .

باب بیست‌وهشتم : درمعرفت اسب سر کش .

باب بیست‌ونهم : درتدابیر اسبان بدرکاب .

باب سی‌ام : درتدبیر اسب مانع‌النزول .

باب سی‌ویکم : درتدبیر اسبان نازك‌لکام .

باب سی‌ودوم : درتدبیر اسب‌حرون .

باب سی‌وسوم : دربیان اسب بدنعل .

باب سی‌وچهارم : درآداب نعل‌بندی.

باب سی‌وپنجم : در آداب علف‌دادن .

باب سی‌وششم : در تیمار اسب زمستان و تابستان .

باب سی‌وهفتم : در خوید و اسپست دادن .

باب سی‌وهشتم : درعلف که اسبان‌لاغر فربه کند

باب سی‌ونهم : درمعرفت حمر و مداوای آن.

باب چهلم : درباب‌مسابقه‌شرعی.

پایان بخش نخستین فرسنامه :

اما باختن بعضی از اینها بی گرو جایز است مثل غوچ باغوچ و خروس با خروس ومثل اینها در جنگ انداختن شرعاً جایز نیست ندباگرو ونه بی گرو چه‌نقلی هست که رسول (ص) وعایشه باهم دوانیده‌اند واین‌نقل زیاده‌صحتی‌ندارد. تمام‌شد جلد اول ازفرس‌نامه بعون‌الله تعالی وحسن‌توفیقه .

دومین‌بخش فرسنامه ازصفحه ۹۱تا۱۵۰ نسخه‌را فراگرفته وفهرست‌ابواب کتاب در آغاز آن بدین‌ترتیب شروع شده است :

و شروع درجلد دویم گردید . کتاب دویم از فرسنامه مشتمل است بر شصت باب :

باب اول - در معالجهٔ علتی که درسر اسب باشد .

باب دوم - درمعالجهٔ اسبی که پلیدی درسر دارد .

باب سوم درعلاج سرزدگی اسب .

باب چهارم درعلاج سفیدی که درچشم اسب افتد ...

... باب شصت درعلاج اسبی که اورا بهاو تقطیع بود .

آغاز باب اول بخش دوم : درمعالجه علتی که درسر اسب باشد . امابدانکه علامت آن درد آنست، که پیوسته ازبینی اوپلیدی آید ویا آنکه علف نخورد ودایم آب ازچشمش بدود ...

انجام : باب شصتم درمعالجهٔ اسبی که اورا باد تقطیع بود اما علامت این باد چنان باشد که شکم وی برآمده باشد ... دیگر بگیرد تخم پنج انگشت وازبرگ وی چندانکه خواهی و دومن خرما باسه من آب بجوشان وبپالای و بگلوی ستور فرو کن که بهترشود انشاءالله تعالی وقدفرغت من تکتیب هذاالکتاب بعون الملك الوهاب فی یوم السادس فی شهر ذی القعدة الحرام فی سنة ۱۲۳۸

ص ۱۴۳ - فرس نامه ۲۱۸۰

نسخه‌ای مطابق نسخه شمارهٔ ۴۹۲۷/۱ دانشگاه است .فهرست دانشگاه ۱۴ :.

ص ۱۴۵ - مأکول ومشروب

اغذیه و اشربه از نجم الدین محمودبن صائن الدین الیاس شیرازی (زنده اوائل قرن ۸) مأکول ومشروب ازیوسفی (محمدبن یوسف قرن ۱۰) نیزهست .
دانشگاه ۲۵۹۶ و۳۹۴۰/۳ دیده شود .

ص ۱۷۱ ـ شرح کافیه

این‌شرح تألیف میرسید شریف گرگانی (م ـ ۸۱۶) و معروف به شرح گیپایی است و درایران بارها بچاپ رسیده.چند نسخه ازآن درکتابخانه مجلس وسپهسالار ومرکزی دانشگاه موجود است .

رجوع شود به کشف‌الظنون:کافیه،فهرست دانشگاه شمارۀ ۱۰۶۱ و۵۳۷۰/۲ وفهرست مشار : ۲۴۳۷ سپهسالار ۲ ص ۳۶۶ ـ ۳۶۸ .

تعلیقات جلد ۷

چندیادآوری و استدراك متعلق به کتابها و نسخ شناخته شده

در مجلد ۷ (فهرست حاضر)

ص ۱۵ - اصول خطوط سته

این رساله «قلمیه» و تألیف خواجه عبدالله صیرفی تبریزی فرزند خواجه محمود صراف تبریزی متوفی در ۲: ۷.

ذریعه ۱۷ : ۱۶۸ فهرست ادبیات : ص ، ۱۲۷۱ دانشمندان آذربایجان ۲۳۸

ص ۲۴ - ایضاح الفوائد (شرح قواعد)

ابراهیم بن علی بن صالح لویزانی .

کاتب این نسخه همان کفعمی صاحب بلدالامین و مصباح است و نگارنده بهنگام نوشتن فهرست بدین نکته توجه نداشت ، دوست عزیز و فاضلم آقای سیدعزیز طباطبائی بدان اشارت کردند .

ص ۹۶ - حاشیهٔ شرح تجرید

در نسخه‌ای دیگر از این حاشیه که تازه بدست مارسیده مؤلف آن ، مولی حمزه گیلانی یادشده است . نسخه مزبور نیز بدون دیباچه است و آغاز آن همانند آغاز نسخه ماست .

ص ۳۷۵ - موشحات

این کتاب همان «عنوان الشرف الوافی فی الفقه والنحو و التاریخ والعروض والقوافی» است تألیف شرف الدین بن اسماعیل مقری یمنی متوفی در ۸۳۷ . این کتاب بتفصیل در کشف الظنون شناخته شده وازسیوطی نیز کتابی بدینگونه موشح

بازیادت دوعلم دیگر بنام النفحه المسکیه نقل شده.در دانشگاه نیز نسخه شماره موجود است .

ص ۴۰۳ ـ تحفهٔ شاهیه

استادمدرس رضوی احتمال دادند که مؤلف این کتاب فرزندفخر الدین اخلاطی و یاخود اوست ، زیرا که نام فخر الدین «ایوب بن عین الدوله بن نصر الله اخلاطی» است از آنجا که برخی لقب فخر الدین را نجم الدین نوشته اند بنابراین اگر احتمال غلط بودن کلمه «ای» را درنسخه بپذیریم ناچار بایستی قبول کنیم که تحفه تألیف خودفخر الدین است (هرچند در مؤلفات او یادنشده) مؤید این احتمال آنست که بغدادی در هدیة العارفین همانگونه که درص .. این فهرست یادشده از نجم الدین ایوب مؤلف کتابی بنام اظهار ماکان مستخفیا احکام النجوم یاد کرده و این همان کتاب است که در فهارس به فخر الدین اخلاطی منسوب شده (ص۱۳۲ آثار و احوال خواجه ازمدرس رضوی) دربرو کلمان از من نامها و کتابها را نیافتم.

A CATALOGUE OF

THE

MANUSCRIPTS IN THE PARLIAMENT LIBRARY

(PERSIAN & ARABIC)

BY

ABDOL HOSSEIN HAERI

VOL . 7

TEHERAN

1967 - 1346